

european youth information
and counselling agency

veze

set alata za sprečavanje
nasilnog ekstremizma
putem informacija za
mlade

Copyright ERYICA asbl 2023. Sva prava pridržana.

Naslovnica: mlada umjetnica Emi Scheyvaerts

ISBN: 978-2-919810-58-1

***“Neznanje vodi strahu, strah vodi mržnji,
a mržnja vodi nasilju. To je ta jednačina.”***

Ibn Rochd, Averroès (1126-198)

S ovom mišlju na umu su Evropska agencija za informisanje i savjetovanje mladih (ERYICA), i njene članice iz francuskog govornog područja (CIDJ France, CIJ Luxembourg, CIDJ Belgium i Infor Jeunes Bruxelles) kreirale ovaj set alata, želeći dati doprinos sprečavanju nasilnog ekstremizma putem informisanja mladih.

Direktorica publikacije:

Eva Reina

Urednica:

Jessica Walker

Saradnici/e:

Nicolas Vaslin, Simon Therer, Didace Kalisa, Franck Chabriak, Angèle Deheyn, Laetitia Rensonnet, Juliette Brassard, Manfred Zentner, Eva Reina, Jessica Walker, Claire Conlon.

Prevod s engleskog na bosanski jezik:

Dušica L. Štilić (d.s.o. Bull Frogs)

Lektura i korektura:

Miralem Tursinovic

Ilustracija:

Visuality, Emi Scheyvaerts (furet1318@live.be)

Dizajn:

Ismet Lisica (www.studiolisica.com)

Originalno izdanje na francuskom jeziku ERYICA 2017:
Liaisons: Manuel pour la prévention de l'extrémisme violent
à travers l'information jeunesse

Ova publikacija je nastala uz podršku Vijeća Evrope i Bureau International Jeunesse (BIJ)
(Federation Wallonia-Brussels, Belgija).

Publikacija je objavljena na osnovu partnerskog sporazuma između Vijeća Evrope i ERYICA, Evropske agencije za informisanje i savjetovanje mladih.

Mišljenja izražena u ovoj publikaciji, nisu neophodno i stavovi Vijeća Evrope.

ERYICA je vlasnik autorskih prava nad ovom publikacijom. Niti jedan dio ove publikacije se ne može prevesti ili reprodukovati u bilo kojem obliku, elektronski ili mehanički, uključujući fotokopiranje, snimanje ili pohranu podataka ili sistem pronalaska podataka, bez pisanog odobrenja vlasnika prava.

Zahtjev za reprodukciju ili prevod dijela ili cijele publikacije treba uputiti na ERYICA:

European Youth Information and Counselling Agency,

87 Route de Thionville

L-2611 Luxembourg

secretariat@eryica.org

Reprodukcija materijala iz ove publikacije je slobodna u svrhu van-komercijalnih edukativnih potreba, jedino i samo pod uslovom pravilnog navoda izvora.

Partneri publikacije

Evropska agencija za informisanje i savjetovanje mladih (ERYICA) je nezavisna evropska organizacija, koju čine nacionalna omladinska tijela i mreže za koordinaciju informacija. Uloga ERYICA-e je da potakne saradnju u oblasti informisanja i usluga za mlade; da razvija, podrži i promoviše strategiju kvalitetnog opšteg informisanja mladih i praksu na svim nivoima; da osigura poštivanje potreba mladih za informacijama i principe Evropske povelje o informisanju mladih. ERYICA kontinuirano širi svoju mrežu od osnivanja 1986. god.; u vrijeme objave ove publikacije, broji 36 članova u 27 zemalja. www.eryica.org

The *Fédération de Centres d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ)* je organizacija omladinskih informativnih centara aktivnih u okviru Zajednice francuskog govornog područja Belgije (Federacija Valonija-Brisel), kao i opšta informativna služba za mlade. Uloga CIDJ-e je sakupljanje i upravljanje informativnim projektima, alatima i obrazovnim materijalima, uz stalno naglašavanje usluga za članove i osiguravanje zastupljenosti svih sektora (www.cidj.be).

Centre d'information et de documentation jeunesse (CIDJ) je udruženje razvijeno pod okriljem Ministarstva obrazovanja Francuske. Uspostavljeno je 1969. god. s misijom da osigura jednak pristup informacijama za sve mlade osobe, kako bi postali autonomni pojedinci. Ova misija se može podijeliti na četiri osnovne ideje: javni informativni centri, publikacije s referentnim materijalima u svrhu informisanja i vođenja mladih, upravljanje nadzorom, resursima i umrežavanjem, programi koordinacije i obuke. (www.cidj.com).

Uspostavljeno 1987. god., Agence Nationale pour l'Information des Jeunes (ANIJ), ranije pod nazivom CIJ, je udruženje kojeg subvencionira Ministarstvo za obrazovanje, djecu i mlade Velikog Vojvodstva Luksemburg. Njegova misija je da svim mladima omogući pristup pouzdanim i objektivnim informacijama, da promoviše pravo pristupa informacijama, da osigura profesionalnu podršku kao odgovor na svaki zahtjev i da potakne autonomiju mladih. U okviru nacionalne strukture, ANIJ radi i sa političkim tijelima i stručnjacima u oblasti mladih s ciljem da izrazi važnost kvaliteta informacija za mlade. (www.jugendinfo.lu).

Le *Centre d'Accueil et d'Information Jeunesse de Bruxelles*, ili kraće, *Infor Jeunes Bruxelles*, je centar za opšte informisanje mladih u dobi od 12 do 26 godina, sa ciljem davanja informacija o svim temama od interesa za mlade (zapošljavanje, obuka i treninzi, studiranje, mobilnost, slobodne aktivnosti, zdravlje...). Federation Wallonia-Brussels prepoznaje ovo udruženje kao omladinski informativni centar. (www.ijbxl.be).

Zahvale

Želimo izraziti svoju zahvalnost svima koji su dali svoj doprinos ovom setu alata, a posebno organizacijama i pojedincima koji su učestvovali na naša dva događaja: Dani otvorenog dijaloga u Briselu, 2016. i 2017. god.

Annoncer La Couleur, Association des Parents turcs de Belgique (TOVAP), AVISCENE ASBL, BePax, Bureau International Jeunesse (BIJ), Cellule de prévention du radicalisme de la Ville de Bruxelles (BRAVVO), Centre d'Information et d'Avis sur les Organisations Sectaires Nuisibles (CIAOSN), Centre Infor Jeunes d'Eupen (Infotreff), Centre Information Jeunesse de Laval, Centre régional d'Information Jeunesse Lyon Rhône-Alpes, Centre régional d'Information Jeunesse Toulouse Midi-Pyrénées, Commission européenne, Commune d'Anderlecht — Service de Prévention, Commune de Molenbeek-Saint-Jean — Service de la Jeunesse et de la Cohésion sociale, Commune de Schaerbeek — Service d'Appui Thématique et Territorial, Coordination Nationale d'Action pour la Paix et la Démocratie (CNAPD), De Ambassade, Département Cultura, Jeugd en Media — Vlaamse Overheid, Direction de la Prévention et de la Sécurité de la Ville de Charleroi, Direction générale de l'enseignement obligatoire et Service de la Jeunesse — Fédération Wallonie-Bruxelles, Dounia Bouzar (Anthropologue du fait religieux/gestion de la laïcité), European Peer Training Organisation (EPTO), Fédération Infor Jeunes Wallonie-Bruxelles, Forum Belge pour la Prévention et la Sécurité Urbaine, Institut de Recherche, Formation et Action sur les Migrations (IRFAM), Interfédérale des Centres de Jeunes Belgique (FMJ), Le Foyer de Jeunes des Marolles, Les Parents Concernés ASBL, Mairie de Viry-Châtillon — Service Jeunesse, Maison des jeunes de Rodange, Manfred Zentner (chercheur, Danube-University Krems), Mourad Benchellali (témoin), Observatoire International de Justice Juvénile (OIJJ), Point Information Jeunesse de la Ville de Lille, Service de Prévention de la Ville de Mons, SPF Intérieur, UCLAT Unité de coordination de la lutte antiterroriste — Police nationale (France) et Université de la Paix.

Istovremeno, želimo se zahvaliti Vijeću Evrope na povjerenju i podršci tokom ovog projekta.

Kancelarija za vezu Vijeća Evrope u Evropskoj uniji, predstavnici kampanje "No Hate Speech", članovi Eropskog upravnog odbora za mlade (CDEJ), članovi Savjetodavnog vijeća za mlade i Odjel za mlade.

Zahvalnost dugujemo i institucijama i pojedincima koji su nam ustupili svoje materijale za korištenje u aktivnostima i dokumentaciji.

A World of Difference, BePax, Conseil Supérieur de l'Éducation aux Médias — Fédération Wallonie-Bruxelles, La Coordination pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission education, Educanet Belgique, European Peer Training Organisation (EPTO), Gérard Piroton, Média Animation, Mutualités chrétiennes, SPF Intérieur, Università degli Studi di Firenze, Université de la Paix, i Vivre ensemble Bruxelles.

Posebnu zahvalnost upućujemo mladoj umjetnici, Emi Scheyvaerts (*Youth Club of Waterloo, Belgium*), koja je veoma kreativno i entuzijastički ilustrirala ovaj set alata.

Učinili smo sve što je moguće da pronađemo izvore i autore tekstova i aktivnosti, kako bi im dali odgovarajuće priznanje. Izvinjavamo se za sve eventualne propuste, biće nam drago da ih ispravimo u sljedećem izdanju.

Projet sur la PREVENTION de la RADICALISATION des Jeunes

Sadržaj

Predgovor.....	11
Vijeće Evrope i borba protiv nasilnog ekstremizma među mladima.....	12
O "Vezama".....	15
Cilj i struktura.....	16
Korištenje seta alata.....	17

Elementi iz teorije.....20

1. Analiziranje i razumijevanje.....	22
1.1. Radikalizacija i ekstremizam: pregled.....	22
1.2. Proces radikalizacije.....	23
1.3. Razlozi nasilnog ekstremizma.....	26
1.4. Pristupi u borbi protiv radikalizacije koja vodi nasilnom ekstremizmu.....	28
2. Uloga informisanja mladih u sprečavanju nasilnog ekstremizma.....	31
2.1. Informisanje mladih (IM).....	31
2.2. Dio šireg spektra brige.....	33
2.3. Načini za intervenciju: sprečavanje, otkrivanje.....	34
Reference.....	39
1. Kratak izbor bibliografije o ovoj temi.....	39
2. Ključni politički dokumenti.....	40

Set alata42

Dio 1. Samopoštovanje, povjerenje i samosvijest.....	45
1.1. Moj identitet	48
1.1.1. Gdje i ko sam ja?	49
1.1.2. Uzori i resursi	53
1.1.3. Stariji mi kažu.....	56
1.1.4. Moja kultura	58
1.2. Moje prednosti, talenti i vještine	59
1.2.1. Moj prijatelj to može	60
1.2.2. Kvartet talenta i prednosti	68
1.2.3. Siluete.....	75
1.3. Želje i potrebe	76
1.3.1. Moje sklonosti i hobiji	77
1.3.2. Pozitivan cilj	79
1.3.3. Volim - ne volim: Foto-jezička aktivnost.....	81
1.3.4. Autoportret.....	84
Dio 2. Različitost i život zajedno	87
2.1. Sretanje s onima koji se razlikuju od nas: vrednovanje sličnosti i razlika	90
2.1.1. Poveznice.....	91
2.1.2. Pogodi ko dolazi na večeru	93
2.2. Stereotipi i predrasude	96
2.2.1. Stereotipi, predrasude i diskriminacija	97
2.2.2. Stereotipi 1-2-3	99
2.3. Diskriminacija	103
2.3.1. Prema tebi se ponašam kako treba	104

2.3.2. Krug	108
2.3.3. Žrtveni jarac	110
2.3.4. Kulturološki i ekonomski sukobi I	119
2.3.5. Kulturološki i ekonomski sukobi II	122
2.3.6. Četiri kvadrata	125
2.4. Međukulturalnost	129
2.4.1. Lonac za topljenje	130
2.4.2. 'Drvo zajedničkog života'	132

Dio 3. Međuljudska komunikacija 139

3.1. Izražavanje sebe (kreativnost, emocije, osjećanja, potrebe, misli, ideje...)	142
3.1.1. Branjenje mišljenja	144
3.1.2. Koncentrični krugovi	148
3.2. Debatovanje (kontekst, metode, alati...)	151
3.2.1. Neke od tehnika za grupne aktivnosti	153
3.2.2. "Frazbi"	157
3.2.3. Koji je tvoj stav?	160
3.3. Upravljanje konfliktom	163
3.3.1. Voz	166
3.3.2. Igra konflikta	174
3.3.3. Sukob sloboda	176

Dio 4. Medijska i informatička pismenost 183

4.1. Kritičko razmišljanje	186
4.1.1. Šta ste vidjeli?	188
4.2. Mediji	190
4.2.1. Naslov	191
4.2.2. Analiza medija u šest dijelova	194
4.2.3. Informacija ili prevara	197
4.2.4. Provjera činjenica	199
4.3. Propaganda	207
4.3.1. Analiza propagandnog postera	208
4.3.2. Analiza propagandnog govora	218
4.3.3. Razumijevanje govora mržnje	220
4.4. Teorije zavjere	224
4.4.1. Da li vjerujemo u zavjeru?	225
4.4.2. Tvoj je red da napraviš teoriju zavjere!	227

Rječnik pojmova 230

Predgovor

Priručnik "Veze" je rezultat partnerskog sporazuma između **Vijeća Evrope i Evropske agencije za informisanje i savjetovanje mladih** (ERYICA). Cilj partnerstva je promovisanje i razvoj evropske saradnje na polju informisanja i savjetovanja mladih. Metode u ovom priručniku posebno obuhvataju razvoj aktivnosti i resursa za obuku aktera angažovanih u omladinskom sektoru, u skladu s potrebama i zahtjevima koje su izrazile članice Vijeća Evrope i drugih država, potpisnica Evropske konvencije o kulturi.

Trenutno, oni koji rade u politici i sektoru mladih, nastoje da uspostave mehanizme, strukture i akcijske planove u svrhu sprečavanja i protudjelovanja na razvoj radikalizacije i nasilnog ekstremizma među mladima. Vijeće Evrope, ERYICA i njene članice francuskog govornog područja (CIDJ France, ANIJ Luxembourg, CIDJ Belgium i Infor Jeunes Bruxelles) naglašavaju važnost **informisanja i savjetovanja mladih**, kako bi se poštivao ovaj cilj, kao i fundamentalnu ulogu koju može imati zajednički rad s nosiocima aktivnosti na sprečavanju ove pojave.

Biti radikalan, samo po sebi, nije nezakonito ili zlo, ali korištenje radikalizacije kao alata u nasilnim akcijama je zakonski kažnjivo. To dovodi do brojnih pitanja: *kao praktičari u polju informisanja i rada s mladima, kakvu ulogu mi trebamo odigrati u adresiranju ovog fenomena? Kako možemo pomoći i raditi zajedno s kolegama u drugim sektorima, koji, također, traže načine da se bave ovim problemom?* Zaista, rad s mladima i servisi za informisanje mladih **imaju preventivnu ulogu**; ne samo za mlade, ali i za cijelo građansko društvo. Postavlja se pitanje kako intervenirati i na koji način?

Dalje, pojava miješanja radikalizacije i džihada znači da su mjere, koje se primjenjuju, često isključivo usmjerene na radikalizaciju u vjerskom kontekstu. Moramo shvatiti da nasilni ekstremizam ima mnoge oblike i pojavljuje se **daleko izvan vjerske prizme**.

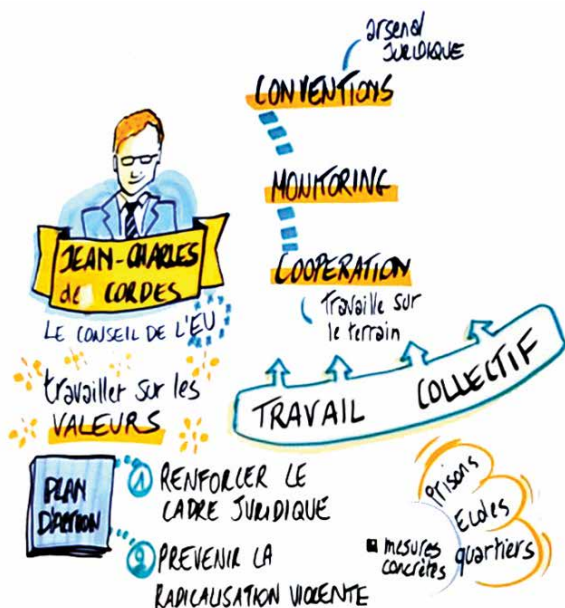
Ovaj set alata je **namijenjen edukaciji** kao odgovoru na porast potrebe unutar sektora mladih, koji je često i sâm bez sredstava za rad na prevenciji ove pojave. Priručnik "Veze" daje ključ za razumijevanje nekih aspekata nasilnog ekstremizma, iako, u suštini, predstavlja izbor praktičnih resursa, koji su na raspolaganju praktičarima. Nadamo se da će vam koristiti u radu s mladima i da će doprinijeti razvoju autonomne i dobro-informisane generacije mladih.

Eva Reina,
direktorica ERYICA-e

Vijeće Evrope i borba protiv nasilnog ekstremizma među mladima

Vijeće Evrope razvija i usvaja programe i aktivnosti usmjerene na promovisanje demokratije, ljudskih prava i vladavine prava, oslanjajući se na **Evropsku konvenciju o ljudskim pravima** i druge, brojne konvencije. Prati napredak koji ostvaruju države u različitim sferama ljudskih prava i daje preporuke putem nezavisnih, stručnih tijela.

Uz to, Vijeće Evrope promoviše **prava djece i mladih**. Odjel za mlade, koji je dio Direkcije za demokratsko građanstvo i participaciju, razrađuje upute, programe i pravne instrumente za razvoj cjelovitih i učinkovitih politika za mlade na lokalnom, državnom i evropskom nivou. Osigurava finansiranje – putem **Evropske fondacije za mlade** – i obrazovnu podršku za međunarodne aktivnosti za mlade putem Evropskih omladinskih centara u Budimpešti i Strasbourgu. Njegov cilj je promovisanje građanskog opredjeljenja mladih, mobilnost i uvažavanje ljudskih prava, demokratije i kulturološkog pluralizma. Aktivnosti su detaljno opisane na web stranicama Odjela za mlade (www.coe.int/youth).

Akcioni planovi

Vijeće Evrope je usvojilo **Akcioni plan** (2015-2017) u svrhu borbe protiv nasilnog ekstremizma i radikalizma, koji vode u terorizam. Uspostavljena su dva osnovna cilja, sa svrhom da učvrste **pravni okvir** protiv terorizma i nasilnog ekstremizma, kao i da spriječe i da se bore protiv nasilnog radikalizma koristeći **konkretno mjere u javnom sektoru**. Akcioni plan prepoznaje da “formalno i neformalno obrazovanje, aktivnosti i obuke za mlade, namijenjene ključnim akterima, (uključujući medije, politiku i društveni sektor), imaju ključnu ulogu u ovom smislu”. Iz njega je uslijedio **Akcioni plan izgradnje inkluzivnih društava (2016-2019)**, koji je usmjeren na aktivnosti u poljima **obrazovanja,**

antidiskriminacije i efektivne integracije. Cilj akcionog plana je borba protiv stereotipa i diskriminacije, podrška strategijama inkluzije, izgradnja povjerenja među građanima različitih društvenih i kulturoloških odrednica i podrška međukulturološkim komunikacijama i vještinama.

Vijeće Evrope i informisanje mladih

Vijeće Evrope je predvodnik Evropske politike za mlade i prva institucija koja je usvojila dokument kojim se naglašavaju važnost i principi informisanja i savjetovanja mladih u Evropi (Preporuke CM/Rec (1990)7 vezane informisanja i savjetovanja mladih ljudi). Juna 2010. god., ova preporuka je dobila svoj nastavak kroz [Preporuke CM/Rec\(2010\)8](#) Vijeća ministara država članica o informisanju mladih, čime se nastojalo učvrstiti i razviti postojeće servise za informisanje i savjetovanje mladih. Aprila 1997. god., Vijeće Evrope je sklopilo Partnerski sporazum s ERYICA-om, u svrhu promovisanja i razvoja evropske saradnje u polju informisanja i savjetovanja mladih. Ovaj specifičan pristup Vijeća Evrope prema informisanju mladih je okarakterisan uvjerenjem da informisanje jeste jedno od ljudskih prava (u skladu s definicijom Evropske konvencije o ljudskim pravima uopšteno i, specifičnije, prema Konvenciji o pravima djeteta), i da su mladi ljudi posebna i ranjiva ciljana grupa. Dalje, posvećenost učešću mladih u svim područjima koja ih se tiču - kao što je to prikazano, naprimjer, sistemom zajedničkog upravljanja Vijeća Evrope, kojim mlade vođe donose odluke zajedno s predstavnicima vlasti - ojačava te osnovne vrijednosti.

Osim preporuka, koje se direktno odnose na informisanje i savjetovanje mladih, uloga u informisanja u podršci učešća mladih i omogućavanju pristupa ostvarenju svojih prava, se izražava i u **“Revidiranoj evropskoj povelji o učešću mladih u lokalnom i regionalnom životu”** Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti u Evropi i **Strategiji Vijeća Evrope za prava djeteta** (2016 – 2021). Vijeće Evrope priznaje da pravo pristupa potpunim, sveobuhvatnim i pouzdanim informacijama predstavlja pravo mladih ljudi, koje im omogućava da uživaju u potpunoj **slobodi izbora** i da je preduslov za njihovu **uključenost i aktivno učešće** u društvu i **odgovornom građanstvu**. Ono, također, uzima u obzir posebno skrojene informacije i savjetovanje o potrebama mladih ljudi, smatrajući ga važnim faktorom u osiguravanju pristupa njihovim pravima i promovisanju njihove autonomije.

[Preporuke CM/Rec\(2015\)3](#) Vijeća ministara država članica o pristupu mladih iz zajednica u nepovoljnom položaju socijalnim pravima je veoma važan korak ka socijalnoj uključenosti i **aktivnom učešću mladih u nepovoljnom položaju**, čime se poseban naglasak stavlja na ulogu informacija za mlade. Cilj im je poticanje poboljšanja i, tamo gdje ih nema, kreiranje **potpuno dostupnih informativnih sistema za mlade**, koji pružaju redovne i mladima prilagođene informacije, kao i dostupnost usluga informisanja i savjetovanja kroz postojeću infrastrukturu u zajednici i provedbu mjera za praćenje i osiguravanje kvaliteta i učinkovitosti servisa za informisanje i savjetovanje mladih u skladu s prihvaćenim standardima.

Vijeće Evrope je odgovorilo i na nove izazove s kojima se mladi suočavaju u današnje **digitalno doba**, zbog prekomjernog priliva informacija i neophodnosti da se njima upravlja, kao i tehničkim aspektima društva zasnovanog na znanju. To se može vidjeti, npr. u [Preporukama CM/Rec\(2009\)5](#) o mjerama za zaštitu djece od štetnog sadržaja i ponašanja i promovisanja njihovog aktivnog učešća u novom informatičkom i komunikacijskom okruženju.

Šta više, 28. septembra 2016. god., Savjet ministara je za države članice usvojio [Preporuke CM/Rec\(2016\)7](#) o pristupu mladih pravima. Razgovarajući o **pristupu informacijama** (Dio 3.6), Preporuke pozivaju na pružanje “učinkovitih mehanizama za informisanje i savjetovanje mladih o njihovim pravima i mogućnostima da traže pomoć u slučaju kršenja ili neomogućavanja ovih prava”.

[Preporuke CM/REC\(2017\)4](#) Savjeta ministara državama članicama o radu s mladima, koje su usvojene 31. maja 2017. god., naglašavaju važnost pružanja odgovarajuće podrške mladima u današnje vrijeme, a posebno putem **kvalitetnog rada s mladima**. Namjera im je da podrže države članice u sprečavanju stvaranja “**izgubljene generacije**” **mladih bez iluzija i angažmana**, koji su podložni negativnom ponašanju i uticajima. Tekst promovira razvoj različitih vještina, kao što su kreativnost, kritičko mišljenje, upravljanje konfliktima i **digitalna i informatička pismenost**, prepoznaje važnost ‘informisanja mladih o njihovim pravima, kao i mogućnostima i uslugama koje su im na raspolaganju’, i ‘jačanja neformalnog učenja’. Preporuke naglašavaju ulogu koju rad s mladima može imati u učinkovitom radu na nekom od vodećih izazova našeg vremena, kao što su migracija, nezaposlenost, društvena isključenost i nasilni ekstremizam.

Protiv govora mržnje

[Pokret protiv govora mržnje](#), (engl. No Hate Speech movement), kojeg vodi omladinski sektor Vijeća Evrope s uključenošću mladih u borbi za ljudska prava online (www.nohatespeechmovement.org), je inicijalno planiran od 2012. do 2014. god. Uspješnost pokreta je dovela do produžetka na još tri godine (2015 - 2017). Njegov je cilj borba protiv govora mržnje online u svim njegovim oblicima, uključujući i one koji najviše pogađaju mlade. Doseg pokreta je ogroman; oko 39 država članica su uključene u kampanju, a uključuju se i države koje nisu članice Vijeća Evrope. Kampanja se zasniva na edukaciji o ljudskim pravima, učešću mladih i medijskoj pismenosti, a njen produžetak se usmjerava na podržavanje postojećih i novih vijeća za kampanju na državnom nivou, uz ažuriranje i promovisanje vidljivosti web stranice, koja sadrži informacije o standardima Vijeća Evrope i alatima za borbu protiv radikalizacije i terorizma. Evropska koordinacija kampanje je okončana početkom 2018. god., ali se kampanje na državnim nivoima mogu nastaviti.

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

Također, sagledali su i specifične probleme s kojima se često suočavaju oni koji rade s mladima. U svom radu, oni mogu identifikovati snage omladinskog sektora u sadašnjosti, a uz to i siva područja koja često predstavljaju izazov pri približavanju ključnih pitanja mladima.

Tokom drugog kruga razgovora, aprila 2017. god., uređivačka grupa je predstavila preliminarnu verziju seta alata za radnike s mladima, koji dolaze iz različitih struktura, i za eksperte u razvoju obrazovnih alata. Ovaj dokument - *Veze* - se zasniva na tim međusektorskim i višerazinskim razgovorima koji su iznjedreni kao odgovor na pitanja s kojima se bavilo.

Cilj i struktura

Cilj *Veza* nije da dešifrira i analizira ulazne i izlazne faktore nasilnog ekstremizma. Ova tema je već obrađena u bogatoj literaturi. Prvo i najvažnije, *Veze* predstavljaju **praktični alat** za sve one koji rade u **omladinskom sektoru** (radnike s mladima, radnike na informisanju mladih, edukatore, nastavnike, socijalne radnike, omladinske vođe i volontere, itd.), kako bi ih se opremilo za rad s **riziko-faktorima u kontekstu nasilnog ekstremizma**.

Da bi se postigla učinkovitost, pristup ne smije biti frontalni; u stvari, to bi moglo biti kontraproduktivno za ovu delikatnu temu. Naprimjer, ne bi bilo učinkovito pristupiti temi s moralnog aspekta, zabranama ili koristeći diskurs koji je svojstven institucijama. Ovaj vodič nudi dublji i dugoročniji pristup, uzimajući u obzir pitanja identiteta, različitosti, samosvjesnosti, umijeća debatovanja i medijske i informatičke pismenosti.

Ovo je ambiciozan zadatak, jer namjerava mladim ljudima donijeti svijest o sljedećem:

- različitosti su bogatstvo;
- neslaganje u mišljenju pomaže u promovisanju slobodne razmjene ideja i doprinosi promjenama u društvu;
- kritičko razmišljanje pomaže u promovisanju autonomije i slobode;
- samopouzdanje je osnova za lično ispunjenje i neophodan uslov za pronalaženje vlastitog mjesta u društvu; i
- svi ovi elementi (zajedno s drugima) su važni sastojci za zajednički život i, kao takvi, neophodni su za izgradnju multikulturnog društva, koje karakterišu poštivanje i napredak.

Veze su sastavljene od **dva dijela**. Prvi dio je **teorijski**. Cilj mu je da poveća razumijevanje o terminima kao što su radikalizacija, nasilni ekstremizam, prevencija ili otpornost. U njemu će se jednako nastojati pojasniti specifične mehanizme i pitanja u kontekstu nasilnog ekstremizma. Na kraju, ovaj set alata će djelovati kao sredstvo definisanja uloge omladinskih radnika s mladima i omladinskih radnika na informisanju mladih u sprečavanju radikalizma koji vodi u nasilje, tako što će omogućiti bolje definisanje načina kako mogu intervenirati u okviru granica svoje profesije i vještina.

Drugi dio je **praktični**. Sastoji se od seta alata s aktivnostima, koje su odabrane zbog svoje relevantnosti, mogućnosti korištenja i potencijala za pozitivan uticaj na mladu publiku. Taj katalog aktivnosti nije isključiv. Oni koji rade u bliskoj sprezi s mladima, će sigurno koristiti i druga sredstva, koja su jednako važna. Ipak, vjerujemo da će **preko 40 ponuđenih aktivnosti**, koje se nalaze u ovom setu alata, biti korisne široj publici i da se mogu koristiti da ispune potrebe specifičnih grupa u različitim kontekstima. Ove aktivnosti su usmjerene da barem prošire vidike onih koji će ih koristiti spram novih mogućnosti i da obogate njihovu bazu znanja. Kod svake aktivnosti će se čitalac susresti s pedagoškim ciljem, praktičnim informacijama (npr. ciljana publika, potrebni materijali, veličina grupe, itd.), detaljima o najboljem načinu za provedbu aktivnosti i kako je prilagoditi za bilo koju posebnu potrebu; sve aktivnosti su spremne za korištenje. Tu se, također, nalazi i baza dodatnih praktičnih **resursa** online, na ERYICA-nj web stranici.

Akteri, koji rade u omladinskom sektoru, kroz bliske odnose i povjerenje mladih, su u idealnoj poziciji da identifikuju faktore rizika i spriječe prijenos ka radikalizmu i nasilnom ekstremizmu. To je, bez sumnje, izazovan zadatak, ali je i neophodan da bi se suočilo s trenutnim izazovima u društvu. Na kraju, nadamo se da će *Veze* biti od pomoći onima koji rade s mladima u cilju odgovora na izazove s kojima se suočavaju u svakodnevnom radu.

Korištenje seta alata

Knjiga *Veze* je osmišljena kao **set alata**, koji vam omogućava da odaberete one aktivnosti koje su najrelevantnije za vaše ciljeve, potrebe, publiku i sredstva, npr. osoblje, vrijeme, prostor i opremu. Iako smo je organizovali s određenim redoslijedom na umu, različite serije aktivnosti se ne moraju hronološki pratiti. Svaka aktivnost se može koristiti i samostalno i može se obaviti odvojeno od ostalih.

Praktične informacije uz svaku aktivnost, kao što je veličina grupe, trajanje, ciljana publika i slično, ne predstavljaju pravilo i date su samo kao sugestija. Na način kako ćete vi provesti neku aktivnost će uticati mnogi faktori, tako da svaku aktivnost trebate prilagoditi potrebama publike s kojom radite.

Osim gdje je drugačije naznačeno, predstavljene aktivnosti ne zahtijevaju nikakva stručna znanja. Savjetujemo vam da se upoznate s materijalom prije rada, kako biste mogli da ga na najbolji način prilagodite svojoj publici.

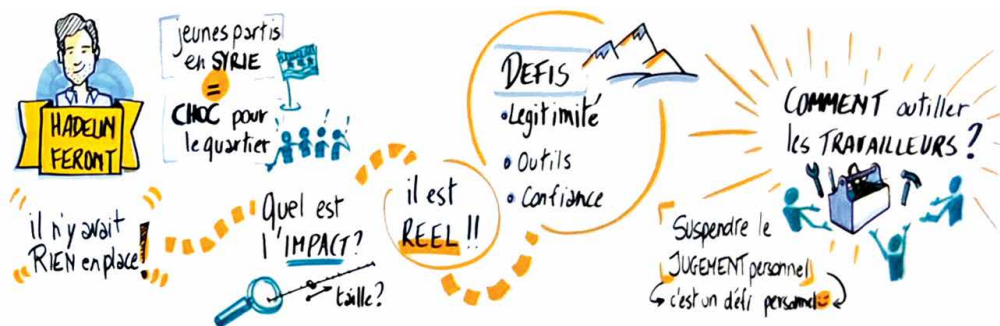
Knjiga *Veze* sadrži seriju **prpratnih sadržaja** s dodatnim informacijama, za koje vjerujemo da će vam biti korisne prilikom izvođenja aktivnosti. Vaša uloga je da prenesete informacije na logičan način, istovremeno se pripremajući da reagujete na nova pitanja, stavove ili, čak, pojavu mogućih konflikata.

Iznad svega, vaša uloga je da zadržite povjerenje i poštovanje, i to je nešto čega morate biti svjesni tokom vođenja svake aktivnosti. Također, trebate biti svjesni da svaka aktivnost svakog učesnika vodi u **viši nivo svjesnosti o problemima**.

Sljedeće aktivnosti nastoje da ohrabre učesnike da daju svoju refleksiju i da poduzmu aktivnosti vezane za brojne teme. One pružaju mladim ljudima mogućnosti da steknu iskustvo, daju refleksiju, analiziraju i kritikuju, a posebno da se izraze na razne teme.

Aktivnosti bi mogle potaknuti neka stanovišta koja se ne slažu s vrijednostima svojstvenim radu s mladima, te vas kao takva, mogu staviti u nezgodan položaj. Ipak, neophodno je da okruženje za rad bude ono u kojem su učesnici slobodni da se izraze bez ustručavanja ili osude. *Vaš glavni cilj treba biti izgradnja ravnoteže između slobode govora i međusobnog uvažavanja.*

U nekim aktivnostima ćete pronaći specifične savjete koji će vas potaknuti da pratite određeni slijed, kako bi se osigurala laka provedba uz kombinovanje profesionalizma i kreativnosti kod prilagođavanja aktivnosti specifičnom kontekstu. Na web stranici ERYICA-e ćete pronaći dodatne linkove i resurse, koji vam mogu pomoći: internetske stranice, datoteke s obrazovnim sadržajem i alatima, referentne knjige, itd.

Obratite pažnju!

Retorika stanja žrtve je jedan od stubova propagandne strategije radikalnih pokreta. Takav diskurs se često hrani teorijama zavjera. Uz nastojanje da ohrabrite empatičnost i slobodno izražavanje mišljenja, od izuzetne je važnosti da ne potvrđujete ovakav način govora. U ovom setu alata, pronaći ćete brojne obrazovne alate koji će vam pomoći u tome, a neki od savjeta su:

- Ne ulazite u dogmatsku ili ideološku debatu (vjersku, političku, kulturološku ili neku drugu).
- Ne oklijevajte da podijelite svoje neznanje o nekoj temi, ako je to neophodno.
- Ne posmatrajte temu isključivo iz sfere društvene dimenzije. Dogme ili ideologije nisu, same po sebi, izazov, *nego način na koji nastoje da se infiltriraju u demokratsko i društvo različitosti.*

Šta činiti:	Šta ne činiti:
Ohrabrite korisnike da izraze svoja mišljenja i ideje na osnovu vlastitih iskustava.	Ne otpisujte niti jedan prijedlog kao 'beskoristan', 'nerelevantan' ili 'glup'!
Nastojte promovisati kulturu međusobnog uvažavanja, sigurno okruženje u kojem se svi osjećaju slobodno da izraze vlastito mišljenje.	Ne dozvolite grupi da isključi, ignoriše, preuranjeno osudi ili omalovažava bilo koga: nastojte da uspostavite neke osnovne principe od samog početka.
Ohrabrite razgovor i pitanja: kroz izražavanje svojih sumnji i nesigurnosti, učesnici će i učiti.	Nemojte držati dugačka predavanja: to će umanjiti zainteresovanost učesnika!
Napravite veze između realnosti u kojoj se nalaze učesnici i stvarnih problema u njihovom okruženju.	Nemojte im davati generalizovane informacije s kojima se ne mogu povezati.
Odbacite dogmu! Dozvolite i sebi i učesnicima propitivanje 'utvrđenih istina'.	Ne držite 'pridike' i ne koristite svoju poziciju da oborite argument.
Budite iskreni. Zbog toga će vas više poštovati i tako će se lakše i sami otvoriti.	Ne pretvarajte se da nešto znate, ako u to niste sigurni! Kažite im da ćete pronaći odgovor, ili ih potaknite da to sami urade.
Vjerujte učesnicima. Potrebno im je da i sami nađu odgovore.	Ne razgovarajte sa učesnicima s visine i ne pokušavajte ih odvesti tamo gdje ne žele ići.
Prijedloge učesnika primite s ozbiljnošću: učesnici će se mnogo lakše uključiti, ako osjete da imaju vlasništvo nad procesom.	Nemojte misliti da se morate striktno držati onoga što je planirano: pratite njihova interesovanja, ako žele da krenu u drugom pravcu.
Pozovite učesnike da osjete prirodna, ljudska saosjećanja. Pitajte ih kako se osjećaju ili kako bi se osjećali kada bi...	Nemojte odustati ako se njihovo mišljenje doima beščutnim ili nepromišljenim. Pokažite im drugu perspektivu.
Tretirajte sve učesnike jednako - jednake između sebe i 'jednake' s vama. Svi smo mi samo ljudi!	Ne isključujte učesnike i ne pretpostavljajte da nešto mogu ili ne mogu da urade. Ljudi su nepredvidivi!

Izvor

Bookmarks – A Manual for combatting hate speech online through human rights education, Council of Europe, Strasbourg, 2014 (prev. Priručnik za borbu protiv govora mržnje online putem obrazovanja o ljudskim pravima, Vijeće Evrope)

ELEMENTI IZ TEORIJE

**Šta
imamo tu?**

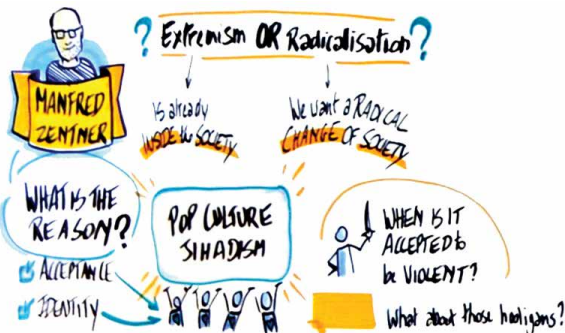

Elementi iz teorije

1. Analiziranje i razumijevanje

Borba protiv nasilnog radikalizma i ekstremizma je sve više zadatak više aktera, među kojima institucije i nosioci interesa u oblasti obrazovanja imaju istaknutu ulogu. Čini se jasnim da glavna misija obrazovnog sektora leži u **prevenciji radikalizacije koja vodi u nasilni ekstremizam**. U nastojanjima da se spriječi nasilni radikalizam, savjetuje se obavljanje refleksije o procesima prije radikalizacije, kao i o značenjima i ciljevima u pozadini. Ali kada pregledavamo postojeću literaturu o radikalizaciji i deradikalizaciji, očigledno je da nedostaje zajednički stav o razumijevanju osnovnih termina.

1.1. Radikalizacija i ekstremizam: pregled

Radikalizacija dolazi iz latinske riječi za korijen: **radix**, i ne označava ukorijenjenost u nečemu, nego nastojanje ka **radikalnoj promjeni**, da se nešto iskorijeni, čime će doći do sveobuhvatne društvene promjene. Dakle, biti radikal znači da ta osoba prepoznaje probleme u društvu koje želi temeljno promijeniti. Kao posljedica toga, radikalna promjena u društvu nastoji transformisati osnove društva i dovesti do novog sistema; sistema koji ranije nije bio dio tog društva. Takve radikalne

promjene u prošlosti su bile, naprimjer, uvođenje demokratije (kroz građanske ratove ili revolucije), kao i borba za prava žena, ukidanje ropstva ili Oktobarska revolucija u Carskoj Rusiji 1917. god. Radikalna promjena uvijek dovodi do uspostavljanja nečeg novog - a to je u **suprotnosti sa postojećim praksama**. Dakle, sprečavanje radikalne promjene je uvijek "konzervativan" pristup, u smislu očuvanja uspostavljenih praksi. S druge strane, radikalizacija nije sama po sebi "progresivna", jer promjena može biti usmjerena i ka ponovnom uspostavljanju koncepata koji su već prevaziđeni, kao što je nedemokratski oblik upravljanja.

Radikalni stavovi nastoje **transformisati institucionalizovane ili uspostavljene oblike i prakse** i mogu se fokusirati na različita područja života: mogu se koncentrisati na lične odnose, kao što su brak, partnerstvo ili čak sam koncept porodice, mogu se fokusirati na pojedinačna prava u državi. Radikalni stavovi mogu nastojati da promijene oblike učešća i angažovanja i mogu pokušati i da promijene navike potrošača. Zbog toga, radikalizam može biti izazovan za bilo koje ustrojstvo, **ali nije uvijek povezan s nasiljem** - ili se, bar, tako čini.

U mnogim definicijama, radikalizacija je povezana s nasiljem. "Radikalizacija uključuje prihvatanje ekstremnih pogleda na svijet, kakav odbacuju društvene norme i koji smatra korištenje nasilja legitimnim metodom za

*uspostavljanje društvene ili političke promjene. Vodi se debata o tome kako najbolje opisati radikalizaciju, a konsenzus u mišljenju povezuje tri ključna elementa pri definisanju ovog fenomena. Radikalizacija je obično (1) postepen "proces" koji dovodi socijalizaciju u (2) ekstremistički sistem uvjerenja koja stvaraju prostor za (3) nasilje, čak i kada se ono ne čini neophodnim. (Hafez & Mullins 2015, 960). Dakle, čak i kada se samo nasilje ne smatra integralnim dijelom radikalizma, njegovo prihvatanje se smatra. Schmid (2013, 6) upućuje na sedam različitih definicija koje daju Della Porta i LaFree, a sve spominju nasilje ili fizičku prisilu. No, Schmid također spominje i istorijski razvoj termina radikalizam i navodi različite nenasilne pokrete, kao što su Sufražetkinje (**Pokret za jednaka prava glasa muškaraca i žena. Op.a**).*

Alternativan pristup definiciji radikalizacije se, shodno tome, fokusira na namjeravanu promjenu u društvu i odnosi se na činjenicu da takva promjena može biti rezultat različitih događaja i procesa. Naprimjer, Khosrokhavar navodi: "Proces u kojem se pojedinac ili grupa nasilno ponašaju, u direktnoj vezi s nekom ekstremističkom ideologijom s političkim, socijalnim ili vjerskim sadržajem i koji osporavaju uspostavljeni politički, društveni ili kulturološki red." (Khosrokhavar 2014)

Ekspertna grupa Evropske komisije za pitanja nasilnog radikalizma (2006) je koristila ovaj opis: "Radikalizam kao zagovaranje i posvećenost sveobuhvatnoj promjeni i restruktuisanju političkih i društvenih institucija je istorijski bilo povezano s lijevim i desnim političkim partijama, a ponekad i sa centričnim i liberalnim ideologijama, a uključuje želju da se odbace tradicionalna i proceduralna ograničenja koja podupiru status quo. Kao ideologija, radikalizam propituje legitimitet uspostavljenih normi i politika, ali, sam po sebi, ne vodi u nasilje. [...] Drugim riječima, radikalizam bez zagovaranja nasilja u nastojanju da ostvari društvenu ili političku promjenu može postojati." Zbog toga, donosioci politika i praktičari u sferi prevencije koriste termin nasilnog radikalizma da bi razlučili legalne, nenasilne, društvene ili političke ideale, koji su usmjereni na promjenu društva, od ilegalnih stavova koji prihvataju, podržavaju i, čak, uključuju nasilna djela tokom traženja promjene.

Razlika između učešća u legalnim i ilegalnim aktivnostima se može koristiti u svrhu postavljanja razlike između aktivizma i radikalizma, što navode Moskalenko i McCauley (2010). U svakom slučaju, moramo prihvatiti da su radikal, kao i ekstrem, relativni termini koji zavise od postojećih normi i koncepata u društvu.

Da zaključimo, radikalizacija se opisuje kao rastuća želja ili povećana spremnost stremjenja ili podrške ekstremnim promjenama u društvu, idući protiv postojećih normi. Zbog toga, ona se uveliko smatra razvojem u smjeru prihvatanja, napretku u usvajanju vrijednosti i stavova koji su protivni preovladavajućim standardima i praksama.

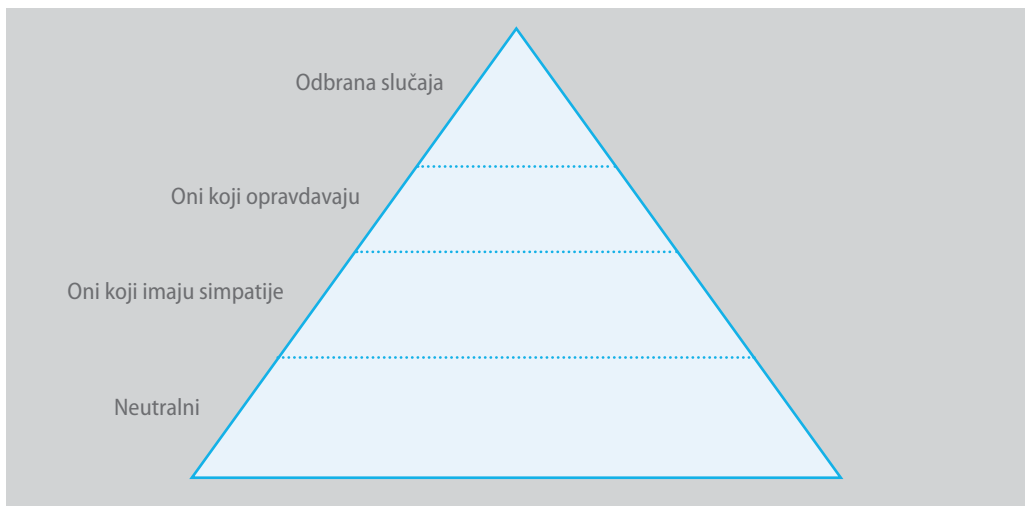
1.2. Proces radikalizacije

Da bi se razvili uspješni pristupi sprečavanju nasilnog radikalizma, neophodno je **shvatiti procese** radikalizacije i **spoznati razloge** ili okidače za radikalizaciju. Nadalje, treba imati uvid o tome ko bi mogao biti podložan radikalizaciji.

U svakoj vrsti pristupa, proces radikalizacije se smatra usvajanjem ekstremnih (političkih, društvenih ili vjerskih) pogleda, upućujući na devijaciju od uvriježenih i prihvaćenih mišljenja. Schmid (2013, 9) opisuje ekstremizam koristeći sljedeće elemente: „U kontekstu demokratskih društava, (nasilne) ekstremističke grupe, pokreti i partije imaju tendenciju političkih programa koji sadrže mnoge od sljedećih elemenata:

- protivustavne, antidemokratske, antipluralističke, autoritativne,
- fanatičke, netolerantne, beskompromisne, jednogumne crno-ili-bijelo mislioe;
- odbacivanje vladavine zakona i istovremeno prihvatanje filozofije da rezultat opravdava sredstva;
- ciljanje ka ostvarivanju ciljeva putem svih raspoloživih sredstava, uključujući, ako se ukaže prilika, korištenje masovnog političkog nasilja protiv protivnika.“

Ovaj proces se može podijeliti u **različite faze**, od zainteresovanosti za ekstremne ideologije, do podržavanja nasilja i konačno, počinjenja dijela nasilnog ekstremizma. Te faze su analizirane kroz opise i pojedinačne i grupne radikalizacije. Jedan od opisa različitih faza radikalizacije je metafora piramide (McCauly, Moskalenko, 2008), gdje se baza gradi od svih ljudi koji imaju simpatije prema ciljevima ekstremista, a tek nekolicina je spremna da obavi teroristička djela, koja se mogu naći u vrhu piramide. Proces radikalizacije se, samim tim, može opisati kao uspon uz piramidu. Ovaj proces se posebno proučavao u smislu radikalizacije pojedinaca, no treba razmisliti o razvoju grupa i masa prema ekstremnijim stavovima, porast netolerantnosti i prihvatanja nasilja.

Mehanizmi na nivou pojedinaca

Ovi mehanizmi se odnose kako na razloge, tako i na procese radikalizacije. Mehanizme na nivou pojedinaca u procesima radikalizacije pokreću različiti faktori. **Lična viktimizacija** se odnosi na jedan događaj diskriminacije, nepravde ili nasilja i traumatično iskustvo u uskom društvenom okruženju. S druge strane, **političko nezadovoljstvo** je odgovor pojedinca na političke događaje ili trendove u društvu. Opis pristupanja radikalnoj grupi kao klizavog terena, odnosi se na proces **postepenog prihvatanja**

dominantno nasilnog ponašanja u grupi, iz razloga koji su pripadnost grupi, nedostatak društvenog korektiva van grupe ili autoritarnost, što dovodi do prihvatanja superiornosti i snage jedne osobe. Mehanizam opisan kao snaga ljubavi naglašava važnost povjerenja i naklonosti između grupe prijatelja ili u odnosima, vodeći ka prihvatanju i podržavanju nasilnog ponašanja ovakvih važnih društvenih kontakata.

Mehanizmi radikalizacije grupe

Objašnjenje radikalizacije grupe krajnjim prenosom fokusa na fenomen u domenu socijalne psihologije pokazuje da u grupama osoba koje se ne poznaju, grupa nastoji da pokaže povećano slaganje, a **prosječno mišljenje ima tendenciju skretanja ka većem ekstremu**. To se pripisuje činjenici da se traži opšte razumijevanje, ali ti članovi grupe, koji iskazuju ekstremnije stavove, su oni kojima se drugi više dive i koji imaju veći uticaj. Razvoj ekstremnog ponašanja članova grupe u izolaciji i pod prijetnjom se može vidjeti u malim borbenim jedinicama, kada dolazi do smanjenja vanjske društvene kontrole ili, čak, vanjski nadređeni izdaju upute u smjeru činjenja nasilja. Ova dva mehanizma se razlikuju od nadmetanja za istu grupu simpatizera, gdje **radikalne grupe nastoje steći pristalice** i trude se biti shvaćeni ekstremnijima od druge grupe, da bi privukli više ljudi. Nadmetanje s državnim silama se opisuje kao reakcija na državnu opresiju legalnih ili ilegalnih, ali mirnih, političkih grupa, vodeći ka zajedničkoj eskalaciji nasilja između države i grupe. Radikalizacija zavisi od **povezanosti i solidarnosti grupe**, kao i volje pojedinaca da se osvete za nasilje koje vrši država. Razdvajanje i podjele, sa druge strane, objašnjava nasilje kao reakciju na interni sukob u grupi.

Mehanizmi masovne radikalizacije

Masovna radikalizacija „điju-đicu“ politike se odnosi na odgovor na vanjske napade i smatra se da je pouzdana do te mjere, da se može koristiti i kao strategija. Samim tim, oštar odgovor države na nasilne akcije je čak i poželjan, kako bi se mobilizovali novi simpatizeri za takvo djelovanje. Mržnja predstavlja sredstvo masovne radikalizacije tako što druge grupe definiše neprijateljima i istovremeno dehumanizuje protivnike, govoreći o njima kao o životinjama, mašinama, ili jednostavno neljudskim bićima. **Mučeništvo** je način pojačavanja žrtve radikala (zatvoreni ili usmrćeni zbog svojih nasilnih djela) i naglašava njihovu **viktimizaciju**. Ovakvo mučeništvo se posmatra ili kao vlastiti izbor aktiviste ili kao nepravda nad nedužnom osobom; u oba slučaja, mučeništvo je osnova za izgradnju legende i stvaranje heroja.

Dvanaest mehanizama koji vode do političke radikalizacije i nasilnog ekstremizma

Nivo pojedinca	Nivo grupe	Masovna radikalizacija
Lična viktimizacija	Odlazak u krajnost u grupe sa sličnim	Điju-đicu politika
Političko neslaganje	razmišljanjem	Mržnja
Pristupanje radikalnoj grupi - klizak teren	Ekstremna povezanost u izolaciji ili pod prijetnjom	Mučeništvo
Pristupanje radikalnoj grupi - snaga ljubavi	Nadmetanje za istu grupu podrške	
	Nadmetanje s državnom silom - sabijanje	
	Nadmetanje unutar grupe – podjele i razdvajanje	

Izvor: McCauley et Moskalenko (2008)

1.3. Razlozi nasilnog ekstremizma

Da bi se proces razumio, nije dovoljno biti zainteresovan samo za mehanizme, za to "kako", nego i o "zašto", odnosno, koji su faktori ili razlozi koji utiču na njega. Postoje različite discipline koje analiziraju proces i razloge radikalizacije i, samim tim, fokusiraju se na različite pokazatelje i okidače.

Osnovne razlike leže u mikro-, mezo- i makro-nivoima objašnjenja. Individualna i društvena psihologija se fokusiraju na mikro-nivo, tj. na individualne faktore koji utiču na razvoj. Političke nauke i sociologija analiziraju učinke i uticaje na makro-nivou (posebno na geo-politički), dok mezo-nivo, koji odražava i individualni i društveni nivo, kao što je teorija kulture, analiziraju naučne discipline kao što su socijalni rad, obrazovanje ili kriminalistika.

Nivo	Discipline	Pristupi	Primjeri
Mikro	Psihologija	Individualni faktori koji vode ka radikalizaciji	Problemi s identitetom, razorene porodice, doživljeno nasilje, obrazovanje, neuspjela inkluzija, osjećaj otuđenosti ili diskriminacije...
Mezo	Naučne discipline, kao što je socijalni rad, obrazovanje ili kriminalistika	Individualni i društveni nivo Postepena socijalizacija ka prihvatanju radikalnih vrijednosti (grupe)	Biti dijelom grupe koja trpi nepravdu i, zbog toga, razvija nasilni radikalizam kao sredstvo osвете
Makro	Političke nauke i sociologija	Socijalne i političke nejednakosti Nepravda među društvenim grupama ili državama	Reakcije na nepravdu i nejednakost, pa čak i nasilje, koje trpi neka društvena grupa ili klasa

S druge strane, čini se malo vjerovatnim da bi samo jedan razlog mogao dovesti do radikalizacije pojedinca.

Na **mikro-nivou**, uticaj problema s identitetom, razorene porodice, doživljeno nasilje, obrazovanje, neuspjela inkluzija, osjećaj otuđenosti ili diskriminacije se smatraju važnim faktorima (između ostalih) za radikalizaciju. U vezi s diskriminacijom, interesantno je da nepravda ne mora biti lično doživljena da bi se cijela grupa osjećala viktimizirano. Dakle, dovoljno je biti članom grupe koja se **tlači ili prema kojoj se loše postupa** - čak i u nekoj drugoj državi - da bi se osjećalo diskriminisano. Također je analiziran i uticaj autoritativne i/ili narcističke ličnosti na radikalizaciju. Dalje, pristup racionalnog izbora objašnjava prihvatanje i usvajanje

radikalnog ponašanja zbog različitih faktora privlačenja, koji pojedincu donose lične koristi (materijalne i nematerijalne).

Objašnjenje pristupa **mezo-nivoa** se fokusira na milje pojedinca i tvrdnju da pojedinci doživljavaju **postepenu socijalizaciju** u prihvatanje radikalnih vrijednosti (grupe). Ovaj se proces objašnjava **teorijom uokvirivanja** (engl. framing), analizirajući različite subkulture i kontra-kulture. Istraživanje je pokazalo da je u grupi, koja trpi nepravdu, moguće prihvatiti nasilni radikalizam kao sredstvo osвете.

Pristupi na **makro-nivou** pokušavaju da objasne radikalizaciju s **nejednakošću i nepravdom** među društvenim grupama i klasama u društvu, koje vode do **marginalizacije, iskvaćenosti i dezintegracije**. Krićićka reakcija na ovu teoriju je da samo neki članovi ovih društvenih klasa i grupa postaju radikalima. Drugo objašnjenje na makro-nivou posmatra radikalizaciju kao reakciju na spoljnu politiku i političke, vojne ili ekonomske akcije države u drugim dijelovima svijeta.

Sada je opšteprihvaćeno da niti jedna od ovih teorija ne daje isključivo objašnjenje radikalizacije, nego da je to redovno kombinacija "razloga" na makro- ili mezo-nivou, s individualnim faktorima na mikro-nivou, koji vode u radikalizaciju.

Ove kombinacije se moraju uzeti u obzir prilikom razvoja pristupa prevencije razlićitih oblika radikalizacije s jedne i razlićitih ciljanih grupa s druge strane.

Važan element u svim oblicima radikalizacije je identifikacija s nekom ideologijom, s određenim vrijednostima koje nisu zastupljene u ukorijenjenom pristupu. Ovo je posebno važno za kombinaciju pristupa na mikro- i mezo-nivou, s obzirom da daje informacije o ukljućenosti pojedinaca u nekom miljeu ili grupi.

Posebno u zapadnim društvima, gdje postoji visoka stopa individualizacije, zadatak izgradnje identiteta se ne zaustavlja s mladima, nego predstavlja tekući proces reagovanja na promjenu društvenih okvira i prilagođavanju ili pobuni protiv trendova i događaja. Mladost je period između potpune zavisnosti o odraslim osobama u djetinjstvu (obićno u krugu porodice), i potpune autonomije u odrasloj dobi. U to vrijeme polu-zavisnosti, mlada osoba mora **stvoriti vlastiti identitet**, koji je u suprotnosti s identitetom odraslih i drugih mladih, da postane jedinstvena jedinka i, istovremeno, da pronađe vlastito mjesto u društvu kao dio grupe, koja im daje osjećaj pripadnosti.

Mladi, koji se ne osjećaju prihvaćeni ili integrisani u opšte-prihvaćeno društvo, iz razlićitih razloga, traže **alternativne oblike priznavanja**. Dakle, pripadnost grupi, u kojoj mogu osjetiti prihvatanje, pomaže mladima da izgrade samopoštovanje i steknu poštovanje. Istraživanja desnog ekstremizma naglašavaju da je upravo to bio razlog za neke mladiće, koji nisu bili prihvaćeni u drugim krugovima. Među mladim desničarskim aktivistima su se osjetili dijelom grupe, nisu bili zanemareni zbog nedostatka obrazovanja, društvenog statusa ili drugih faktora koje su osjećali kao prepreku za ukljućenje u druge grupe. Osjećaj pripadnosti grupi predstavlja važan faktor u **identifikovanju s idejom** - kada ideja predstavlja vodeću ideologiju unutar grupe. U nekim situacijama, grupe radikalizovanih osoba mogu postati zamjena za

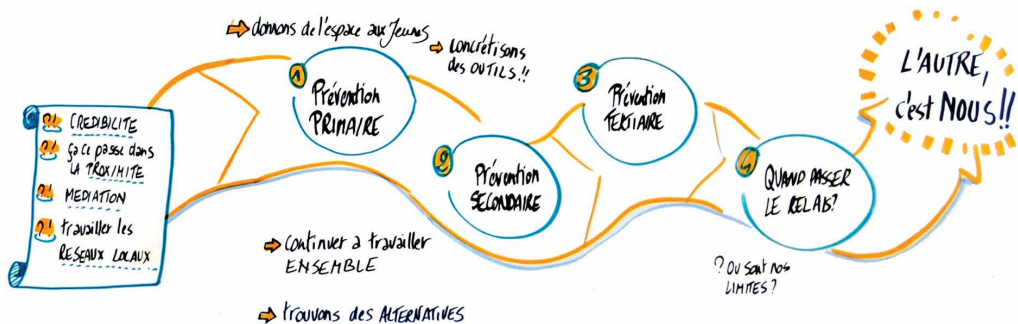
porodicu ili druge grupe ili prijatelje. S vremenom, nova ideja preuzme mjesto dominirajuće ideologije grupe, prihvatajući stanovišta kao tačna, jer značajne treće strane nemaju ili rijetko imaju primjedbe na nju. Taj osjećaj pripadnosti, a samim tim i **izgradnja identiteta kao člana te grupe**, jača kada grupa naiđe na neprihvatanje u društvu, čime cijela grupa zauzima stav žrtve.

U mnogim slučajevima, znaci simpatije i podrške prema radikalnim idejama nisu ništa više do **oblik protesta** mladih u liberalno vrijeme, kada prelaz od mladosti do odraslosti postane težak. To može biti i protest, ili čak jači pokazatelj osjećaja **ne pripadnosti uobičajenom obliku društva** i osjećaj isključenosti. **Korištenje simbola** neke ekstremne grupe bi, dakle, moglo ukazivati na protest ili nezadovoljstvo, radije nego na prihvatanje vrijednosti te ekstremne grupe. Protest bi se lako mogao iskazati suprotstavljanjem ekstremnim grupama, jer nije ideologija (ili religija) ono što je privlačnost, nego samo suprotstavljanje uobičajenom sistemu društva.

No, slijedeći teoriju uokvirivanja, osjećaj isključenosti iz društva, doživljaj otuđenosti i članstvo u protestnoj grupi, mogu biti osnova za potpuno prihvatanje ideologije i sistema vrijednosti protestne kulture.

1.4. Pristupi u borbi protiv radikalizacije koja vodi nasilnom ekstremizmu

Uzimajući u obzir ranije navedeno, definicije radikalizacije i nasilne radikalizacije, različite opise procesa radikalizacije, okidače i mehanizme, može se lako zaključiti da ne postoji jedinstveno rješenje za sprečavanje i/ili borbu protiv nasilnog ekstremizma. Uz to, očito je da borba protiv nasilnog radikalizma ne može biti zadatak samo jedne osobe. Neophodna je **dobro razrađena saradnja** među akterima i nosiocima interesa u oblasti obrazovanja, rada s mladima, socijalnog rada, sigurnosti i obavještajnih službi, u svrhu razvoja strategija za dohvata različitih ciljanih grupa na različitim nivoima i fazama procesa radikalizacije. "Jedna veličina za sve" neće moći ostvariti rezultat kod svih jedinki i grupa društva, niti u svim zemljama.

Isto tako, mnogi akteri, koji su uključeni u rad sa mladima, će nastojati da ostvare **radikalnu promjenu u društvu**; poticanje održivog ponašanja, smanjenje netolerantnosti, povećanje jednakih prilika ili, čak, protivljenje dominantnim političkim ideologijama često se navode kao ciljevi rada s mladima. Upravo zato **uloga rada s mladima** nije da spriječi i da se bori protiv radikalizacije, nego samo protiv nasilnog elementa procesa radikalizacije.

Bolje spriječiti, nego liječiti. Uloga rada s mladima u sprečavanju i borbi protiv radikalizma koji vodi u nasilni ekstremizam se može shvatiti samo kao dopunski element dopiranja do mladih, zajedno uz obrazovanje i socijalni rad, u saradnji s drugim akterima.

Također je važno shvatiti da je sprečavanje nasilne radikalizacije potpuno drugačije od borbe protiv nje. Sprečavanje se, bukvalno, može desiti samo prije nego što se neželjeno ponašanje iskaže, dakle samo prije prvih znakova pojave neželjenog ponašanja, ili samo u njegovim prvim fazama. Sprečavanje radikalizacije koja vodi u nasilni ekstremizam se, dakle, mora usmjeriti na **opštu populaciju**, jednako kao i na pojedince i grupe koji se smatraju **“rizičnim”**, ili se može pokušati usmjeriti na pojedince na početku svog procesa radikalizacije.

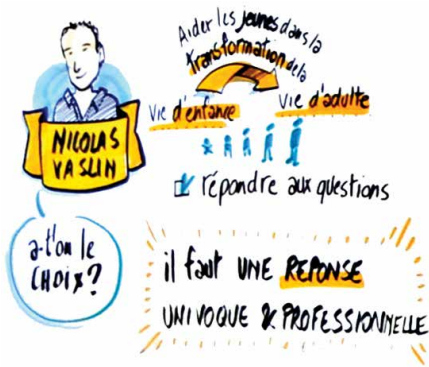
Prvi pristup prevencije se često naziva **primarnom prevencijom** i obuhvata opšte i specifične informacije, unapređenje uslova života za pojedince i grupe i, također, lični dijalog i jačanje. On se može i treba osigurati od rane dobi putem različitih aktera i nosioca interesa, u svrhu sprečavanja negativnih događaja i osiguravanja željenog razvoja. Unapređenje uslova života nije samo zadatak rada s pojedincima, nego obuhvata i strateške mjere usmjerene na promjene u društvu.

Drugi, više ciljani pristup prevencije, se često naziva **sekundarnom prevencijom**, kojom se usmjerava na pojedince i grupe koji su već pokazali prve **simptome neželjenog ponašanja**. Ovdje postaju važni rad sa pojedincima, lična razmjena iskustava, osnaživanje, ponude za učešće i podrška u izgradnji identiteta.

Treći oblik prevencije, **tercijarna prevencija**, se usmjerava na **minimiziranje negativnih posljedica** već postojećih ponašanja. Rad s mladima nije uvijek najbolji agent za rad u ovom polju, jer svaka vrsta intervencije na ličnom nivou može ugroziti principe **dobrovoljnog učešća**. Dalje, tercijarna prevencija je često povezana s tretmanom negativnim sankcijama, a u ovom slučaju radi se o nasilnom ponašanju. Oba pristupa mogu doći u suprotnost s principima rada s mladima, za koji smatramo da su u osnovi bazirani na povjerenju i odnosima. Borba protiv nasilnog ekstremizma se može protumačiti kao jaka intervencija države - od tretmana do sankcija i zabrana do zatvaranja. Mimo aktera u radu s mladima ili u obrazovanju, i drugi: kao što su socijalne službe, sigurnosne i obavještajne službe, su spremnije za rad na ovim zadacima.

U prva dva polja prevencije, rad s mladima može imati važnu ulogu, jer su neophodni elementi svakog oblika rada s mladima. Ali, od ključne važnosti je postaviti preventivnu ulogu rada s mladima u svakodnevnu realnost mladih, što znači saradnja ili dopuna rada različitih institucija, kao što su škole, univerziteti, tržište rada, vjerske grupe, porodica, društvene, kulturne grupe, sportski klubovi i drugi, npr. sigurnosne snage ili, čak, obavještajni servisi. Osobe koje rade s mladima moraju prihvatiti da sami neće uspjeti i da, s druge strane, trebaju uvidjeti mogućnosti koje rad s pojedincem ili grupom mladih pruža.

Kada šta uraditi? Metode, koje se koriste u primarnoj prevenciji, mogu biti odraz različitih nivoa tumačenja procesa nasilnog radikalizma, oblika ekstremizma ili drugih mehanizama. Prevencija, zbog toga, treba uzeti u obzir potrebe i želje, strahove i izazove pojedinaca i grupa, kao i sisteme vrijednosti ekstremističkih ideologija i uslove življenja ciljanih grupa. Odražavajući objašnjenja procesa radikalizacije s pozicije mikro-nivoa, primarna prevencija se treba usmjeriti na **izgradnju identiteta**, jačanje **samopoštovanja**,

njegovanje tolerantnosti i **prihvatanja različitosti među grupama**, ili uopšteno naglašavati **važnost ljudskih prava i jednakosti**. Na makro-nivou će borba protiv diskriminacije i otuđivanja biti važan elementi, zajedno s **medijskom i informatičkom pismenošću** u svrhu omogućavanja mladima da pronađu i tumače pouzdane informacije i da razumiju koncepte i principe propagande. Na mezo-nivou, važni elementi obuhvataju jačanje pojedinca **kao aktivnog dijela grupe**, razvoj pozitivne slike o sebi i jačanje otpornosti. Informacije i dijaloški pristupi su, također, osnovni elementi primarne prevencije.

Sekundarna prevencija se usmjerava na specifične grupe i, samim tim, ne može je pružiti svaki akter u omladinskom sektoru, jer su u mnogim slučajevima mladi pod rizikom od radikalizacije koja vodi u nasilje i ne bivaju izloženi radu s mladima. U slučaju kada rad s mladima ima dodira s ovim posebnim, ciljanim grupama u sekundarnoj prevenciji, od iznimne je važnosti intenziviranje **saradnje sa stručnjacima** i drugim nosiocima interesa u ovom polju. Rad s mladima može osigurati platformu za intenzivan preventivni rad s mladima, s obzirom da imaju povjerenje u radnike s mladima; pouzdani i otporni odnosi između mladih osoba i radnika s mladima predstavljaju najvažniji element ove vrste prevencije.

Sve u svemu, evidentno je da osnovni principi rada s mladima mogu pružiti važne elemente primarne prevencije nasilnog radikalizma na individualnom nivou, a sve grupe, koje rade s mladima, između ostalih škole, vjerske grupe, sportski klubovi, socijalni rad, trebaju se posmatrati kao dopunski partneri u tom radu. S druge strane, također je evidentno da promjena uslova življenja mladih, uklanjanje marginalizacije i iskorjenjivanje diskriminacije, predstavljaju zadatke na višem nivou, koji se ne mogu ispuniti isključivo u radu s mladima, premda i rad s mladima doprinosi ovom cilju.

“Mladi moraju biti svjesni i razumijevati demokratiju, jednakost, poštovanje ljudskog dostojanstva, ljudskih prava, pluralizam i različitosti, i posjedovati vještine medijske i informatičke pismenosti. To doprinosi kritičkom razmišljanju, svijesti i spoznaji o tome kako informacije mogu biti pristrasne i kako ih grupe nasilnih ekstremista mogu iskoristiti u svrhu širenja propagande.”

Isječak iz Zaključaka Vijeća i predstavnika vlada zemalja članica Vijeća Evropske unije (9640/16), sa sastanka Vijeća (30. maja 2016. god.) o ulozi omladinskog sektora u integrisanom i među-sektorskom pristupu sprečavanju i borbi protiv nasilnog radikalizma među mladima.¹

1 Vijeće Evropske unije, Brussels, 2016, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9640-2016-INIT/en/pdf>

2. Uloga informacija za mlade u sprečavanju nasilnog ekstremizma

2.1. Informacije za mlade (IM)

Informacije za mlade (IM) je model uspostavljen kasnih 1960.-tih, a zatim proširen cijelom Evropom tokom 1970.-tih i 1980.-tih godina. Tako je rođena Evropska agencija za informisanje i savjetovanje mladih (ERYICA) 1986. god., kada je Vijeće Evrope sazvalo komisiju stručnjaka, profesionalaca u oblasti informisanja mladih. Ova komisija je pomogla da se model informisanja mladih proširi u mrežu lokalnih i državnih struktura, koje su danas integralni element rada s mladima u mnogim zemljama.

ERYICA-u čini oko 36 mreža struktura za informisanje i savjetovanje mladih u 27 zemalja. Njen je cilj da osigura

pravo mladih na potpune i pouzdane informacije, bez obzira na državljanstvo, pol, vjersku pripadnost ili društveni status (Evropska povelja o informisanju mladih).

Omogućavanje većeg pristupa samostalnosti. Informacije za mlade nastoje da **informišu i potpomognu mlade** na osjetljivom putu kad odraslom dobu; periodu koji je prolazan i izazovan. U tom relativno kratkom vremenu, od mladih se očekuje da donesu milijadu važnih odluka koje će, bez svake sumnje, imati izuzetan uticaj na njihovu budućnost. ERYICA vjeruje da se pružanjem pristupa informacijama mladima daju alati da **postupaju samostalno** i da budu opremljeniji za donošenje odluka, koje će dugoročno uticati na njihov lični, društveni i profesionalni razvoj. Istovremeno, mladi moraju biti sposobni i da procijene različite prilike, koje su im na raspolaganju, u skladu s vlastitim mogućnostima. To predstavlja istinsku osnovu informisanja mladih kao princip; ideja da osoba može donijeti pravu odluku samo ako ima **informaciju o izborima** i alternativama pred sobom. Specifični karakter "širokog spektra" informacija za mlade, pristupa koji su ERYICA i njeni partneri usvojili, ima za cilj da uputi mlade ljude u donošenje odluka i, tokom toga, da svakome omogući dobro informisan izbor, prilagođen njihovim potrebama. Zasniva se na pristupu centriranom oko korisnika, koji, kao takav, obuhvata široki spektar tema od interesa za mlade.

S vremenom, sektor informisanja mladih se **prilagodio zahtjevima mladih i njihovim potrebama za informacijama**. Istovremeno, informacije za mlade su morale biti prilagođene promjenama u društvu, tehnološkom i informatičkom razvoju, poteškoćama s kojima se mladi suočavaju dok nastoje naći svoje mjesto u društvu i rastućoj potrebi za uputama pri ulasku u odraslu dob. Danas, ovaj sektor se i dalje razvija i prilagođava.

Ciljevi informacija za mlade (među ostalima):

- Pružanje pouzdanih, tačnih i razumljivih informacija;
- Pružanje pristupa različitim izvorima i kanalima informacija;
- Pružanje pregleda mogućnosti po temama od važnosti za mlade;
- Pomoć mladima da se snađu u prekomjernoj količini informacija u modernom društvu;
- Osiguravanje da mladi budu upoznati sa svojim pravima, uslugama koje su im na raspolaganju i kako im pristupiti;
- Pružanje podrške u procjeni dostupnih informacija i njihovog kvaliteta;
- Vođenje mladih u pronalasku najboljih, dostupnih mogućnosti i donošenja vlastitih odluka;
- Nuđenje različitih kanala za komunikaciju i dijalog u svrhu direktne podrške mladima u potrazi za informacijama i znanjem; i
- Obrazovanje u sferi medijske i informatičke pismenosti.

Pronalaženje svog mjesta u društvu. Cilj informisanja mladih nije samo da se odgovori na potrebe opšte populacije - što je osnovni cilj - nego i da se predvide potrebe i pripreme odgovarajuće **preventivne mjere**. Neke od tih potreba će se ticati ključnih problema u društvu, naročito fizičkog i mentalnog zdravlja, visoko-rizičnog ponašanja, međuljudskih odnosa, diskriminacije, građanstva, aktivnog učešća u društvu i pristupa socijalnim pravima. Samo će putem odgovarajućih informacija o pravima i obavezama, pojedincu biti moguće da pronade svoje mjesto u društvu i da bude dobro obaviješten građanin.

Kreiranje kulture informisanja. Danas su mladi **preplavljeni informacijama i izloženi različitim vrstama medija**. Takav pristup informacijama je nezapamćen i donosi do sada neviđenu tendenciju želje za kreiranjem medijskog sadržaja, što je nerijetko na ličan i nekontrolisan način. Da bi se bilo savjesnim građaninom, važno je taj sadržaj posmatrati na kritički način, procjenjivati njegov kvalitet, pouzdanost, strategiju i interese onih koji proizvode te informacije (Landy & Le Tellier, 2016). U tom kontekstu, informacije za mlade dobivaju novi cilj; **obrazovati mlade ljude o medijskoj i informatičkoj pismenosti**. Servisi za informisanje mladih su u potpunosti opremljeni za savjetovanje mladih o tome kako obaviti istraživanje, procijeniti i uvažiti informaciju i njenu pouzdanost. Zbog toga medijska i informatička pismenost čini važan dio ovog seta alata i dio je opsežnog nastojanja u sprečavanju nasilnog ekstremizma među mladima.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

PET ZAKONA

O MEDIJSKOJ I INFORMATIČKOJ PISMENOSTI

TREĆI ZAKON

Informacije, znanja i poruke nisu uvijek neutralne, niti su oslobođene pristrasnosti. Svaka konceptualizacija, korištenje i primjena MIL treba da obznani ovu istinu i da je učini razumljivom za sve.

DRUGI ZAKON

Svi građani su kreatori informacija ili znanja i imaju neku poruku. Građane se mora osnažiti da pristupe novim informacijama ili znanjima i da se izraze. MIL je za sve - jednako za žene i muškarce - i predstavlja jezgro ljudskih prava.

ČETVRTI ZAKON

Svi građani žele spoznati i razumjeti nove informacije, znanja i poruke i žele komunicirati, čak i ako toga nisu svjesni, to ne žele priznati ili izraziti tu želju. Ipak, njihova prava se nikada ne smije ugroziti.

PRVI ZAKON

Informacije, komunikacija, biblioteke, mediji, tehnologija, Internet i drugi izvori informacija su tu za korištenje u svrhu kritičkog građanskog uključivanja i održivog razvoja. Jednaki su po svom statusu i ni jedan nije relevantniji od nekog drugog, niti ga takvim treba tretirati.

PETI ZAKON

Medijska i informatička pismenost se ne stiče odjednom. To je dinamično iskustvo i proces koji se živi. Završeno je tek kada obuhvata znanje, vještini i stavove, kada obuhvata pristup, procjenu ili ocjenu, korištenje, proizvodnju i prenošenje informacija, medijskog i tehnološkog sadržaja.

Alton Grizzle i Jagtar Singh

Izvor: Pet zakona o medijskoj i informatičkoj pismenosti

2.2. Dio šireg spektra brige

U vrijeme kada politički akteri i vlade u Evropi rade na uspostavljanju mehanizama, struktura i akcionih planova za borbu protiv razvoja fenomena radikalizacije i nasilnog ekstremizma među mladima, omladinski sektor, uopšteno, a posebno informacije za mlade, svakako imaju važnu ulogu.

Kao što je ranije navedeno, rad uspostavljenih institucija je nedovoljan za brigu o ovome problemu; on se mora sagledati istovremeno iz **više uglova**. Oni, koji rade s mladima, su dugoročno posvećeni borbi s ovim

problemima, a nerijetko sa veoma malo resursa. Često se nađu na prvoj crti fronta, boreći se s porastom necivilizovanosti, povlačenjem i postepenim okretanjem ka radikalizaciji koja vodi u nasilje.

Osobe koje rade s informacijama za mlade predstavljaju jedinstveno mjesto kontakta s osjetljivim mladim ljudima, koji su često razočarani i umorni od lažnih obećanja (getoizacija, diskriminacija, odbacivanje i nejednakost od pristupa obrazovanju do mogućnosti zaposlenja, i dr.). Kao prvi, i nerijetko jedini kontakt s ovim zapostavljenim mladim ljudima, osobe koje rade s informacijama za mlade, zajedno s cijelim omladinskim sektorom, moraju zadržati ključnu društvenu vezu koju imaju s njima i pomoći u izgradnji njihove napredne budućnosti.

Omladinski sektor nema izbora da li da se uključi u borbu protiv nasilnog ekstremizma; **realnost njihovog rada**, sama po sebi, znači njihovu uključenost. Također, to im daje potpuni legitimitet da se uhvate u koštac s tim zadatkom. Naravno, same informacije za mlade nisu dovoljne da bi bile rješenje za sve ove poteškoće. Umjesto toga, treba ih smatrati ključnim dijelom globalne politike za mlade i među sektorsku saradnju s ciljem promovisanja pristupa i inkluzije za sve.

2.3. Načini za intervenciju: Sprečavanje, otkrivanje

Ako vjerujemo da su informacije za mlade neophodne u borbi protiv radikalizacije i nasilnog ekstremizma, onda moramo prihvatiti da se to može učiniti samo unutar granica uloge svakog pojedinačnog radnika s mladima i **etičkog koda** koji ga prati.

Ne očekujemo od onih koji rade s mladima da preuzmu ulogu policije ili detektiva. To bi, u stvari, bilo kontraproduktivno spram atmosfere povjerenja koju oni koji rade s mladima nastoje da promovišu. Njihova je misija da slušaju i daju podršku mladima, poštujući njihovu anonimnost. Kao što se navodi u Principu /1.1. Evropske povelje o informisanju mladih, *servisi za informisanje mladih poštuju pravo mladih ljudi na privatnost, povjerljivost i anonimnost. Servisi za informisanje mladih predstavljaju sigurno okruženje za mlade ljude.*

Povjerenje, koje se uspostavlja između rada s mladima i struktura za informisanje mladih i njihovih korisnika se zasniva na odnosima koje osigurava etički kod. No, ovo povjerenje se oslanja i na uvjerenju da te iste usluge i postoje da bi pružile inkluzivan i siguran prostor za svoje korisnike, prostor koji je pristupačan, otvoren i promoviše dijalog, podržava mlade u toku njihove tranzicije ka odrasloj dobi i autonomiji.

Istina, trenutne političke i društvene prilike zahtijevaju od svih građana da učestvuju u borbi protiv rizika od nasilja i, iako je primarni cilj rada s mladima sprečavanje visoko-rizičnog ponašanja, to ne uklanja **odgovornost za prijavljivanje takvih ponašanja**, u slučaju da prevencija ne urodi plodom. Ove dvije misije - sprečavanje i otkrivanje - djeluju zajedno na osiguravanju učinkovitosti u zajedničkom cilju, tj. borbi protiv nasilnog ekstremizma.

Sprečavanje rizika koji vode u nasilni ekstremizam. Sprečavanje rizika i, uopštenije, sprečavanje rizičnog ponašanja, se nalazi u samom jezgru informacija za mlade. Model informacija za mlade se vodi decenijama iskustva u tom području, iskustva s temama kao što su: omogućavanje mladima da se bolje izraze, borba protiv predrasuda i stereotipa, djelovanje protiv diskriminacije, uvažavanje razlika, promovisanje povjerenja i samopoštovanja, podizanje svijesti u upravljanju konfliktima i obuke iz medijske i informatičke pismenosti.

“Nisu mediji i Internet odgovorni za radikalizaciju mladih, nego je to češće nemogućnost mladih osoba da objektivno i kritički sagledaju informaciju i da identifikuju one koje ih izlažu stvarnoj opasnosti.”

Éliane Theillaumas, psihologinja u koordinativnom tijelu Borbe protiv terorizma (engl. Fight Against Terrorism). Ministrica unutrašnjih poslova (Francuska).

Da bi se moglo spriječiti **riziko-faktore**, koji mogu povesti mladu osobu u počinjenje nasilnog čina, moramo posjedovati dobro poznavanje uzroka koji vode u radikalizaciju. Kao što je ranije navedeno, ovi uzroci su mnogostruki i specifični su osobi i mjestu. Mogu obuhvatiti sljedeće: pristupanje ekstremističkoj ideologiji / fanatizmu (vjerskom, moralnom, političkom, sportskom, itd.); želja da se osveti društvu ili sistemu koji nije održao svoje obećanje (što je dovelo do odbacivanja, nezaposlenosti i diskriminacije, bez obzira da li stvarne ili tobožnje); okrivljivanje društvene grupe ili manjine (ksenofobija, rasizam, homofobija, anti-semitizam, islamofobija, itd.); traženje uzbuđenja; traženje svrhe života; traženje strukture (za one kojima, možda, nedostaje smjer ili svrha života); traženje “porodice” (posebno kod mladih s lošim društvenim životom); viktimizacija, uključujući želju da se postane mučenik/ca; psihološki ili psihijatrijski problemi, itd. To su sve faktori koji mogu biti motivirajući, a posebno ako su podržani **učinkovitim propagandom i širokim spektrom dezinformacija**. U tom kontekstu, osobe koje rade na informisanju mladih (kao radnici s mladima) moraju svoje svakodnevne poslove obavljati uz dodatnu osjetljivost spram ovih, posebnih situacija.

Empatijsko slušanje. Slušanje predstavlja osnovu rada s mladima i rada na informisanju mladih, a empatično slušanje je stav u kojem se istinski interesuje za ono što druga osoba govori, bez nastojanja ka savjetovanju, osudi ili uticaju. Ovakva vrsta slušanja omogućava komunikaciju, razmjenu i produbljuje povjerenje. Važno je imati na umu da empatija ne podrazumijeva slaganje s temom: *“Nije neophodno da se složim s tobom, ali ti dajem mjesto da se izraziš”*. Ovaj pristup je još važniji ako se sagovornik osjeća odbačeno, izigrano ili izopšteno iz društva i predstavlja važan dio rada na sprečavanju problema s identitetom i visoko-rizičnih ponašanja, koje ovakvi osjećaji mogu izazvati.

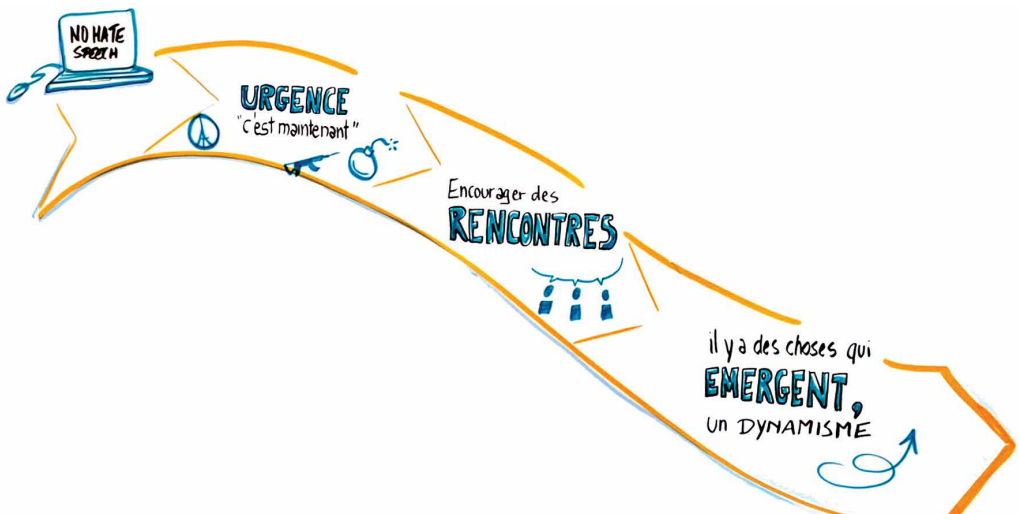
Dozvoljavanje učesnicima da se slobodno izraze. Neophodno je da se mladim ljudima dozvoli da se slobodno izraze, a posebno ako ono što govore drugima stvara neugodu. Ovo može biti učinkovita strategija. Izražavanje različitih mišljenja, slušanje i stvaranje uvažavanja u razmjeni oko onoga što nas dijeli je upravo ono što ljude spaja i to bolje nego težnja za konsenzusom. Učesnicima će to omogućiti da razmisle i da se izraze na različite načine.

Ovakvi momenti **diskusije** su važni u radu s mladima i u informisanju mladih, a posebno kada mladi poduzimaju inicijativu oko tema o kojima se govori. Brojni centri za informisanje mladih nude sedmične ili mjesečne debate uz kafu i stvaraju prostor za slobodnu diskusiju i razmjenu o temama kao što su rasna diskriminacija, građanstvo, uloga religije u društvu, pitanja gendera ili imigracije. Moguće je pozvati i roditelje ili partnere. Rad s mladima je ograničen na neophodnost uloge omogućavanja, mada se sadržaj ovakve vrste razmjene može koristiti i kasnije u svrhu planiranja dugoročnih projekata o raznim temama, npr. građanstvo, demokratija, međukulturni dijalog, itd.

Praćenje mlade osobe na putu njihove društvene i profesionalne integracije. Proces aktivnog slušanja je važan u svrhu održavanja veze s mladom osobom u nepovoljnom položaju, koja se osjeća isključenom. No, aktivno slušanje nije, samo po sebi, odgovor; ono predstavlja dio sveobuhvatnijeg rada na razvoju stvarnog projekta za mlade. Najsigurniji način za borbu protiv nasilne radikalizacije je integracija putem zaposlenja i obuke. To predstavlja ključni dio svakodnevne misije rada s mladima. Postavljanje prioriteta na stvaranje projekta za mlade i davanje pomoći da ga realizuju će im omogućiti uvid u jači osjećaj svrhe, osjećaj korisnosti u svojoj zajednici i da osjete da ih vršnjaci tako i posmatraju. Jasno je da ne dolazi do radikalizacije kod svih mladih u nepovoljnom položaju, ali izostanak ciljeva i nemogućnost da same sebe vide kao aktivne članove društva, jeste jedan od znanih uzroka nasilnog ekstremizma. Dajući mladima mogućnost da **učestvuju i da pronađu svoje mjesto u društvu** predstavlja sastavni dio šire misije koju rad s mladima i informisanje mladih namjeravaju da ispune.

"Za omladinski sektor, rad s mladima i informisanje mladih je neophodno da mladim ljudima ponude stvorene alternative".

Manfred Zentner

Proklizavanje u nasilni ekstremizam Potrebno je i iskustvo i pažnja da bi se uspjele razlučiti znake da neko **počinje da prihvata radikalne ili fanatičke ideologije**. Poznavanje nekih od opšte prihvaćenih znakova da neko klizi prema ekstremističkom ponašanju omogućava bolju identifikaciju znakova upozorenja kod mladih. Identifikovanje ovakvih znakova upozorenja nije isključivo uloga rada s mladima, nego je nešto što svi građani trebaju imati na umu. Zbog toga je jedan broj evropskih država uspostavio nacionalne centre koji pomažu ljudima koji su zabrinuti da neko od njihovih bližnjih nije pod rizikom da upadne u nasilni ekstremizam.

Proces radikalizacije se ne može identifikovati sa samo jednim znakom, nego **kombinacijom različitih faktora**. Jedna instanca ponašanja je nedovoljna da se potvrdi rizik i ne mogu se svi pokazatelji povezati s istom vrijednošću. Naprimjer, znakovi vezani za fizički izgled ili način oblačenja nikako nisu dovoljni da bi se sugerisalo da osoba, možda, klizi u ekstremističko ponašanje. Nijedan pojedinačni stav, činjenica ili doktrinski sadržaj, sami po sebi, ne predstavljaju pokazatelj procesa radikalizacije. Također, moramo uzeti u obzir i sam period trajanja mladosti. To je vrijeme promjene identiteta, kada neki namjerno preuzimaju provokativni stav kako bi privukli pažnju.

Faktori koji ukazuju na ekstremističko ponašanje. Sljedeći faktori su klasifikovani kao ključni pokazatelji ulaska u ekstremističko ponašanje - kao što je ranije navedeno, svaki faktor samostalno nije dovoljan da ukaže na to. Ovo nije konačan pregled faktora: sposobnost ljudi da izbjegnu otkrivanje i sakriju svoje aktivnosti znači da ove faktore treba kontinuirano pregledati i prilagođavati.

Faktori koji ukazuju na ekstremističko ponašanje

1. Promjena ili izlazak iz standarda (prekid veza s uobičajenom okolinom ili fizički izgled).
2. Faktori vezani za lično okruženje (oslabljena porodična ili društvena struktura, nestabilna ličnost, visoko uticajna društvena mreža).
3. Teorije i diskusije (pripisivanje razloga teorijama zavjere, ispoljavanje ponašanja žrtve, promjene u ponašanju, pokušaji da se druge preobratu).
4. Tehnike (korištenje virtualne ili ljudske mreže, strategije skrivanja).
5. Kaznena evidencija (posebno ranija iskustva s zatvorskim okruženjem).

Slučaj Francuske: CNAPR

U Francuskoj je plan borbe protiv radikalizacije naveden u izjavi objavljenoj 29. aprila 2014. god.; Koordinativno tijelo za borbu protiv terorizma (UCLAT) je odgovorno za koordinaciju svih mjera u tom planu.

Jedna od ključnih tačaka je stvaranje Nacionalnog centra za pomoć i prevenciju radikalizacije (CNAPR). To je platforma za telefonsku pomoć, čija je svrha dati mogućnost da se nekoga sasluša i da se daju informacije i podrška porodici i rođacima onih, kod kojih su vidljivi neki od faktora koji signalizuju kretanje ka ekstremističkom ponašanju. Besplatan broj je dostupan od ponedjeljka do petka, u vremenu od 9:00 do 17:00 sati. CNAPR je moguće dobiti i putem elektronskog obrasca dostupnog na stranici www.stop-djihadisme.gouv.fr.

Od momenta kada je platforma podignuta, aprila 2014. god., ostvareno je više od 11.000 prijava. Više od pola dolazi od samih porodica. Preko 70% prijava se odnosi na muškarce, a 19% na maloljetnike. Relevantne službe su smatrale da jedan broj poziva nije imao direktne veze s nasilnim ekstremizmom, te je manje od pola prijava i praćeno.

U slučaju gdje je situacija bila zabrinjavajuća, osoba koja je prijavljena i njihova porodica su dobili pomoć u skladu sa specifičnom situacijom. Cilj je bio da se pobrine o radikalizovanom pojedincu, da se zbrinu njihovi bližnji i, na kraju, da se izbjegne tragedija.

Reference:

1. Kratak izbor bibliografije o ovoj temi

- “Radicalisme violent comprendre, prévenir au-delà de l’urgence”, *L’observatoire*, trimestriel n° 86/2015, March 2016.
- Andersen Lars Erslev, “Terrorisme et contre-radicalisation : le modèle danois”, *Politique étrangère*, n° 2, 2015, pp. 173-183.
- Borum Randy, “Radicalization into Violent Extremism I : A Review of Social Science Theories”, *Journal of Strategic Security*, vol. 4, n° 4, 2011, pp. 7-36.
- Bouzar Dounia, “Les professionnels de la jeunesse face au discours radical musulman”, *La nouvelle revue de l’adaptation et de la scolarisation*, vol. 38, n° 2, 2007, pp. 125-139.
- Chalvin, Dominique, *Tensions et conflits dans les relations personnelles*, ESF Editeur, 1999.
- El Ghabri Mohssin et Gharbaoui Soufian, “Qui sont ces Belges partis combattre en Syrie?”, *Analyses Etopia*, juin 2014, www.etopia.be/spip.php?article2663 consulted on 7 June 2017.
- Fastrès Jacqueline, Blairon Jean et Watillon Laurence, “Radicalisation, prévention et milieu ouvert”, *Analyse et études RTA ASBL*, septembre 2015, www.intermag.be/518 consulted on 8 June 2017.
- Fiez Michel, *Radicalisation de la jeunesse. La montée des extrêmes*, Eyrolles, Paris, 2016.
- Hafez Mohammed et Mullins Creighton, “The radicalization puzzle: a theoretical synthesis of empirical approaches to homegrown extremism”, *Studies in Conflict and Terrorism*, vol. 38, 2015, pp. 958-975.
- Khosrokhavar Farhad, *Radicalisation*, Éditions de la Maison des sciences de l’Homme, Paris, 2014.
- Landy Normand et Letellier Anne-Sophie, *L’éducation aux médias à l’ère numérique : entre fondations et renouvellement*, Les Presses de l’Université de Montréal, 2016.
- Manço Altay et Gülver Murat, “Causes de la radicalisation à travers le recrutement du Hizbullah turc : quelles pistes de prévention?”, *Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique*, n° 1, p. 19-60, 2016.
- Marret Jean-Luc et coll., “An overview of the SAFIRE Project: A Scientific Approach to Finding Indicators and Responses to Radicalization”, *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 2, 2013, pp. 123-148.
- McCauley Clark et Moskalkenko Sophia “Measuring Political Mobilization: The Distinction Between Activism and Radicalism”, *Terrorism and Political Violence*, vol. 21, n° 2, 2009, pp. 239-260.
- McCauley Clark et Moskalkenko Sophia, “Mechanisms of political radicalization: Pathways towards terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, vol. 20, n° 3, 2008, pp. 415-433.
- Pisoiu Daniela et Köhler Daniel, “Individuelle Loslösung von Radikalisierungsprozessen. Stand der Forschung und eine Überprüfung bestehender Theorien anhand eines Ausstiegsfalls aus dem militanten Salafismus”, *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 2, 2013, pp. 241-274.

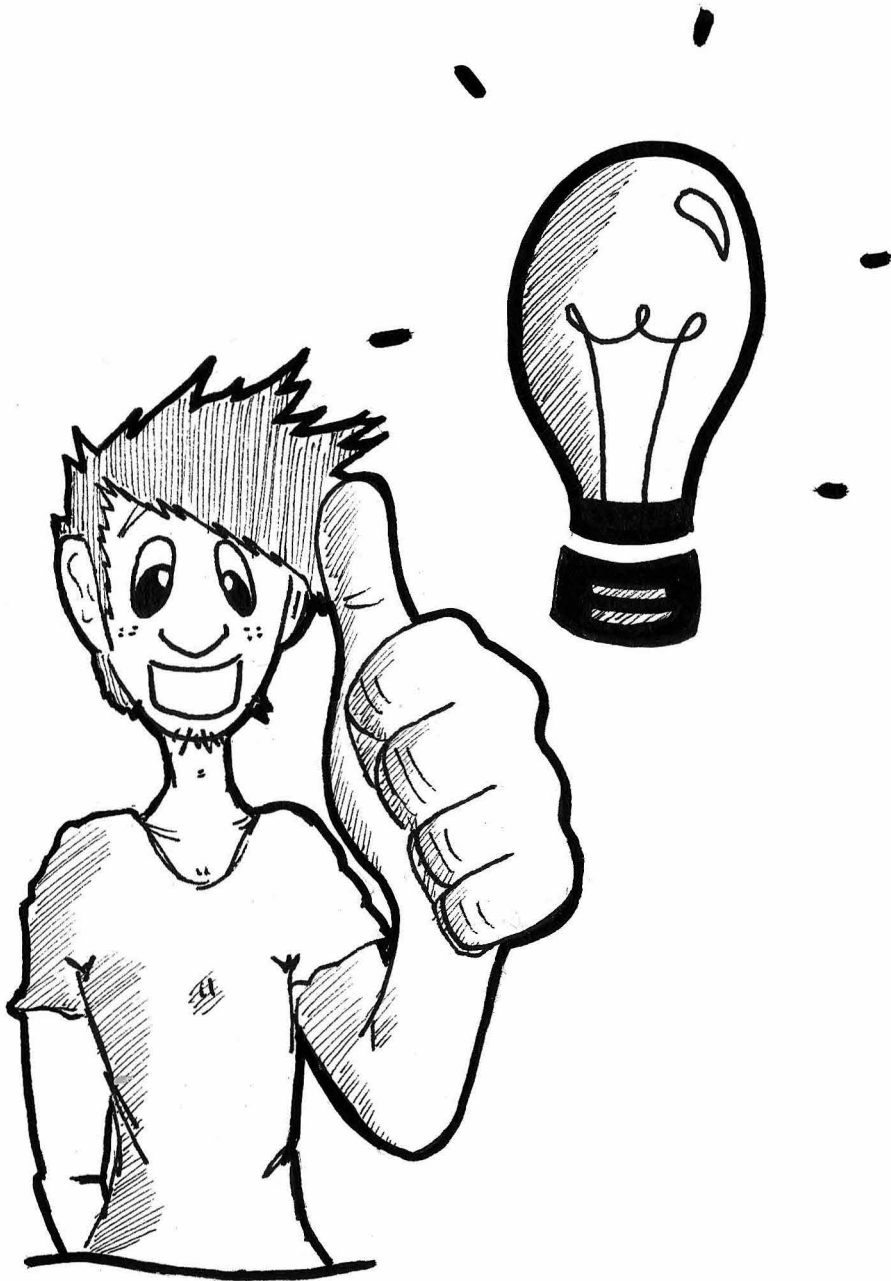
- Pisoiu Daniela, "Theoretische Ansätze zur Erklärung individueller Radikalisierungsprozesse: eine kritische Beurteilung und Überblick der Kontroversen", *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 1, 2013, pp. 41-87.
- Rosenberg Marshall, *Les mots sont des fenêtres (ou des murs). Introduction à la communication non-violente*, éditions Jouvence, Paris, 1999.
- Schmid Alex, P., "Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation : A Conceptual Discussion and Literature Review", ICCT Research Paper, *International Center for Counter-Terrorism*, La Haye, 2013.
- Silber Mitchel D. et Bhatt Arvin, "Radicalization in the West : The homegrown threat", rapport, *New York City Police Department, Intelligence Division*, New York, 2007.
- Vallet Cédric, "Radicalisation : le secteur jeunesse, un acteur de prévention?", *l'Agence Alter, Alterechos*, n° 421, avril 2016.
- Vivre Ensemble, *Djihadisme "Made in Belgium" : un terrorisme religieux?*, Bruxelles, 2016. www.vivre-ensemble.be/IMG/pdf/2016-15_jihadisme.pdf, consulted on 7 June 2017.
- Weißgerber Christian Ernst, "Das Kaleidoskop der Radikalisierung. Ein Plädoyer für die Verabschiedung des Extremismusbegriffs", *Journal EXIT-Deutschland, Zeitschrift für Deradikalisierung und demokratische Kultur*, n° 1, 2014, pp. 187-227.
- Wilner Alex S. et Dubouloz Claire-Jehanne, "Homegrown terrorism and transformative learning: an interdisciplinary approach to understanding radicalization". *Global Change, Peace and Security*, vol. 22, n° 1, février 2010, pp. 33-51, www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14781150903487956.

2. Ključni politički dokumenti

- Council of Europe, *Recommendation CM/Rec (2009)5 of the Committee of Ministers to member States on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environment*, Council of Europe, Strasbourg, 2009.
- Council of Europe, *Strategy for the Rights of the Child (2012 – 2015)*, Council of Europe, Strasbourg, 2012.
- Council of Europe, *Strategy for the Rights of the Child (2016 – 2021)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016.
- Council of Europe, *Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, Council of Europe, Strasbourg, 2015.
- Council of Europe, *European Convention on the Rights of the Child*, Council of Europe, Strasbourg, 1996.
- Council of Europe, *Recommendation CM/Rec (1990)7 concerning information and counselling for young people*, Strasbourg, 1990.
- Council of Europe, *Recommendation CM/Rec (2010)8 of the Committee of Ministers to member States on youth information*, Council of Europe, Strasbourg, 2010.
- Council of Europe, *European Convention on Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 1950.

- Council of Europe, *European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14*, 4 November 1950, ETS 5, [consulted on 20 June 2017].
- Council of Europe, *Action Plan (2015-2017) in the fight against violent extremism and radicalisation leading to terrorism*, Council of Europe, Strasbourg, 2015.
- Council of Europe, *Action Plan on Protecting Refugee and Migrant Children in Europe (2017-2019)*, Council of Europe, Strasbourg, 2017.
- Council of Europe, *Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers to member States, on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2015.
- Council of Europe, *CM (2015)74 final. Declaration of the Committee of Ministers of the Council of Europe "United around our principles against violent extremism and radicalisation leading to terrorism"*, Council of Europe, Brussels, 2015.
- Council of Europe, *CM (2016)25.2.4 Action Plan on Building Inclusive Societies (2016-2019)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016.
- Council of Europe, *Recommendation CM/Rec (2016)7 and explanatory memorandum. Young people's access to rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2016.
- Council of Europe, *Recommendation CM/REC(2017)4 of the Committee of Ministers to member States on youth work*, Council of Europe, Strasbourg, 2017.
- Council of the European Union (9640/16) *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the role of the youth sector in an integrated and cross-sectoral approach to preventing and combating violent radicalisation of young people*, Council of the European Union, Brussels, 2016.
- European Youth Card Association, European Youth Information and Counselling Agency, Eurodesk, *Engage. Inform. Empower. Position Paper - Recommendations from the main European Youth Information and Mobility networks on the new EU Youth Strategy*, ERYICA, Eurodesk, Brussels, 2016.
- ERYICA (2004) European Youth Information Charter
https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/59bd4c3749fc2b0ba8d68f1505578044656/Europe+Youth+Information+Charter_English+Version.pdf
- ERYICA (2011) Youth Information Starter Kit
https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/59d76c9b1f318db8c85e80e9/1507290279523/2010_Youth_Information_Starter_Kit_II_en.pdf
- UNESCO, (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) *Preventing Violent Extremism Through Education - A guide for policy-makers*, Paris, 2017,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf> consulté le 7 juin 2017.

SET ALATA

Dio 1.

SAMOPOŠTOVANJE, POUZDANJE I SAMOSVJESNOST

Samopouzdanje je neophodan element da bi neko stvorio svoj vlastiti identitet. Samopouzdanje nam omogućava osjećaj sposobnosti i čini da želimo biti aktivni učesnici u društvu: *"Znam da imam potrebne resurse da se bavim bilo kojom situacijom"*. Napredak nije moguć bez samopouzdanja. Samopoštovanje se rađa iz sposobnosti da živimo u skladu s vlastitim vrijednostima; u mnogo čemu, možemo ga posmatrati kao način koji koristimo za vlastitu reputaciju. Samopoštovanje je ono što nam pomaže da se osjetimo vrijednima: *"Znam da mogu biti od pomoći i da drugi mogu računati na mene"*. Bez samopoštovanja je teško biti sretnim. Kao i samopoštovanje, samopouzdanje je neophodan dio izgradnje društvenih odnosa. Ono je neophodno u pronalaženju vlastitog mjesta u grupi; poštivanja tuđih vrijednosti i ambicija, prihvatanja tuđih različitosti, a istovremeno zadržavanja ambijenta poštovanja.

S druge strane, nedostatak samopoštovanja i samopouzdanja može dovesti do paralizovanosti. Može dovesti do povlačenja u sebe, frustracije kada stvari ne idu po planu, pa čak i ljutnje. Regruteri, ekstremističke grupe i propagandisti to jako dobro znaju: očaj i frustracija su osnove radikalne misli i nasilnog ekstremizma, pa često ciljaju upravo na osobe koji se suočavaju s ovakvim mislima.

Samopouzdanje i samopoštovanje se grade tokom života; nismo rođeni s ovim urođenim kvalitetima, čak i ako su neophodni za izgradnju našeg identiteta. Brojni su i različiti faktori koji utiču na nivo samopouzdanja i samopoštovanja koje osoba osjeća: potvrda potreba i mišljenja, prihvatanje od strane drugih, osjećaj sigurnosti, tek je nekoliko njih, zajedno s okruženjem koje osobi omogućava da rizikuje s ciljem da bi krenula naprijed.

Aktivnosti, koje sada slijede, uzimaju u obzir neke od sastojaka neophodnih za kreiranje vlastitog identiteta i napredak u društvu. One jačaju:

- samosvjesnost i prodornost;
- svijest o i razumijevanje vlastitih resursa;
- samopouzdanje i potvrđivanje vlastitih potreba.

1.1. Moj identitet

Ohrabrivanje samosvjesnosti je jedan od osnovnih ciljeva za one koji rade s mladima. Ovaj zadatak obuhvata teme kao što su definisanje tvog identiteta (bolje nego da ga neko drugi definiše za tebe) i vrednovanje jedinstvenosti tvog identiteta.

U preventivnom radu s mladima je neophodno vrednovati to ko smo, šta smo, šta radimo, šta znamo, šta znamo da radimo...

Sljedeće aktivnosti će učesnicima pomoći da jedni druge bolje upoznaju, da se izraze i razviju veće uvažavanje prema drugima.

1.1.1.

GDJE SAM I KO SAM JA?

Ciljevi

Ova aktivnost je usmjerena na to da dozvoli učesnicima da sami sebe bolje upoznaju i da shvate koncept identiteta. Ciljevi obuhvataju:

- Postati svjesni da se identitet i uloge razlikuju u različitim vremenima i mjestima.
- Shvatiti da se identitet može promijeniti.
- Postati svjesni mnogostrukosti identiteta.

Ciljana publika

Od 12 godina starosti

Veličina grupe

10-20 učesnika

Materijali

- Karta svijeta (podrška za aktivnost 1): jedan primjerak po paru.
- Karta Evrope (podrška za aktivnost 2): jedan primjerak po paru.
- Karta države u kojoj se obuka održava: jedan primjerak po paru.
- Karta grada u kojem se obuka održava: jedan primjerak po paru.
- Flomasteri.

Vrijeme

Između 40 i 50 minuta.

Aktivnost

- Napravite parove. Svaki par dobija po jedan primjerak svake karte i nekoliko flomastera. Pitanja za diskusiju su: 'Gdje sam / ko sam?'
 - 'Gdje': Učesnici navode mjesta na kojima su bili, mjesta s kojima imaju neku poveznicu, mjesta koja su im značajna, koja poznaju, mjesta u koja idu... kako sada, tako i u prošlosti i u budućnosti. To mogu biti i mjesta o kojima sanjaju ili o kojima prave planove, ili neka mjesta s kojima su drugi povezani.
 - 'Ko': Učesnici navode ulogu (ili više njih) koje su imali na tim mjestima (jedan ili više aspekata njihovog identiteta). To mogu biti uloge koje imaju, o kojima sanjaju, koje će imati ili su imali na tim mjestima. (Naprimjer: Bio sam turista u Maroku, u Briselu studiram, u parku za skejtanje sam skejter, i tako dalje).
- U parovima, partneri trebaju da razgovaraju o značenju mjesta i uloga koje imaju u vezi s njima.
- Nakon toga, (neki) učesnici će ukratko predstaviti mjesta i uloge svojih partnera cijeloj grupi.

Procjena aktivnosti

Sljedeća pitanja možete koristiti za pokretanje diskusije:

- *Ko je otkrio mjesto i/ili uloge kojih niste bili svjesni?*
- *Ko je otkrio različite uloge na jednom mjestu?*
- *Koja mjesta ste označili? Koje ste uloge zapisali?*
- *Da li ima neko mjesto na kojem imate više od jedne uloge? Da li postoje mjesta na kojima je važna samo jedna uloga? Postoje li neke uloge koje ste imali na svim mjestima?*
- *Ima li nekih uloga koje ste imali u prošlosti, a više ih nemate? Postoje li neke uloge koje ćete imati u budućnosti?*

- *Koji aspekti vašeg identiteta su se mijenjali na tim različitim mjestima, kako su se vaše uloge mijenjale? (Naprimjer: vidljivi aspekti identiteta: izgled, ponašanje, itd., a nevidljivi: vaša razmišljanja ili osjećanja, itd.)*

Savjeti

Bilo bi interesantno pogledati kakve uloge imate i s kojim su mjestima te uloge povezane. Različiti aspekti vašeg identiteta mogu biti vidljiviji, važniji, korisniji na drugim mjestima i u drugim situacijama. To nazivamo 'višestrukim identitetom'.

Možemo se poslužiti slikom luka, koji ima različite slojeve. Kora luka je vidljiva i može nam reći nešto o našem identitetu. Vanjski dio luka se tokom vremena mijenja na različitim mjestima, a ispod kože se nalazi još slojeva. Oni, na prvi pogled, nisu vidljivi, možda čak ni nama nisu poznati. Kroz ovakve vježbe učimo o tim različitim slojevima. U središtu luka nalazi se jezgra, a to je dio identiteta koji je veoma jak, u kojem su naše osnovne vrijednosti, ono u šta vjerujemo, čemu strijemimo, dijelovi identiteta koji su veoma jaki i možda se nikada neće promijeniti.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Podrška za aktivnost 2: **Karta Evrope**

1.1.2.

UZORI I RESURSI

Ciljevi

Ova aktivnost je usmjerena na to da dozvoli učesnicima da sami sebe bolje upoznaju. Ciljevi obuhvataju:

- Postati svjesni resursa koje koristimo u izazovnim situacijama.
- Komunicirati s drugima o resursima koje koristimo u izazovnim situacijama.
- Razmišljati o osobama koje su naši uzori.
- Biti svjesni uticaja uzora na naš identitet.
- Naučiti o vezama koje imamo s uzorima i resursima.

Ciljana publika

12 – 15 godina starosti

Veličina grupe

8-16 učesnika

Materijali

- Jedan A4 list papira za svaki 'životno područje' (podrška za aktivnost).

Vrijeme

40 - 50 minuta.

Priprema

Označite deset mjesta u prostoriji, gdje svako mjesto predstavlja jedno 'životno područje' i označite ih A4 listom papira. Životna područja su: porodica, prijatelji, škola/posao, hobiji, mediji, udruženja, kultura, priroda, duhovnost i svijet.

Aktivnost (1)

- Učesnici nasumično zauzimaju pozicije na mjestima - svako mjesto predstavlja životno područje. Omogućite da najmanje dva učesnika mogu biti na jednom mjestu (neka mjesta će možda ostati prazna).
- Postavite neka od pitanja o uzorima i resursima koji su dalje navedeni. Učesnici mogu odgovoriti na pitanja odgovarajući na temu mjesta na kojem se trenutno nalaze.
- Učesnici idu na sljedeće mjesto. Neka će se pitanja ponavljati ili će se postaviti nova pitanja. Ovaj proces se postavlja dok se ne obiđu sva mjesta na kojima se neko nalazi. Nakon nekoliko promjena od mjesta do mjesta, učesnici mogu da odaberu gdje će stati.

Pitanja o uzorima u određenim životnim područjima:

- *Ko je vaš uzor ili primjer?*
- *Ko je važan uzor ili primjer drugima?*
- *Na koga se ugledate?*
- *Prema kome kreirate svoj lik?*
- *Na koga želite da podsjećate?*
- *U koga vjerujete?*

Aktivnost (2)

Učesnici odaberu gdje bi željeli da zauzmu mjesto između predloženih, nakon što bude postavljeno svako pitanje.

Pitanja o resursima:

Ko ili šta predstavlja dobar resurs za podršku / pomoć / savjet / utjehu / odmor kada:

- *dobijete lošu ocjenu.*
- *vas neko maltretira.*
- *vam vaš najbolji prijatelj ili prijateljica povjere tajnu koju ne možete zadržati u sebi.*
- *se vaši roditelji posvađaju.*
- *uradite nešto glupo.*
- *ste zaljubljeni.*
- *morate donijeti važnu odluku (npr. da odlučite gdje na studij).*

Procjena aktivnosti

Procjena se može uraditi svaki put kada učesnici odu na drugo mjesto, nakon što nekoliko puta promijene mjesta ili na samom kraju.

Pitanja:

- *Imate li lično iskustvo koje biste željeli da podijelite o ovom uzoru ili resursu?*
- *Šta ste naučili od tog modela ili resursa?*
- *Šta ste preuzeli od tog modela ili resursa i da li je to sada dio vašeg identiteta?*
- *Da li ste vi uzor ili resurs drugima?*

Savjeti

- Ne moraju svi učesnici dati odgovore na sva pitanja. Nekim učesnicima će biti dovoljno što se pozicioniraju i što razmišljaju o ovim pitanjima.
- Odaberite specifične teme koje želite koristiti u grupi, u skladu s njihovim interesovanjima i vještinama.
- Prilagodite pitanja i životne domene, zavisno od starosne dobi i interesovanja učesnika.

Varijacije

- Učesnici mogu pisati odgovore koje imaju na svakom mjestu, na velikom komadu papira. Grupa ili pojedinac, koji sljedeći dođu na to mjesto, mogu dodati svoje odgovore na isti papir.
- U radu s malom grupom, svi učesnici mogu zajedno ići od mjesta do mjesta.
- Možete predložiti i druge primjere. Naprimjer, da li se ugledate na nekog sportistu?

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Podrška za aktivnost: **Životno područje**

PORODICA

PRIJATELJI

ŠKOLA ILI POSAO

REKREACIJA

MEDIJI

UDRUŽENJA

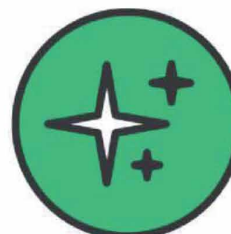
KULTURA

PROŠLOST / SADAŠNJOST / BUDUĆNOST

PRIRODA

DUHOVNOST

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Prikupiti informacije o tome odakle dolazimo, o našoj porodici i o tome kako to oblikuje naš identitet.
- Razviti svijest o vlastitoj životnoj priči i razlikama u kulturi.
- Podići samopouzdanje i samopoštovanje mladih, a posebno tamo gdje to ima veze s njihovim porijeklom i porodičnom historijom.

Ciljana publika

12- 15 godina starosti

Veličina grupe

5-20 učesnika

Materijali

- Stolice, papir, olovke.

Vrijeme

Aktivnost se sastoji iz tri dijela:

- Uvod (15 minuta)
- Istraživanje kod kuće (1 sat)
- Grupna diskusija (1-2 sata, zavisno od veličine grupe).

Priprema

- Zatražite od učesnika da se predstave i da se upoznaju jedni s drugima.
- Predstavite aktivnost učesnicima: objasnite ideju intervjua i da će se staviti u ulogu novinara.
- Ova aktivnost uključuje intervjuisanje roditelja i, gdje je to moguće, djedova i baka. Treba napraviti upitnik s kojim će se svi složiti i kojeg će, kao grupa, završiti.
- Evo nekih prijedloga za pitanja, na koja učesnici, naravno, mogu dodati i svoja:
 - *Kako se zovu i prezivaju vaši djedovi i bake?*
 - *Koje su godine njihovih rođenja?*
 - *Gdje danas žive?*
 - *Gdje su prije živjeli?*
 - *Odakle su došli (država, grad, regija)?*
 - *Ako su morali da odu iz svoje postojbine, šta je bio razlog toga?*
 - *Koje su poslove radili?*
 - *Kako su se upoznali?*
 - *Da li su išli u školu?*
 - *Podijelite neko sjećanje iz njihovog djetinjstva.*
 - *Koliko su djece imali?*

- U procesu saznavanja o porodičnoj istoriji, pobrinite se da učesnici posebnu pažnju obrate na sljedeće:
 - *Da li su roditelji ili djedovi i bake migrirali.*
 - *Sretna sjećanja i pozitivni događaji koji su obilježili porodičnu istoriju.*
 - *Želje ili ambicije koje danas imaju.*
- Dajte učesnicima jednu sedmicu da intervjuišu svoju porodicu.

Aktivnost

- Nakon što završe intervju, spojite učesnike da podijele svoja otkrića.
- Pozovite učesnike da podijele jedni s drugima šta su otkrili o svojoj porodičnoj priči.
- Kao i ranije, obratite pažnju na pozitivne događaje, anegdote, sretna sjećanja, i sl. Učesnici će možda željeti da ispričaju porodičnu istoriju o migraciji, ako su njihovi roditelji došli iz druge države.

Procjena aktivnosti

- *Da li je bilo lako / teško intervjuisati roditelje?*
- *Da li su rado učestvovali u ovoj vježbi?*
- *Da li su se učesnici susreli s nekim poteškoćama?*
- *Šta ste, tokom ove aktivnosti, otkrili o svojoj porodici?*
- *Šta ste naučili iz ove aktivnosti?*

Savjeti

- Pobrinite se da se učesnici osjećaju da ih se poštuje prilikom izlaganja.
- Neka učesnici znaju da nisu obavezni da podijele svoja iskustva, ako to ne žele. Ne smiju osjećati prisilu da otkrivaju informacije mimo svoje volje.
- Insistirajte na tome da se učesnici fokusiraju na pozitivne elemente u svojim pričama.

Izvor

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Belgium), Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique, Brussels, 2005.

Za više informacija, pogledajte:

www.cidj.be

Ciljevi

Kultura u kojoj se rađamo nas također oblikuje, a mi, zauzvrat, oblikujemo našu kulturu. Svi smo mi mješavina različitih kultura, karakteristika i ličnih iskustava. Nastojanja ka razumijevanju kulture obuhvataju proučavanje različitih aspekata života, od kojih su neki prilično očigledni, a za druge je potrebno više dubinskih istraživanja. Svrha sljedeće aktivnosti je ova:

- dozvoliti učesnicima da shvate koncept "kulture", a kroz to i da se bolje upoznaju jedni s drugima.
- odrediti od kojih je različitih elemenata sačinjena kultura,
- identifikovati one koji se odnose na kulturu iz koje mi dolazimo i one vezane za kulturu države ili grada u kojem trenutno živimo.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti. Ova aktivnost je posebno pogodna za multietničke grupe.

Veličina grupe

Najviše 12 učesnika

Materijali

- Papir i olovke / prezentacijska ploča

Vrijeme

1 sat.

Aktivnost

- Upitajte učesnike šta njima znači riječ kultura (aktivnost razmjene mišljenja / brainstorming).
- Zapišite sve dobivene odgovore i podijelite ih u 6 kategorija: umjetnost, nauka, vjerska uvjerenja, pravosuđe, vrijednosti i tradicije.
- Pozovite učesnike da podijele svoja gledišta i da pomognu grupi u identifikovanju kulturoloških elemenata koje usvajaju iz svojih porodica, tako što ćete postavljati pitanja kao što su:
 - Šta se u mojoj kulturi definiše kao "dobro" i "loše"?
 - Kakva je struktura moje porodice?
 - Kako moja kultura karakteriše odnose između muškaraca i žena?
 - Koje su neke od važnih tradicija?
 - Koji jezici se govore?
 - Ko ima moć i kako je dobija?
 - Kako bismo mogli okarakterisati humor u mojoj kulturi?
 - Kakvu ulogu ima religija?
 - Kako moja kultura gleda na druge kulture?

Procjena aktivnosti

Zaključite aktivnost ponavljajući osnovne ideje koje su učesnici izrazili i podsjećanjem na principe koji se smatraju neophodnim za zajednički život u multikulturnom društvu, kao što su tolerantnost, poštovanje, nediskriminacija i sekularizam.

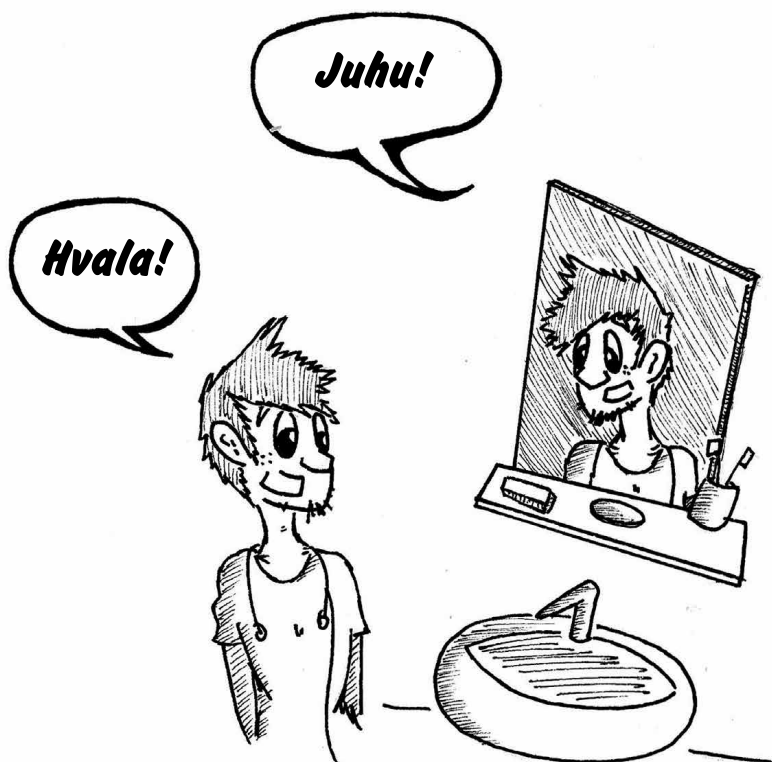
Savjeti

Obratite pažnju na očuvanje poštovanja unutar grupe, a posebno u vezi s bilo kakvim stereotipnim idejama koje bi se mogle pojaviti.

Izvor

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Belgium), Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique, Brussels, 2005.

1.2. Moje prednosti, talenti, vještine

Imati mogućnost da se sami definišemo znači pobrinuti se da to za nas ne učini 'neko drugi'.

Sljedeća aktivnost će pomoći s razvojem vještina vezanih za samopoštovanje.

1.2.1.

MOJ PRIJATELJ TO MOŽE

Ciljevi

Ova se aktivnost sastoji od serije izazova za učesnike. Ona će im omogućiti sljedeće:

- Da upoznaju svoje talente i prednosti.
- Da upoznaju talente i prednosti koje grupa vidi u njima.
- Da upoznaju talente i prednosti drugih.
- Da osnaže samopouzdanje.
- Da vjeruju drugima.

Ciljana publika

Između 12 i 16 godina starosti. Učesnici koji se poznaju (npr. razred).

Veličina grupe

20-25 učesnika

Materijali

- Podrška za aktivnost 1: izazovi
- Podrška za aktivnost 2: talenti i prednosti za izazove
- Podrška za aktivnost 3: računanje
- Podrška za aktivnost 4: slike

Ostali materijali su:

- Za izazov 3: komplet karata
- Za izazov 6: 2 noža, 2 jabuke
- Za izazov 7: nešto na čemu se može slušati muzika, jedna popularna pjesma
- Za izazov 8: jedan sto, dvije stolice
- Za izazov 9: 1 loptica za ping-pong, dvije šolje, jedan sto

Vrijeme

1 sat. Vrijeme se može prilagoditi broju učesnika i izazovima.

Priprema

- Pripremite materijale za svaki od izazova.
- Objasnite da ćete imati nekoliko izazova. Za svaki su izazov potrebna dva učesnika, koji će koristiti svoje talente i prednosti. Svaki igrač će učestvovati u bar jednom izazovu.
- Koristeći se listom izazova (dolje), zatražite od grupe da imenuje po dva učesnika za svaki izazov.
- Tokom razgovora o tome ko će učestvovati u kojem izazovu, učesnici bi trebali da se suzdrže od dobrovoljnih prijava ili iskazivanja vlastitih talenata i prednosti.
- 'Moj prijatelj to može', znači da grupa razgovara i odredi po dvije osobe za svaki izazov, zavisno od njihovih talenata i prednosti.
 - Izazov 1: fokus, koncentracija
 - Izazov 2: matematika
 - Izazov 3: fine motoričke vještine
 - Izazov 4: pažnja
 - Izazov 5: fizička snaga i brze reakcije

- Izazov 6: vještine u kuhinji
- Izazov 7: muzikalnost
- Izazov 8: snaga i upornost
- Izazov 9: fizička kontrola
- Izazov 10: brzina

Aktivnost

- Nakon što budu podijeljene uloge, objasnite izazove (pogledajte podršku za aktivnost) i aktivnost može početi.
- Nakon svakog izazova, može se uraditi kratak pregled, prije nego se počne novi izazov.

Procjena aktivnosti

Nakon što svi izazovi budu završeni, počnite diskusiju koristeći se sljedećim pitanjima:

- *Kako je prošla diskusija u grupi?*
- *Koliko je bilo teško (ili lako) da se sami ne prijavite za neki od izazova?*
- *Koliko je bilo teško (ili lako) da prihvatite kada su vam drugi pripisali neki talenat? Kako ste na to reagovali?*
- *Kakvo samopouzdanje ste osjećali kada ste se takmičili u izazovu?*
- *Koliko ste zadovoljni svojim rezultatom u izazovu?*
- *Do koje mjere smatrate da je grupa bila u pravu kada vam je pripisala neki talenat? Koje talente ste željeli i zašto?*
- *Da li ste taj svoj talenat ili prednost mogli da koristite u izazovu?*
- *Da li je bilo drugih primjera gdje ste mogli koristiti taj talenat ili prednost?*
- *Šta mislite zašto su drugi učesnici baš vama pripisali taj talenat ili prednost?*
- *Šta vam se činilo da je najvažniji dio ove igre? Da li je to bio razgovor o tome ko će obaviti koji izazov? Da li je to bilo učešće u izazovima? Da li je pobjeda u izazovu?*

Savjeti

Broj izazova možete smanjiti, zavisno od veličine grupe i njihove motivacije. U ovoj je vježbi pobjeda u izazovu tek mali dio. U svakom izazovu postoji takmičarski element, ali pobjeda ne predstavlja veliki dio ove vježbe. Razgovor o tome koga će grupa imenovati da iskoristi svoje talente i prednosti je važniji element, zajedno s iskustvom učesnika koji su imenovani i koji obave izazove.

Vjerovatno će učesnici imati poriv da volontiraju za izazove u kojima su potrebne njihove vještine i prednosti. Intervenišite tako što ćete naglasiti da odluku o tome mora donijeti cijela grupa.

Varijacije

Izazove možete prilagoditi ili uvesti nove izazove, zavisno od interesa, talenata i prednosti učesnika.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Podrška za aktivnost 1: izazovi

Prvi izazov

- ☞ Talent ili snaga: fokus, koncentracija
- ☞ Dvoje učesnika stanu jedno ispred drugog, na jedan metar udaljenosti. Stoje opušteno, ali čvrsto (raširena stopala, uspravna leđa i glava, bez napetosti, mirnog disanja). Drugi članovi grupe se odmaknu i šute. Na znak za početak, dvoje učesnika počinju da se gledaju u oči. Osoba koja ostane fokusirana i ne pokrene se, ne okrene se, ili se ne nasmije, pobjeđuje u ovom izazovu.
- ☞ Varijacije: ponoviti dok jedna osoba ne odnese tri pobjede.

Drugi izazov

- ☞ Talent ili snaga: matematika
- ☞ Dvoje učesnika se sjeste jedno pored drugog, ispred prekrivenog lista s računicom (pogledati Dodatak 9: Računica). Nakon sklanjanja prekrivača, učesnici računaju i kažu odgovor što prije mogu. Pobjeđuje prva osoba, koja glasno kaže tačan rezultat.

Treći izazov

- ☞ Talent ili snaga: fine motoričke vještine
- ☞ Izgraditi kulu od karata u tri faze. Prvi učesnik, koji uspije graditi kulu od karata duže od cijelih pet sekundi je pobjednik.

Četvrti izazov

- ☞ Talent ili snaga: pažljivost
- ☞ Dvoje učesnika zauzmu mjesto ispred dva prekrivena lista sa slikama (pogledati Dodatak 10: Slike). Prekrivač se skloni na 10 sekundi. Nakon ovih deset sekundi, mlađi učesnik (A) može početi s nabranjanjem onoga što su vidjeli: A navede jednu stvar, B navede drugu, i tako, naizmjenično, sve dok neko ne napravi grešku ili ne bude dugo razmišljao. Pobjeđuje osoba s najviše tačnih odgovora u nizu.

Peti izazov

- ☞ Talent ili snaga: fizička snaga i brza reakcija
- ☞ Borba krokodila: dvoje učesnika stanu jedno ispred drugog, oslanjajući se na ruke i vrhove stopala, ispruženog tijela i raširenih stopala. Stopala se ne smiju pomijerati tokom izazova. Nakon znaka za početak, pokušavaju da dodirnu ruku svog protivnika, istovremeno izbjegavajući izmicanjem da protivnik dodirne njih. Svaki put kada se dodirne ruka ili kada učesnik dodirne pod drugim dijelom tijela, osim rukom ili stopalom, osvoji se jedan poen. Nakon svakog osvojenog poena, izazov se ponovo pokreće zvukom za početak. Izazov se ponavlja dok neko ne osvoji tri poena.
- ☞ Varijacije: ako je pod siguran da se na njega može pasti, dozvolite učesnicima da jedan drugog vuku za ruku do gubitka ravnoteže.

Podrška za aktivnost 1: **izazovi**

Šesti izazov

- 🍴 Talent ili snaga: vještine u kuhinji
- 🍴 Ogulite jabuku tako da dobijete najduži mogući komad kore. Pobjeđuje osoba s najdužom korom.

Sedmi izazov

- 🍴 Talent ili snaga: muzikalnost
- 🍴 Jedan volonter (koji neće učestvovati u izazovu) odbruji refren neke popularne pjesme, a dvoje učesnika, koji učestvuju u izazovu, trebaju pogoditi izvođača i naziv. Pobjeđuje osoba koja prva da tačan odgovor.
- 🍴 Varijacije:
 - Pjesmu možete odsvirati na kazuu.
 - Pustite (refren) poznate pjesme. Dvoje učesnika imaju pet minuta da pripreme neki kreativan način da nešto učine s pjesmom. Na primjer: da je odbruje, bubnjaju na stolu ili nekom drugom materijalu, otplešu, grgljaju, da uključe druge... Dok prvi učesnik izvodi pjesmu, drugi čeka vani. Nakon oba izvođenja, grupa glasa za onoga ko je bio kreativniji.
- 🍴 Savjet za voditelja: dozvolite učesnicima da izaberu pjesmu, koristite njihove muzičke vještine.

Osmi izazov

- 🍴 Talent ili snaga: snaga i upornost
- 🍴 Obaranje ruke: pobjeđuje osoba koja pobijedi u tri runde.

Deveti izazov

- 🍴 Talent ili snaga: fizička kontrola
- 🍴 Bacanje ping-pong loptice: svaki učesnik stoji sa svoje strane stola, ispred njih je čaša s malo vode. Učesnici se smjenjuju u pokušaju da ubace lopticu u čašu na drugoj strani stola, tako da jednom udari u sto i završi u čaši. Učesnik koji to prvi uspije uraditi je pobjednik.

Deseti izazov:

- 🍴 Talent: brzina
- 🍴 Poredajte deset karti s brojevima (od 1 do 10) nasumično u označeni krug. Na znak za početak počinje odbrojavanje. Učesnik A mora dotaknuti svaku kartu od jedan do deset, a učesnik B dotaknuti svaku od deset do jedan. Svaki put kada dotakne kartu, učesnik mora izaći iz kruga i vratiti se da dotakne sljedeću. Pobjeđuje učesnik koji to uradi najbrže i bez grešaka. Za svaki grešku se dodaju dvije sekunde.

Dodatne ideje za izazove

- 🍴 Talent: fine motoričke vještine i kreativnost
- 🍴 Heklanje / vez / neka druga tehnika za stvaranje malog umjetničkog djela
- 🍴 Talent: korištenje medija
- 🍴 Dvoje učesnika uzmu telefone u ruke (svoje ili koje im da trener) i stanu jedno pored drugog, ispred prekrivenog lista papira. Pokrenu aplikaciju za tekst. Na prekrivenom papiru je kratak tekst. Tekst se otkrije i učesnici trebaju da prepisu tekst na svoje uređaje. Trener će mjeriti vrijeme. Učesnici će spustiti svoje telefone kada misle da su završili. Trener će provjeriti pravopis. Na utrošeno vrijeme se dodaje po jedna sekunda za svaku grešku.
- 🍴 Talent: samokontrola i muzikalnost
- 🍴 Grgljanje pjesme s vodom u ustima.

Podrška za aktivnost 2: **talenti i prednosti za izazove**

Fokus, koncentracija	Fokus, koncentracija
Matematika	Matematika
Fine motoričke vještine	Fine motoričke vještine
Pažnja	Pažnja
Fizička snaga i brze reakcije	Fizička snaga i brze reakcije

Podrška za aktivnost 2: **talenti i prednosti za izazove**

Vještine u kuhinji	Vještine u kuhinji
Muzikalnost	Muzikalnost
Snaga i upornost	Snaga i upornost
Fizička kontrola	Fizička kontrola
Brzina	Brzina

Podrška za aktivnost 3: računanje

3x6

+5

-3

/2

=

Podrška za aktivnost 4: **slike**

1.2.2.

KVARTET TALENTA I PREDNOSTI

Ciljevi

Ova aktivnost ima za cilj podizanje svijesti učesnika o vlastitim talentima i prednostima i razvoj njihovog samopoštovanja i samopouzdanja. Trebali bi:

- Da se odraze na svoje talente i prednosti i budu ih svjesni.
- Razgovaraju o svojim talentima i prednostima.

Ciljana publika

12- 18 godina starosti

Veličina grupe

8-12 učesnika

Materijali

Pogledajte podršku za aktivnost.

Vrijeme

Između 30 i 40 minuta.

Priprema

- Rasporedite kartice s talentima.
- Napravite krug.

Aktivnost

- Učesnici nasumično uzimaju po pet kartica s talentima i prednostima. Dajte znak za početak aktivnosti. Učesnici počinju tako što će učesniku sa svoje lijeve strane dati kartice koje odgovaraju njihovim talentima. Na ovaj način, kartice će ići u krug nekoliko puta, s tim da one koje najviše odgovaraju njihovim talentima zadržavaju, a ostale, koje im najmanje odgovaraju šalju dalje.
- Nakon što su kartice proslijeđene dalje nekoliko puta, svi učesnici mogu da odlože jednu od pet kartica, koja najmanje odgovara njihovim osobinama, a zadrže preostale četiri koje ih manje ili više oslikavaju. To je kvartet talenata.

Procjena aktivnosti

- Započnite razgovor s učesnicima u svrhu dubljeg istraživanja svakog od njihovih talenata, prednosti i kvaliteta. Učesnici mogu pokazati svoj "kvartet talenata" grupi ili mogu odabrati jednu karticu koja ih odražava i izraziti se uz pomoć te kartice. Također, mogu da objasne zbog čega nisu odabrali druge kartice.
- Sljedeća pitanja možete koristiti da potaknete diskusiju:
 - *Da li vaš kvartet talenata daje dobar uvid u vaše talente, prednosti, kvalitete?*
 - *Da li možete dati primjer kako koristite svoje talente?*

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Podrška za aktivnost: **kartice za talent i snagu**

Ima petlju	Snažno	Lijepo
Duhovito	Vjerno	Samouvjerenost
Dobro sluša	Mirno	Interesantno
Maštovito	Ima puno ideja	Vrijedno radi

Podrška za aktivnost: **kartice za talent i snagu**

Čudesno	Okretno	Slobodoumno
Duhovito	Uporno	Kooperativno
Iskreno	Uredno	Postavlja granice
Odlučno	Nalazi rješenja	Zauzima se za sebe

Podrška za aktivnost: **kartice za talent i snagu**

Precizno	Strpljivo	Optimistično
Susretljivo	Nezavisno	Sportskog duha
Zaštitnički	Umirujuće	Ugodno
Planira	Nježno	Mudro

Podrška za aktivnost: **kartice za talent i snagu**

Prijateljski	Jako	Znatiželjno
Zahtjevno	Krhko	Brzo
Osjetljivo	Ljubazno	Otvoreno
Sretno	Obrazovano	Sanjari

Podrška za aktivnost: **kartice za talent i snagu**

Entuzijastično	Kreativno	Vedro
Prijateljski	Organizovano	Pametno
Ozbiljno	Smireno	Društveno
Skromno	Pažljivo	Razigrano

Podrška za aktivnost: **kartice za talent i snagu**

Lijepo	Spontano	Avanturistički duh
Ambiciozno	Velikodušno	Znatiželjno
...
...

1.2.3.

SILUETE**Ciljevi**

Ciljevi aktivnosti su:

- Bolje upoznati sebe. Posebno u smislu identifikovanja prednosti.
- Izgraditi samopouzdanje i samopoštovanje.
- Ohrabriti slobodu govora.

Ciljana publika

12- 15 godina starosti

Veličina grupe

8-16 učesnika

Materijali

- Boja, flomasteri.
- Časopisi, ljepilo, makaze.
- Veliki komad papira za svakog učesnika ili rolna bijelog papira (papir treba odgovarati visini učesnika).

Vrijeme

1 sat.

Priprema

- Zamolite učesnike da se podijele u parove.
- Svakom paru dajte jedan komad velikog papira, boju, flomastere, časopise, ljepilo i makaze.
- U parovima, jedan učesnik će leći na papir, a drugi će iscrtati njegovu siluetu, a zatim obratno (ako komad papira nije dovoljno veliki, iscrtati siluete na više komada).

Aktivnost

- Od svakog učesnika zatražite da, na siluetu, nacрта ili napiše primjere za svoja znanja, vještine, prednosti i lične kvalitete, povezujući ih s dijelovima tijela (npr. s rukama mogu... , srcem... , glavom...). Također, ove kvalitete se mogu predstaviti i slikama iz časopisa, koje učesnici mogu izrezati i zalijepiti na papir.
- Kada završe svoj zadatak, ohrabrite ih da pokažu završenu siluetu grupi i da objasne to što su napisali ili zalijepili na papir.

Procjena aktivnosti

Potaknite diskusiju o konceptu vještina i talenata; pokušajte naglasiti važnost potpunog prihvatanja vlastite vrijednosti i kako vam to omogućava da pronađete svoje mjesto u društvenom okruženju.

Varijacije

- Siluete možete najprije predstaviti u parovima, a zatim cijeloj grupi.
- Umjesto toga, učesnici mogu predstavljati i siluete svojih partnera. Na ovaj način bi povučenijim učesnicima moglo biti ugodnije u radu.
- Siluete se mogu izložiti u prostoriji.
- Ako imate manje komade papira, silueta može prikazati samo gornji dio tijela, npr. lice i ramena.

Izvor

Université de Paix ASBL, *De la prévention à la gestion positive des conflits. Jeux de coopération*, Namur, www.universitedepaix.org/pdf/jeuxdecooperation.pdf.

1.3. Želje i potrebe

Poteškoće s kojima se susrećemo uzrokuju različiti faktori: strah da ne pogriješimo, strah da ne ispunimo svačija očekivanja... No, mnogi se stručnjaci slažu da ljudima, koji teško donose odluke, nedostaje samopouzdanje. To može dovesti do toga da ne slušamo vlastite želje i potrebe. Mladi su posebno u riziku da na njih utiču želje drugih, umjesto da slijede svoje snove.

Sljedeće aktivnosti omogućavaju učesnicima da rade na škakljivim tvrdnjama, kao što su 'Želim... Ne želim...'; 'Dopada mi se... Ne dopada mi se', kako bi mogli sami postaviti svoje ciljeve.

- Svako osjenčano polje se odnosi na određenog učesnika. Na tablu možete dodati ime svakog učesnika i vrstu aktivnosti (nogomet, tenis, violina, džez, itd.). Teme su neiscrpne i možete ih dodati i više.
- Grupa, nakon toga, analizira vježbu tako što identifikuje vrijednost svake od aktivnosti i na koji način ova različita interesovanja zbližavaju učesnike.

Dio 3

- Nakon što ste naveli sve "talente" grupe (Dio 2), krenite u razmišljanje o tome kako ove strasti i znanja mogu podijeliti između sebe.
- Zatražite od učesnika da daju svoj osvrt na sljedeće teme, a zatim njihove ideje zapišite na papir: *"Kada bismo trebali drugima da predstavimo jednu od svojih omiljenih aktivnosti ili kada bismo trebali da pokrenemo tu aktivnost s njima, kako bismo to uradili?"*
- Zauzvrat, zatražite od svake osobe da objasne svoje ideje. Nakon toga, dajte učesnicima vremena da reaguju i da daju svoje komentare i prijedloge.
- Na osnovu dobijenih ideja, upitajte da li bi neko želio saznati više o nekim od aktivnosti i interesovanja drugih učesnika.

Savjeti

Izbjegavajte da učesnici izražavaju osude o sklonostima, strastima i interesovanjima drugih. Vrijeme za razgovor se mora jednako podijeliti između učesnika.

Varijacije

Ako se grupa ponovo susretne zbog neke druge aktivnosti, možete ih upitati da pripreme 15-minutnu prezentaciju svog talenta ili strasti drugima.

Izvor

La Coordination pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, *L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix*, Paris, 2009.

Za više informacija, pogledajte:

secretariat@education-nvp.org.

1.3.2.

POZITIVAN CILJ

Ciljevi:

Cilj ove aktivnosti je da se učesnicima omogući sljedeće:

- Da bolje upoznaju sebe.
- Da izgrade samopouzdanje i samopoštovanje.
- Da im se pomogne da kreiraju vlastite ideje.
- Da identifikuju svoje talente i o njima govore.
- Da osmisle neki pozitivan cilj za sebe, da ga predstave i razmisle o tome kako da ga ostvare.
- Da ostvare interakciju s drugim učesnicima.

Ciljana publika

12- 18 godina starosti

Veličina grupe

6-12 učesnika

Materijali

- Komadi drveta (najbolje borovina, 20x10 cm).
- Flomasteri.
- Papir.

Vrijeme

Vrijeme može biti fleksibilno, zavisno od vođenja aktivnosti, 1-2 sata.

Priprema

- Napravite krug u kome će učesnici imati dovoljno prostora da se osjećaju ugodno.
- Podijeliti učesnicima komad drveta i flomaster.

Aktivnost**Dio 1**

- Učesnici će dobiti nekoliko minuta da razmisle o nečemu pozitivnom što žele ostvariti; neki cilj kojem žele strijemiti, talenat ili prednost koju žele da ostvare ili slično.
- U gornjem dijelu drveta, učesnici će flomasterom napisati / nacrtati / staviti simbol svog cilja. U donjem dijelu će napisati svoje ime, ostavljajući dovoljno prostora između za druge natpise.
- Okupite učesnike da biste započeli diskusiju, a zatim postavite pitanja kao što su:
 - *Možete li s grupom podijeliti svoj pozitivni cilj?*
 - *Koliko je bilo jednostavno ili teško razmišljati o ostvarivanju ličnog cilja?*
 - *Koliko jako želite ostvariti taj cilj?*
 - *Koliko ste sigurni da ćete ostvariti taj cilj?*
- Ako nekim učesnicima bude teško da razjasne svoje pozitivne ciljeve, pozovite ih da se pomognu drugim detaljima. To možete uraditi jednostavnim odgovaranjem na pitanja kao što su: Šta želim? O čemu sanjam?

Dio 2

- Pojedinačno, ili u grupama po dvoje, pozovite učesnike da iskažu koji uslovi bi im pomogli da ostvare svoj pozitivan cilj. Da bi to uradili, mogu davati odgovore na sljedeća pitanja, pišući na papir:
 - *Kako bismo ovaj cilj učinili realnim?*
 - *Da li je ovo ostvariv cilj, ili bismo mogli da promijenimo pozitivan cilj u neki koji je ostvariv?*
 - *Šta bismo trebali uraditi da ostvarimo ovaj cilj?*
 - *Šta bismo trebali uraditi prije nego steknemo mogućnosti da ostvarimo ovaj cilj?*
 - *Koje korake trebamo definisati da bismo lakše ostvarili ovaj cilj?*
 - *Kakve prepreke bi mogle uticati na moju motivisanost i možda promijeniti moj put?*

Odgovori na ova pitanja će učesnicima omogućiti da razviju plan kako stići do svog pozitivnog cilja.

Procjena aktivnosti

Pozovite učesnike da se okupe kako biste zaključili šta je važno u ovoj aktivnosti. Trebate pomoći u pokretanju diskusije, postavljanjem sljedećih pitanja:

- *Da li ste i dalje uvjereni da možete dostići pozitivni cilj koji ste definisali?*
- *Da li je cilj realan?*
- *Šta vam je potrebno da budete u to sigurni?*
- *Koje korake trebate poduzeti da biste ostvarili ovaj cilj?*
- *Šta vam može pomoći da ostvarite ovaj cilj?*
- *Na koje biste prepreke mogli naući prilikom ostvarivanja cilja?*
- *Kako biste mogli prevazići te prepreke?*
- *Da li ima neka obuka ili nastavni program koji bi vam mogao pomoći da ostvarite cilj?*

Savjeti

Ako učesnicima bude teško da smisle šta da napišu na drvetu:

- Poslužite se svojim iskustvima s učesnicima (ako ih dovoljno dobro poznajete).
- Ako se učesnici poznaju između sebe, razmislite da li biste mogli pitati da li grupa može pomoći u definisanju pozitivnog cilja.
- Ako odaberete da idete tim smjerom, pobrinite se da pozitivan cilj zaista bude nešto što sam učesnik smisli i što mu je važno.

Tokom aktivnosti, učesnici mogu odabrati da dodaju nove ciljeve ili da zamijene ciljeve na svom komadu drveta.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

1.3.3.

VOLIM, NE VOLIM: FOTO-JEZIČKA AKTIVNOST

Ciljevi

Ova aktivnost nastoji da ohrabri učesnike da pred cijelom grupom govore o tome šta vole ili ne vole. Ciljevi obuhvataju:

- Otkriti više o sebi i ljudima oko sebe.
- Povećati nivo samopouzdanja među učesnicima u obraćanju grupi.
- Vježbati vještine slušanja, bez neophodnog otvaranja dalje debate.
- Naučiti slušati i poštovati razmišljanja i stavove drugih.

Ciljana publika

12-18 godina starosti

Veličina grupe

15-25 učesnika

Materijali

- Serija od oko 30 različitih fotografija, po 5 ili 6 primjeraka svake.

Vrijeme

1 sat.

Napomena o metodi

Jacques Nimier, francuski psiholog i nastavnik (1929-2014) ovako definiše proces Foto-jezika: *“Fotografija je predmet projekcije. Rekavši to, osoba koja odabere fotografiju će - fokusirajući se na neke detalje - dodijeliti svojstva toj slici, koja su, u realnosti, specifična samo toj osobi. Na neki način, ta fotografija postaje produžetak osobe, bez obzira što i dalje predstavlja predmet odvojen od nje. To je proces koji omogućava osobi da izrazi “polovično” značenje, da govori o sebi, a istovremeno govori o fotografiji. Fotografija istovremeno i jeste i nije ta osoba. Taj proces će omogućiti razmjenu u nivou do kojeg data osoba može govoriti o sebi, skrivajući se iza fotografije.”*

Referenca

Alain Baptiste, Claire Belisle, Jean-Marie Pechenart, Claudine Vacheret, *Photolangage – Une méthode pour communiquer en groupe par la photo*, éd. Organisations Éditions, Paris, 1991.

Priprema

- Preporučujemo da učesnici sami izgrade svoj fotografski jezik, tako što će prikupiti fotografije iz različitih časopisa. Naprimjer, časopisi o putovanjima, umjetničke fotografije i fotografije iz kataloga.
- Nakon što ih se prikupi, fotografije treba zalijepiti za komade kartona.
- Slike treba numerisati na drugoj strani kartona. Opis svake fotografije držite odvojeno, ali budite spremni da se vratite nekoj fotografiji, ako to bude potrebno u diskusiji. Opis se može sastojati od podataka kao što su mjesto, datum, autor ili odakle ste je uzeli.

- Pokušajte da ne uzimate fotografije iz nedavnih novinskih članaka; to bi moglo okrenuti diskusiju ka stvarnim događajima, umjesto prema specifičnim pitanjima.
- Ako to bude moguće, zamolite da svi daju jednu ili dvije fotografije unaprijed. Na taj način ćete osigurati da imate različite fotografije o istoj temi ili različite grupe fotografija o više tema.
- Skupite najmanje 4-5 fotografija po učesniku i, ako je to moguće, napravite po nekoliko primjeraka svake od njih.
- Poredajte fotografije na sto, kako bi svaka serija bila jasno vidljiva (slike iz iste serije, stavite jednu na drugu).
- Pozovite učesnike da se upoznaju s fotografijama na početku aktivnosti.
- Svaki učesnik će imati mogućnost da odabere dvija prikaza sa stola:
 - Jedan će pokazati nešto što vole i što dovodi do pozitivnih osjećanja...
 - Drugi će pokazati nešto što ne vole i što dovodi do negativnih osjećanja...
- Sto, na kojem su fotografije, mora biti postavljen tako da mu svi učesnici mogu lako prići i oko njega se kretati da pogledaju sve fotografije. Što više prostora između fotografija, to bolje.

Aktivnost

- Pobrinite se da atmosfera za aktivnost bude mirna i tiha.
- Pozovite učesnike da svako odabere po dvije fotografije. (Ako se radi o većem broju učesnika, pozovite ih za sto u manjim grupama, po 5 ili 6 osoba).
- Nakon što svi odaberu svoje fotografije, pozovite ih da se vrate na svoja mjesta. Pobrinite se da svoje odabrane fotografije ne pokažu drugima.
- Na početku postavite pitanje svima, bez nekog posebnog redoslijeda, da cijeloj grupi pokažu fotografiju koja im se ne dopada. Učesnici nakon toga trebaju razgovarati o tome šta im ta fotografija predstavlja i zašto imaju negativna osjećanja prema njoj. Pobrinite se da svi mogu da govore slobodno o svojim izborima, bez prekidanja, a što je još i važnije, bez kritikovanja i osuda.
- Nakon toga, pozovite učesnike da isto urade s fotografijama koje im se dopadaju, da joj daju ime, objasne razloge zašto su ih odabrali i šta ih čini sretnima u vezi s njima.

Procjena aktivnosti

- Nakon što su svi učesnici imali priliku da govore, dozvolite neko vrijeme za refleksiju na vježbu, uključujući i osjećaje koje su imali i šta su naučili o sebi i o drugim učesnicima kroz ovu aktivnost. Ponovo, pobrinite se da svi govore slobodno i bez prekidanja.
- Moguće je da će učesnici odabrati iste fotografije i da će imati iste ili suprotne reakcije na njih; kroz to će se učiti o poštivanju različitosti ili će se otkriti afiniteti kojih ranije nismo bili svjesni.
- U svrhu procjene ove aktivnosti, možete postaviti neka od sljedećih pitanja:
 - *Da li osjećate da su vas slušali ili razumjeli: šta ste uspjeli shvatiti uz pomoć toga?*
 - *Koji dijelovi diskusije su vas posebno zainteresovali?*
 - *Da li osjećate da ste vi slušali druge tokom diskusije, bez prekidanja?*
 - *Ima li fotografija koje uopšte nisu odabrane?*
 - *Kako biste opisali svoje iskustvo iz ove aktivnosti?*
 - *Da li ste odabrali istu fotografiju kao i neko drugi? Šta se desilo i kako se osjećate u vezi s tim?*

Savjeti

Fokusirajte se na to da zaokružite diskusiju molbom prema svim učesnicima da se izraze na bazi vlastitog iskustva, izbjegavajući uobičajeno generalizovanje. Važno je da ne vodite bilješke i da izbjegnute bilo kakvu vrstu osude. Trebate se pobrinuti da učesnici ne prekidaju jedni druge.

Izvor

La Coordination pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, *L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix*, Paris, 2009.

Za više informacija, pogledajte:

secretariat@education-nvp.org.

1.3.4.

AUTOPORTRET

Ciljevi

Svrha ove aktivnosti jeste da se učesnicima omogući da se bolje upoznaju i da vide sebe u budućnosti. Ciljevi obuhvataju:

- Otkrivanje detalja o ličnosti učesnika na maštovit način.
- Pozivanje učesnika da istraže koji aspekti njihove ličnosti su im posebno važni.

Ciljana publika

12- 18 godina starosti

Veličina grupe

6-12 učesnika

Materijali

- Veliki komadi papira (jedan za svakog učesnika).
- Olovke, bojice, makaze.
- Veliki broj časopisa ili novina sa fotografijama (možete tražiti od učesnika da ih donesu).
- Ljepilo za papir u stiku.

Vrijeme

1 sat.

Priprema

- Svakom učesniku dajte jedan list papira. Dajte im materijal (časopisi, novine, itd.).

Aktivnost

- Koristeći se fotografijama, crtežima, pismima, isječcima teksta, zatražite od učesnika da naprave lični kolaž na cijelom listu papira. Kolaž može izražavati ili simbolizovati nešto od sljedećeg:
 - Ko smo i kako sebe vidimo
 - Šta volimo ili ne volimo
 - Znanja i talenti
 - Stvari koje su nam važne u životu
 - Nade i snovi
 - Kako vidimo budućnost, itd.
- Izložite te kolaže u prostoriji. Kod svakog djela, zamolite učesnika koji je djelo i napravio, da reaguje na komentare iz grupe.

Savjeti

Pobrinite se da među učesnicima nema osuda, omogućite samo davanje komentara, postavljanje pitanja i izražavanje osjećanja.

Izvor

La Coordination pour l'éducation à la non-violence et à la paix, Commission éducation, *L'apprentissage de l'estime de soi. Treize fiches pédagogiques pour l'éducation à la non-violence et à la paix*, Paris, 2009.

Za više informacija, pogledajte:

secretariat@education-nvp.org.

Dio 2.

RAZLIČITOST I ŽIVOT ZAJEDNO

Na koji način gledamo na pitanja različitosti i zajedničkog življenja i u kojem su obimu oni relevantni u našem radu ka prevenciji nasilnog ekstremizma?

Jasno je da ova dva pitanja predstavljaju odraz našeg društva, kada ga posmatramo u cjelini. U mnogim slučajevima, socio-kulturološka različitost je pod prijetnjom uspostavljenih socioloških i ekonomskih standarda, koji mogu dati objašnjenje za podjele u društvu. Homogenizaciju nekih populacija u datim teritorijama možemo posmatrati kao rezultat toga.

Zaista, nasilni ekstremizam je moguće posmatrati kao radikalnu borbu protiv različitosti u datom društvu: grupa, koja predstavlja specifičnu ideologiju, bori se sa prepoznavanjem same sebe u toj različitosti, te počinje osjećati da ju se 'napada', ili da nije priznata, te tako djeluje na eliminaciji društva. Često osjećaj odbačenosti, koji radikalizirani pojedinci osjećaju, dolazi uz unutrašnju potrebu pripadanja grupi.

Važno je da se opštoj publici daju alati za razumijevanje i mogućnost prevazilaženja takvih osjećanja odbačenosti, kao i da prepoznaju koristi od zajedničkog života u društvu različitosti. Pojačavajući naše sposobnosti za prihvatanje različitosti, dolazimo u bolju poziciju da radimo ka prevenciji ekstremizma.

Također, neophodno je da insistiramo na obrazovnom pristupu ovom zadatku; sve osobe, prirodno, u vlastiti identitet ubacuju elemente različitosti koje ih okružuju. Biti svjesni ove 'interne raznovrsnosti' (razumijevanja da se sastojimo iz više dijelova) predstavlja stvarni resurs i svakako, na pozitivan način, doprinosi suživotu.

Ovaj dio seta alata pruža alate koji nas ohrabruju da se susretnemo s 'drugim', koji su, obično, veoma slični nama, iako, na prvi pogled, vidimo razlike... Predložene aktivnosti nam omogućavaju da bolje razumijemo procese iza stereotipizovanja i diskriminacije, kako bismo mogli prevazići osjećanja odbačenosti i prihvatiti interkulturalizam i vrijednosti koje donosi.

• All HUMANS •

2.1. Sretanje s onima koji se razlikuju od nas: vrednovanje sličnosti i razlika

Kad sam postao svjestan vlastitog identiteta, mogao sam prepoznati da smo svi jedinstveni i mogao sam prepoznati naše razlike, ali i naše sličnosti.

Sljedeće aktivnosti će omogućiti učesnicima da se upoznaju sa specifičnim znanjima (neka od njih vjerovatno već i imaju), koja će ih ohrabriti u prihvatanju novih osoba i omogućiti tolerantnije društvo.

2.1.1.

POVEZNICE

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Pomoći u stvaranju veza između ljudi.
- Pokazati učesnicima kako da ostvare kontakt, a posebno u smislu dijeljenja sličnosti i razlika, te stvaranja veza s drugima.

Ciljana publika

Od 12 godina starosti

Veličina grupe

Najmanje 5 učesnika.

Materijali

- Stolice: jedna manje od broja učesnika.

Vrijeme

20 - 30 minuta.

Aktivnost

Poredajte stolice u krug, jednu manje od broja učesnika.

Recite učesnicima da sjednu, a jednom od učesnika (A) da stane u sredinu. Zamolite učesnika u sredini kaže nešto o sebi: osobina, hobi, talenat, ukus, itd. Ako neko u grupi dijeli nešto od toga, neka i taj neko ustane. Neko od onih koji su ustali, treba svoju stolicu ustupiti učesniku A, a zatim reći nešto o sebi. Proces se može ponoviti više puta. Ako niko ne ustane, pozovite osobu u sredini da kaže još nešto o sebi.

Procjena aktivnosti

Sljedeća pitanja možete koristiti za pokretanje diskusije:

- *Da li ste imali više ili manje sličnosti s drugim učesnicima? Kako to je uticalo na to kako ste se osjećali tokom aktivnosti? Da li mislite da je važno imati sličnosti s drugima?*
- *Koje sličnosti ili veze ste otkrili da dijelite s drugima u grupi?*
- *Da li je bilo nekih elemenata koji su 'jedinstveni' u grupi, na koje niko drugi nije ustao? Ili je bilo nekih aspekata kada su drugi mogli ustati, ali nisu.*
- *Da li imate vlastito iskustvo gdje ste se suočili sa sličnostima ili vezama s drugima? Da li se više fokusirate na sličnosti ili na razlike, prilikom upoznavanja nove osobe?*
- *Koje sličnosti ili veze su površne?*
- *Koje sličnosti su povezane s vašim vrijednostima ili onim što vam je važno?*
- *Kako bi svijet izgledao kada bismo svi bili isti? Kako bi svijet izgledao kada bismo svi bili različiti?*

Savjeti

Gledajte sve učesnike jednako, bez obzira da li imaju dosta sličnosti ili ne. Ako im je teško da pronađu fraze, pomozite im na sljedeći način:

<i>Ja sam dječak / djevojčica</i>	<i>Boja moje kose je...</i>
<i>Navijam za (nogometni ili košarkaški tim)...</i>	<i>Dobro mi ide...</i>
<i>Volim...</i>	<i>Ja sam...</i>
<i>Imam...</i>	<i>Volim jesti...</i>
<i>Jednom mi se desilo da...</i>	<i>Volim da slušam ili gledam...</i>
<i>Često idem na / u...</i>	<i>Imam ... godina</i>
<i>Imam ... braće i sestara</i>	<i>Imam kućnog ljubimca...</i>
<i>Obično spavam ... sati noću</i>	<i>Nikad ne bacam smeće na cestu</i>
<i>Više volim biti sam / u grupi</i>	<i>Ne pušim</i>
<i>Vegetarijanac sam</i>	<i>Religiozan/zna sam</i>
<i>Volim biti na otvorenom</i>	

Varijacije

- Svaki put kada se učesnici zamijene, na list papira napišite sličnosti i veze koje su pokazane, s imenima u različitim bojama. Ovo može biti neka vrsta paukove mreže, gdje će svi učesnici biti povezani (sociogram).
- Umjesto da jednu osobu stavite u sredinu, možete pozvati svakog od učesnika da se mijenjaju i govore o sebi sjedeći na stolici. Ako neko od učesnika ima iste osobine, onda može sjesti na koljeno osobe koja govori. Nakon toga, pozovite nekog drugog učesnika da kaže nešto o sebi. Ako se prvi učesnik mora pomjeriti, onda će se morati pomjeriti i osoba koja sjedi na njegovom koljenu.
- Na kraju, pozovite učesnike da se okupe u manjim grupama. U tom sastavu, dajte im dvije minute da napišu što više sličnosti i veza. Mogu napisati i nešto što je veoma specifično (npr. da nađu jelo koje svi vole).

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

2.1.2.

POGODI KO DOLAZI NA VEČERU**Ciljevi**

Ciljevi aktivnosti su:

- Analizirati poruke koje nam prenose porodice o ljudima iz različitih kulturoloških ili društvenih grupa.
- Analizirati vrijednosti iza tih poruka.
- Osvijestiti ulogu porodice u prenošenju vrijednosti.

Ciljana publika

14-18 godina starosti

Veličina grupe

15-25 učesnika

Materijali

- Primjerci kartica s ulogama (podrška za aktivnost).
- Papir i olovke.

Vrijeme

45 minuta

Priprema

- Napravite kopiju kartica s ulogama za četiri glumca.
- Pripremite papir i olovke za četiri posmatrača.

Aktivnost

- Objasnite grupi da je ovo igra uloga u svrhu istraživanja uloge porodice u prenošenju mišljenja o ljudima koji pripadaju drugim društvenim ili kulturološkim grupama.
- Zamolite za četiri volontera za uloge (najbolje po dvoje svakog pola), i još četiri za posmatrače. Ostatak grupe će biti opšta publika.
- Recite svakom od posmatrača da posmatra jednu od osoba koje igraju uloge i da bilježe argumente koje koriste. Odlučite koji posmatrač će biti zadužen za koju ulogu.
- Dajte po jednu karticu s ulogom svakom od glumaca i dajte im 2-3 minute da se pripreme.
- Pripremite scenu: stavite 4 stolice u polukrug objasnite da je to dnevna soba u kući i da će gledati jedan porodični razgovor. Dajte signal, npr. zaplješčite, za početak igre uloga.
- Morate odlučiti koliko dugo ćete dozvoliti igru uloga, zavisno od toga kako se ona bude razvijala. Dobro vrijeme bi bilo 15 minuta. Dajte jasan znak za završetak.

Procjena aktivnosti

Počnite procjenu tako što ćete pitati glumce kako su se osjećali.

Zatim, pitajte svakog od posmatrača da pročitaju argumente, koje su njihovi glumci koristili da bi uvjerali druge u svoje stanovište.

Nastavite kroz diskusiju sa svim učesnicima. Možete pitati sljedeće:

- *Da li su argumenti bili slični onima koje ste čuli u svojim porodicama?*
- *Da li bi bilo nešto drugačije da je, umjesto crne boje kože, momak bio iste boje kože kao i djevojka?*

- *Da li bi stvari bile drugačije da je, umjesto što je djevojka dovela momka, momak doveo djevojku kući?*
- *Šta bi se desilo da je djevojka objavila da je u vezi s drugom djevojkom?*
- *Šta bi bilo da je momak predstavio svog momka?*
- *Da li vjerujete da je ovakva vrsta konflikta i dalje prisutna, ili predstavlja nešto što je već prošlost?*
- *Da li se ovako nešto vama dogodilo, ili da li poznajete nekoga u svom komšiluku ko je imao sličan izazov pred sobom?*

Savjeti

Ovu aktivnost je lako prilagoditi kulturološkoj i društvenoj realnosti učesnika. Ako smatrate da su uloge previše uobičajene ili da nemaju puno dodira s vašom realnošću, možete napraviti vlastite kartice uloga, na kojima ćete unijeti uobičajene stavove porodica u vašoj kulturi.

Izvor

Council of Europe - *Education Pack "all different - all equal"*, Directorate of Youth and Sport, Council of Europe, 2nd edition, revised in 2016. <https://rm.coe.int/1680700aac> p. 88

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Podrška za aktivnost: **kartice s ulogama**

Kartica 1: djevojka

Odlučili ste da se suočite s porodicom i da im kažete da želite živjeti sa svojim momkom crne kože. Vi počinjete igru uloga. Obavještavate porodicu da ćete živjeti sa momkom koji je crne boje kože. Pokušajte opravdati svoju odluku i dajte argumente da ćete se boriti protiv predrasuda vezanih za odnose među mladima, a posebno prema odnosima mladih različitog porijekla.

Kartica 2: majka

Vaša ćerka ima momka crne kože, s kojim kaže da ima jako blisku vezu. Vi jako volite svoju kćerku, ali ne razumijete kako je mogla to da vam uradi. Podržavate muža u svemu što kaže. Ne prijetite svojoj kćerci, ali nastojite da pokažete tugu zbog bola koji vam nanosi. Mislite da će je momak crne kože napustiti i da će mnogo patiti.

Kartica 3: stariji brat

Vaša sestra ima momka crne kože, s kojim kaže da ima jako blisku vezu. U principu vas nije briga da li se sestra zabavlja s čovjekom crne boje kože i u stvari, branite pravo ljudi da budu slobodni u svojim vezama. Bez obzira na to, vaša majka kaže da će on vjerovatno napustiti vašu sestru i počinjete razmišljati o tome da je on, možda, iskorištava. Pokazujete svoju zabrinutost i želite zaštititi sestru.

Kartica 4: otac

Vaša ćerka ima momka crne kože, s kojim razvija jako blisku vezu. Vi ste autoritet u svojoj kući i ne odobravate tu vezu koju kćerka ima. Predstavljate uvriježenu moralnu vertikalnu i brinete se o tome šta će drugi reći. Ne smatrate sebe rasistom, ali brak vaše kćerke s crnim muškarcem je skroz druga stvar. Zamislite strogog oca i dajte argumente u tom tonu.

2.2. Stereotipi i predrasude

Nemoguće je izbjeći refleks stereotipa i predrasuda, iz jednostavnog razloga što naš mozak traži poznate reference da popuni praznine, te na taj način automatski proizvodi sadržaj! Postoji jedno rješenje: naučiti kako to funkcioniše kroz eksperimentisanje...

Sljedeće aktivnosti pomažu u razumijevanju našeg stereotipnog ponašanja, kako bismo mogli prevazići probleme koji nas sprečavaju da upoznamo i da istinski razumijemo 'drugo', prihvatimo njihove sličnosti i razlike... njihove identitete, takvi kakvi jesu.

2.2.1.

STEREOTIPI, PREDRASUDE I DISKRIMINACIJA

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Pojasniti razlike između predrasuda, stereotipa i diskriminacije.
- Ohrabriti razgovor i debatu oko tih koncepata.

Ciljana publika

12-15 godina starosti

Veličina grupe

5-10 učesnika

Materijali

- Tri kutije označene konceptima 'stereotipi', 'predrasude' i 'diskriminacija' i četvrta kutija u kojoj će biti 18 loptica (ili nešto slično u šta se fraze mogu staviti), koje treba sortirati.
- Šest je loptica sa po jednom rečenicom vezanom za predrasude, šest loptica sa stereotipima i šest vezanih za diskriminaciju.
- Sto i stolice.

Vrijeme

Oko 30 minuta.

Priprema

- Pripremite fraze koje ćete staviti u loptice.
- Pripremite tri kutije (stereotipi, predrasude i diskriminacija).
- Postavite kutiju sa svim lopticama s rečenicama, koje treba rasporediti, ispred tri kutije s 'konceptima'.

Aktivnost

- Zamolite učesnike da stanu u polukrug ispred vas.
- Svako od učesnika izvlači po lopticu i glasno čita rečenicu.
- Nakon toga, zatražite od učesnika da sortiraju rečenice tako što će ih stavljati u kutije koje su najbliže značenju rečenice.
- Ako učesnici imaju poteškoće da odrede u koju kutiju staviti lopticu, predložite im da zatraže pomoć od drugih učesnika.

Primjeri rečenica:

Stereotipi:

- *Muškarci imaju više avanturističkog duha od žena.*
- *Žene su osjetljivije od muškaraca.*
- *Homoseksualci su feminizirani.*
- *Žene ne znaju da voze.*
- *Muslimani su teroristi.*
- *Siromašni su lijeni.*

Predrasude:

- *Odrasli su iznad djece.*
- *Bogati su iznad siromašnih.*
- *Muškarci su iznad žena.*
- *Visoka osoba je jača od niske osobe.*
- *Mladi su delinkventni.*
- *Mladi su narkomani.*

Diskriminacija

- *Žena nije prošla intervju za posao zbog njenog prezimena.*
- *Žena nije dobila prošla intervju za posao jer nosi maramu.*
- *Muškarac odbija sjesti pored žene zbog boje njene kože.*
- *Zaposlenik (stranog porijekla) je pogrešno optužen za krađu u kompaniji u kojoj radi.*
- *Stanodavac zabranjuje trudnici da iznajmi stan.*
- *Djetetu s invaliditetom nije dozvoljeno da ide u redovnu školu.*
- *Tokom procesa zapošljavanja, prioritet se daje osobama s invaliditetom (pozitivna diskriminacija).*

Izvor

Fédération de Centres d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Belgique) et Infor Jeunes Bruxelles, 2017

Za više informacija pogledati

www.cidj.be et www.inforjeunesbruxelles.be

2.2.2.

STEREOTIPI 1 - 2 - 3

Ciljevi

Ciljevi ove aktivnosti su:

- Definirati šta je stereotip.
- Razviti kritičku misao u vezi sa stereotipom.
- Naglasiti važnost ove teme (klasifikacija i pojednostavljanje realnosti kroz generalizaciju).
- Ispitati stereotipe kao ograničavajuće i restriktivne (oni izobličavaju realnost, provociraju i pozitivna i negativna osjećanja, kako za one koji potiču na stereotipe, tako i za one koji su pod uticajem istih).

Ciljana publika

12- 18 godina starosti

Veličina grupe

15-25 učesnika

Materijali

- Kolekcija fotografija koje predstavljaju različite države iz dva različita ugla (priprema voditelj).
- Fotokopije podrške za aktivnost, predviđene za Dio 2.

Vrijeme

Oko 2 sata.

Priprema

- Pripremite kolekciju fotografija o različitim državama. Svaku državu treba predstaviti iz dva različita ugla, čak i potpuno oprečna (npr. javno mišljenje / viđenje zemlje naspram skrivene realnosti). Važno je da bilo kakav natpis, kojim se navodi lokacija, bude uklonjen.
- Također, možete i od učesnika tražiti da donesu neke slike sa sobom i da radite s njima.
- Koristite slovo A da predstavite 'pozitivne' prikaze, a slovo B za negativne.

Aktivnost**Dio 1: "Stereotipi, predstava u glavi"**

- Napravite manje grupe s 3-5 učesnika i podijelite A i B fotografije svakoj od njih.
- Aktivnost se provodi u obliku igre. Manje grupe moraju pokušati da pogode koju državu predstavljaju dvije slike (A i B).
- Zamolite da jedan predstavnik iz svake grupe predstavi sliku A ostatku grupe. Ostali članovi grupe trebaju pokušati da pogode o kojoj državi se radi; najprije pojedinačno, a zatim pišući odgovor i, na kraju, zajednički kao grupa. Nakon toga, drugi učesnik treba uraditi isto sa slikom B.
- Zamolite učesnike da se skupe oko stola i da pogledaju slike i razgovaraju o pitanjima koja je ova aktivnost otvorila.
- Po jednog učesnika iz svake grupe zamolite da objasni šta je bio njihov odgovor i kako su do njega došli.
- Nakon toga, dajte odgovor.

- Zamolite grupu da daju osvrt na koncept stereotipa (oni nam pomažu da razumijemo svijet, ali mogu biti i vrlo ograničavajući). Možete poželjeti da pogledate način kako turističke agencije koriste stereotipe, npr. ideja o ispunjenju sna, avantura, egzotika, otkrića ili promjena sredine.
- Zavisno od grupe, moguće je uporediti slike sa stvarnim iskustvima učesnika, ako su neki od njih putovali ili, naprimjer, živjeli u drugoj državi. Možda bi bilo interesantno i naglasiti kako nekoliko različitih stereotipa može predstavljati istu državu.
- Na kraju, zamolite grupu da kreira definiciju stereotipa. Ovo može biti samo nacrt, koji ćete doraditi s nastavkom aktivnosti.

•

Dio 2: "Stereotip: pozitivan ili negativan?"

- Podijelite list papira s frazama koje treba dopuniti (podrška za aktivnost). Svaki učesnik treba da uradi Tačku 1 samostalno.
- U manjim grupama od 4-5 učesnika, zamolite ih da svoje pojedinačne radove spoje, čime će dati pregled onoga što su napisali. Zabilježite reakcije svake grupe. Možda će biti interesantno da obratite pažnju na omjer pozitivnih i negativnih rečenica, gdje će negativne vjerovatno biti brojnije.
- Zatražite od učesnika da se podijele u parove, osiguravajući da u parovima nisu učesnici koji su već bili zajedno u manjim grupama. U parovima, svaki učesnik treba odabrati neku rečenicu koja je izazvala neku reakciju, bilo da je pozitivna ili negativna. Omogućite parovima da sukobe svoja gledišta / mišljenja.
- Sada ponovo radite s cijelom grupom:
 - Gledajući procenete u svakoj grupi, razmotrite kakva je ravnoteža između pozitivnih i negativnih i odakle to dolazi. Možda ćete poželjeti da razgovarate o pitanjima kao što su identitet i samopouzdanje, kao dio zadatka.
 - Vratite se i definišite, opet, šta je to stereotip i potaknite kritičke osvrte na to.
- Kao grupa, procijenite početnu definiciju i razmislite da li je potrebno da nešto promijenite.

•

Dio 3: Stereotip, ograničen i fiksiran pogled na svijet.

- Pogledajte idiome ili izraze u vlastitom i drugim jezicima. Ako je to moguće, iskoristite različitost u grupi i proširite doseg.
- Zamolite učesnike da podijele idiomatske izreke o stereotipima o različitim nacionalnostima na svojim jezicima. Naprimjer, 'puši kao Turčin' u nekim državama znači da osoba puno puši.
- Naglasite da ovi izrazi imaju ulogu pojačivača ili karikature, radije nego povezivanja ljudi s nekim određenim geografskim identitetom.
- Naglasite da ovi izrazi često budu besmisleni i da ne predstavljaju istinu.
- Pitajte učesnike da li znaju neke izreke u drugim jezicima, koji možda znače potpuno različite, ili čak oprečne, stavove o istoj nacionalnosti.
- Na kraju, naznačite da ovi izrazi obuhvataju većinu drugih ljudi / država koji su daleko. Izrazi predstavljaju određenu realnost u svrhu 'uštede vremena'. Evo nekih primjera, a vi budite slobodni da dodate i druge, u vezi s vašim kontekstom.
 - *U Francuskoj, reći 'odlazi kao Englez' znači da diskretno odlazi, a u Španiji to kažu 'odlazi kao Francuz'.*
 - *Za Brazilce, Portugalci nisu maštoviti i lukavi. To Belgijanci kažu o Francuzima i Holanđanima ('blagues belges').*

- 'Piti kao cijela Poljska' na francuskom znači isto što i 'holandska hrabrost' na engleskom.
- U Ruandi kažu 'laže kao da je iz Zaira...', a u Francuskoj kažu da su ljudi iz Ruande lukavi.
- Treba imati na umu da ovi stereotipi predstavljaju veoma specifičnu tačku gledišta; niti svi Portugalci ulaze u kalup ovog stereotipa, niti svi Brazilci vjeruju da je taj stereotip tačan.

Varijacije

Pokušajte potaknuti na kreativnost tako što ćete učesnicima predložiti da naprave crteže, kolaže ili snimke kojima će demonstrirati negativnu stranu stereotipa (npr. restriktivnost, etiketiranje, osuđivanje, pojednostavljivanje).

Izvor

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique), *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques*, Bruxelles, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf.

Za više informacija pogledati

www.cidj.be. et www.inforjeunesbruxelles.be

Podrška za aktivnost: **List za samostalni rad (za Dio 2)**

1. Dovršite sljedeće rečenice:

- Belgijanci su _____
- Englezi su _____
- Poljaci su _____
- Španci su _____
- Francuzi su _____
- Stranci su _____
- Djevojčice su _____
- Dječaci su _____
- Fizički radnici su _____
- Nastavnici su _____

2. (usmena vježba) Saslušajte ideje od ostalih u grupi:

Prijedlozi:

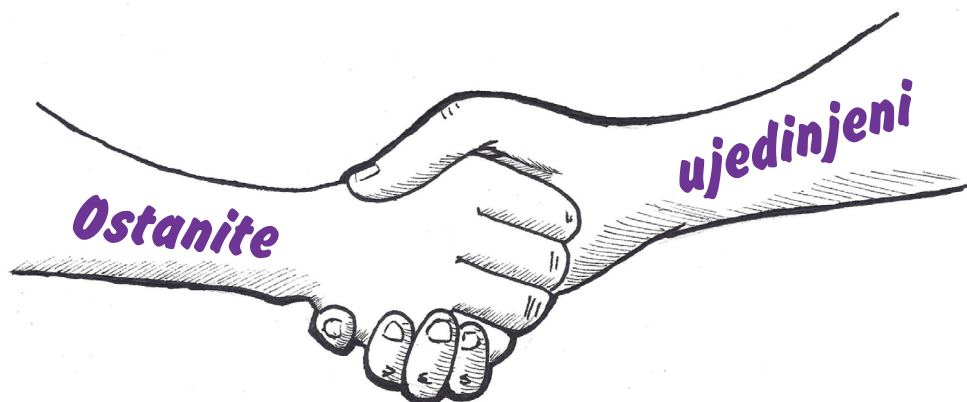
3. Računica

	Iz pojedinačnog konteksta		Iz grupe kao cjeline	
Broj pozitivnih termina		%		%
Broj negativnih termina		%		%

4. Kako objašnjavate ovaj omjer pozitivnih i negativnih termina (po vašem vlastitom tekstu / u grupi)?

5. Da li želite da revidirate definiciju 'stereotipa', do koje smo ranije došli? Ako želite, koje elemente biste modifikovali? Šta biste željeli dodati?

2.3. Diskriminacija

Diskriminacija - više nego što je ilegalna - marginalizuje ljude, čini grupe ljudi ranjivima i dovodi do toga da traže novo mjesto gdje će osjećati da pripadaju. Oni su, u tom momentu, samo jedan korak od toga da ih organizovane strukture, koje se bave nasilnim ekstremizmom 'pokupe' i da se nađu u progonu. Još jednom, da bismo spriječili ovakva dešavanja, moramo se informisati i podizati svijest o tome!

Na sljedećim stranicama ćete pronaći aktivnosti koje će vam dati informacije, s kojima ste se susreli ranije u životu, uz jasniji osjećaj njihovog značenja, omogućavajući učesnicima da prožive iskustvo diskriminacije.

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Analizirati kako osjećaj diskriminacije i nepravde može dovesti do negativnih emocija.
- Kreirati scenario gdje će učesnici osjetiti ove emocije.
- Iskusiti i analizirati fizički osjećaj koji ovakve emocije uzrokuju.
- Naučiti kako upravljati emocijama u grupi.
- Razmijeniti mišljenja o osjećaju isključenosti, diskriminacije i nepravdnog tretmana.

Ciljana publika

Sve starosne dobi

Veličina grupe

8-15 učesnika

Materijali

- Nagrade: simbolične (npr. slatkiši)
- Jednostavan Sudoku (podrška za aktivnost: 1)
- Težak Sudoku (podrška za aktivnost: 2)
- Sto i stolice za pola grupe

Vrijeme

Oko 45 minuta.

Priprema

Stavite sto i stolice za polovinu učesnika na sredinu sobe.

Aktivnost

- Napravite krug.
- Označite pola učesnika (naprimjer, simbolom na ruci).
- Svaki učesnik koji nema znak na ruci će dobiti nagradu, a ostali neće. Ako neko od učesnika pita zbog čega nisu dobili nagradu ili zašto su drugi dobili, ili ako postave pitanje razlike u tretmanu između dvije grupe, onda će dobiti odgovor 'jer nemate znak', ili 'zato što imaju znak'.
- 'Neoznačena' grupa može sjesti oko stola i dobiće Sudoku u A3 formatu, na kojem je jednostavni Sudoku, zajedno s objašnjenjem kako da ga riješe. Dobili su nagradu i mogu odmah početi da rješavaju svoj Sudoku.
- Malo kasnije, označena grupa će dobiti drugi Sudoku, koji je teži, u formatu lista A5, bez daljih objašnjenja. Neće dobiti nagradu i mogu sjesti na pod, u nekom uglu prostorije.
- Prva grupa koja riješi Sudoku i da vam rješenja će opet dobiti nagradu.

Procjena aktivnosti

Postavite sljedeća pitanja učesnicima:

- Da li ste imali pozitivno ili negativno iskustvo?

- *Da li ste doživjeli pozitivne ili negativne emocije? Da li ste svoju emociju mogli osjetiti i u tijelu? Šta je bio okidač za tu emociju? Kakve ste emocije osjetili? Možete li ih imenovati? Da li ste mogli da vidite emocije drugih? Da li ste imali kontrolu nad tim emocijama?*
- *Kako reagujete u svakodnevnim situacijama na negativne emocije (kao što je frustracija, isključenost, diskriminacija)?*
- *Kako su se dvije grupe ponašale jedna prema drugoj? Da li je došlo do polarizacije? Da li ste osjetili polarizaciju između grupa? Učesnici mogu da podijele svoja iskustva diskriminacije, stigmatizacije, rasizma i da razgovaraju o emocijama i reakcijama koje takve situacije izazivaju.*

Savjeti

- Cilj ove vježbe jeste da se učesnicima omogući da osjete nejednak tretman, bez ikakvog valjanog razloga ('jer imate znak ili nemate znak na ruci').
- Budite oprezni da ova aktivnost ne dovede do ljutih reakcija, koje bi mogle imati uticaja na grupnu dinamiku. Ako svi burno reaguju, podsjetite ih na osnovna pravila (uzajamno poštovanje, slušanje i empatija). Dozvolite svima da se izraze i pokažite razumijevanje.

Varijacije

- Sudoku se može zamijeniti nekom aktivnijom igrom (npr. napravite neki predmet od različitih materijala, uz ograničenje kvaliteta i kvantiteta za 'neoznačenu' grupu).
- U slučaju da učesnici ne reaguju na nepravdu ili ako je ne smatraju ozbiljnom (jer vas već poznaju i znaju da niste 'zao'), možete pozvati neku vanjsku osobu, 'stručnjaka', da vodi ovu aktivnost.
- Ne morate koristiti flomastere za razlikovanje grupe; možete ih podijeliti na dešnjake i ljevake, osobe s plavim ili smeđim očima... Dvije grupe ne moraju imati jednak broj učesnika. Ako obespravljena grupa bude malobrojnija, njihovo osjećanje nepravde će se samo pojačati.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Contact: bounce-support@ibz.fgov.be

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Za više informacija pogledati

The 'Blue eyed, brown eyed' – exercise by Jane Elliott, www.janeelliott.com

Podrška za aktivnost 1: **Jednostavan Sudoku**

		5	7	2	3		4	
	4	7			9	1	2	
	2			4				
	5		8	1	6			3
4		8	3		7		1	6
1			4	9	2		5	
					8		3	
9	3	4	5			8		2
	8		2	3		9	7	

Podrška za aktivnost 2: **Težak Sudoku**

		5			3		4	
		7			9	1	2	
	2							
	5		8	1	6			3
4			3		7			6
1			4	9	2		5	
							3	
	3	4	5			8		
	8		2			9		

Ciljevi

Ova aktivnost ima za cilj da omogući učesnicima da osjete tešku društvenu situaciju i osjećaj isključenosti kako bi:

- Istražili kako dolazi do isključivanja ljudi i da propituju principe po kojima različite ljude isključujemo.
- Postali svjesni vlastitog ponašanja (stavova, emocija, reakcija) u teškim društvenim situacijama.
- Vježbali različite tehnike upravljanja u teškim društvenim situacijama i postali svjesni alternativnih načina za upravljanje takvim situacijama.
- Analizirali načine kako ljudi nastoje biti prihvaćeni u grupi.
- Prošli kroz neophodne uslove za osjećaj 'ugodnosti' u grupnom okruženju.
- Iskusili kako je biti dijelom grupe.
- Izgradili samopouzdanje u teškim društvenim situacijama.

Ciljana publika

Aktivnost zahtijeva određeni nivo zrelosti, jer bi moglo biti rizično raditi s učesnicima koji se mogu lako uznemiriti. Preporučujemo rad s učesnicima od 16 i više godina.

Veličina grupe

Najmanje 6 učesnika.

Materijali

- Papir i olovke.

Vrijeme

Oko 1 sat.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Komunikacijske vještine i razumijevanje upravljanja konfliktima (pogledati Dio 3).

Aktivnost

- Zatražite da grupa imenuje 'outsajdera'.
- Od drugih članova grupe zatražite da naprave neprobojan krug.
- Objasnite grupi da će outsajder nastojati da uđe u krug, a drugi ga moraju u tome spriječiti.
- Nakon oko 2-3 minute, neka neki drugi učesnik preuzme ulogu outsajdera, bez obzira da li je prethodnik uspio da se probije ili ne.
- Aktivnost se završava kada svi učesnici, koji su htjeli probati da probiju krug, to i pokušaju.
- Pozovite učesnike da zapišu šta smatraju da im je potrebno da se osjete udobno i šta je to im stvara neugodu ili ih sramoti u društvenim situacijama. Možete početi tako što ćete dati primjer vlastitog osjećaja ugodnosti i neugode unutar grupe.
- Diskusija: okupite učesnike i razgovarajte o aktivnosti i tome kako su se osjećali.
- Možda ćete željeti da im postavite sljedeća pitanja:

- *Kako ste se osjećali dok ste bili dio kruga?*
- *Kako ste se osjećali dok ste bili autsajder?*
- *Kako su se osjećali oni koji su uspjeli da uđu u krug, u poređenju s onima koji nisu?*
- *Šta su autsajderi trebali da urade da bi ušli u krug? Koje su bile najučinkovitije strategije?*
- *Da li je ijedan autsajder pitao da li može da uđe? Da li je ta strategija uspjela?*
- *Koje strategije su učesnici koristili da spriječe ulazak u krug?*
- *U kojem momentu je autsajder odustao?*
- *Da li se neko od učesnika iznenadio svojim aktivnostima? Šta možemo naučiti o vlastitom ponašanju?*
- *Da li postoje svakodnevne situacije u kojima biste željeli biti dio grupe, ali vam je teško ili nemoguće to postati? Kako se nosite s tom situacijom?*
- *Da li postoje svakodnevne situacije u kojima se osjećate kao u zamci, kao dio grupe? Kako se nosite s tom situacijom?*
- *Da li postoje svakodnevne situacije u kojima se osjećate da ste dijelom grupe koja isključuje druge? Kako se nosite s tom situacijom?*

Varijacije

Ideja kojom se vodi ova aktivnost jeste da je poštivanje drugih lakše kada poštujemo sebe i kada se poštuju naše potrebe, strahovi, mane i ograničenja.

Varijacija na ovu aktivnost bi se mogla uraditi tako da imenujete dva autsajdera; jedan da bude van kruga i da pokušava ući, a drugi unutar i pokušava da pobjegne...

Izvori

Conseil de l'Europe, *Tous différents — tous égaux. Kit pédagogique*, Centre européen de la jeunesse, Strasbourg, 1995.

Centre d'Information et de Documentation pour Jeunes (CIDJ Belgique), *Mes tissages de vie. Une réflexion sur les identités jeunes. Dossier pédagogique*, Bruxelles, 2005.

www.bounce-resilience-tools.eu crée par le SPF Intérieur en collaboration avec l'ASBL Arktos.

Za više informacija pogledati

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Analizirati različite načine na koje neko može gledati na neku situaciju (subjektivni ili objektivni stav).
- Shvatiti grupno viđenje kroz ponašanje pojedinaca koje odabiru za isključenje.
- Pronaći rješenje za borbu protiv isključenja, kroz odigravanje scenarija.

Ciljana publika

12-18 godina starosti

Veličina grupe

15-20 učesnika

Materijali

- Tri slike, koje zajedno čine jedan veći crtež (pogledati podršku za aktivnosti 1, 2 i 3).
- Glavni prikaz (pogledajte podršku za aktivnost 4).
- Veliki listovi papira i flomasteri za bilježenje ključnih riječi.
- Tabela u kojoj se nalaze ključne riječi (podrška za aktivnost 5) i okvir za igru uloga i analiza svakog učesnika (pogledajte podršku za aktivnosti 6 i 7).

Vrijeme

1,5 sat.

Dio 1**Priprema**

Podijelite učesnike u tri grupe. Koristeći se materijalom za podršku: grupa 1 će dobiti sliku djeteta koje čučti, grupa 2 će dobiti sliku tri mlade osobe i grupa 3 će dobiti sliku osobe koja stoji.

Aktivnost

- Od svakog učesnika zatražite da napišu 5 ključnih riječi za koje misle da odgovaraju prikazu, u nastojanju da sažmu prikaz u tek nekoliko riječi.
- Zamolite učesnike da napišu rečenice namijenjene osobi ili osobama na prikazu, uzimajući u obzir da ih ne poznaju.
- Spojite grupe. Stavite ključne riječi svih prikaza na tabelu, bez obzira da li su pozitivne, negativne ili neutralne. To vi trebate da uradite.
- Tumačenje opažanja: bićete u mogućnosti da vidite da li su crteži protumačeni na isti način, npr.
 - *Da li su korištene ključne riječi iste za sva tri prikaza?*
 - *Ako nisu, da li su učesnici u mogućnosti da objasne razlike?*

Dio 2**Priprema**

- Zamolite učesnike da se podijele u grupe po 5.

- Uz korištenje podrške za aktivnost, podijelite glavni prikaz (koji je sastavljen od pojedinačnih), zajedno s okvirom za igru uloga, a kao priprema za to.
- Svaka grupa od 5 učesnika treba pogledati sliku i popuniti okvir.
- Nakon toga, zatražite od svake grupe da pripremi 5-minutnu igru uloga, gdje će svako imati neku ulogu (obratite pažnju jer je 5 minuta prilično dugo).
- Grupa bi trebala biti u mogućnosti da pokaže razumijevanje crteža i da predloži načine za promjenu situacije.
- Za igru uloga, učesnici su slobodni da naprave vlastiti scenario, koristeći se podrškom za aktivnost.

Aktivnost

- Zatražite od svake grupe da izvedu svoju igru uloga (5 minuta x broj grupa).
- Odvojite dovoljno vremena da procijenite tumačenja i reakcije ostalih učesnika.
 - Otvorite diskusiju fokusiranu na tumačenje slike, dozvoljavajući učesnicima da podijele i vlastita iskustva. Zamolite ih da razmisle o tome kako reaguju ili se ponašaju kada svjedoče takvim situacijama.
 - Možda ćete imati više različitih tumačenja crteža. Grupa se možda rješava serije frustracija, tako što se postavlja protiv nekoga. U suprotnom, dječaka u scenariju, koji se boji drugih ljudi, maltretiraju, te se on povlači u sebe. Postoji više mogućih interpretacija.

Varijacije

Korištenje tehnike razmjene mišljenja (brainstorming) pomoći će vam pri ovoj aktivnosti:

- Zatražite od učesnika da objasne situaciju koja je predstavljena na crtežima jednom riječju, npr. žrtveni jarac, osveta, fantazija, igra, zamišljanje, nepravda, ružno pače, stidljivost, zaštita...
- Možete se fokusirati i na elemente iza scene, tražeći od učesnika, npr. koliko likova učestvuje u sceni. Učesnici će vjerovatno reći pet, te će biti korisno skrenuti im pažnju da postoji 6 likova (uzimajući u obzir i sjenku).
- Kroz takvu diskusiju, novi lik može i sam da se otkrije kroz maštariju grupe ili dijete u čučnju.

Procjena aktivnosti

Sljedeća pitanja bi mogla povesti diskusiju o ovoj aktivnosti:

- *Da li vas ovaj scenario podsjeća na neki događaj ili priču iz istorije?*
- *Da li znate neku priču koja se odnosi na ovakvu situaciju?*
- *Napravite priču o temi s crteža, koristeći se naracijom u prvom licu (ja...), da bi ispričali priču u prošlom veremenu. Možda su sami ovako nešto doživjeli ili svjedočili ovakvom scenariju. Samostalan rad može omogućiti učesnicima da ispolje neke od emocija povezanih s vježbom.*

Izvor

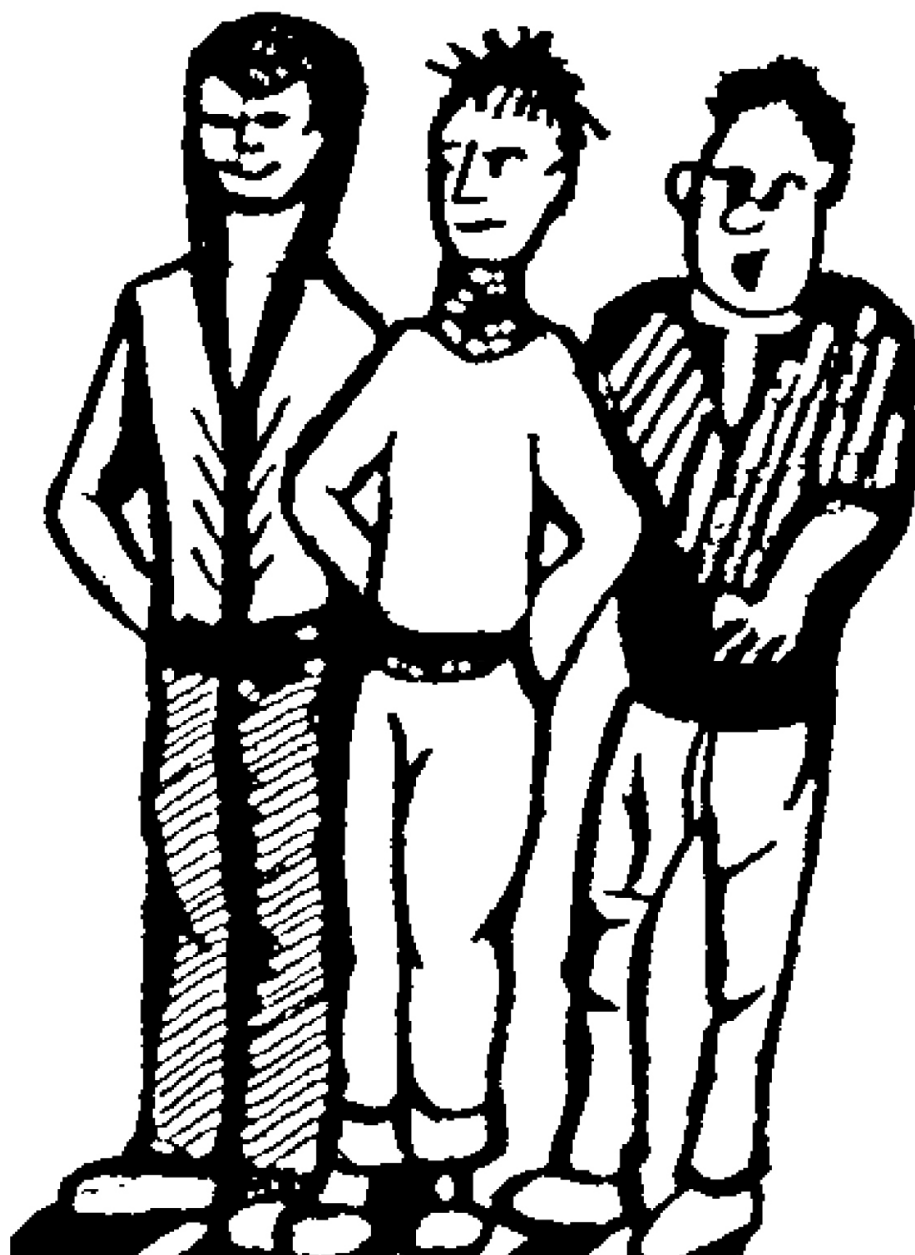
Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique), *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques*, Bruxelles, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf.

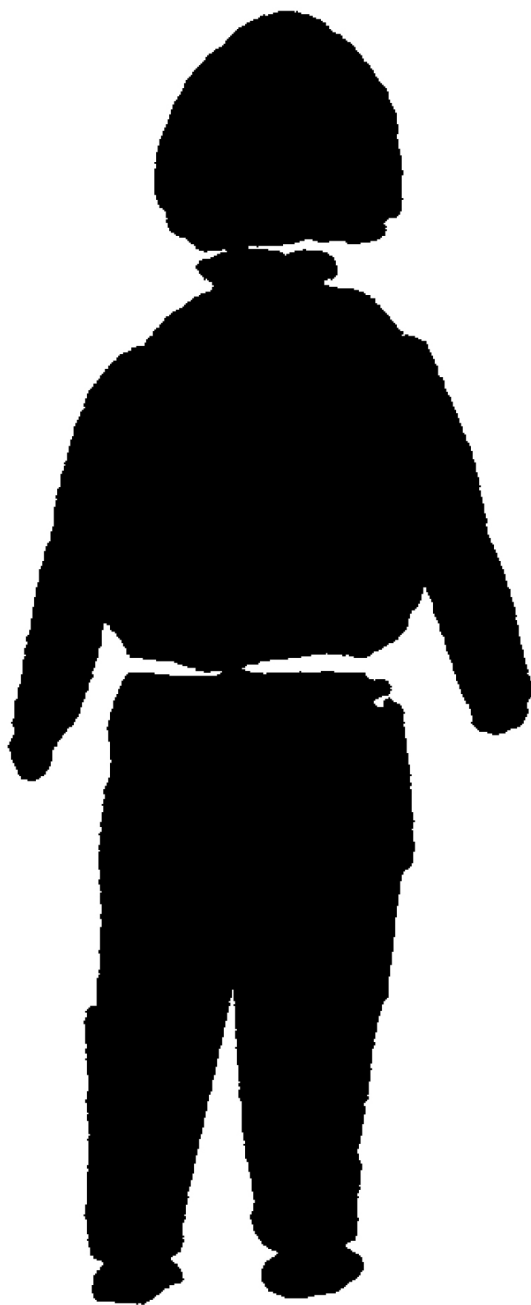
Podrška za aktivnosti 1: **Prikaz 1**

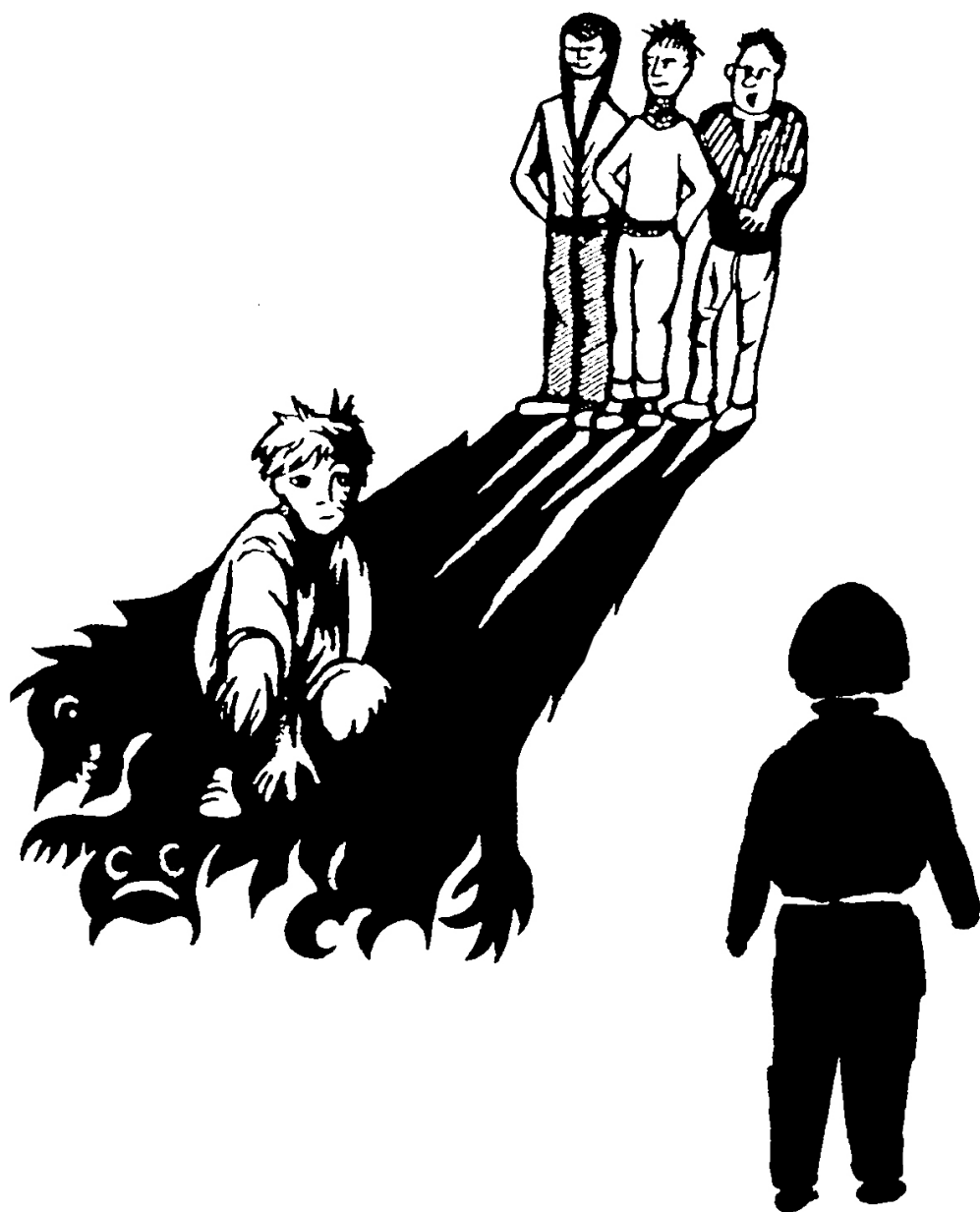
Podrška za aktivnosti 2: **Prikaz 2**

Podrška za aktivnosti 3: **Prikaz 3**

Podrška za aktivnosti 4: **Rekonstruisani prikaz**

Podrška za aktivnost 5: **Tabela s ključnim riječima**

1. Stavite ključne riječi, koje dolaze iz diskusije, u tabelu, organizujte ih prema tome da li su neutralne, pozitivne ili negativne.

Ključna riječ	Prikaz 1	Prikaz 2	Prikaz 3
Neutralne			
Pozitivne			
Negativne			

2. Dodajte sve ključne riječi iz svih grupa u tabelu.

Obzervacije:

Podrška za aktivnost 6: **Okvir za igru uloga**

- Ko će glumiti troje mladih?
- Ko će glumiti dijete u čučnju?
- Ko će glumiti petu osobu?
- Zašto dječak u ovom scenariju čučī?
- Šta su mu troje mladih rekli?
- Kako dječak reaguje?
- Ko je osoba koja stoji?
- Da li i ona reaguje na situaciju? Ako reaguje, kako?
- Kakva je reakcija svakog lika na ovu intervenciju ili na izostanak intervencije?

Podrška za aktivnost 7: **Okvir za analizu**

- Koliko likova se nalazi na crtežu? Navedite različite likove.

- Da ste nekada vidjeli ovakvu scenu, kako biste reagovali?

- Koja riječ, po vama, najbolje opisuje situaciju predstavljenu na crtežu?

2.3.4.

KULTUROLOŠKI I EKONOMSKI SUKOBI I

Ciljevi

Cilj ove aktivnosti jeste podizanje svijesti o činjenici da kulturološke razlike nisu glavni izvor sukoba, nego da su u pitanju osjetljivi društveni i ekonomski uslovi ti koji utiču na određene dijelove stanovništva.

Ciljana publika

15-18 godina starosti

Veličina grupe

15-25 učesnika

Materijali

- Primjerak teksta za svakog od učesnika (pogledajte podršku za aktivnost 1 i 2); ako je moguće, zamolite učesnike da se upoznaju s tekstom prije aktivnosti.
- Možete odabrati i drugu vrstu pokreta, koji će biti primjereniji vašoj državi.

Vrijeme

Oko 50 minuta.

Priprema

- Podijelite tekst iz podrške za aktivnost 2 (unaprijed, ako je moguće), uz instrukciju učesnicima da ga pročitaju u svrhu pripreme za aktivnost.
- Predstavite knjigu *Ni uličarka ni pokorna*, od Fadele Amara, i objasnite učesnicima njen naziv (koristeći podršku za aktivnost 1).

Aktivnost

Pročitajte ili zamolite nekog od učesnika da pročita prvi odlomak (podrška za aktivnost 2), i analizirajte ga s učesnicima, koristeći ovaj predložak:

- Šta znači "društveni i politički slom"?
- Šta nam ovaj tekst govori o životu koji se, tokom posljednjih godina, razvio u predgrađima velikih gradova?
- Ovaj tekst je specifičan za situaciju u Francuskoj, koja je, možda, drugačija od situacije u vašoj državi. Da li možete napraviti neke poveznice između tih stanja? Možda neke ključne razlike?
- U smislu ovih nekoliko stranica, da li biste rekli da kulturološke razlike predstavljaju uzrok sukoba? Koje elemente moramo uzeti u obzir kada pokušavamo razumjeti sukobe i društveni izolacionalizam?

Izvor

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique), *Racismes et discriminations*. Fiches pédagogiques, Bruxelles, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf.

Podrška za aktivnost 1: predstavljanje 'Ni uličarka ni pokorna' od Fadele Amera

Marš

'Ni Putes, Ni Soumises' (franc. za Ni uličarka ni pokorna) je, u početku, bio pokret koji je nastao paralelno s ženskim marševima protiv getoa i za jednakost, koji su se dešavali od 1. februara do 8. marta 2003. god. širom Francuske. Krenuo je iz Vitry-Sur-Seine, gdje je 19-godišnja Sohanne živa zapaljena u području skladišta rezidencijalnog imanja Balzac, a bila je žrtva vlastite želje da bude slobodna. U svrhu podizanja svijesti, tokom pet sedmica su pet mladih djevojaka i dva mladića obišli 23 grada u cijeloj Francuskoj, obavještavajući javnost i vlasti o uslovima života žena i djevojaka koje su žrtve zakona u getu. Nakon što ih je čuo francuski Premijer, marš je okončan u Parizu na demonstracijama s 30.000 ljudi, na Međunarodni dan žena. Ovo je bilo ohrabrenje za slobodu govora i rušenje zida šutnje da danas više niko ne može reći 'nismo znali!'

Pokret

Nakon hapšenja, dolazi vrijeme izgradnje... i stvaranja pokreta "Ni uličarka, ni pokorna", kojim predsjedava Fadela Amara. Usmjeren je na mlade žene i djevojke koje preživljavaju porodične krahove i ovaj pokret dobiva dobrovoljnu podršku advokata i psihologa koji mogu intervenirati u hitnim situacijama. Uz to, zahvaljujući javnoj podršci, izraženoj masivnim potpisima državne peticije (65.000 potpisa), pokret je obogaćen osnivanjem 60 lokalnih vijeća, kako bi se moglo što ranije reagovati na potrebe na terenu. Kao strastveni branioци društvene raznolikosti i miješanja različitih društvenih klasa, njihov cilj je širenje vrijednosti sekularizma (odlomak iz 'Ni Putes, Ni Soumises').

Knjiga

Knjiga je objavljena septembra 2003. god. i odgovara na pitanja motivacije iza pokreta "Ni Putes, Ni Soumises" ka slamanju zida šutnje i nastavku debate koja traje od ženskog marša 2003. god. U priči se čuju glasovi hiljada mladih žena, izražavajući svoja pitanja i gađenje. Posmatrajući slom društvenih veza u različitim kvartovima, što za posljedicu ima pogoršanje odnosa između žena i muškaraca, Fadela Amara donosi poruku ljutnje, borbe i nade, u kojoj vidi mlade djevojke kako osvajaju svoju slobodu u mirnom i ravnopravnom odnosu s muškarcima. (Tekst s informacije na web stranici www.niputesnisoumises.com na francuskom jeziku).

Podrška za aktivnost 2: **Odlomak iz Ni uličarka ni pokorna, od Fadele Amara, The Discovery, 2003**

“Sve više i više, osjećam, naša predgrađa su u krugu naprednog društvenog i političkog sloma. Ovaj fenomen nije nov, ali je porastao s ekonomskom krizom iz 1990-tih godina.

Njegov zamah odražava porast siromaštva u našim kvartovima, kako je ekonomski oporavak od sredine 1990-tih zaobišao predgrađa. Čak i uz smanjenje nezaposlenosti i porast kupovne moći Francuza, stanovnici stambenih naselja ostaju van sistema i postaju dodatno ukopani u siromaštvo. Oni, koji su uspjeli da se brzo snađu su se izvukli. To su često bile francuske porodice, a uzastopni naleti migranata su najprije došli iz Maghreba, zatim iz Turske i Afrike, tokom proteklih godina. Umjesto reagovanja na situaciju, vlada je nastavila sa svojom politikom socijalne segregacije, čime je dodatno pogoršala siromaštvo u ovim kvartovima. I gradonačelnici i kancelarija potpomognutog stanovanja su odustali od pokušaja da potaknu na miješanje društvenih klasa u predgrađima i da ih usmjere posebno na stambena naselja. Naravno, takva vrsta zanemarivanja je dovela do ozbiljnih posljedica. Segregacija, zatvorenost, siromaštvo, propadanje imovine, odlasci onih koji su to mogli da priušte i tako dalje, u začaranom krugu.

Utisak zatvorenosti, koji su stanari imali, se povećao s padom popularnih obrazovnih programa. Kada je udruženi pokret ušao u krizu, vlasti su istovremeno i sistematično smanjile broj mladih radnika u ovim kvartovima. Razlika između perioda moje mladosti i ove danas je upadljivo velika. Ja sam, također, rođena u kvartu u kojem je bilo gotovo 90 posto migranata iz Alžira i 10 posto francuskih porodica, koji su se svi slagali bez problema. Djeca su odrastala u strogoj disciplini i poštujući odrasle. Naše naselje je imalo i nešto javne infrastrukture, javno obrazovanje i omladinske klubove pod patronatom lokalnih udruženja; mladi moje generacije su imali pristup takvim aktivnostima i nas su čuvali i nadzirali. Omladinski radnici, koji su bili fizički prisutni na ulicama naselja, su obavljali odličan posao i čak su dolazili da se upoznaju s našim porodicama. I onda, nakon izbora François Mitterand za Predsjednika 1981. god., migranti su imali mogućnost da organizuju sami svoja udruženja. Nagli porast građanskih pokreta je omogućio razvoj kulturnih aktivnosti u naseljima, pomažući da se ojača društvena kohezija kroz omogućavanje integracije u Republiku Francusku.

Malo po malo, Država je smanjila broj omladinskih radnika, zaustavila javne servise u nekim naseljima i povukla se iz kvartova. Što se tiče udruženja, ona su morala da zaobilaze razne prepreke kako bi došli do finansiranja, jer je proces prijave postao kompleksniji, a kašnjenja u isplata su se izuzetno produžila. Kao rezultat toga, u nedostatku stvarne podrške, mnoga kvartovska udruženja su propala. Militanti i stanovnici tih naselja, gledajući kako se situacija pogoršava, alarmirali su lokalne i državne vlasti, ali vlasti nisu imale političke volje da iznađu kadrove i finansijska sredstva neophodna za rješavanje ovakvog sloma. Bez obzira na to, postojala je mogućnost: zaustaviti diskriminatornu praksu u sektoru stanovanja, obnoviti društveno i etničko miješanje u naseljima i ponovo izgraditi društvene veze kroz uspostavljanje funkcije omladinskih radnika. Ali, osim nekoliko mjera koje su se desile u kontekstu gradskih politika, koje su imale mali učinak na stanovnike naselja, političke vlasti nisu shvatile količinu posla koji treba obaviti. Neko vrijeme, nekoliko organizacija i udruženja je tražilo «Maršalov plan» za naše kvartove, kako bi ostvarili istinsku promjenu za stanovnike i jednom zauvijek riješili ono što se eufemizmom nazivalo «bolest predgrađa». Ipak, te signale za opasnost niko nije shvatio ozbiljno.”²

2 Amara, Fadela. *Prekid tišine - glasovi Francuskinja iz geta* (engl. *French Women's Voices from the Ghetto*) Prevod Harden Chenut, Helen. Izvorno objavljeno u Francuskoj kao *Ni Putes Ni Soumises* (Ni uličarka, ni pokorna), University of California Press, 2006.

Ciljevi

Cilj ove aktivnosti je da skrene pažnju na činjenicu da su konflikti često rezultat ekonomskih i društvenih pitanja, prije nego kulturoloških razlika...

Ciljana publika

15-18 godina starosti

Veličina grupe

15-25 učesnika

Materijali

- Fotokopije podrške za aktivnost za Dio 1 za svakog učesnika; ako je moguće, dajte im da pročitaju odlomak prije aktivnosti.
- Fotokopije neke kurentne priče iz novina, koja se odnosi na društveni, ekonomski ili kulturološki sukob.

Vrijeme

50 - 60 minuta.

Aktivnost**Dio 1**

- Svakom učesniku dajte kopiju isječka iz novina. Isječak će ih uvesti u predmet ove aktivnosti. Zamolite učesnike da pažljivo pročitaju isječak.
- Razgovarajte o njihovom tumačenju priče i možda ćete, s te pozicije, željeti da razgovarate i o drugim novinskim pričama koje su učesnici pročitali ili doživjeli.

Dio 2

- Podijelite odlomak iz knjige 'Ni uličarka, ni pokorna', svim učesnicima. Zamolite ih da pažljivo pročitaju odlomak (pogledajte raniju podršku za aktivnost i/ili predloženi odlomak u sljedećoj podršci za aktivnost).
- Zamolite učesnike da pročitaju odlomak naglas, ili ga pročitajte grupi.
- Razgovarajte o tome kako su učesnici reagovali na napisano, koristeći se nekim od pitanja datih kao uputa za analizu:
 - *Do kakve je evolucije došlo tokom proteklih godina?*
 - *Koji specifičan pokret je označio 1990-te?*
 - *U smislu ovih nekoliko stranica, da li bismo mogli reći da kulturološke razlike predstavljaju uzrok sukoba? Koje elemente moramo neophodno uzeti u obzir kada pokušavamo razumjeti sukobe i izolacionalizam?*
 - *Analizirajte promjene u stavovima iz Dijela 1 i Dijela 2 ove aktivnosti.*

Izvor

Centre d'information et de documentation pour jeunes (CIDJ Belgique), *Racismes et discriminations. Fiches pédagogiques*, Bruxelles, 2006, www.cidj.bewp-content/uploads/2014/01/animations.pdf

Podrška za aktivnost: **Odlomak iz Ni uličarka ni pokorna, od Fadele Amara, The Discovery, 2003**

"Često se u Francuskoj koristi izraz 'podrumski Islam'. Da bi se razumjeo ovaj izraz, koji danas označava nejasan Islam vjerskog 'opskurantizma' (mračnjaštva, zaostalosti), potrebno je da znate da se taj izraz nekada odnosio na Islam nepristrasnosti i oprosta, koji se polako pojavljivao u Republici Francuskoj. Predivno izgrađena pariška džamija, iz 1928. god., demonstrira da je takav napredak još uvijek moguć tamo gdje postoji volja i složnost aktera. Veličanstvenost ove zgrade sam otkrila u razgovoru s Dalil Boubakeur, imamom pariške džamije, nakon marša. Kao i svakog drugog posjetioca, bila sam očarana atmosferom spokoja. Ovo je iskustvo bilo još i jače zbog toga što je moj razgovor s imamom bio srdačan i produktivan. Dalil Bouakuer nas je uvjerio u svoju potpunu podršku i ohrabrio nas je za kampanju koju smo vodili.

Pojava novog političkog Islama. Bez novca ili mjesta za molitvu, prvi imigranti su postavljali molitvene sobe gdje god su stigli. Često su ta mjesta bila jednostavno slobodne prostorije, pa čak i podrumi koje su im upravitelji zgrada dali na korištenje. Nekada bi Katolička crkva posudila prostoriju muslimanskoj zajednici, kao što je to bio slučaj s džamijom u Clermond-Ferrand. S moje tačke gledišta, trebali smo ohrabriti slične dogovore i na drugim mjestima, ako ništa drugo, a ono da podržimo dijalog između religija. Ove molitvene sobe, u kojima su se okupljali naši roditelji, su bile i mjesta druženja. U stvari, nakon molitve, ljudi bi se okupili i razgovarali, te bi često zajedno rješavali porodične probleme. Solidarnost je u to vrijeme bila rasprostranjena, i osnovna briga svih roditelja u ovim kvartovima je da djeca ostvare dobar uspjeh u školi. Sjećam se da kada je jedno od nas dobilo diplomu, cijeli je kvart ponosno proslavio taj događaj. Gđa Dufraisse, koja je živjela u našem kvartu od njegove izgradnje, bi uvijek dolazila s čokoladicama, koje je dijelila učenicima kao nagrade za njihove zasluge. Kada bi bilo ko, bilo muško ili žensko, krenulo na fakultet, to je bila pobjeda koju smo i sami osjećali, čak i dok smo bili djeca. Tokom ovog perioda, studiranje je bilo željen put, ali je ipak bilo rezervisano za određenu elitu i osjećali smo istinsku radost kada bi neko od naših komšija u tome uspio. Sjećam se jednog ponosnog i sretnog oca, građevinca s nadimkom "rukolom", zbog neke nesreće na poslu. Njegova kćerka, Yasmina, je dobila bakalaureat i natavila sa studijem, koji ju je, na kraju, odveo do Sjedinjenih Država. Danas ima izuzetnu karijeru u jednoj velikoj francuskoj kompaniji. Njen otac, kao i mnogi drugi, se žrtvovao da bi njegova djeca imala bolju budućnost. To je bilo okruženje u kojem sam živjela do kasnih 1980-tih, kada su skoro svi ostali bez posla i kada su naša predgrađa počela da propadaju. Malo pomalo, svaka utvrda je pala. U ovakvoj društvenoj praznoci se udomaćio opskurantizam. Zbog toga je, na scenu stupio fundamentalistički Islam 1990-tih godina. On se razvio uz buđenje Muslimanskog bratstva, donoseći sa sobom pogrešno tumačenje Kur'ana i, kao slučajno, pogrešno čitanje svetih tekstova o statusu žena. Posebno su u Francuskoj ovakvi reakcionarni propovjednici - poznati kao 'podrumski imami' - razvili veoma mačoistički politički diskurs o zatvaranju osobe. Ovaj kontekst pomaže u objašnjavanju kako se podrumski Islam mogao proširiti i ostvariti takav uticaj na kvartove: pojavio se kada je veliki broj mladih bio potpuno dezorjentisan, suočen s neuspjehom u školi, nezaposlenošću i diskriminacijom. Svi su nosili sa sobom stigmą predgrađa i utisak da se toga nikada ne mogu riješiti. U potrazi za ličnim identitetom, militantni Islam se pojavio kao jedan od odgovora. Na samom početku, svi su bili uvjereni da su pronašli novi okvir za svoje živote, okvir koji je izlazio iz strukture obožavanja novca i trgovine. Islam je postao novi vodeći moralni sistem kojim su besposlena omladina čuvala da ne skrene u delinkvenciju.

Zbog toga su u nekim područjima, do 1995. god., lokalne vlasti i izabrani predstavnici širom političkog spektra, a posebno gradonačelnici, priznali radikalne imame i odabrali ih kao privilegovane predstavnike. To je bio izuzetan udarac za militantate moje generacije, koji nikada nisu od vjerskih vlasti tražili da interвениšu u javna pitanja. Znali smo opasnosti kakve bi takva intervencija mogla uopšteno donijeti, a posebno u smislu odnosa prema djevojkama. Opasnost se odnosi na vjerske ekstremiste svih vjera. Iznenada smo se svi mi, aktivisti, koji smo obraćali jezikom univerzalizma u borbi za prava pojedinaca, bez obzira na pol, našli na marginama života u naseljima. Političke vlasti nas više nisu smatrale, niti nam se obraćale kao mogućim predstavnicima naselja; bili smo podstrekači, koji su se borili protiv uticaja imama. Od tog momenta, gdje god je došlo do problema u stambenim naseljima, rješenje se nije tražilo od omladinskih radnika, niti od koordinatora kvartova ili od sekularnih udruženja militantata, nego od lokalnog imama.

Vlasti su počele da se direktno obraćaju ovim «ljudima vjere», ili mladima koje su imali u svom okrilju; to su bile nove vođe javnog mnijenja, ljudi s kojima se moglo razgovarati. Imam se pretvorio u novog društvenog regulatora. Vanjsko priznanje je ojačalo njegove ovlasti unutar stambenog naselja. Roditelji su smatrali da je za mlade bolje da idu na molitvu, nego da se motaju po naselju i prave probleme. Ali, ovi ljudi iz vjere nisu propagirali mirni Islam tolerancije, koji su pratili njihovi roditelji. Štetni uticaji podrumskog Islama su razorili i neke porodice. Došlo je do svađa između roditelja s jedne strane, koji nisu u potpunosti razumjeli ovu radikalnu i opasnu praksu, i djece s druge strane, koja su kritikovala svoje roditelje zbog «neznanja», zbog nepismenosti i izostanka rigoroznog poznavanja Kur'ana.

Podrumski Islam se oslanjao na faktore kao što su nezaposlenost, getoizacija naselja, utočište u sektaškoj politici - s prigušenim tonovima rasizma i anti-semitizma - kao i osjećajima diskriminacije i nepravde. Kroz vjersko širenje netolerantnosti, podrumski Islam je mladima ponudio teorijski okvir i alate kojima mogu potlačiti djevojke. Kada se djevojka ne bi uklapala u kalup, nazivala bi se «nevjericom» ili «ženom na lošem glasu». Ovim se otkriva moć vjerske retorike. Njen uticaj je mnogo važniji, nego što se to priznaje.

Od momenta kada su se imami smjestili u veći broj naselja, neki od mladića su počeli da nameću radikalne načine ponašanja prema djevojka; posebno se to odnosi na prisilu da budu kući. Bitka za «mixité» – miješano društvo – izgubila je svoje uporište. Manjinski aktivisti, koji su se razvili oko podrumskog Islama, imaju svoje štamparije, radio stanice tu i tamo, intelektualce i oglašivače. Ništa nije ostavljeno slučaju. Njihovi advokati su, čak, uspjeli naći podršku u pravnim odlukama, kao što je francuski dekret o nošenju marame. Ili, drugi primjer, odluka da nošenje marame na poslu nije u skladu s radnim mjestom. Istovremeno, prema drugoj presudi, neprikladno je nošenje bermuda na posao.

Kompleksna su pitanja u igri i dovode do mnoštva pitanja u mojoj glavi. Uz to, drugi manjinski aktivisti su okupljaju svoje snage, pozivaju na obnovu morala na međunarodnom nivou. Ovdje, u Francuskoj, imamo fundamentalističke katoličke brigade, koje interвениšu s ciljem zabrane abortusa, a jevrejska i muslimanska kulturna udruženja traže posebne termine za žene i muškarce na bazenima, a priča se tu ne završava. Republika Francuska je na testu na svim frontovima, koliko će se uspjati oduprijeti vjerskim prodorima..”

2.3.6.

ČETIRI KVADRATA**Ciljevi**

Ciljevi aktivnosti su:

- Omogućiti učesnicima da žive sa, kao i da razumiju predrasude i diskriminaciju.
- Izraziti i podijeliti informacije i iskustva vezana za predrasude.
- Analizirati vlastite kapacitete za reakciju u situacijama u kojima je neko izložen diskriminaciji.
- Naučiti efikasne odgovore na diskriminirajuća ponašanja.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

Najviše 50 učesnika

Materijali

- Sat.
- Fotokopije za podršku za aktivnost 1, za svaki par.
- Fotokopije podrške za aktivnost 2, za sve (četiri kvadrata).

Vrijeme

30 - 60 minuta.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Usavršiti koncepte stereotipa i predrasuda. Razviti vještinu komunikacije, posebno za aktivno slušanje.

Priprema

- Zamolite učesnike da svako sebi nađe partnera (najbolje bi bilo da se pomiješaju dječak i djevojčica, stariji i mlađi učesnik).
- Podijelite pitanja iz podrške za aktivnost 1.
- Objasnite da trebaju postaviti jedno drugom seriju od 4 pitanja (koja se nalaze u podršci za aktivnost 1), jedno po jedno, te da trebaju razgovarati o svojim odgovorima.

Aktivnost**Dio 1**

- Objasniti učesnicima da, dok prva osoba odgovara na pitanja, druga osoba je partner u slušanju i treba da vježba vještinu aktivnog slušanja. Osoba koja sluša ne bi trebala da ponudi nikakvu verbalnu reakciju, da prekida, ili da komentariše. Ključna stvar u unapređivanju međukulturološkog razumijevanja i komunikacije je da naučimo zaista slušati iskustva drugih, njihova osjećanja i ideje, radije nego da razmišljamo o tome šta želimo sljedeće reći.
- Neka svaki par samostalno odluči ko će prvi govoriti. Osoba koja govori ima dvije minute, nakon čega se uloge mijenjaju.

Dio 2

- Podijelite podršku za aktivnost 2: '4 kvadrata'.
- Postavite učesnicima navedena pitanja i zatražite da svoje odgovore napišu u jedan od kvadrata tabele (to mogu biti ključne riječi ili kratke rečenice).
 - *- Kada su vas povrijedile nečije riječi ili djela?*
 - *- Da li ste ikada rekli ili uradili nešto za šta ste se poslije pokajali?*
 - *- Kada ste reagovali protiv predrasude?*
 - *- Kada niste reagovali protiv predrasude?*

Nakon što učesnici zapišu svoje odgovore, pozovite ih da razgovaraju o jednom od odgovora u manjim grupama ili u parovima. Podsjetite ih na pravila aktivnog slušanja: kad neko govori, drugi trebaju biti u potpunosti tihi i slušati.

Dajte svima 3 minute za razgovor o odabranom odgovoru. Kada su svi dobili priliku da razgovaraju, ponovo ih spojite u grupu i pitajte ih:

- *Da li ste mogli da slušate bez da govorite? Kako ste se osjećali dok ste bili slušali ili govorili?*
- *Da li ste iznenađeni onim što ste se sjetili i/ili što ste podijelili?*
- *Neka pitanja su bila teža od drugih. Kako ste se osjećali dok ste ragovarali o pitanjima diskriminacije i predrasuda?*

Savjeti

Ova vježba zavisi od iskrenosti i spontanosti odgovora učesnika. Naučili smo o sebi, o drugima i učimo kako učiti: da bismo to uradili, članovi grupe se moraju osjećati 'sigurno'.

Izvor

© 2011 Anti-Defamation League, www.adl.org/education. Sva prava pridržana. Štampano uz dozvolu izdavača.

 The logo for the Anti-Defamation League (ADL) is displayed in a bold, blue, sans-serif font. The letters 'ADL' are large and prominent, with a small registered trademark symbol (®) to the right of the 'L'.

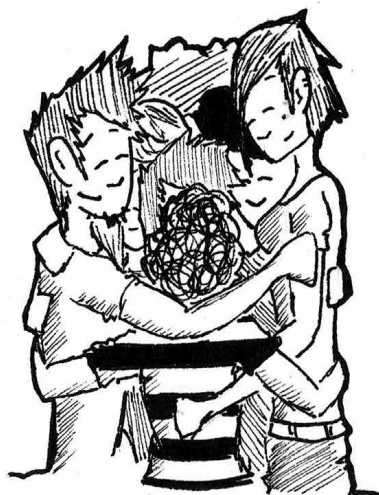
Podrška za aktivnost 1

- Ispričajte svom partneru o situaciji kada vas je neko povrijedio zbog predrasude.
- Ispričajte partneru o situaciji kada ste reagovali zbog toga što je neko doživljavao diskriminaciju ili uticaj predrasude.
- Ispričajte partneru o situaciji kada ste vi prema nekome pokazali diskriminaciju ili predrasudu, što ste poslije zažalili.
- Ispričajte partneru o situaciji kada niste reagovali zbog toga što je neko doživljavao diskriminaciju ili uticaj predrasude.

Podrška za aktivnost 2: **'4 kvadrata'**

<p>ŽRTVA</p> <p>Momenat kada su vas povrijedile nečije riječi ili djela.</p>	<p>POČINILAC</p> <p>Momenat kada ste rekli ili uradili nešto što biste najradije da možete poništiti.</p>
<p>REAKTOR</p> <p>Momenat kad ste prekinuli neku predrasudu</p>	<p>POSMATRAČ</p> <p>Momenat kad ste svjedočili predrasudi i niste je prekinuli</p>

2.4. Međukulturalnost

Da bismo razumjeli ko smo, da se drugi mogu razlikovati od nas, i da to prihvatimo, to je jedno... da živimo zajedno u društvu različitih kultura (uz sva pogrešna shvatanja i poteškoće koje s tim dolaze!) je potpuno druga stvar. Da bismo to prevazišli, moramo sagledati te razlike na pozitivan način i vjerovati da, kao alternativa borbama, postoji mogućnost stvaranja savezništava. To je iskustvo koje obogaćuje sve uključene i dovest će nas do toga da jedni druge prihvatimo takve kakvi jesmo.

Sljedeće aktivnosti nastoje potaknuti na dinamičnu razmjenu među mladima, ukazati na to kako mješavina kultura može doprinijeti društvu. One će omogućiti učesnicima da razumiju neke od poteškoća s kojima se različitosti suočavaju i da razgovaraju o mogućim rješenjima.

Ciljevi

Ova aktivnost ima za cilj da pomogne učesnicima u sljedećem:

- Da mogu identifikovati znakove multikulturalizma i razviti svjež pogled na naše okruženje s društvene tačke gledišta.
- Da identifikuju načine na koje druge kulture utiču i doprinose društvu.
- Da procijene takve uticaje u pozitivnom svjetlu.

Ciljana publika

12-18 godina starosti

Veličina grupe

16-24 učesnika

Materijali

- Papir i olovke.
- Opcionalno: kamera, mobilni telefon ili tablet za fotografisanje ili za audio snimanje.

Vrijeme

Priprema 30 minuta

Aktivnost (Dio 1): 3 sata.

Aktivnost (Dio 2): 1,5 sat.

Dio 1**Priprema**

- Podijelite učesnike u grupe od po najmanje 4 osobe.
- Objasnite svakoj grupi da trebaju istražiti svoje okruženje (kvart, grad) tražeći "otiske" drugih kultura i drugog porijekla, te da naprave spisak otkrića i da ih ilustruju koristeći predmete, slike, fotografije i video snimke, ako je to moguće. Ako grupa nema resurse za to, mogu samo napraviti spisak stvari koje su otkrili.
- Dajte učesnicima dovoljno vremena da razmisle o različitim područjima gdje mogu pronaći te tragove. Naprimjer:
 - Gastronomija: proizvodi i začini iz drugih država koji se danas koriste i u našoj kuhinji; restorani strane kuhinje, itd.
 - Oblačenje i moda: odjeća i modni detalji iz drugih država i kultura, uvozna obuća i odjeća, itd.
 - Muzika: mogućnosti slušanja programa na FM radio stanicama, odlazak na koncerte umjetnika iz drugih kultura i država i mjesta koja se bave posebnim muzičkim žanrovima.
 - Masovni mediji: uporediti različite TV kanale i strane programe koje nude, a isto važi i za kino.
 - Jezici: riječi drugih jezika koje koristimo u svakodnevnom jeziku koji govorimo.
 - Zgrade: ostaci strane arhitekture u našem okruženju.
 - Itd.

Aktivnost

Zamolite učesnike da odvoje poslijepodne da istraže svoju okolinu i različite dijelove grada i da potraže "otiske" drugih kultura i drugog porijekla.

Dio 2

- Zamolite od svake grupe da predstavi i ukratko sumira rezultate svog istraživanja.
- Pomozite učesnicima da naprave izložbu sa svojim otkrićima. Na ovaj način će se pomoći razvoju sveobuhvatnijeg pregleda onoga šta su postigli.
- Završite prezentaciju diskusijom. Podijelite gledišta svih učesnika o tome šta je urađeno. Razmjenu možete potaknuti pitanjima kao što su:
 - *Da li vas je nešto iznenadilo?*
 - *Šta znači biti okružen "otiscima" drugih kultura i država?*
 - *Šta mislimo o činjenici da naše poznavanje drugih kultura i društava raste, čak i ako je to znanje zasnovano na površnim i djelomičnim podacima?*
 - *Kako možemo iskoristiti to znanje? Kako bismo mogli proširiti naša znanja?*
 - *Da li ima više "otisaka" nekih država, u odnosu na druge? Šta mislite, zbog čega je to tako?*

Savjeti

Veoma je važno da grupu ohrabrite da u potpunosti shvati vrijednost ove aktivnosti. Naprimjer, možete ih ohrabriti na rad tako što ćete uporediti njihova istraživanja s detektivskim radom ili istraživačkim putovanjem ili avanturom. Uz to, veoma je važno naglasiti da njihov rad mora biti u formi saradnje.

U procesu razmjene gledišta, obratite pažnju na elemente koji mogu dovesti do ovih zaključaka:

- *Živimo u nezavisnom svijetu i naše države zavise jedne od drugih. U svakom društvu možemo pronaći tragove različitih kultura.*
- *Imamo pregršt mogućnosti za razmjenu i upoznavanje s drugim ljudima, zbog razvoja tehnologije i komunikacija.*
- *Izgradnja odnosa između različitih kultura i način na koji utičemo jedni na druge predstavlja izvor mnogih vrijednosti.*
- *Neke doprinose društvu - npr. hrana i piće - je lakše prihvatiti nego druge, kao što su filozofija i religija. Također, jednostavnije je prihvatiti uticaj nekih država (npr. Sjedinjene Države) nego drugih (a posebno zemalja u razvoju). Na kraju, jednostavnije je prihvatiti ideje i proizvode, nego ljude, a posebno kada se njihovi običaji i navike razlikuju od naših.*

Izvor

Council of Europe - Education Pack "all different - all equal", Directorate of Youth and Sport, Council of Europe, 2nd edition, 2004.

Ciljevi

Cilj ove aktivnosti je da ohrabri učesnike da daju svoje mišljenje i stavove o našem zajedničkom životu u društvu i na koji način ga možemo unaprijediti.

Ciljana publika

Sve starosne dobi

Veličina grupe

Bez ograničenja.

Materijali

- Podrška za aktivnost: poster "zajedno-živućeg drveta" (magneti ili veliki komadi ljepljivog papira, da bi se poster zalijepio na zid).
- Ljepljivi papirići (3 različite boje).
- Olovke, flomasteri.

Vrijeme

Najmanje 45 minuta.

Priprema

- Objasnite zadatak: Ovo je 'zajedno-živuće drvo'. Ovo drvo predstavlja naše društvo, a može predstavljati i grupu čiji smo dio (vaš razred, škola, crkvena grupa ili veći pokret). Također, može predstavljati bilo koga od vas, kao pojedinca. Ali, kako je zajednički život naša tema, posmatraćemo ovo drvo kao sliku društva, koje čine različite osobe. Kao i drvo, da bi društvo funkcionisalo ono mora imati:
 - korijen, koji ga hrani, čija funkcija je ista kao što je funkcija temelja za kuću.
 - Stablo, koje ga drži uspravno, koje ima ulogu kičmenog stuba. Stablo osigurava povezanost i prenos snage od korijena prema granama i lišću, dajući im život.
 - Grane, lišće, cvijeće i voće se mijenjaju od jednog do drugog godišnjeg doba. Ovi dijelovi drveta su pod uticajem različitih elemenata, bilo da se radi o suncu ili ružnom vremenu, a zavise i od toga gdje se nalaze na drvetu. Oni predstavljaju ključ reprodukcije i zbog toga su budućnost drveta.
- Podijelite ljepljive papiriće u različitim bojama: plava (ili neka druga boja) za korijen, smeđa (ili neka druga) za stablo, zelena (ili druga boja) za grane i lišće. Alternativno, možete i pisati direktno na posteru, ako radite u maloj grupi.

Aktivnost

- Postavite seriju pitanja vezanih za svaki odvojeni dio drveta: korijen, stablo i, na kraju, grane, i razgovarajte s grupom nakon perioda za samostalnu refleksiju. Vježbu možete prilagoditi vrsti grupe s kojom radite, tj. da li su u pitanju učenici, odrasle osobe, grupa koja se ne poznaje dobro ili su dobri znanci.
 - Korijen: šta imam, što mi je svojstveno, što drugi, možda, nemaju, a što mi omogućava da živim u harmoniji s drugim ljudima? (Primjeri: moje porijeklo, obrazovanje, ukusi, lična istorija, talenti, slabosti...)

- Stablo: šta je to što našoj grupi (ili našem društvu) omogućava život u zajedništvu i harmoniji? Kako se potpuno različite osobe, sa različitim korijenima, spajaju i obrazuju jedno tijelo? Šta je potrebno našem društvu da bi se ostvarilo zajedništvo? (Primjeri: zakoni, pravila, način života - zgrada škole, crkva, komšiluk, regija, država, ljudska prava, zajedničke vrijednosti, itd.).
- Grane: kakve su koristi toga da dolazimo kao pojedinci i ujedinjuje nas "stablo"? Kakve plodove donosi zajednički život? (Primjeri: različiti umjetnički izrazi, dobrobit, mir, užitak zajedničkog života, izražavanje talenata, pomoć unutar društva...) Ovi primjeri su tek pokazatelj kako biste mogli prikupiti više ideja, ako je potrebno. Odgovori grupe bi vas mogli povesti u neočekivanom smjeru, što možete dalje istražiti s učesnicima.
- Zamolite da svako zalijepi svoj papirić i da kratko objasne šta su htjeli da kažu. Počnite s korijenom, zatim idite na stablo, pa na grane i lišće.
- Nakon toga pokrenite diskusiju:
 - *Da li grupa ima neko pitanje vezano za ono što je rečeno?*
 - *Šta nije u redu u grupi - u našem društvu? Šta bi moglo da ugrozi harmoniju zajedničkog života? Da li ima nešto u korijenu ili stablu, što bi moglo ugroziti procvat ostatka drveta?*
 - *Da li možete navesti šta biste sami mogli promijeniti, na različitim nivoima društva (u razredu, školi, grupi prijatelja, komšiluku, ili šire u društvu; prilagodite nivo djelovanja publici s kojom radite).*
- Grupa može odabrati jednu ili dvije akcije, koje mogu provesti kao grupa. Alternativno, svaki učesnik može zalijepiti svoj papirić na drvo, i objasniti svoje ideje o tome kako bismo mogli bolje živjeti u društvu.

Podrška za aktivnost 1: **Metafizika drveta**

Drvo je veza između raja i zemlje, između materijalnog i duhovnog i između naših površnih briga i ambicioznih želja...

Drvo je jedinka, definisan subjekt, možemo vidjeti njegov početak i kraj. Ipak, ono je u stalnoj interakciji sa svojim okruženjem: od korijenja do lišća, njemu je stalno potrebna njega. Ono crpi vodu i hranjive tvari iz zemlje, zadržava svjetlo i ugljen dioksid da bi iz lista proizvelo kiseonik. Ono je utočište za ptice, insekti oprašuju njegove cvjetove, gljive mu rastu uz korijen, čime se drvo hrani; s druge strane, drvo daje voće kojim se hranimo. Životinje žive među lišćem, drvo daje osvježenje u hladovini za životinje i ljude, kao i za druge biljke, kojima treba zaklon od vreline sunca. Razgradnjom, njegovo lišće postaje organska tvar iz koje će rasti nove biljke. Drveće sprečava eroziju tla i poplave.

Drvo može predstavljati društvo, zajednicu koja dijeli jedan prostor, slično kao država. Ako je društvo zatvoreno za druge, ono ne može preživjeti. Potreban mu je vanjski prinos, na isti način kako i društvu trebaju drugi, uključujući migrante. Nahranjeno stranim kulturama, drvo je u stalnoj interakciji s ostatkom svijeta, kroz trgovinu, umjetnost, kulturu, misli i duhovnost...

Korijenje predstavlja istoriju zajednice i zemlje, pustošenje kroz ratove i borbu koju su ljudi preživjeli (da bi ostvarili društveni napredak ili ljudska prava). To sve su njegove kulturološke tradicije: umjetnost, vjera, hrana i mudrost... Korijenje su jezici koji se govore: jedan ili više njih? Da li predstavljaju manjinu ili većinu? Jesu li strani, ili ne? To je i geografija i klima...

Stablo je ono što drži društvo na okupu: institucije, vrijednosti i sistem socijalne zaštite. Ono je čvrsto, bar neko vrijeme, ali se može oštetiti čakijom ili sjekirom (stroge mjere, ili širenje rasističkih ili elitističkih partija...).

Grane predstavljaju različita 'mjest'a, koja postoje u društvu, koja su izložena suncu, vjetru ili lošem vremenu.

Lišće su ljudi, koji dolaze na isto drvo, ali niču iz različitih grana. Drvo, veoma vidljiv predmet, nije samoodrživo u potpunosti, a povezuje i s drugim drvećem. Biolog, Jean-Marie Pelt, u svojoj knjizi "Darovi prirode" (engl. The Precious Gifts of Nature"), objašnjava da drveće pomaže jedno drugom, a posebno u teškim vremenskim uslovima, kao što je na visokim nadmorskim visinama.

Istovremeno, drvo nije ni besmrtno, niti je neranjivo. Može ga pojesti parazit, na isti način kao što mržnja i rasizam mogu pojesti jedno društvo. Drvo može pogoditi munja, ali isto tako i zemljotres ili vulkanska erupcija ili plimni talas, koji mogu uništiti i cijeli grad ili region. Kada se takve stvari dešavaju, drugo drveće mora pokazati svoju solidarnost u svrhu spasa šume, kao što čovječanstvo mora dati podršku kada se u nekim područjima pojave problemi.

Drvo možemo gledati i kao pojedinca. Njegovo korijenje je simbol njegove lične istorije, kulture i društvene grupe iz koje dolazi i naslijeđa koje je steklo tokom godina (kultura, obrazovanje, vrijednosti, itd.).

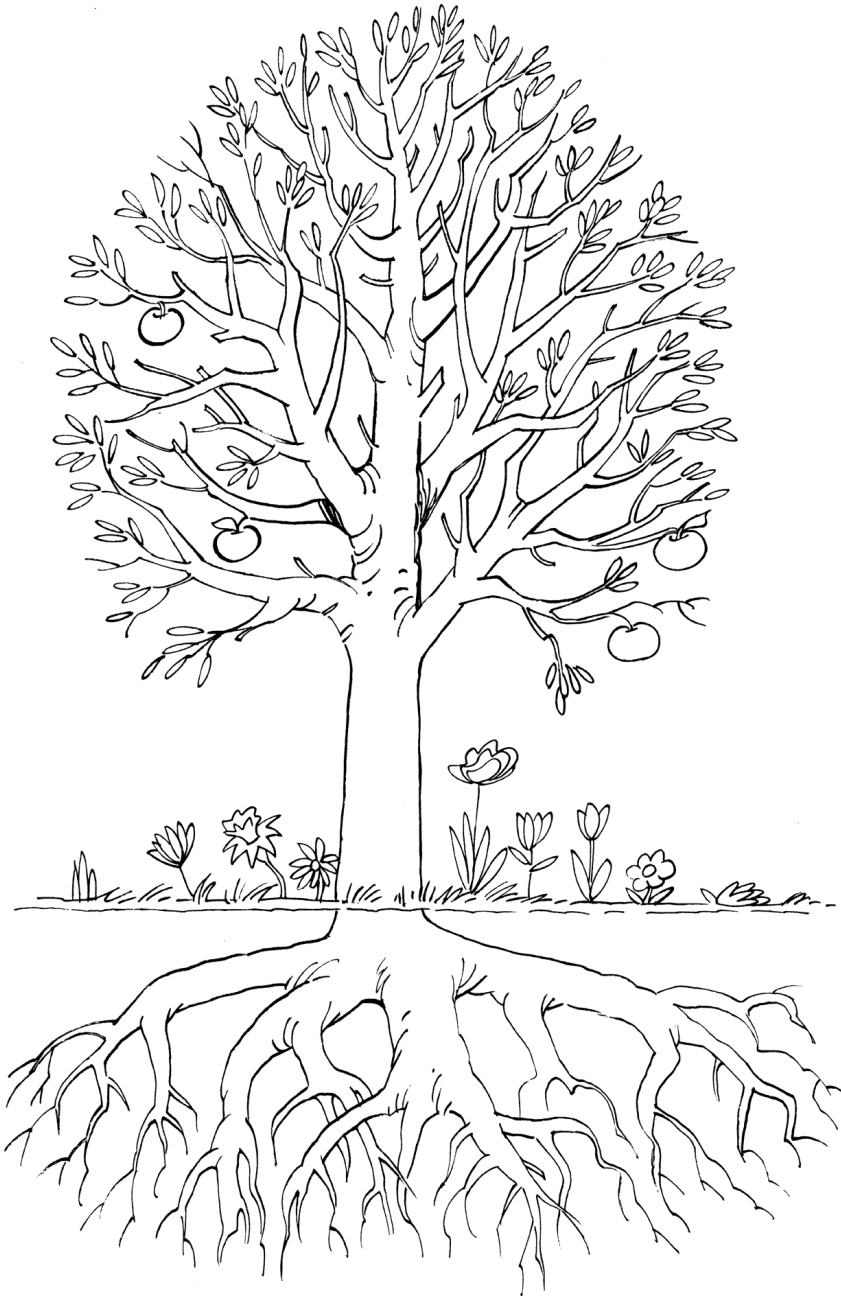
Stablo održava pojedinca jakim: materijalna i emocionalna sigurnost, društveno priznanje, u najširem smislu, kao i vrijednosti koje želimo podržati.

I na kraju, grane i lišće dobijaju snagu iz korijena, a stablo ih drži uspravno. Oni predstavljaju rad, hobije, porodicu, kreativnost, uvjerenja i odnose. Vidimo da je svako jedinstven, ali istovremeno i u stalnoj interakciji s drugim drvećem i zemljom, našim materijalnim životom, kao i sa nebom, koje predstavlja naše snove i duhovnost.

Izvor

Vivre ensemble-éducation, Bruxelles, https://vivre-ensemble.be/IMG/pdf/animation_1_arbre_du_vivre-ensemble.pdf.

Podrška za aktivnost 2: **Zajedno-živućeg drveta**

Dio 3.

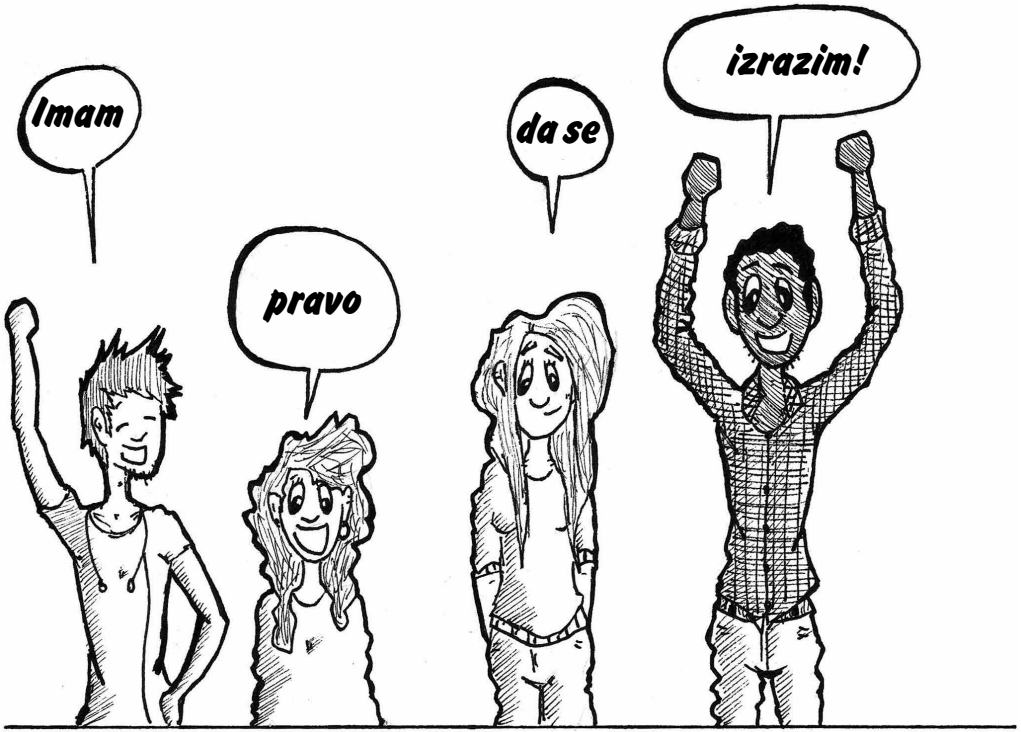
MEĐULJUDSKA KOMUNIKACIJA

Farhad Khosrokar, u svojoj knjizi "Radikalizacija", koju je objavio *Maison des Sciences de l'Homme*, 2014. god., definiše proces radikalizacije kao transformaciju u kojoj pojedinac ili grupa djeluju nasilno u svrhu prkosa uspostavljenom poretku. U kontekstu demokratije, prihvatanje radikalne ideologije se ne može smatrati problematičnim, sve dok ne počne sprečavati ljude različitog mišljenja da se miješaju. Samo onda, kada se aktivnosti okrenu prema nasilju ili kada ga ohrabruju, ćemo smatrati da se prešla granica.

Upravo je ova činjenica ono što nas je motivisalo da jedan dio ovog seta alata posvetimo komunikaciji. Zaista, nasilje se često rađa kada su nam zabranjena prava da izrazimo svoje mišljenje, kada nam je neugodno, nismo zadovoljni ili smo ljuti na društvo u kojem živimo. Sloboda izražavanja predstavlja osnovno pravo, i svako ima pravo da ga se sasluša, čak i kada govori nešto što se može činiti nezakonitim. Onda, kada sukobimo ideje koje su drugačije od naših, tada smo u mogućnosti da se preispitamo i da razvijemo naš način razmišljanja. Možemo, također, smatrati da nemogućnost pronalaženja prostora za samostalno izražavanje može dovesti do dalje frustracije, koja može biti i opasna.

U ovom dijelu, upravo zbog toga, predlažemo seriju aktivnosti koje omogućavaju pozitivno okruženje namijenjeno mladima da se slobodno izraze. Ove aktivnosti bi trebale omogućiti učesnicima da se izraze, podijele svoja osjećanja, brige i neslaganja. Ako učesnici smatraju da ono što govore ne nailazi na uvažavanje, ili da su ograničeni potrebom za "političkom korektnošću", onda nismo ostvarili sveobuhvatni cilj ovih aktivnosti. Voditelj, samim tim, treba obratiti pažnju da osigura da učesnici imaju mogućnost da se izraze i da osjećaju da ih se sluša i da se uvažava ono što govore. Važno je pobrinuti se da se svi ponašaju na način koji uvažava sve druge učesnike.

3.1. Izražavanje sebe (kreativnost, emocije, osjećanja, potrebe, misli, ideje...)

Ako mogu da izrazim svoj stav, to znači da me prostor, u kojem se nalazim, prihvata;

Ako mogu da izrazim svoj stav, to znači da imam nešto da podijelim s drugima i da postojim;

Ako svoje stavove ne mogu izraziti među vama, to znači da ću otići negdje drugo, gdje ću osjetiti da postojim, bez obzira na to šta radim i s kim sam...

Sljedeće aktivnosti će istražiti važnost govora i slušanja ideja, emocija i potreba, kao dijela grupe...

Da bi se kreiralo društvo uzajamnog poštovanja, u kojem svako ima svoje mjesto, moramo naučiti kako **da upravljamo našim emocijama i budemo empatični**.

Rječnik "Oxford English" za tu emociju navodi da je *"jak osjećaj koji dolazi iz okolnosti, raspoloženja ili odnosa s drugima."* Emocija je energija, a kao svaka energija, mora se kanalisati, kako bi bila konstruktivna. Sposobnost da se stavimo u tuđe cipele - empatija - nam može pomoći da bolje razumijemo potrebe i emocije naših komšija. **Empatija je puna polutonova, jer obuhvata ostavljanje vlastitih vrijednosti, uvjerenja i prosuda na strani, da bismo bolje razumjeli kako neka druga osoba shvata i reaguje na svijet oko sebe.** Da bismo razumjeli druge osobe i njihova osjećanja, moramo biti u stanju da identifikujemo njihove emocije, bez obzira na ono što sami osjećamo u datim situacijama.

Paul Demaret, medijator i koordinator Centra za meditaciju u Luxembourg, potvrđuje empatijsko i osude-oslobođeno slušanje. On vjeruje da je važno imenovati emociju koju osjećamo - ljutnja, otpor, tuga - te drugoj osobi ponuditi mogućnost da izrazi svoja osjećanja i identifikuje svoje potrebe. U radu s mladima, koji su pogođeni nasiljem, P. Demaret savjetuje nekonfrontacijski pristup, kako bi se izbjegla borba s emocijama (osjećaj nepravde, nasilne reakcije), koje osjetljivi i mladi u nepovoljnom položaju često osjete i koji ih sprečava da se izraze. Potrebno je uspostaviti **odnos povjerenja i otvorene komunikacije**. Vježbanjem empatije, omladinski radnik (edukator, socijalni radnik, radnik za informisanje mladih, radnik na ulici, itd.) dobija mogućnost da prepozna kontradikciju u nečijem govoru. Nakon toga to postaje njihova odgovornost, da daju svoj osvrt na paradokse s tom osobom, **identifikuju emocije** koje su doživljene i ponovo postavte fokus na osnovne potrebe.

Korištenje **empatijskog slušanja**, kao alata, je neophodno za profesionalne radnike u sektoru mladih. Njime se osigurava da ništa od ključne važnosti ne bude zanemareno ili da budu nepripremljeni. Za Demareta, odnosi koji profesionalci grade sa mladim osobama je najvažniji alat.

Ciljevi

Cilj ove aktivnosti jeste suočavanje s društveno izazovnom situacijom kroz skupljanje argumenata kojima branite vlastito mišljenje. Cilj ove aktivnosti je da se učesnicima omogući sljedeće:

- Shvatanje da postoje različita mišljenja o istim stvarima.
- Steći svijest o ponašanju u društveno izazovnim situacijama.
- Povećati samopouzdanje u društveno izazovnim situacijama.
- Prikupiti argumente za odbranu stava.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

8-16 učesnika

Materijali

- Veliki listovi papira i flomasteri (za svaku grupu), materijal kojim se mogu napraviti dvije linije, kreda
- Podrška za aktivnost

Vrijeme

Između 1,5 i 2 sata.

Aktivnost

- Označite ili iscrtajte dvije linije, kanapom ili kredom, sa otprilike dva metra između njih.
- Podijeliti učesnike na dvije ili četiri jednakobrojne manje grupe. Svaka grupa dobija ulogu: npr. 'za ili protiv video igrice'. Svaka grupa zajedno razmatra argumente (najmanje po jedan argument po učesniku), koji potvrđuju gledište grupe u vezi s video igricama. Svoje mišljenje predstavljaju na velikom listu papira.
- Svaka grupa pripremi ko će koristiti koji argument (ili više njih) i na koji način će učesnici predstavljati svoje argumente u konfrontaciji na stavove druge grupe (stav, način govora, izrazi, zatvoren ili pomirljiv odnos, itd.)
- Konfrontacija: Oni koji su 'za' stoje nasuprot onih koji su 'protiv', što predstavlja dva reda sa oko dva metra između njih. Jedan učesnik počinje s konfrontacijom, tako što iskoraci naprijed i da svoj argument. Kada završi, vraća se u vrstu, a učesnik iz druge grupe reaguje ili koristi neki drugi argument.
- Sljedeća pravila se moraju poštovati:
 - *Može govoriti samo jedan učesnik, i to tako što napravi korak unaprijed prije nego počne.*
 - *Reagovanje na argument može obaviti jedna osoba nakon iskoraka, i mora sačekati dok se drugi učesnik ne vrati na svoje mjesto.*
 - *Kada jedan učesnik završi sa svojim argumentom ili reakcijom, vraća se na svoje mjesto (čini korak unazad).*

Procjena aktivnosti

- Koji stavovi su uspješni za odbranu nekog mišljenja ili za ubjeđivanje nekoga u nešto?
- Ko je bio ubjedljiv ili uvjerljiv?
- Koliko je bilo lako ili teško slučati argumentaciju drugih osoba? Koliko je bilo teško dozvoliti drugima da govore, prije nego što ste mogli da reagujete? Kako ste se osjećali čekajući ih da završe?
- Koji od dva stava, zatvoreni ili pomirljivi, vam je bliži kada predstavljate argumente?
- Koliko je bilo teško ili lako odbraniti argument pred grupom?
- Koji je bio dobar argument i zašto? Da li je to zbog sadržaja argumenta, ili načina kako je predstavljen?
- Da li je na vašu percepciju o temi uticao čvrst argument, ili odlučna prezentacija tog argumenta? Da li imate neka druga iskustva kada je na vas uticalo nešto u vezi vašeg mišljenja o nečemu? Zašto uticaj može biti tako jak?

Na kraju, zaključite aktivnost sumirajući osnovne ideje iz aktivnosti i govoreći o principima asertivnosti.

Savjeti

- U toku konfrontacije, moguće je da će dvoje učesnika ući u diskusiju koja bi mogla trajati neko vrijeme. Možete intervenisati i pozvati druge učesnike da se uključe. Svi učesnici trebaju dobiti priliku da govore.
- Kod pripreme konfrontacije, ohrabrite učesnike da osjete da su zaista na mjestu osobe koja ima mišljenje koje im je dato.
- Koristite istorijske ili savremene primjere konfrontacija ili prezentacija datih na ubjedljiv način, koristeći video ili audio snimke debata koje su dobro ili loše vođene.

Varijacije

- Možete pomoći grupama, kojima je teško naći argumentaciju tokom pripreme za konfrontaciju, tako što ćete im dati neke primjere.
- U grupama, kod kojih bi ovakva konfrontacija mogla biti prijeteća, dozvolite volonterima iz grupa da se upuste u debatu, radije nego svim učesnicima.
- Ako je grupa premalena da bi se napravile manje grupe, podijelite ih u dvije grupe, npr. mladi su 'za', a roditelji 'protiv', ili obratno.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Contact: bounce-support@ibz.fgov.be

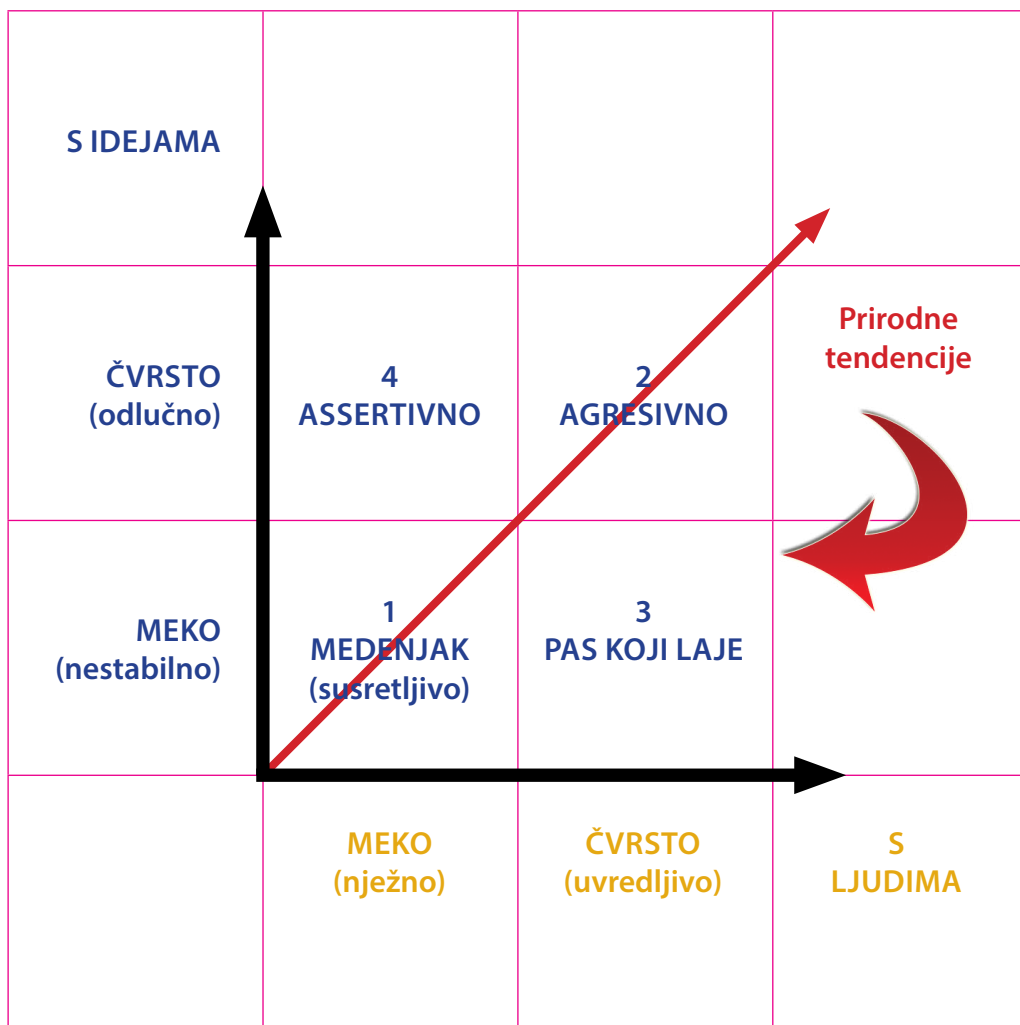

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Podrška za aktivnost: **Asertivnost**

Čini se da nije uvijek jednostavno održati konstruktivan odnos s drugima, ako stalno nastojimo da drugi čuju naše mišljenje. Stav kojim se to omogućava se zove asertivnost. Dominique Chalvin, psiholog i sociolog, to definiše kao "mogućnost da izrazimo vlastitu ličnost bez kreiranja neprijateljskih stavova onih oko nas, poznata i kao način da kažemo "ne" bez da osjećamo krivicu, imati samopouzdanje i znati kako donositi teške i nepopularne odluke". Dakle, to je pitanje mogućnosti da se slobodno izrazimo, uz ukazivanje poštovanja drugima.

Asertivna komunikacija kombinuje autentičnost i uvažavanje drugih. Ukratko, to je mogućnost da budemo "čvrsti" pri svojim idejama i "meki" s ljudima. Kao rezultat toga, asertivnost je okarakterisana kontrastom s tri druge pozicije, koje vidimo u donjem dijagramu: agresivnost, pas koji laje i medenjak (Joël Berger, Management : Adhésion et Cohésion).

Asertivnost nije 'prirodan' stav. Češće je to jači stav o nekom pitanju, kada osjećamo da nećemo zadržati svoju poziciju ili, s druge strane, da bismo neke svoje ideje popustili da budu 'usaglašenije' i da ne ugrozimo odnose s drugima. Postoji nekoliko tehnika za asertivnu komunikaciju:

1. Aktivno slušanje: pokazati zainteresovanost za ono što druga osoba govori, u svrhu izgradnje odnosa povjerenja, povoljnijeg za otvoren razgovor.
2. Metoda paperja: sastoji se od bilježenja onoga što govori naš sagovornik, bez ulaska u debatu ili traženja razloga za neslaganje. Ovim se pomaže ublažavanje kritike, bez napuštanja vlastite pozicije i uz izbjegavanje protivnapada: *"Razumijem šta govoriš, shvatam te..."*
3. Pokvarena ploča: neumorno ponavljanje argumenata dok sagovornik ne odustane.
4. Tehnika sfinge: sastoji se od gledanja sagovornika i istovremeno zadržavanje neutralnosti uz samouvjereno držanje. Sagovornik će reći: "Ništa ne govoriš..." Odgovor je: "Pažljivo te slušam".
5. Tehnika zamagljivanja: sastoji se od slaganja sa sagovornikom o jednom aspektu njihovog argumenta, prije nego što odbacite onaj dio s kojim se, u stvari, ne slažete. *"Slažem se s tobom oko toga... Ali, mislim da..."*
6. Tehnika negativnog zahtjeva: kada vas kritikuju, ova tehnika se sastoji od traženja još kritika ili pojašnjenja kritike.
7. Iskrenost ili informacije o sebi: da bi se zaustavila kritika, govorite o sebi i, još bolje, nekoj od vaših slabosti.
8. Na kraju: DESC: Opisivanje činjenica (D - describing), Izražavanje osjećanja (E - expressing), Predlaganje rješenja (S - suggesting), Posljedice (C - consequences) (traženje pozitivnih posljedica po sve).

Ciljevi

Svrha ove aktivnosti je davanje strukture učesnicima za mogućnost razgovora o pitanjima vezanim za identitet, predrasude, diskriminaciju i rasizam. Na kraju aktivnosti, učesnici bi trebali:

- Biti svjesni stereotipa koji postoje unutar njihovog okvira.
- Znati kako pažljivo slušati.
- Biti u mogućnosti da se izraze u vezi s pitanjima identiteta, predrasuda, diskriminacije i rasizma.

Ciljana publika

Po mogućnosti multikulturalna grupa starosti od 15 godina naviše.

Veličina grupe

12-20 učesnika

Materijali

- Spisak pitanja za koncentrični krug (podrška za aktivnost).

Vrijeme

30-60 minuta, zavisno od broja postavljenih pitanja.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Znati koncepte vezane za predrasude, stereotipe i diskriminaciju. Biti u mogućnosti da objasni razliku među konceptima. Poznavati stanje diskriminacije u vašoj državi. Usavršiti određene načine komunikacije.

Priprema

- Podijelite grupu na pola, tako da dobijete dvije grupe.
- Prva grupa će obrazovati vanjski krug, licima okrenutim ka središtu prostorije, a druga grupa će napraviti unutrašnji krug, licima okrenutim ka rubovima prostorije.
- Svi učesnici bi trebali da budu licem okrenuti jedni drugima, između dva kruga. Ako je broj učesnika neparan, vi se možete pridružiti da bi se formirao nedostajući par, ili se može napraviti trijada.

Aktivnost

- Objasnite učesnicima da ćete im postaviti određen broj pitanja (pogledati podršku za aktivnost); možete sami odlučiti o broju pitanja, ali svakako ne više od 10. Nakon toga, svaki par (dvoje koji su licem okrenuti jedno prema drugom) će imati dva minuta da odgovore na pitanja.
- To znači da će svaka osoba imati jedan minut za odgovor na pitanje. Recite učesnicima da ćete im dati znak da je jedna minuta prošla, tako što ćete uzviknuti "zamjena", a to je momenat kada učesnik koji je govorio, sada postaje slušalac. Vi ćete odlučiti ko počinje s odgovorima, da li će to biti osoba iz vanjskog ili unutrašnjeg kruga.
- Dajte im instrukciju da vježbaju svoje vještine slušanja, i da ne prekidaju osobu koja govori.

- Recite učesnicima da ćete, nakon dvije minute, reći "rotacija", što će biti signal da se vanjski krug pomjeri za jedno mjesto ulijevo. Unutrašnji krug se ne pomjera. Ovako će doći do stvaranja novih parova, koji će odgovarati na sljedeće pitanje.
- Nakon što ste postavili sva pitanja (ili kada je završen pun krug rotacije većeg kruga), zatražite od učesnika da se vrate na svoja mjesta.

Procjena aktivnosti

Povedite diskusiju s cijelom grupom, koristeći predložena pitanja:

- *Kako ste se osjećali pri dijeljenju ličnih informacija o sebi, svaki put s različitim partnerom?*
- *Bez imenovanja bilo koga, šta je neko učinio da osjetite da vas dobro sluša?*
- *Da li je nešto što ste čuli bilo iznenađujuće ili neka novost?*
- *Neka su pitanja možda bila teža od drugih. Na koja vam je pitanja bilo posebno teško dati odgovor? Šta mislite, zašto je to tako? Na koja pitanja vam je bilo lako dati odgovor?*
- *Šta ste, ako išta, naučili iz ove aktivnosti?*

Vježbu zaključite sažimajući osnovne ideje koje je diskusija iznjedrila i podsjetite učesnike o osnovama predrasuda (odakle dolaze, kako se šire, itd.), diskriminacija (kako se s njom bavite u vašoj zemlji), kao i o komunikaciji (empatiji, aktivnom slušanju, asertivnosti...).

Savjeti

- Dok učesnici odgovaraju na pitanja, pobrinite se da parovi ne diskutuju između sebe, nego da dolazi do razmjene, u kojoj svaki učesnik može da se u potpunosti izrazi, bez prekidanja.
- Vježba je posebno interesantna kada se u grupi nalaze osobe različitog etničkog porijekla.
- Neka pitanja bi mogla biti neugodna za učesnike, pa zato nemojte insistirati ako učesnici odbiju dati odgovor.
- Tokom postavljanja krugova, pobrinite se da između učesnika ima dovoljno prostora (poštivanje 'ličnog prostora').

Izvor

© 2011 Anti-Defamation League, www.adl.org/education. Sva prava pridržana. Štampano uz dozvolu izdavača.

ADL

Podrška za aktivnost: **spisak pitanja za koncentrične krugove (prijedlozi)**

1. Podijelite jednu stvar vezanu za vaše ime, prezime ili srednje ime (ako ga imate).
2. Koji je bio vaš najdraži odmor i zašto?
3. Opišite svoju osnovnu školu. Ko je bio vaš omiljeni nastavnik? Zašto?
4. Kako se osjećate kada čujete nekoga ko govori jezik, koji nije vaš maternji jezik?
5. Podijelite sa svojim partnerima podatke o svojoj rasi, vjerskoj ili etničkoj pripadnosti i nešto o svom porijeklu što vas čini ponosnima.
6. Podijelite sa svojim partnerima jedan stereotip koji vam smeta, a vezan je za vašu rasu, vjersku ili etničku grupu.
7. Podijelite sa svojim partnerima najranije sjećanje na neki svjestan ili nesvjestan kontakt s osobama iz druge etničke grupe.
8. Podijelite sa svojim partnerima nešto što cijenite, poštujete ili u čemu uživete a vezano je za neku etničku ili kulturološku grupu kojoj ne pripadate.
9. Podijelite sa svojim partnerima jednu predrasudu koju ste naučili tokom odrastanja.
10. Opišite vrijeme kada su vas obeshrabrili da se nečim bavite, zbog vašeg pola.
11. Opišite vrijeme kada su vas obeshrabrili da se nečim bavite, zbog vaše dobi.
12. Opišite vrijeme kada ste svjedočili nekoj predrasudi ili nečijoj diskriminaciji. Kako ste odgovorili na to?
13. Podijelite sa svojim partnerima događaj u kojem niste prekinuli djelovanje usljed predrasude.
14. Itd.

3.2. Debatovanje (kontekst, metode, alati...)

Nasilje počinje kada se riječi potroše! Debatovanje, a ne svađanje, se možda čini vrlo jednostavnim, ali upravo je to ono o čemu pričamo!

Sljedeće aktivnosti pozivaju učesnike na aktivnu debatu i konfrontiranje u vezi s vlastitim idejama, ali u okruženju koje je puno podrške.

Ko govori?

Ne postoji demokratija bez debate, i ne postoji debata ako ne slušamo jedni druge. Sposobnost da slušamo je jednako važna kao i vlastiti izražaj, iako to dvoje i ne ide uvijek ruku pod ruku u grupnim situacijama. Pa, kako, onda, možemo da ohrabrimo slobodu izražavanja, osiguramo da se svaki glas i svako mišljenje čuju, uključujući i mišljenja manjina? To je pitanje koje je od posebne važnosti za one koji rade s grupama mladih.

“Ko obično govori?”, pita Gerard Pirotton, profesor na Institutu Saint-Laurent (Belgija), u članku objavljenom na njegovom blogu. “Uvijek su to isti ljudi, nema sumnje o tome, kao i oni čija su mišljenja i predvidiva i odlučna. Ko obično ne govori? Svako ko zaista ne zna, ko još uvijek pokušava shvatiti, svi oni koji čekaju da vide kojim smjerom će krenuti vođe...”

Zbog toga što demokratska debata često samo promovise samo glas većine, kvalitet debate je slab. Refleksija na ovo nas poziva da razmišljamo o novim metodama vođenja grupne diskusije u smjeru ohrabivanja izraza i svih ideja.

Sljedeće aktivnosti su prijedlozi za specifične tehnike za vođenje grupnih aktivnosti.

3.2.1.

NEKE OD TEHNIKA ZA GRUPNE AKTIVNOSTI

1. Debata u pokretu

Ciljevi

Debata u pokretu se često koristi na početku aktivnosti, dok učesnici još ne znaju šta očekuju. Ova aktivnost će učesnicima pomoći da:

- Počnu postavljati pitanja.
- Definišu svoju poziciju.
- Argumentuju i debatuju.

Ciljana publika

12-25 godina starosti

Priprema

Odaberite nekoliko izjava na neku temu i pobrinite se da zadržite neutralan položaj. Izjave se moraju odabrati pažljivo, tako da potaknu na debatu. One mogu biti predmetom tumačenja. Pripremite ih oko dvanaest, kako biste pokrili odabranu temu. Možda ćete neke izjave i odbaciti kada dođe do razvoja debate. Na kraju, biće dovoljno šest izjava.

Aktivnost**Faza 1, organizovanje prostora:**

- Nacrtajte zone na podu: "da", "neutralno" i "ne".
- Svi učesnici počinju iz neutralne zone.
- Napravite tabelu s dvije kolone (da i ne), gdje će se pokazivati odgovori učesnika.

Faza 2, pravila igre:

- Kako se pročita svaka od izjava, tako učesnici trebaju da zauzmu poziciju u zoni "da" ili "ne", ili, ako ne mogu da se odluče, u zoni "neutralno".
- Dajte prioritet manjinskoj grupi. Grupa mora da se konsultuje i da predstavi njihov argument.
- Suprotna grupa će dati odgovor. Drugi učesnici su slobodni da promijene svoj stav i da se prebace iz jedne grupe u drugu tokom razmjene, ako ih neki argument uvjeri da to urade.
- Ohrabrite osobe iz zone "neutralno" da zauzmu stav. Ako ne, pozovite ih da objasne svoju neutralnost.
- Kroz razmjenu, pomicanje učesnika u zone, označite kolonu grupe u kojoj je većina.
- Učesnici se, zatim, mogu vratiti u neutralnu zonu. Nakon toga, predstavite novu izjavu...

Procjena aktivnosti

Konačna tabela neće dati jasan odgovor, jer ga nema. "Tačan odgovor je vaš odgovor", to je debata: svako ima svoje mišljenje i sva su mišljenja validna. Tabela je svjedok procesa i evolucije debate.

Savjeti

- Prilagodite izjave starosnoj dobi učesnika.
- Zadržite neutralnu poziciju. Ovo je prilika da se učesnici postave sami kao pojedinci. Važno je da ne prate vaš stav i gledište.

- Drugi korak je preformulisanje argumenata ili ponovno pokretanje debate na način da date priliku za obraćanje nekome ko do tada nije govorio. Na taj način ćete osigurati da se svakoga čuje.

2. Boje demokratije

Ciljevi

Ova aktivnost je varijacija pokretne debate. Ovaj metod nema za cilj da dođe do zajedničkog stava, nego da omogući slobodno izražavanje ideja. Krajnji cilj jeste da procesi u debati budu vredniji nego krajnja tačka sporazuma ili razilaženja mišljenja.

Aktivnost

Ova aktivnost se nastavlja na ideju da u debati na neku temu, obično samo nekoliko ljudi izražava svoje mišljenje, a to se često može i predvidjeti. Zbog toga moramo biti inovativni u pronalaženju načina kako da drugima omogućimo glas.

Da bi se svima omogućilo da učestvuju u temi debate, bez da, neophodno, svoje mišljenje izraze verbalno, ova aktivnost uključuje podizanje kartice u boji. Boje predstavljaju slaganje, neslaganje, neodlučnost, ideju kojoj, možda nedostaju informacije za odluku, i, na kraju, ako osjećamo da pitanje nije postavljeno na ispravan način. Predlažemo izbjegavanje crvene kartice, jer ta boja ima previše konotacija!

Prijedlozi za boje:

- Slaganje: zeleno
- Neslaganje: žuto
- Neodlučnost ili nedostajuće informacije za donošenje odluke: narandžasto
- Slabo postavljeno pitanje ili problem: plavo

Svima podijelite izbor kartica u bojama. Ove kartice će označiti većinsko mišljenje grupe, tako da se niko ne mora verbalno izraziti. Biće potrebno da diskusiju prilagodite većinskom mišljenju, ako grupa izrazi mišljenje:

- Većina je “neodlučna” ili je “pitanje slabo postavljeno”.

Savjetuje se da diskusiju ne započinjete ako je većina neodlučna ili ako veći broj ljudi kaže da pitanje treba da se pojasni. U ovom slučaju, tema se mora pojasniti. Grupna dinamika će se promijeniti, kada oni koji se slažu s temom i oni koji se ne slažu, a koji su ranije bili jedni naspram drugih, sada moraju da rade na pojašnjavanju teme. Nakon što se to postigne, učesnici će moći promijeniti boju kartice, čime dolazi do nove ‘prosvijetljene’ grupe. Možete ponuditi priliku da govore oni koji su neodlučni. Na ovaj način mijenjate smjer tradicionalnog slijeda događaja i skrećete pažnju na činjenicu da i ova grupa zavređuje da ju se čuje.

- Većina se “slaže” ili “ne slaže”.

Najprije ponudite prostor za govor grupe u manjini. Na ovaj način će se poremetiti tradicionalni poredak stvari, koji često tjeraju grupu u manjini da budu na strani, da slušaju većinu kako se nadugo i naširoko izražava. To će, istovremeno, manjinu postaviti u centar diskusije i ohrabriti slobodniju razmjenu u dijalogu. Kako se diskusija nastavlja, učesnici mijenjaju svoju poziciju i izražavaju svoja mišljenja. To će omogućiti onima koji nisu navikli da se lakše izraze, mahanjem svojim karticama u bojama i, čak i više, kada dobiju da promijene odabir boje u diskusiji. (Inspirisano Gérardom Pirottonom, users.skynet.be/gerard.piroton/Textes-site-DW08/esperluette-2006-couleurs-viveret.pdf).

3. Podgrupe

Uvidjet ćete da je nekim učesnicima slobodnije da se izraze u odnosima jedan-na-jedan ili u manjim grupama, dok je za druge to lakše u većoj grupi. Zbog toga je veoma važno imati različite brojeve učesnika u razmjenama, kako bi se svi učesnici osjećali ugodno. Ovo će pomoći i u promjeni ritma diskusije.

Podgrupe mogu biti sastavljene od dvoje, troje ili četvero učesnika (ili više), koliko god je potrebno da se ispune potrebe svih prisutnih.

Postoje mnogi pristupi za organizovanje podgrupa: pronalaženjem zajedničkih osobina među učesnicima ili nasumičnim spajanjem, ostavljajući učesnicima da sami to odluče.

4. Okrugli sto

Za ovu aktivnosti je potrebno da članove grupe organizujete u krugu (5-8 učesnika u svakom krugu), uz onoliko krugova koliko je potrebno. Ovakva organizacija će potaknuti vizualnu ili usmenu razmjenu.

Postavite debatu; to može biti jednostavno pitanje, ili neki problem. Trebate predstaviti korake i pravila igre (slušanje, poštivanje drugih, bez osude).

- Pitajte učesnike da naizmjenično daju svoje mišljenje i odgovaraju na pitanja. Vrijeme za to može varirati između učesnika, ili možete postaviti fiksno vrijeme za svakoga (posebno ako su neki učesnici pričalice, ili ako imaju tendenciju da monopoliziraju grupu). Pobrinite se da tokom rada nema izražavanja odobravanja ili negodovanja.
- Ako učesnik ne želi da govori, mogu slobodno da se suzdrže, ali biste trebali pokušati da izbjegnute da to bude pravilo, jer je poenta da se omogući da maksimalan broj učesnika dobije priliku da govori.
- Nakon prvog kruga diskusije, napravite sažetak različitih tačaka gledišta i ohrabrite učesnike da reaguju. Regulirajte govor i pratite tok vremena. Svaki učesnik može samo jednom intervenisati - ne da debatuje, nego da izrazi svoje mišljenje o reakciji grupe. Ako bude potrebno, umiješajte se i objasnite šta je potrebno.
- Nakon toga, predložite drugi okrugli sto, kako bi svi mogli da pojasne svoje misli u svjetlu dobijene primjedbe. Učesnici imaju slobodu da dodaju neke nove elemente, ili da odgovore na primjedbu koja se specifično odnosi na njih.
- Na kraju, sumirajte stavove učesnika i opšti trend grupe, istovremeno naglašavajući ključne elemente razlike. Cilj nije da se dođe do jasnog zajedničkog stava, nego radije da se osigura da se izraze sve ideje.

Ovaj metod traži od učesnika da se izraze na jasan i jezgrovit način, da jedni druge saslušaju i, ako je potrebno, da promijene svoju tačku gledanja, istovremeno izbjegavajući direktne, lične konfrontacije. Ova aktivnosti će biti dobra za razgovor o osjetljivim pitanjima ili o potencijalnim izvorima konflikta.

5. Drvo palavera

Drvo palavera se odnosi na selo u pod-saharskoj Africi, gdje se ljudi uveče sastaju i razgovaraju, prave planove za njihovo mjesto ili, tek, da čavrljaju. To je mjesto za diskusiju, razgovor i slušanje.

Nelson Mandela, bivši predsjednik Južnoafričke Republike, je u afričkom drvetu palavera vidio "demokratsku instituciju u izvornom obliku". U svojoj autobiografiji, on naglašava uticaj uloge ovih skupova na politički život, govoreći da "svi koji su željeli nešto reći, to su i mogli: to je bila demokratija u svom najčistijem obliku".

Drvo palavera dobija na popularnosti u zapadnim zemljama kao način debatovanja o ključnim pitanjima društva, sa naglaskom na slušanje i uvažavanje. To se posebno odnosi na omogućavanje aktivnosti i događaja u sektoru mladih. U pariškom kvartu, Goutte d'Or, uspostavljen je centar za mlade "La Salle", upravo inspirisan drvom palavera: *"Dva puta mjesečno, odvojili bismo vrijeme da ljudima damo priliku da govore o životu u centru i o svojim kvartovima, kao i o različitim drugim temama, od hobija do ozbiljnih tema, kao što su nedavni teroristički napadi, koji su imali veliki uticaj na nas i s kojim su neki od mladih ljudi imali velike probleme"*.

Središnji princip drva palavera je veoma jednostavan: to je ideja po kojoj svako ima pravo da se izrazi i da svačije riječi imaju jednaku važnost. Tradicija afričkih društava je takva da stariji preuzimaju odgovornost da odrede na koga je red da govori. Pri obavljanju ove aktivnosti, možete vi preuzeti tu odgovornost ili je dodijeliti nekom od učesnika. Osoba, kojoj ova odgovornost bude data, će pomoći u ostvarivanju harmonije i osigurati da se ni prema kome ne bude pogriješilo tokom diskusije.

3.2.2.

"FRAZBI"**Ciljevi**

"Frazbi" je tehnika aktivnosti koju inspiriše kanadski metod. Kao i frizbi, fraze se bacaju sa svrhom da pokrenu debatu. Cilj "frazbija" je da ohrabri mlade ljude da razmijene ideje o nekoj specifičnoj temi. Ciljevi obuhvataju:

- Omogućiti mladima da razviju vještine kritičkog razmišljanja, da se ohrabri lična refleksija i sticanje perspektive.
- Naglasiti znanje i inspirisati mlade da budu asertivniji u kontekstu debate.
- Promovisati razmjenu.
- Podržati pozitivno samopoštovanje.

Ciljana publika

Ova tehnika je namijenjena svim starosnim dobima, ali je posebno pogodna za učesnike 14-18 godina starosti.

Veličina grupe

10-25 učesnika

Materijali

- 8 izjava (koje će voditelj unaprijed pripremiti)

Vrijeme

Oko 1,5 sat, uz pauzu na sredini. Vrijeme potrebno za aktivnost možete smanjiti koristeći manji broj rečenica.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Morate se dobro informisati o temi koju ste odabrali za "frazbi".

Priprema

- Najprije odaberite temu. To može biti tema koju ste sami odabrali ili nešto što je po želji učesnika. Bez obzira na to, tema treba biti takva da se "obraća" mladima; u suprotnom, moglo bi biti teško pokrenuti diskusiju.
- Istražite temu. Jedna od opcija je da pozovete 'stručnjaka' za tu temu, kako biste postavili okvir za debatu i odgovorili na postavljena pitanja.
- Odredite specifične ciljeve. Naprimjer, "na kraju debate, voljeli bismo da učesnici mogu da..."
- Odaberite osam izjava (manje, ako nemate dovoljno vremena). To moraju biti izjave koje imaju potencijal da pokrenu debatu. One bi trebale da potaknu diskusiju i da pozovu na preispitivanje postojećih ideja, istovremeno ohrabrujući učesnike da govore i da se izraze. Ovdje nema tačnih odgovora i ne bi trebalo biti osuda. Izjave možete kreirati zavisno od željenog rezultata diskusije.
- Možete poželjeti da testirate izjave u manjoj grupi prijatelja ili kolega, da provjerite koliko su relevantne.

Aktivnost

- Za početak, postavite pravila debate.
 - *Poštujte povjerljivost (ono što kažemo, mora ostati u ovom prostoru)*

- Uvažite sva izražena mišljenja (bez osude)
- Preuzmite odgovornost za svoje riječi
- Učestvujte
- Slušajte i podržavajte tok diskusije
- Možda ćete poželjeti da učesnici, od ostatka grupe, zatraže odobrenje da govore No, budite pažljivi s ovim, jer to može ograničiti učešće i spontanost
- Zatražite od učesnika da se slože s pravilima prije nego počnete s vježbom
- Objasnite princip "frazbija" i kako funkcioniše
- Podijelite učesnike u manje grupe od 4-5 osoba, po mogućnosti miješane grupe
- Podijelite grupama list za aktivnost. Listovi trebaju imati izjave koje ste pripremili.
- Za svaku od 8 izjava, svaka manja grupa mora odabrati:
 - dvije izjave s kojima se slažu
 - dvije izjave s kojima se ne slažu
 - dvije izjave s kojima se manje ili više slažu.
 - Preostale dvije rečenice mogu ostati, a posebno ako ne izazivaju neko posebno interesovanje grupe.
 - Bez glasanja - grupa treba diskutovati i debatovati.
 - Grupa mora pripremiti rezultat aktivnosti u pisanom obliku. Nema potrebe da to bude posebno elaborirano; dovoljno je nekoliko riječi kojima se objašnjavaju izbori i sumira diskusija (da li je bilo lako odabrati? Zašto? Da li su se svi složili? itd.)
- Kada se cijela grupa vrati u veliki skup, zadržite manje grupe na okupu, da biste zadržali dobru dinamiku. Svrha ovog dijela aktivnosti je debata u većoj grupi. Nije u pitanju postizanje zajedničkog stava, nego je bitno čuti sve argumente i, eventualno, promijeniti njihov način razmišljanja. Podgrupe ne trebaju imenovati glasnogovornika, nego svi trebaju biti slobodni da se izraze.
 - Pitajte: "Kako je bilo u manjoj grupi? "Kako ste se osjećali? "Da li je bilo teško doći do konsenzusa?..."
 - Jednu od grupa zamolite da počnu s izjavom s kojom su se složili i da je napišu na ploči. Grupa mora odbraniti svoje gledište. Možete potaknuti dalju diskusiju postavljanjem pitanja kao što je "zašto mislite da...?"; "šta to u praksi znači", itd.
 - Ako se učini da argument dolazi iz uslovljenog ili politički korektnog gledišta, pokušajte potaknuti na kritičko promišljanje.
- Ponovo pokrenuti debatu:
 - Da li je svima u grupi bilo teško da se složite sa mišljenjem ostatka grupe? Ako jeste, zašto? Navedite neke od kontra-argumenata koji su izrečeni?
 - Da li je više grupa odabrala istu rečenicu za istu vrstu odabira? Šta mislite, zašto je to tako? Da li je bilo drugačijih mišljenja?
 - Da li bi bilo moguće iste izjave posmatrati iz različitih stanovišta? Da li mislite da bi neko mogao imati oprečno mišljenje, a ako da, zašto?
 - Ponekad neka anegdota, novinski članak, svjedočenje ili statistički podatak mogu potaknuti dalju debatu.

- Nakon što debata izgubi energiju, predložite neke zaključke.
- Ponovite debatu sa onoliko rečenica koliko možete.
- Zaključite aktivnost tako što ćete proći kroz različite teme i razgovarati o tome šta su učesnici naučili.
- Pokušajte obuhvatiti što veći broj argumenata i ideja do kojih se dođe tokom diskusije.
- Ako grupa bude tražila odgovor, ili bude imala poteškoće da ga nađe, dojde im dodatne informacije iz nekog drugog izvora.

Vrijeme

- Uvod: 10 - 15 minuta.
- Rad u manjim grupama: 30 minuta
- Pauza: 5 minuta
- Debata u većoj grupi: 50 minuta

Savjeti

- Važno je da učesnici osjete da imaju slobodu govora. Ako učesnike ne poznajete dovoljno dobro, možda će im biti teško da se pred vama izraze. Istovremeno, čak i ako vas dobro poznaju, možda će im biti teško da učestvuju, zbog straha da vas ne razočaraju ili da neće ispuniti očekivanja. Ako smatrate da biste mogli biti smetnja u diskusiji, vođenje iste možete povjeriti nekoj trećoj strani.
- Bilo bi najbolje da se učesnici međusobno poznaju, što bi ih potaklo da slobodno i razgovaraju.

Izvori

Mutualité chrétienne, *Et toi, t'en penses quoi ?* 2013, www.et-toi.be.

Dodatne informacije

Web stranica www.et-toi.be (na francuskom i njemačkom jeziku) nudi pun opis aktivnosti "frazbi", odakle je ova aktivnost i preuzeta. Također, možete naći praktične informacije o tome kako voditi debatu, oživjeti je, upravljati s problematičnim učesnicima, itd. U tematskom dijelu, pronaći ćete i brojne rečenice ("frazbi") na nekoliko ključnih tema, kao što su alkohol, droga i ovisnost, emocije, stres i društvene mreže. Također, pronaći ćete prijedloge kako da procijenite aktivnost.

Ciljevi

Cilj ove aktivnosti jeste razvoj vještina komuniciranja i ubjeđivanja. Tokom aktivnosti, učesnici će moći da:

- Vježbaju zauzimanje stava i njegovu odbranu u grupi.
- Prave argumentaciju kao dio grupe.
- Predstave mišljenje s uvjerenjima.
- Razumiju mehanizme verbalne i neverbalne komunikacije.

Ciljana publika

Sve starosne dobi

Veličina grupe

12-20 učesnika

Materijali

- 2 postera: Slažem se i ne slažem se.
- 2 stolice.

Vrijeme

45 - 50 minuta.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Trebate imati znanja o tome kako funkcioniše demokratija, šta je sloboda izražavanja i neke početne tačke za komunikaciju.

Priprema

- Postavite dva postera - slažem se i ne slažem se - na dva kraja prostora, koji je dovoljno velik da učesnici mogu vidjeti (imaginarnu) liniju između njih.
- U središtu prostora stavite dvije stolice, okrenute jednu prema drugoj, i zamolite učesnike da se smjeste oko stolica.
- Objasnite pravila aktivnosti:
 - *Dobićete seriju izjava o kojima trebate da se izjasnite zauzimajući svoj stav.*
 - *Svaki put kada se izrekne rečenica, učesnici trebaju da se postave u prostoru između dva znaka, zavisno o nivou do kojeg se slažu ili ne slažu s tom izjavom.*

Aktivnost

Počnite tako što ćete pročitati izjave:

- *Imate moralnu obavezu da iskoristite svoje pravo glasanja na izborima.*
- *Morate se povinovati svim zakonima, čak i kada se čine da nisu pravedni.*
- *Političari su jedine osobe koje u demokratiji imaju moć.*
- *Građani zaslužuju vođe koje imaju.*
- *Građani imaju odgovornost da kontrolišu dnevne aktivnosti svojih predstavnika.*

- *Uvijek zauzimam isti stav kao i moji prijatelji, ili pratim mišljenje većine.* (Ove izjave se mogu koristiti da ublaže ponašanje grupe koje nalikuje 'ovcima'. Ako vam se učini da učesnici prate najjače članove grupe, prije nego vlastite ideje, ovaj metod možete brzo primijeniti).
- *Ne treba dati slobodu onima koji sami ne potiču slobodu. Moramo zabraniti marširanje ekstremističkih partija na ulicama.*

Naravno, možete raditi i s nekim drugim temama. Ključ je u tome da izjave budu kontroverzne za grupu s kojom radite.

Argumentacija

- Vratite se na izjave koje su izazvale najveću kontroverzu i pitajte učesnike da se vrate na pozicije koje su tada odabrali.
- Pozovite dva učesnika, koji su na dva najudaljenija kraja, da sjednu na stolice u središtu prostorije. Drugi učesnici trebaju ostati na svojim pozicijama.
- Svaki od dva učesnika ima jedan minut da objasni razloge svog slaganja ili neslaganja s izjavom. Niko ih ne bi trebao prekidati, niti im pomagati.
- Nakon toga, ostali članovi grupe se pozivaju da stanu iza predstavnika za kojeg smatraju da je imao uvjerljiviji argument, čime obrazuju grupe "za" i "protiv".
- Dvije grupe će dobiti 10 minuta za zajednički rad na pripremi argumenta koji će poduprijeti njihov stav. Mogu odabrati glasnogovornika, što će biti druga osoba.
- Dva nova glasnogovornika će tada zauzeti mjesta na stolicama. Dobiće 3 minute da predstavljaju svoje argumente, okruženi svojim timovima.
- Na kraju prezentacije, učesnici imaju pravo da promijene strane, ako ih suprotna grupa uvjeri u svoje mišljenje.
- Tako se formiraju nove grupe i da im se 5 minuta da razviju nove argumente. Svaka grupa, sada, imenuje trećeg glasnogovornika.
- Obavi se vježba kao i prethodni put, a učesnici ponovo imaju pravo da promijene stranu, ako u to budu uvjereni.

Procjena aktivnosti

- Fokus nije na tome da se uđe u dugu debatu o izabranoj izjavi, nego da se učesnici ohrabre da daju viđenje debate kao procesa i da razmisle o ciljevima i vrijednostima pluralističkog društva. Važno je shvatiti kako neslaganja, pa čak i konflikti, predstavljaju jedan od pokretača demokratije i razvoja društva.
- Neke od ideja kojima možete početi proces evaluacije su:
 - *Da li su neki učesnici promijenili mišljenje tokom diskusije? Ako jesu, koji su bili neki od ključnih argumenata koji su ih uvjerili za promjenu? Šta je imalo više uticaja; sam argument ili način na koji je ideja predstavljena?*
 - *Da li se učesnici osjećaju da su na njih uticali i neki drugi faktori, osim samih argumenata, npr. pritisak grupe, emocionalni jezik ili osjećaj rivaliteta?*
 - *Za učesnike koji su zadržali istu poziciju svo vrijeme, da li smatraju da su nešto naučili iz diskusije? Da li još uvijek imaju isti stav o tom pitanju? Da li postoji neki argument koji ih je mogao dovesti do promjene mišljenja?*

- *Zašto mislite da ljudi imaju različita mišljenja, i kako se time može upravljati u demokratskom društvu?*
- *U demokratskom društvu, trebamo li tolerisati sva mišljenja?*

Savjeti

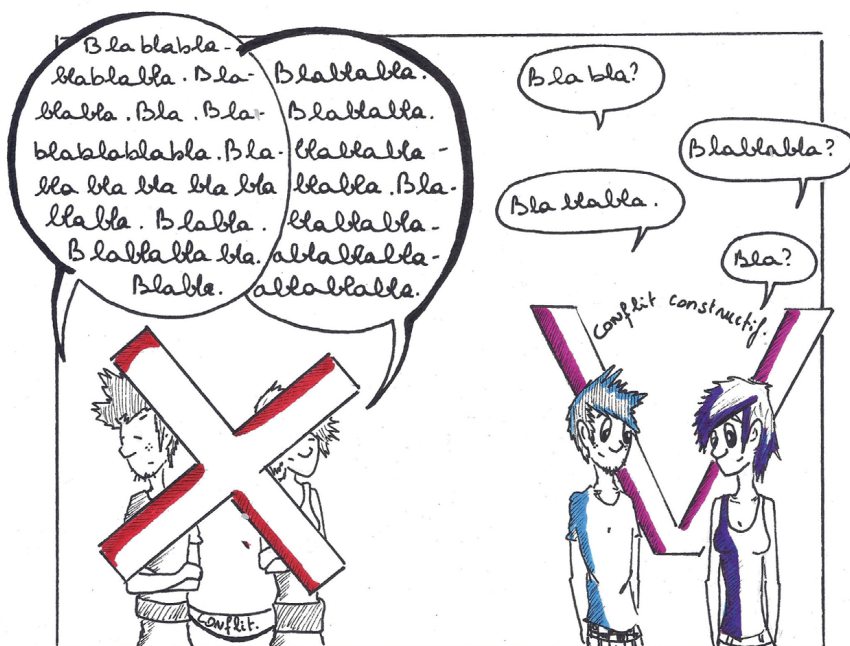
Pobrinite se da ova vježba ne postane politička arena.

Izvor

Council of Europe, *Compass: Manual for Human Rights education with young people*, Strasbourg, 2002.

3.3. Upravljanje konfliktom

Bilo bi sumanuto vjerovati da društvo može funkcionisati bez ikakvih konflikata ili da je to, čak, poželjno... Uvažavanje drugih i nas samih, naših razlika, tolerantnost, stvaranje otvorenog prostora za debatu i dijalog, nam omogućavaju da razblažimo eventualne konfliktne situacije. Nije moguće u potpunosti izbjeći konflikte; to je dio zajedničkog života u društvu i čak je korisno za razvoj društva, dokle god se time upravlja na dobar način.

Bilo bi sumanuto vjerovati da društvo može funkcionisati bez ikakvih konflikata, pa čak i da to bude poželjno. Konflikt je moguće ublažiti kroz promovisanje samopoštovanja i tolerantnosti, uvažavanje razlika među ljudima i kreiranje prostora za **otvorenu debatu i dijalog**. Ali, konflikti se ne mogu u potpunosti izbjeći; to je dio života u zajednici i, ako dobro upravljamo njima, mogu biti i korisni, omogućiti društvu da se razvija.

Razvodnjavanje konfliktnih situacija i izbjegavanje vezivanja za njih zahtijeva znanja kako se nositi, prilagođavati ad hoc metode za sprečavanje ili, gdje je neophodno, izaći iz konfliktna situacije. Također, ali i iznad svega, potrebno je razumjeti **kako i zašto dolazi do konflikata**. Potrebno je znati i kako posmatrati i propitivati nečiji odnos spram konflikta.

Tokom cijelog 20. vijeka, psiholozi su se zainteresovali za bolje razumijevanje mehanizama u konfliktu, što je dovelo do definicije koja je veoma fokusirana na pojedinca: konflikt je izraz frustracije (straha ili ljutnje) zbog percepcije smetnje u zadovoljavanju vlastitih potreba. Ličnost te osobe, različita interesovanja, pitanje moći, kulture ili različitih uvjerenja, mogu predstavljati korijen takve percepcije. Suočena s opasnošću da neće zadovoljiti svoje potrebe, reakcija osobe je obično emocionalna. Emocija, kao i ponašanje koje ona uzrokuje, često se dešavaju prije nego osoba uspije reflektovati na situaciju, te, kao u ovom slučaju, osoba osjeća da je u opasnosti i njeno ponašanje će vjerovatno biti agresivno.

Da bi se konflikt spriječio, potrebno je biti u stanju djelovati na emocije, izraziti se i osigurati zadovoljenje svih potreba, slušati i razumjeti potrebe drugih i prilagoditi se novim obrascima ponašanja.

U konfliktnim situacijama je ponekad izazovno ništa ne uraditi, da se "ne bi pogoršalo" stanje. No, ne možemo slijediti status quo. U najboljem slučaju, konflikt se može vještački uspavati, ali, prije ili kasnije, bez dugoročnog rješenja, on će ponovo isplivati. Da bi se neki konflikt riješio, mora se promijeniti situacija.

Različiti su pristupi da se ovaj izazov preovlada:

Američki humaniste i psiholozi, Abraham Maslow (1908 - 1970) i Carl Rogers (1902 - 1987) naglašavaju važnost uzmaca, kao i potrebu da se fokusira na **slušanje osobe**. Omogućavanje izražavanja osjećaja i potreba, postavljanje sebe na mjesto druge osobe i razumijevanje njihovih osjećaja, obnavljanje komunikacije i pronalaženje prihvatljivog rješenja, pomaže u rješavanju ili okončava sukob.

Nedavno su tehnike upravljanja konfliktom iz oblasti **nenasilne komunikacije** (NVC, engl. non-violent communication), dobile na popularnosti među stručnjacima u komunikacijama. Prema Marshallu Rosenbergu, koji je kreator NVC-a, kojeg je, kao bivšeg studenta, inspirisao rad Carla Rogersa, NVC bi trebao preokrenuti sukob u dijalog kroz slušanje druge osobe i njegovih ili njenih jedinstvenih potreba. NVC tehnika se zasniva na primjeni ova četiri principa:

- Znati slušati bez osude;
- Izraziti osjećanja bez agresivnosti;
- Iskreno izraziti vlastite potrebe;
- Na miran način formulirati šta se očekuje od drugoga.

Brojne su knjige na temu NVC i različite strukture ih koriste kao metodu za upravljanje konfliktima. Iako tehnika, koju je Rosenberg predložio, zaslužuje našu pažnju u sagledavanju upravljanja konfliktima, ipak se savjetuje pažnja u vezi sa strukturama koje promovišu ovu metodu. Zaista, kao i druge tehnike komunikacije koje trebaju da utiču na način interakcije među pojedincima, NVC može napraviti otklon od izvornog cilja. NVC nije mističan, niti je odgovor na sve svjetske probleme.

Dodatno štivo

Pogledati bibliografiju, p.39

Ciljevi

Ova aktivnost ima za cilj da učesnicima omogućite sljedeće:

- • Doživjeti iskustvo konflikta.
- • Identikovati stavove u konfliktnoj situaciji.
- • Razumjeti na koji način konflikt funkcionije, kao bi se njime mogli nositi.

Ciljana publika

12-15 ili 16-25 godina starosti

Veličina grupe

10-15 učesnika

Materijali

- 4 stolice, 2x2 jedne naspram drugih.
- Putnik (podrške za aktivnosti 1-5)
- Posmatrač (podrška za aktivnost 6)

Vrijeme

Predvidite 10 - 15 minuta za igru uloga i 15 - 30 minuta za izvještavanje, zavisno od broja učesnika.

Priprema

- Odaberite 5 osoba u grupi i dajte im podršku za aktivnost za "putnike".
- Dajte ostalim učesnicima podršku za aktivnost za "posmatrače".
- Do konfliktne situacije će doći zato što imamo samo 4 sjedišta, a 5 putnika.

Aktivnost

- Pustite učesnicima da sami otkriju situaciju tokom igre, kako biste se pobrinuli da njihove reakcije budu prirodne i spontane.
- Kao voditelj, vaša će biti uloga konduktera.
- Počnite sa sljedećim obavještenjem:
 - *'Dame i gospodo, dobrodošli na naš voz, koji putuje za Amsterdam. Želimo vas obavijestiti da je voz pun, a sve one, koji nemaju sjedište, molimo da se iskrcaju. Zaustavit ćemo se u Briselu, nakon čega će naš voz nastaviti za Amsterdam. Krećemo za 10 minuta.'*
 - *Nakon 5 minuta, dajte sljedeće obavještenje: 'Dame i gospodo, želimo dobrodošlicu putnicima koji su nam se pridružili na putovanju za Amsterdam. Naš voz kreće za 5 minuta.'*
 - *Nakon 3 minuta, dajte sljedeće obavještenje: 'Dame i gospodo, naš voz je spreman da krene. Želimo zamoliti pratnju putnika da se iskrcaju. Podsjećamo vas da je voz pun, a sve one, koji nemaju sjedište, molimo da se iskrcaju.'*
 - *Nakon 2 minute, prođite 'vozom' i obratite se osobi koja stoji: Gospodo (ili gospodine), voz samo što nije krenuo. Imate tek toliko vremena da se iskrcate.'* Ako se učesnik počne svađati, recite: *'Ne interesuje me, molim vas da se iskrcate. Idite i objasnite to na peronu. Ako se ne iskrcate, zaustavit ću polazak voza.'*

Procjena aktivnosti

- Pitajte sve učesnike kako su se osjećali.
- Zašto su svi elementi konflikta bili ukomponovani u ovu aktivnost?
 - *Svi su imali opravdane razloge.*
 - *Svi misle da je njihov razlog važniji od drugih.*
 - *Obavještenja u vozu su situaciju činili još stresnijom.*
 - *Konflikt se pojavljuje u situacijama ograničenih resursa.*
- Nakon ovoga, zamolite posmatrače da daju svoje komentare na ono što su vidjeli, koristeći matricu za posmatrače (podrška za aktivnost), u svrhu predstavljanja pet stavova u konfliktnim situacijama.

Savjeti

Ova aktivnost predstavlja uvod u dio o upravljanju konfliktima. Ovu aktivnost možete završiti tako da nađete moguće rješenje za sprečavanje konflikta; djelujte na emocije, zadovoljite potrebe, pozovite se na mentalne reprezentacije i uvedite nova ponašanja u igru. Za dublji ulazak u temu, zamislite stvarnu situaciju iz života (može je predložiti neko od učesnika). Alternativa za rad u manjim grupama bi bila ograničavanjem broja posmatrača na tri.

Izvor

Institut Supérieur de la Formation, Paris, www.institut-superieur-formation.fr.

Više informacija na

Marsan Christine, *Gérer et surmonter les conflits*, Paris, Dunod, 2010.

Chalvin Dominique *Tensions et conflits dans les relations personnelles*, Paris, ESF Éditeur, 2012.

Podrška za aktivnosti 1: **Putnik 1**

Danas je 1. august. Idete vozom od Pariza za Amsterdam. Tek ste sletjeli u Pariz. Došli ste iz Toronta, gdje ste bili na 6-mjesečnom stažiranju. Umorni ste jer ste putovali, ali i zbog vremenske razlike. Idete u Amsterdam na samo dva dana; tamo ćete se sresti sa svojim partnerom.

Sjedište:

41.

Podrška za aktivnosti 2: **Putnik 2**

Danas je 1. august. Idete vozom od Pariza za Amsterdam. Već 8 mjeseci tražite posao. Idete u Amsterdam na razgovor za posao. Ovaj razgovor vam je izuzetno važan, jer posao odgovara i vašim kvalifikacijama i vašim profesionalnim ambicijama. Već ste imali jedan razgovor u Parizu i on je dobro prošao.

Sjedište:

42.

Podrška za aktivnosti 3: **Putnik 3**

Danas je 1. august. Idete vozom od Pariza za Amsterdam. Idete da vidite svoju baku, koja je jako bolesna. Jako je usamljena nakon smrti vašeg djeda. Odabrali ste ovaj voz, jer ćete stići da je odvedete doktoru.

Sjedište:

43.

Podrška za aktivnosti 4: **Putnik 4**

Danas je 1. august. Vi ste menadžer ključnih kupaca. Idete iz Pariza u Amsterdam na godišnji sastanak s najvažnijim klijetom iz Holandije. Idete i vraćate se isti dan. Trebaju vam tri sata u vozu da pripremite svoju prezentaciju.

Sjedište:

44.

Podrška za aktivnosti 5: **Putnik 5**

Danas je 1. august. Idete vozom od Pariza za Amsterdam. Večeras idete brodom za Newcastle, na zaslužen odmor. Ako ne budete u ovom vozu, propustit ćete brod.

Sjedište:

45.

Podrška za aktivnosti 6: **Posmatrač**

Koje su faze konflikta?

Zabilježite koja ponašanja odgovaraju sljedećim stavovima:

Sprečavanje	
Agresivnost	
Pasivnost	
Manipulacija	
Asertivnost	

Za posmatrača:

- **Sprečavanje.** Kada nas neko napadne, vidimo reakciju sprečavanja, koja nas dovede da mislimo: "Kad je eksplodirao, toliko me to šokiralo, da nisam znao šta reći ili uraditi". To je kratka i prolazna faza, a kada ona prođe, donosimo odluku kakvu akciju da poduzmemo.
- **Agresivnost.** Agresivan stav čini da osoba želi da pokaže da je u pravu, da je ispravna i da imaja tačan odgovor.
- **Pasivnost.** Pasivan stav karakteriše ponašanje bijega. To je strah od reakcije, da se nešto kaže ili da se upliće. Biti pasivan znači izbjeći situaciju koja može dovesti do konflikta.
- **Manipulacija.** Flertovanjem, zavodjenjem, urotom, duhovitošću se kroz manipulaciju pametno upravlja ka cilju koji osoba ima na umu i krije od drugih. U konfliktu, ovakvo ponašanje ne vodi u mirno rješenje, jer osoba nastoji ostvariti samo svoje interese, ne uzimajući druge ljude u obzir.
- **Asertivnost.** Ovo je jedini pozitivan stav u konfliktu, jer je ova osoba u stanju da procijeni svoje odgovornosti u raspravi. Osoba želi shvatiti druge i koje su zajedničke poteškoće. Ona traži rješenja prihvatljiva za obje strane i izražava svoju objektivnost održavajući autentičan odnos s drugima.

Ciljevi

Ova vježba je dopuna prethodne (Voz). Ona omogućava učesnicima da posmatraju primjer konflikta, kako bi bolje shvatili njegove mehanizme. Ova aktivnost ima za cilj da učesnicima omogućite sljedeće:

- Razumjeti različite stavove koje pojedinci mogu razviti tokom konflikta.
- Prepoznati prednosti i mane konflikta.
- Biti svjesni načina na koji asertivno ponašanje može spriječiti i upravljati konfliktom.

Ciljana publika

Od 16 godina starosti; za ovu aktivnost je potrebna određena doza lakoće da se odglume određeni stavovi.

Veličina grupe

15-20 učesnika

Vrijeme

Oko 45 minuta.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Razumijevanje koncepata vezanih za upravljanje konfliktom i asertivnost. Pogledati podršku za aktivnosti 3.1.1. i 3.3.1.

Aktivnost

- Najprije predstavite ulogu konflikta u društvu:
 - *Konflikt je svojstven svim društvima: ljudi postoje samo zato što ostvaruju interakciju jedni s drugima, a interakcije neizbježno dovode do tenzije i konflikta. Ako bismo suzbili konflikte, to bi ograničilo našu mogućnost da se izrazimo i dovelo bi do totalitarnog i nepokretnog svijeta. Konflikti nastaju zbog antagonizma između pojedinaca i društvenih grupa. Do antagonizma dolazi kada osoba traži način na koji može riješiti svoje razlike. Ako se konfliktom upravlja na pravi način, tj. da on ne dođe do nivoa borbe, na bilo kojem nivou, onda on može popraviti neko društveno pitanje, tako što će osobama dati mogućnost da se izraze i omogućiti nekoj grupi da se razvije.*
 - *Da bi konflikt imao pozitivan uticaj, pojedinci moraju naći rješenje problema koje će biti i zadovoljavajuće ili, čak, korisno. Konflikti bez rješenja mogu postati destruktivni.*
- Podijelite učesnike u timove po 4-5 osoba, a zatim postavite igru uloga.
- U svakoj grupi će dva učesnika učestvovati u situacionoj igri: jedna osoba optuži drugu da ju ili ga je ostavio na cjedilu za koncert, pa su tako oboje propustili događaj. Jedna osoba je potrošila dosta novca na karte, a druga je rekla da će osigurati prevoz. Niti jedno od njih nije vidjelo bend, niti će imati priliku da ih ikada više vide.
- Od jednog učesnika zatražite da započne konflikt, a od drugog da reaguje na sljedeća četiri načina. Različite načine reakcije može odigrati ista osoba, ili to mogu biti različiti učesnici:
 - Pasivno (preuzimajući potpunu odgovornost za sve što se desilo).
 - Agresivno (prebacujući potpunu odgovornost na drugu osobu).

- Manipulativno (prevrćući situaciju u svoju korist, djelujući cinično i nepošteno, ali dobro skriveno).
- Asertivno (lako i jasno izražavajući svoje gledište, bez poricanja osjećaja druge osobe).
- Pogledajte podršku za aktivnost iz "Voza", gdje ćete pronaći opis stavova, koji su gore navedeni.
- Za igru uloga je dovoljno 1-2 minuta. Budite oprezni, jer je cilj aktivnosti da se osjeti neslaganje, a ne da se pronađe jednostavno rješenje problema, npr. *'nema veze, ići ćemo na neki drugi koncert.'*
- Pobrinite se da drugi učesnici pažljivo prate kako se odigrava scenario. Nakon što su odigrane sve četiri situacije, zamolite timove da rade u grupi i da identifikuju prednosti i mane četiri različita načina odgovora na konflikt.
- Možete potaknuti učesnike da podijele svoja razmišljanja o situaciji i da odluče o najboljem rješenju konfliktne situacije.
- Nakon toga možete zaključiti aktivnosti predstavljajući sljedeće sociološke principe vezane za svaku od četiri reakcije na rješenje konflikta:
 - *Pasivna osoba nastoji da izbjegne situaciju; ona će pokušati da pobjegne iz straha od toga kako bi mogla reagovati. To je, možda, zbog osjećaja inferiornosti ili, jednostavno, izostanka zainteresovanosti za situaciju. Takav stav može dovesti do produbljivanja konflikta.*
 - *Agresivna osoba će, na kraju, htjeti da bude u pravu (čak i više ako smatra da je u krivu). Ona cijeni samo svoje mišljenje i ne uzima u obzir tuđa gledišta. Agresivnost se može smatrati kao pretjerano samopotvrđivanje.*
 - *Manipulativna osoba će pokušati da ostvari svoj cilj 'na mala vrata', u poređenju s agresorom, koji je izraženije svadljiv. Manipulator će koristiti flert, zavođenje, zavjeru i sažaljenje. Oni žele ostvariti to što su zamislili, bez razmišljanja o drugima, a to ne omogućava nikakvo rješenje konflikta.*
 - *Asertivna osoba se prema svima jednako ponaša, nastoji postići kompromis i pregovara. Oni su u mogućnosti da procijene situaciju i da prepoznaju svoj udio u odgovornosti, bez da se omalovažavaju. To je jedini pozitivan način reakcije na konflikt u kojem se nastoji doći do zajedničkog rješenja na osnovu iskrenog odnosa.*

Varijacije

Zavisno od veličine grupe, možete mijenjati broj timova. Za grupu od 10 i više osoba, možete od svakoga tražiti da zauzme drugi stav.

Izvori

Marsan Christine, *Gérer et surmonter les conflits*, Paris, Dunod, 2010.

Chalvin Dominique *Tensions et conflits dans les relations personnelles*, Paris, ESF Éditeur, 2012.

Hadfield Sue et Hasson Gill, *Développez votre assertivité dans toutes les situations*, Paris, Leduc éditions, 2012.

Université de Paix, Namur, www.universitedepaix.eu.

Ciljevi

Ciljevi ove aktivnosti su istraživanje problema vezanih za različitosti, pluralizam, slobodu izražavanja i demokratiju. Ova aktivnost će učesnicima pomoći da:

- Razmotre kako sloboda izražavanja doprinosi funkcionisanju demokratskog društva.
- Razgovaraju o prednostima i manama slobode izražavanja koja nema ograničenja.
- Vježbaju vještine pregovaranja.

Ciljana publika

Sve starosne dobi

Veličina grupe

10-20 učesnika

Materijali

- 2 prostorije.
- Papir i olovke
- Podrška za aktivnosti 1, 2 i 3

Vrijeme

2 sata.

Priprema

- Objasnite da ova aktivnost podrazumijeva simulaciju i podijelite grupu u dvije različite zajednice. Zajednica *Ixprat* bi trebala biti veća; otprilike dvije trećine učesnika. Preostala trećina učesnika će biti zajednica *Pastik*. *Ixpratsi* žive na ostrvu, *Pastiksi* razmišljaju da emigriraju na to ostrvo.
- Objasnite da prvi dio simulacije podrazumijeva rad u odvojenim zajednicama. Nakon 20 minuta, grupe će se spojiti.
- Manjinska grupa će biti odvojena u drugu sobu. Glasnogovornik svake od grupa će glasno pročitati informacije o svojoj zajednici i, nakon toga, može podijeliti primjerke pročitano ostalima (pogledajte podršku za aktivnost).

Aktivnost

- Počnite diskusiju u svakoj od grupa, pitajući učesnike da podijele svoje misli o ostrvu. Pitajte da li bi željeli tamo da žive. Nakon nekoliko refleksija, postavite grupama sljedeća pitanja:
 - Grupa *Pastik*: Šta vas brine u vezi preseljenja na novo ostrvo?
 - Grupa *Ixprat*: Šta vas brine u vezi prijema velikog broja imigranata, bez poznavanja njihove kulture ili tradicije?
- Nakon 20 minuta, treba spojiti ove dvije grupe. Pozovite ostrvljane da se predstave, ohrabrite ih da ukratko kažu nekoliko kraćih izjava, ako žele. Neka to ne bude duže od 10 minuta.
- Nakon oko 10 minuta, učesnicima dajte sljedeću informaciju: *Nakon godinu dana, stvorili su se brojni problemi. Tenzije među zajednicama su se pojačale i mnogi su zabrinuti da ne dođe do socijalnih nemira. Predsjednik vas je pozvao da napravite radnu grupu i da pokušate riješiti te probleme.*

- Podijelite zajednicu u manje radne grupe, tako da svaka grupa ima (otprilike) 2 člana Pastik i 4 člana Ixprat zajednice. Svakoj grupi dajte jedan od problema (pogledajte podršku za aktivnost).
- Recite grupama da imaju 20 minuta da donesu odluku kako riješiti problem. Objasnite da njihov prijedlog mora biti dat na glasanje i da ga treba odobriti većina učesnika (u radnoj grupi), da bi bio prihvaćen. Podsjetite ih da, ako ne mogu odobriti odluku, nastavlja se status quo. Ixprat zajednica može staviti veto na prijedloge, jer predstavljaju većinu.
- Nakon 20 minuta, ponovo spojite grupe kako bi predstavili svoje odluke.
- Svakoj radnoj grupi dajte 2-3 minute za izvještavanje i prijedlog rješenja, te zatražite eventualne komentare. Nakon toga možete uraditi procjenu aktivnosti.

Procjena aktivnosti

Počnite tako što ćete učesnike vratiti iz uloga i podsjetite ih da ćete sada razgovarati o aktivnosti u cjelini. Trebalo bi da se ne vraćaju na ranije debate.

- *Kako ste se osjećali u vezi s ovom aktivnošću? Šta vam se dopalo ili nije?*
- *Koliko vam je bilo jednostavno da odigrate svoju ulogu i da ostanete u njoj nakon što su se svi ostrvljani spojili?*
- *Šta mislite o procesu pregovaranja i procesima donošenja odluka na kraju? Šta vam je bilo najvažnije dok ste pokušavali da pronađete rješenje?*
- *Da li bilo pravedno to što je Ixprat zajednica, faktički, imala pravo veta na bilo koji prijedlog, jer su bili u većini? Kako se možemo pobrinuti da mišljenja i prava manjina budu pravedno zastupljena u «stvarnom» životu?*
- *Da li je aktivnost promijenila neki od vaših stavova? Ako jeste, koji i zbog čega?*
- *Da li mislite da je ova aktivnost bila bliska s realnošću: da li podsjeća na neki od problema u današnjem društvu?*
- *Šta mislite, kako bi se trebalo baviti problemom, kada ljudi govore stvari koje su štetne, netolerantne i, nekada, opasne?*

Savjeti

- Opisi života na dva ostrva su prilično dugački, kako bi učesnici stekli duh zajednice. Trebali bi ih čitati ne kao «informaciju», nego kao priču!
- Radna grupa, koja se bavi problemom kampanje na internetu, treba biti upućena da se fokusira na online element tog problema. U najmanju ruku, trebaju biti usmjereni da taj aspekt sagledaju zajedno s bilo kojim aspektom offline.
- Omogućite da se simulacija odvija uz što manje uputa s vaše strane. Pobrinite se da učesnici razumiju vremenska ograničenja i prirodu svojih zadataka, ali im omogućite da pristupe zadatku na način koji smatraju najboljim. Uključite se samo ako vam se čini da je došlo do nesporazuma ili ako tenzije i konflikti počnu da ometaju proces.
- Učesnici će imati koristi od nekih informacija o slobodi izražavanja. Ako ima vremena, dajte im neke informacije.

Varijacije

Ako nemate dovoljno vremena, skratite opise, a u finalnim grupama za pregovore, možete svima dati prvi problem da se njime bave. Na ovaj ćete način ubrzati pregovore.

Za produžetak aktivnosti, od učesnika možete tražiti da razgovaraju o vodećim grupama imigranata u njihovim državama. Mogli bi da identifikuju razloge zbog kojih su ti ljudi imigrirali, da li društvo u kojem žive poštuje njihova prava i stavove, i da sagledaju način kako ih se predstavlja u medijima, kako online, tako i offline.

Izvor

Council of Europe, *Bookmarks – A Manual for combatting hate speech online through human rights education*, Council of Europe, Strasbourg, 2014.

Podrška za aktivnost 1: **Ostrvo Pastik**

Živite na malom ostrvu čije su granice zatvorene, na kojem nema imigranata i tek rijetki turisti, kojih nije bilo jako dugo. Vaše je društvo mirno i blago: mir i nepostojanje konflikata su ukorijenjeni u tradiciju i smatraju se «nacionalnim prioritetima». Čak i jedan član vašeg Ustava navodi da: "Niko ne smije reći ili uraditi nešto što bi bilo bolno ili uznemirujuće za druge".

Ovaj se član brižljivo provodi, a kršenja se strogo kažnjavaju. Do kršenja rijetko dolazi; mnogo je lakše složiti se s drugima. Neslaganja su za Pastikse bolna, jer donose nemir u mislima.

Vaša država sebe smatra demokratskom. Izbori se održavaju svake godine i glasaju skoro svi građani. Ipak, stalno biraju iste ljude, jer je malo rasprava o alternativnim politikama.

Uopšteno, konverzacije, javne izjave i, čak, mediji, se drže stavova koji su opšteprihvaćeni u društvu, a ljudima to većinom ne smeta, jer su zaboravili, ili nisu u stanju da zamisle neki drugi način života. Vijesti o drugim mjestima na planeti su rijetke, nema literature iz drugih kultura, i jako malo stvari se mijenja, jer se promjena smatra uznemirujućom.

Ljudi su, tokom godina, primijetili da dolazi do promjene u priobalnom području: nivo mora se podigao i mnogi dijelovi države, koji su bili pogodni za život, sad su pod vodom. To im, u početku, nije smetalo: bilo je dovoljno zemlje za svakoga i zajednice, koje su živjele blizu obale su se jednostavno pomjerile u unutrašnjost. Ali, u posljednje vrijeme ovaj je problem postao prisutniji. Nekoliko ljudi je o tome razgovaralo između sebe, ali je rečeno da je to uznemirujuća tema, pa je vlada uvela zabranu. Život se nastavio, većinom miran, predvidiv i oslobođen konflikata i neslaganja, sve do jednog groznog i vjetrovitog dana, kada je snažan uragan pogodio ostrvo. Razrušene su zgrade, mnogi su poginuli, a većina zemlje je poplavljena. Kada su se valovi smirili, usjevi koji su preživjeli su sada umirali od slanice. Uništena je gotovo sva infrastruktura. Nema dovoljno hrane, počele su se širiti infekcije i bolesti, a medicinske zalihe su nedovoljne. Ostrvo se našlo u haosu. Ljudi su počeli da izražavaju neslaganje u vezi načina da se ovo riješi.

Kada se činilo da je sva nada nestala, došla je poruka od susjednog ostrva, Ixprata. U poruci su izrazili zabrinutost za Pastikse i ponudili su da prime sve one koji žele da se presele na Ixprat. Vi ste među onima koji su odlučili da se presele.

Podrška za aktivnost 2: **Ostrvo Ixprat**

Živite na ostrvu Ixprat, koje se nalazi u Tihom okeanu i koje je na putanji jedne od antičkih, prekookeanskih mornaričkih ruta. Vaše ostrvo se tradicionalno oslanja na trgovinu i komunikaciju sa drugim državama, i već stotinama godina imate otvorene granice. To znači da putnici i imigranti iz različitih kultura predstavljaju značajnu osobinu života na ostrvu. Rezultat toga je raznolikost stanovništva, velike mogućnosti, uvjerenja i kulturološke prilike.

Vaša nacionalna kultura prihvata tu različitost: ljudi su iskreno zainteresovani za to kako drugi ljudi žive i rade, za druga uvjerenja i ideologije. Naravno, u takvoj različitosti, ne može svako prihvatiti svaku vrstu ideje ili ideologije. Neslaganja i konflikti su način života na Ixpratu. Gotovo svaki sastanak dvoje ljudi dovodi do suprotstavljanja misli, uvjerenja i ideja. Uz to, gotovo svaki sastanak prolazi ili završava u raspravi. Neslaganje je gotovo pa nacionalni hobi. Iz tog razloga, nema zakona koji ograničavaju pojedinca ili grupu u tome šta može reći nekom drugom, niti ima ograničenja šta pojedinac ili grupa može o nekome drugom reći. Neki ljudi govore strašne stvari. Ponekad to dovede do toga da ljudi urade strašne stvari. «Uraditi» nešto je kažnjivo po zakonu, ali reći nije.

Život na Ixpratu je interesantan, izazovan i stalno se mijenja. Vi cijenite bogatstvo kultura i činjenicu da možete reći sve što želite. Znae da beskrajne svađe i neslaganja ne vode uvijek u sreću. U stvari, često vas neslaganja izmore i veoma su bolna; nije uvijek jednostavno čuti kako ljudi govore stvari za koje smatrate da su pogrešne, a neke smatrate i okrutnim. Također, vidjeli ste kako neke grupe u društvu češće od drugih bivaju žrtvama okrutnog i netolerantnog jezika. I pored toga, čini vam se da je važno da se nikoga ne zaustavlja u izražavanju svojih uvjerenja.

Jednog vjetrovitog dana, vaše je ostrvo dobilo vijesti da je jak uragan pogodio jedno drugo ostrvo u Tihom okeanu. Jako malo znate o tom ostrvu, jer su se uvijek držali izolovanima. Čuli ste priče da su ljudi koji žive na tom ostrvu veoma glupi i nazadni, ali nikada nikog od njih niste upoznali. Znae da je to ostrvo gotovo nemoguće posjetiti. Vlada je objavila da je ostrvo Pastik pretrpjelo veliku štetu nakon uragana, i da će se većina preživjelih stanovnika preseliti na Ixprat. Naći će se mjesto za njih, ali to znači da će trenutni stanovnici morati da se dosta prilagode. Poslovi će se morati dijeliti s njima i moguće je da neće biti dovoljno stambenog prostora za sve.

Podrška za aktivnost 3: **Problemi za grupe**

Radna grupa 1

Pokrenuta je kampanja "Nađi Pastikov jezik", koja se proširila internetom poput munje. Neki od slogana na web stranici kampanje su:

- *Ubodi Pastika: vidi da b pišti!*
- *Nema jezika, nema ni mozga!*
- *Nađi Pastikov jezik, osvoji telefon!*

Pozvali su ljude da šalju fotografije jezika od stanovnika Pastika. Na stranici se nalazi "Galerija jezika", s fotografijama i video zapisima ljudi s Pastika, kojima su nasilno otvarana usta, baterije uperene u usta, poziranje s teleskopima ili pokazivanje jezika. Kampanja je uhvatila maha i brojni su incidenti napada na Pastikse na ulicama. Pastiksi su odgovorili na način da odbijaju da ih se uvuče u uvredljivu konverzaciju s ljudima koje ne poštuju.

Radna grupa 2:

Na djevojku iz zajednice Pastika je grupa dječaka s Ixpratsa vikala na ulici. Govorili su joj "debeli svinja" i "prljava ljiga" i govorili joj da nema jezika u glavi i da nema svoj mozak. Djevojka se osjećala pokunjeno i nije izašla iz kuće, niti je s kim razgovarala dvije sedmice. Tri dana nije ništa jela. Njeni roditelji su se jako uznemirili.

Radna grupa 3:

Objavljen je izvještaj koji pokazuje da je stopa nezaposlenosti među Pastiksima znatno veća od stope na cijelu populaciju, da nema predstavnika Pastiksa u parlamentu i da imaju tek nekoliko vodećih mjesta u bilo kojoj drugoj organizaciji. Izvještaj se bavio i praćenjem drugih društvenih faktora, npr. nivo stresa i mentalnih bolesti, obrazovanje i kvalifikacije i stopa kriminaliteta. Od svih indikatora, čini se Pastiksi imaju najniže rezultate od bilo kojeg drugog dijela društva. Stavovi prema Pastiksima su izuzetno negativni kroz sve društvene sfere.

Dio 4.

MEDIJSKA I INFORMATIČKA PISMENOST

Digitalno doba je donijelo pregršt novih tehnologija, otvorilo vrata svijeta u kojem se informacije i znanja mogu podijeliti u momentu i bez ikakvih ograničenja. Nove informacije predstavljaju veliku mogućnost za pristup znanjima, ali trebamo biti u stanju da garantujemo pouzdanost podijeljenih informacija. Danas je lako doći do zasićenja količinom informacija koje se dijele, i izgubiti vezu s njihovim izvorom. Svi mi doprinosimo ovom stalnom protoku novih podataka i povećavamo obim podataka, a posebno putem društvenih mreža. Putevi informacija su prezasićeni; to je neka vrsta 'infotilosti', što je složenica riječi 'informacije' i 'gojaznost'. U takvoj poplavi informacijama, sve je teže razdvojiti istinu od neistine; pouzdane, provjerene i pravovremene činjenice od obmanjivih informacija, grešaka u izvještavanju, glasina ili, čak, laži. Moramo se naoružati kritičkim pogledom.

Ovaj zadatak je pred svima nama: *nismo rođeni s kritičkim pogledom, ali ga moramo razviti kroz učenje i iskustvo.*

Osobina modernog doba je da se znanje može lako podijeliti i da je svima dostupno, ali to donosi sa sobom i nove rizike. U doba, koje neki smatraju post-istinom, gdje informacije brzo postaju komunikacija, a populizam, lažne vijesti, govor mržnje i 'alternativne činjenice' dolijevaju ulje na modernu propagandu i teorije zavjera, neophodno je usvojiti ovakav kritičan pristup, a to se posebno odnosi na mlade.

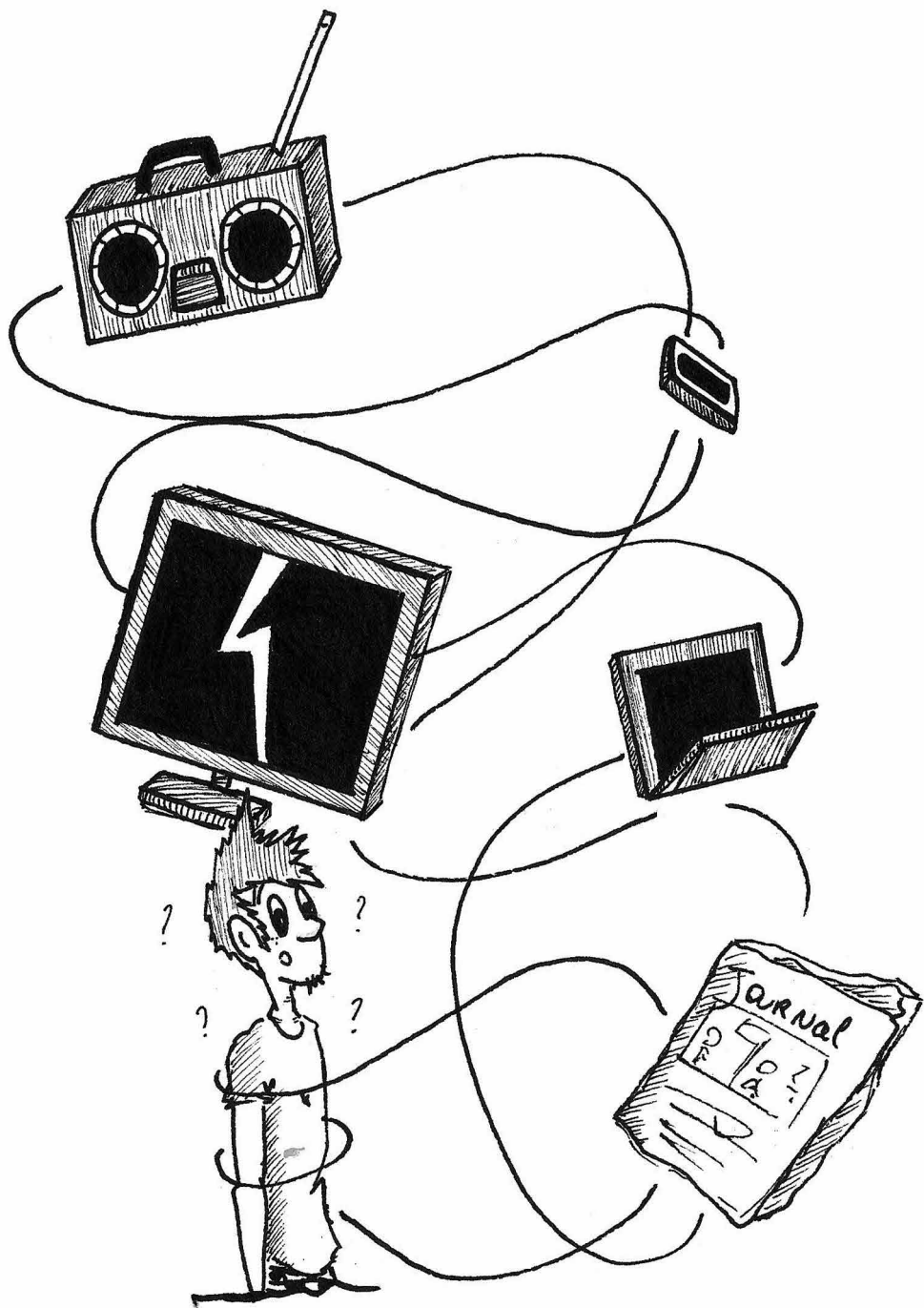
Važnost toga je dvostruka, jer mladi nisu samo konzumenti informacija, nego imaju i ključnu ulogu u njihovom stvaranju i širenju. Zbog toga je neophodno da im se daju alati kojima će propitivati i razgovarati o informacijama kojima su izloženi. Također, moramo im dati sredstva za proizvodnju i širenje informacija na najbezbjedniji, na što više iznijansiran i odgovoran način.

Bez odgovarajućih vještina medijske i informatičke pismenosti, susrećemo se s ozbiljnim rizikom od manipulacije, obmane i vođenja mladih u pogrešne odluke. Moraju im se dati vještine za sortiranje i razumijevanje informacija, kao i za vlastitu odbranu. Ukratko, osiguravajući im pristup najboljim dijelovima Interneta i štiteći ih od onih najgorih, će im pomoći da postanu dobro informisani građani, svjesni svojih prava. Osiguravanje demokratije i poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda podrazumijeva pravo mladih na pristup kompletnim, objektivnim, pouzdanim i razumljivim informacijama. Ovo je odgovornost svih građana, ali posebno omladinskih radnika, drugih radnika s mladima i edukatora.

Ovaj dio nudi seriju praktičnih aktivnosti za razvoj misli i kritičkog razmišljanja koje mladi vrše u svom odnosu prema različitim medijima i informacijama. Ciljevi obuhvataju sljedeće:

- Ispitivati i razmatrati informacije i pouzdanost izvora;
- Razumijevati način kako mediji funkcionišu;
- Dešifrovati prenos lažnih informacija;
- Razumjeti mehanizme iza teorija zavjera i 'alternativnih činjenica';
- Razviti kritički stav prema vijestima i informacijama.

4.1. Kritičko razmišljanje

Kritičko razmišljanje se ne može izmisliti! Ne radi se o dvoumljenju oko svega što vidite i čujete, kao ljudi koji kreiraju teorije zavjere i koriste ih da opravdaju svoja nasilna uvjerenja.

Aktivnosti koje slijede će vas uvesti u nove načine kako gledati na novosti i kriterije kojima ćete istražiti informaciju i preuzeti vlasništvo nad njom.

Slijepac i slon

Jednog sunčanog dana, šest slijepaca iz Hindustana, učenjaka i znatiželjnika, je odlučilo da se, po prvi put, upoznaju sa slonom.

Prvi muškarac je pružio ruku i dotakao jednu stranu ove velike životinje. "Opa, slon je kao zid!", izjavio je.

Drugi muškarac je dodirnuo jednu kljovu. "Bio sam u pravu", odlučno reče. "Ovaj stvor je oštar i smrtonosan, baš kao koplje."

Treći je muškarac stavio ruku na gipku surlu. "Slon je kao velika zmija", reče.

Četvrti je muškarac nestrpljivo pružio ruku i dotakao slonovo koljeno i bio je potpuno siguran u to da je slon kao drvo!

Šeti muškarac je dodirnuo veliko uho slona. "Čak i najsljeplji od svih slijepaca vidi da je ovaj prekrasni slon kao velika lepeza", reče.

Šesti muškarac povuče slona za njegov, ne baš gladak, rep. "Ali, ovo nije ništa više nego običan komad konopca", rugao se.

Šest muškaraca je sljedećih nekoliko sati provelo u žustroj raspravi o slonu i svaki je insistirao da je upravo ono u šta on vjeruje i istina. Kao da jedan drugog nisu čuli, njihovi su glasovi bivali sve glasnijima.

Mudrac, čovjek u prolazu, čuo je slijepce. "O čemu pričate?", upitao je.

"Ne možemo da se dogovorimo o tome kako izgleda jedan slon!" Svaki od njih je mudracu ponovio ono u šta on vjeruje kako slon izgleda. Mudrac se osmijehnu i objasni: "Svi ste u pravu! Svi ste opisali slona na veoma različite načine, jer ste svi dotakli samo jedan dio te životinje! Slon je veoma velika životinja i ima sve ovo što ste opisali!"

"Aaaaaaa", uzviknuše. Tu stade njihova diskusija! Svi slijepci su bili sretni s onim što su rekli, jer svaki je bio u pravu.

4.1.1.

ŠTA STE VIDJELI?**Ciljevi**

Ova aktivnost će učesnicima omogućiti da:

- Spoznaju razliku između informacije i interpretacije.
- Postanu svjesni svoje tendencije da se fokusiraju na informacije i/ili da interpretiraju.
- Nauče da su interpretacija lične i da ne moraju uvijek odražavati činjenice.

Ciljana publika

Od 12 godina starosti

Veličina grupe

10-15 učesnika

Materijal

- Olovke i papir.

Vrijeme

Oko 50 minuta.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Mogućnost improvizacije.

Aktivnost

- Napravite krug.
- Kada grupa bude na svojim mjestima, uradite nešto bez govora: pogledajte na telefon ili sat, pogledajte na vrata, s nekim od njih ostvarite kratak kontakt očima, izgledajte ozbiljno, progundajte nešto, pomjerite se par koraka lijevo ili desno, dodirnite prste na nogama, pogledajte ponovo na telefon ili sat, izađite iz prostorije, zatvorite vrata, nakon par sekundi se vratite, i tako dalje.
- Nakon toga, vratite se u krug, stanite u opuštenom stavu i počnite s pregledom.
- Podijelite po list papira i olovku svakom učesniku.
- Pitajte učesnike: Šta ste vidjeli? Zatražite od njih da svoje odgovore napišu u dvije kolone:
 - Činjenice i informacije: bukvalno, ono što su vidjeli (naprimjer: gleda u telefon, kreće se, gleda u oči, itd.)
- Pozovite učesnike da podijele svoje utiske s grupom.
- Pitajte ih kakva je razlika između onoga što su napisali u dvije kolone:
 - Činjenice / Šta vidjeh? / Informacije
 - Misli / Interpretacije / Šta smo shvatili iz informacija
- Nastavite s pregledom pitajući sljedeća pitanja:
 - Koji su najbrojniji odgovori koje imate?
 - U kojim kolonama ima najviše vaših odgovora?
 - Koji odgovori su zaista pravi odgovori?
 - Koji odgovori bi mogli biti tačni, ali nisu konačni?
 - U svakodnevnim situacijama, kad posmatrate druge ljude, događaje i slično, i kada ih opisujete, kako to obično radite (činjenicama ili interpretacijama)?

- *Da li imate neko lično iskustvo kada je vaša interpretacija nečijeg ponašanja bila ispravna? Da li imate neko lično iskustvo kada je vaša interpretacija nečijeg ponašanja bila neispravna?*
- *Kakve su prednosti ili mane fokusiranja na činjenice? Kakve su prednosti ili mane fokusiranja na interpretacije?*
- *Da li je "pogrešno" interpretirati?*
- Zaključite pregled. Kada interpretiramo ono što vidimo, mi ne možemo stvarno znati da li smo u pravu. Savjeti kako izbjeći pogrešne interpretacije:
 - *Opišite šta vidite, umjesto da kažete šta mislite da vidite.*
 - *Kada interpretirate: postavite pitanja o svojim interpretacijama, provjerite da li je to što vidite tačno.*
 - *Svoju interpretaciju možete dati u obliku pitanja ili hipoteze, bez da je nametnete kao činjenicu.*

Varijacije

- Učesnici pojedinačno pišu šta su vidjeli i svi podijele ono što su napisali s grupom.
- Kraća verzija aktivnosti je tu da pokaže razliku između činjenica i interpretacije: stisnite šaku u pesnicu, podignite je i potrčite prema nekom od učesnika. Činjenica: podignuta pesnica, trčanje prema učesniku. Interpretacija: 'Krenuli ste da ga udarite.' 'Ludi ste.'
- Koristite sliku ili crtež. Pokažite učesnicima i pitajte ih šta vide.
- Uzmite novinski članak. Učesnici trebaju potražiti činjenice i interpretacije koje je autor dao.

Savjeti

- Prije početka, nemojte reći učesnicima da ćete nešto početi; samo počnite. Tokom 'igre', ne reagujte na pitanja učesnika.
- U pregledu: razmotrite opisivanje činjenica i interpretacija kao jednake. Cilj je da podignete svijest učesnika o jednom i drugom, a ne da jednom dajete više vrijednosti u odnosu na drugo.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

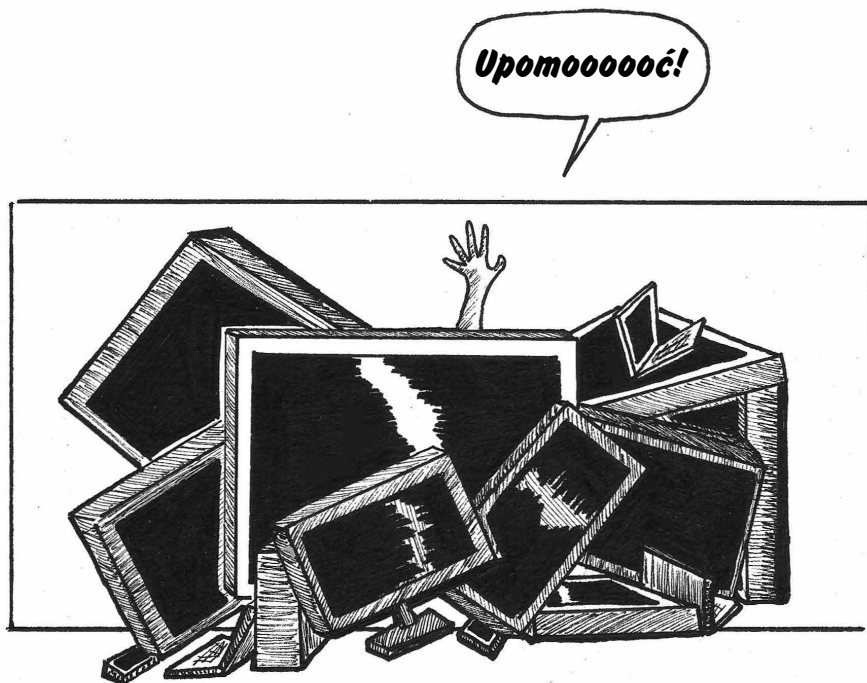
Za više informacija, pogledajte:

Contact: bounce-support@ibz.fgov.be

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

4.2. Mediji

***Informacija se širi medijskim kanalima.
Za korištenje vještina kritičkog
razmišljanja i za analizu razloga i
motiva za širenje neke informacije,
potrebno je shvatiti kako funkcionišu
kanali komunikacija i informacija.***

Sljedeće aktivnosti će omogućiti zabavno i jasno dešifriranje načina kako mediji funkcionišu. Istovremeno, omogućit će učesnicima pristup ideji dezinformacija, a posebno u odnosu na specifične ideologije, kao što je nasilni ekstremizam.

4.2.1.

NASLOV***Ciljevi***

Ciljevi aktivnosti su:

- Identifikovati različite vrste medija.
- Razumjeti kako se, kod različitih medija, njihovi pogledi ili stavovi mogu razlikovati od njihove pozadine.
- Shvatiti razliku između informacije i interpretacije.
- Iskusiti kako se činjenice mogu interpretirati na različite načine.

Ciljana publika

Od 12 godina starosti

Veličina grupe

Najmanje 10 učesnika.

Materijali

- Činjenice (podrška za aktivnost 1) – jedan primjerak po paru.
- Vrste medija (podrška za aktivnost 2) – jedna vrsta medija (kartica) po paru (više parova mogu imati istu vrstu, ako se radi o velikoj grupi).
- Papir i olovke.

Vrijeme

1 sat.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Imati poznavanje medijske i informatičke pismenosti.

Priprema

- Pripremite kartice, na svakoj imati drugu vrstu medija, koristeći se podrškom za aktivnost 2 (jedna vrsta medija na jednu karticu).
- Raširite kartice s vrstama medija tako da se ne vidi šta na njima piše.
- Podijelite učesnike u parove.

Aktivnost

- Svaki par nasumično uzima karticu medija i dobija pregled činjenica, kratku i objektivnu informaciju o nasilnom događaju koji se desio.
- Jedan od učesnika naglas čita činjenice.
- Svaki par uzima olovku i list papira i koristi svoje vrijeme da razmisli i napiše naslov koji bi se mogao koristiti za članak o činjenicama, koji će se objaviti na mediju koji je naveden na njihovoj kartici.
- Parovi predstavljaju svoje naslove cijeloj grupi.
- Pitajte učesnike koji naslov je najbliži (a zatim i najdalji) od onoga što bi oni lično objavili o činjenicama.

Procjena aktivnosti

Postavite sljedeća pitanja učesnicima:

- *Naslovi koje ste smislili su se razlikovali jedan od drugog: da li bi se i članci razlikovali? Šta bi bilo drugačije? Koje biste činjenice naglasili, a koje interpretacije napravili?*
- *Da li medij, naslov i način izvještavanja utiču na vaše mišljenje o nekoj temi?*
- *Da li su svi mediji neutralni kada izvještavaju o nečemu? Da li mediji trebaju biti neutralni? Da li imate primjere stvarnih događaja koje različiti mediji i izvori drugačije tretiraju? (Naprimjer: često, nakon demonstracija, policija navodi da je bilo manje učesnika, nego što to kaže organizator).*
- *Kako se možemo zaštititi od informacija i uticaja različitih medija na naše živote?*

Savjeti

Dobro je znati kako način predstavljanja informacija može uticati na ljude da preuzmu informacije takve kakve su date. Kada se iza informacije nalazi neki cilj (npr. uvjeriti ljude u nešto), vjerovatno je da će se druge informacije sakriti ili, što je još gore, da će se promijeniti. Kritički pristup informaciji se savjetuje često kada se nešto, što je predstavljeno, čini «predobrim da bi bilo istina». Oglasi, medijski članci i slično, se trebaju gledati sa zdravom dozom kritičke misli.

Varijacije

- Uzmite neku temu koja je interesantna učesnicima i dajte im te činjenice.
- Učesnici mogu da razmisle ili da pokušaju pronaći sliku koja bi odgovarala njihovim naslovima. Kada radite sa slikama, u pregled vježbe uključite i uticaj slika.
- Svaki par će uzeti dvije kartice medija i razmisliti o dva različita naslova za svoje medije (npr. različite političke pozicije).
- Bilo bi interesantno povezati ovu vježbu s ekstremističkom propagandom, koja informacije koristi u svrhu uticaja na druge. Često, izbor odabrane slike, naslov i način objašnjenja u tekstu, mogu biti ubjedljiviji, što ne znači da su i tačni.

Izvor

www.bounce-resilience-tools.eu created by SPF Intérieur in cooperation with ASBL Arktos.

Za više informacija, pogledajte:

Kontakt: bounce-support@ibz.fgov.be.

Co-funded by
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union

Podrška za aktivnost 1: **Činjenice**

U četvrtak ujutro, na putu ka školi, neko je izboden.

16-godišnji dječak je izbo 15-godišnju djevojčicu.

Bili su učenici iste škole. Između njih je i prije postojao sukob.

Oružje ubistva je kuhinjski nož.

Djevojčica je noć ranije i ranije tog dana igrala borbenu video igricu u prvom licu.

Podrška za aktivnost 2: **Vrste medija**

Objektivna, kvalitetna novina: donosi činjenice, ne interpretacije.

Tražerski časopis: donosi senzacije.

Obrazovni časopis za roditelje: pomaže u odgoju djece.

Stranica na Facebooku: borba protiv nasilja.

Časopis o video igricama: brani stajalište da igranje igrica i nasilje nisu povezani.

Blog mlade djevojke: želi da skupi podršku žrtvama nasilja.

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Dati strukturu koroz koju će se analizirati bilo koji medijski dokument.
- Naučiti učesnike kako da postavljaju pitanja o motivima, problemima i izborima u medijskoj produkciji.
- Ohrabriti učesnike da razviju i koriste vještine kritičkog razmišljanja.

Ciljana publika

Od 15 godina godina starosti

Veličina grupe

Bez ograničenja.

Materijali

- 1 medijski dokument (video isječak, televizijski program, časopis, reklamna kampanja, online platforma, itd.), ili više, ako želite uporediti više dokumenata, potražiti sličnosti i razlike.
- Podrška za aktivnost 1: 'Šest dimenzija medijske pismenosti', onoliko kopija, koliko imate učesnika.
- Papir i olovke.
- Prezentacijska ploča s velikim listovima papira i flomasterima.

Vrijeme

Oko 1 sat.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Posjedovati osnovna znanja medijske i informatičke pismenosti.

Priprema

- Predstavite medijski dokument i njegov kontest za uvod u aktivnost.
- Svakom učesniku dajte jedan primjerak podrške za aktivnost: 'Šest dimenzija medijske pismenosti'.
- Zamolite učesnike da se podijele u manje grupe (posebno u radu s velikom grupom). Dajte im papir i olovku.

Aktivnost

- Zamolite učesnike da u manjim grupama pregledaju dokument, koristeći podršku za aktivnost kao pomoć. Neka napišu svoju analizu.
- Spojite grupe. Neka svaka manja grupa imenuje glasnogovornika koji će podijeliti analizu grupe, a drugi članovi mogu dodati nešto, ako bude potrebe.
- Na prezentacijskoj ploči nacrtajte sažetak misli iz grupe, koristeći se podrškom za aktivnost kao okvirom za to. Pojedinačne teme će imati smisla samo kada se povežu s nekoliko drugih; ne možemo proučavati publiku, naprimjer, ako ne razumijemo koje tehnologije se koriste da bi se do nje došlo.

Savjeti

Ova se aktivnost može prilagoditi različitim starosnim grupama uz promjenu izbora medija, kako bi vježba bila interesantna i relevantna ciljanoj grupi.

Izvor

Conseil Supérieur de l'Éducation aux Médias (Fédération Wallonie-Bruxelles), *L'éducation aux médias en 10 questions*, 2011, www.educationauxmedias.eu/sites/default/files/files/2011-09-26-brochure_10_questions.pdf.

Podrška za aktivnost: **Šest dimenzija medijske obrazovanosti**

Za provedbu kritičke analize medija, pogledajte šest međusobno povezanih aspekata:

- *Producenti*: Važno je shvatiti svijet medijske produkcije, uključujući sve oblike audio-vizualne produkcije, pa čak i u najtradicionalnijem formatu. Ko je kreirao ovaj medij? Da li su potpuno nezavisni ili su dio neke veće grupe? Ako jesu, šta znate o grupi? Da li ljudi, koji su napravili ovu informaciju, imaju neku filozofsku ili političku predrasudu? Kako su u mogućnosti da održe medijsku produkciju i distribuciju na finansijskom i tehničkom nivou?
- *Jezik*: Svaka poruka, koja se sastoji od teksta, zvuka ili slike, je kompleksna. Ove poruke se sastoje od brojnih elemenata organizovanih da proizvedu određeno značenje (uokvirivanje, vizuali, zvuk, preglednost, korišteni jezik...). Analiziranje i razumijevanje jezika koji je korišten je važno da bi se dešifrovala informacija i shvatile suptilnosti i iskomunicirane neverbalne ideje.
- *Tehnologija*: Tehnologija podrazumijeva vizualnu i zvučnu opremu korištenu za prenošenje poruke. To obuhvata današnju opremu korištenu za konzumaciju medija i otkriće novih i naprednijih tehnologija.
- *Predstavljanje*: Ova tema se odnosi kako na način na koji medijski dokument tretira neko pitanje koje predstavlja (događaj, osobu, predmet, situaciju), i učinak koji ima na to kako će publika shvatiti temu. Tiče se razumijevanja uticaja koji mediji mogu ostvariti na ono što predstavljaju.
- *Publika*: Razmišljajući o publici, moramo uzeti u obzir pristup po kojem čitaoci, igrači, slušaoci, posmatrači ili surferi (na webu) shvataju medijski dokument. To između ostalog zavisi od njihovog obrazovanja, kulturoloških iskustava, zainteresovanosti i starosti.
- *Kategorija dokumenta*: Da bismo shvatili medijski dokument važno je da ga možemo kategorizovati u odnosu na njegov sadržaj (politika, sport, vijesti...) i žanr (dokumentarni, fikcija, crtani...). Te kategorije nisu homogene i svaka, sama po sebi, sadrži bezbroj različitih pristupa. Cilj je potaknuti ljude da steknu mogućnost da klasifikuju dokumente s kojima s susreću, kao i poveznice koje s njima dolaze. Naprimjer, da li je informacija na Wikipedia stranici naučnog karaktera, ili je u svrhu nekog oglašavanja ili predstavlja dramatisaciju nekog događaja? Ova se informacija stalno pojavljuje na televiziji, ali da li je to vijest koja se stalno ažurira ili je neka serija? Da li je to izvještaj ili je priča?

4.2.3.

INFORMACIJA ILI PREVARA

Ciljevi

Mladi, koji redovno koriste Internet, email, instant poruke i društvene mreže, će vjerovatno dobijati različite vrste lažnih poruka ili glasina (lažne peticije, virusi, poveznice...). Možda su odgovorili na tako nešto, u nedostatku resursa kojima bi proveli kritičko razmišljanje. Ciljevi ove aktivnosti su:

- Pomoći učesnicima da identifikuju lažne informacije na Internetu.
- Izgraditi neophodne vještine ili reflekse za preispitivanje informacija koje kruže Internetom.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

2-4 učesnika po računaru, zavisno od broja dostupnih računara, ili svaki korisnik može koristiti svoj telefon.

Materijali

- Kompjuteri ili mobilni telefoni s dobrom vezom s Internetom.
- Različite poruke u kojima se nalaze lažne informacije, a koje ćete poslati učesnicima. Primjeri se mogu uzeti sa stranica koje razotkrivaju lažne inormacije, kao što je <http://www.foax-slayer.net/>
- Prezentacijska ploča i flomasteri.

Vrijeme

Oko 1 sat.

Aktivnost

- Prije svega, upitajte grupu da li su ikada doživjeli ili čuli glasine ili lažne vijesti, bilo putem elektronske pošte ili uopšteno na Internetu. Ako nisu, dajte im primjere nekih poznatih lažnih vijesti koje su mediji objavili.
- Zamolite učesnike da se podijele u grupe po 2- 4 učesnika.
- Svim učesnicima dajte po primjerak lažne vijesti. Zamolite ih da prikupe što više informacija o toj lažnoj vijesti (posebno kroz pretraživače).
- Njihovo istraživanje se treba fokusirati na nekoliko različitih tačaka:
 - *Odakle bi trebalo da je poruka / glasina došla?*
 - *Širenje (kako se glasina proširila, bilo da je putem Interneta ili tradicionalnim medijima, koji su se, možda, oslonili na lažnu informaciju i uvećali je).*
 - *Razlozi i učinci glasina.*
 - *Kako je došlo do pobijanja informacije.*

Procjena aktivnosti

- U završetku, učesnici se vrate u veću grupu i podijele svoja otkrića s drugima. Tokom diskusije, grupa bi trebala klasifikovati različite glasine u kategorije. Mogu se poslužiti kategorijama koje su predložene na ovoj stranici <http://www.hoax-slayer.net/>.

Hoax Slayer omogućava korisnicima na Internetu da provjere istinitost informacije koja je objavljena na Internetu i da otkriju lažne informacije. Oni daju argumente za validaciju ili pobijanje informacije. Oni klasifikuju informacije u različite kategorije, naprimjer: lažne vijesti, štetni softver, zavaravanje, lažna objava, šala, politika, prevara, fiktivna upozorenja, itd.

Upozorenje: stranica Hoax Slayer nije u potpunosti oslobođena od grešaka. Važno je da budete oprezni i kritični u svim situacijama.

- Zamolite grupu da svoju definiciju glasine pročisti, kao što se pojavljuje na Internetu.
- Na kraju, razgovarajte s učesnicima o tome kako bi mogli biti uključeni u širenje ili poricanje glasina. Naprimjer, informišući stranice za zviždače ili upozoravajući druge, moguće primaocce poruke.

Savjeti

Da bi se aktivnost odvijala bez poteškoća, odaberite glasine koje su bile dosta obrađene, kako bi učesnici našli dosta materijala.

Izvor

Ova aktivnost je prilagođena iz alata "Educaunet", obrazovnog sredstva o rizicima na Internetu: www.educaunet.be.

4.2.4.

PROVJERA ČINJENICA

Ciljevi

Ova aktivnost će učesnicima omogućiti da:

- Procijene pouzdanost informacija koje nalaze online.
- Istraže neke od poteškoća s kojima se mlade gej osobe suočavaju u odnosu na govor mržnje.
- Razmisle o vlastitom ponašanju u odnosu na online sadržaje.

Ciljana publika

Od 18 godina starosti

Veličina grupe

8-20 učesnika

Materijali

- Pristup Internetu.
- Papir i olovke.
- Prezentacijska ploča i flomasteri.
- Podrška za aktivnost 1: scenarija (onoliko primjeraka koliko ima učesnika).
- Podrška za aktivnost 2: zadatak 'istraživača' i 'posmatrača' (onoliko kopija koliko ima učesnika; jedna polovina su 'istraživači', druga su 'posmatrači').
- Podrška za aktivnost 3: list za posmatrača (za svakog posmatrača).
- Podrška za aktivnost 4: provjera informacija.

Vrijeme

Oko 2 sata (zavisno od veličine grupe).

Priprema

- Učesnike pozvati da postanu 'istraživači', koji proučavaju pitanje homofobičnih napada, ispitujući to za svoje predstavnike u skupštini. Istraživači trebaju procijeniti pouzdanost informacija koje su objavljene online i razviti strategije koje bi mogli koristiti za procjenu pouzdanosti.
- Objasnite da će aktivnost imati za cilj da istraži korištenje Interneta kao izvora informacija. Upitajte učesnike koliko koriste Internet u ovu svrhu i da li imaju 'omiljene' stranice.
- Dajte im scenarije (podrška za aktivnost 1) i provjerite da li su svi razumjeli zadatak.
- Objasnite da će raditi u grupama po 4 osobe, gdje će dvoje biti 'istraživači', a dvoje 'posmatrači' metodologije koju istraživači koriste.

Aktivnost:

- Nakon što su se podijelili u grupe, recite im da svako istraživanje mora imati odgovarajuću metodologiju. Pitajte ih da li mogu da vam ponude neke važne elemente za provedbu istraživanja, i napravite spisak od prijedloga na prezentacijskoj ploči. To možete i sami da uradite, u slučaju da nemate dovoljno vremena.
- Zamolite svaku grupu da izaberu svoja 2 'istraživača' i 2 'posmatrača', a zatim im dajte odgovarajuće kartice (podrška za aktivnost 2 za istraživače i podrška za aktivnost 3 za posmatrača). Pobrinite se da

svi razumiju zadatak. Nastojte da imate manje-više jednak broj onih koji rade za vladu, i onih koji su u različitim opozicionim strankama.

- Recite učesnicima da ćete im dati 30 minuta da obave svoje istraživanje. Predložite im da prvih 20 minuta iskoriste za traženje relevantnih informacija, a posljednjih 10 da se usaglase oko osnovnih tačaka koje će predstaviti svojim zastupnicima (samo jedan politički lik po grupi). Mogu ih predstaviti kao «tačke»: učesnici trebaju zamisliti da će dati sažeti izvještaj zastupnicima u skupštini, a ne da će sami držati govor!
- Nakon što grupe završe sa zadatkom, pozovite ih da se maknu od svojih računara i mobilnih telefona. Dajte im još 5-10 minuta kako bi posmatrači iz svake grupe mogli dati povratne informacije o svojim ključnim opažanjima.
- Pozovite grupu da se okupi i zatražite od istraživača da predstave svoje rezultate istrage.
- Omogućite vrijeme nakon svake prezentacije za posmatrače, kako bi oni predstavili svoje rezultate i dozvolite vrijeme za pitanja iz drugih grupa, vezano za informacije ili za strategiju.

Procjena aktivnosti

Pozovite učesnike da naprave refleksiju na aktivnost, postavljajući sljedeća pitanja:

Pitanja o istraživanju i prenošenju informacija zastupnicima u skupštini:

- *Da li vam je ovaj zadatak bio lagan?*
- *Kako ste odlučili koje web stranice da koristite kao izvor informacija? Koliko ste zabrinuti u vezi s 'pouzdanosću' stranica ili 'istinom' u informacijama koje ste podijelili?*
- *Da li ste dali više važnosti pronalazaženju informacija, koje bi mogle opravdati poziciju vaših zastupnika, ili davanju 'objektivnog' prikaza problema? Šta mislite da bi stvarni istraživač uradio?*
- *Da li ste tražili primjere govora mržnje protiv gej osoba? Ako neke grupe to nisu uradile, da li misle da bi to bilo relevantno za uraditi?*
- *Da li mislite da bi vaši zastupnici bili zadovoljni sa vašim istraživanjem? Da li mislite da bi oni, koje oni zastupaju, bili zadovoljni?*

Pitanja vezana za korištenje Interneta u svrhu pretrage:

- *Da li ste pronašli nešto važno o korištenju interneta za istraživanje? Da li biste voljeli dodati nešto na spisak stvari koje smo na početku aktivnosti naveli?*
- *Da li ste se iznenadili količinom različitih informacija koje ste svi dobili? Kako biste to objasnili?*
- *Na koje načine bismo mogli provjeriti da li je neka stranica pouzdana, ili da li se tim informacijama može vjerovati? Kako to inače radite?*

Kriteriji za procjenu kvaliteta informacija

Ne postoje alati koji mogu zamijeniti ljudsko rasuđivanje u procjeni kvaliteta neke informacije ili dokumenta. Tokom istraživanja, učesnici moraju ostati kritički nastrojeni i analizirati ono što pronađu kroz upoređivanje, kritikovanje, itd. Da li je informacija pouzdana? Da li je ovo tačna činjenica? Da li je interpretacija? Možda je glasina? Ili je nečije lično mišljenje? Da li imaju neke druge tačke gledišta na ovu temu? Je li ovo ono što tražim? Da li je moja metodologija istraživanja prilagođena? ... Glavni kriteriji za procjenu kvaliteta informacija su:

- *Da li ove informacije imaju reference?*
- *Da li su pouzdane?*

- *Da li su tačne, precizne, potpune?*
- *Da li daju neke nove podatke?*
- *Da li su dostupne?*
- *Da li im je dobra struktura, organizacija ili su dobro napisane?*
- *ltd.*

Pitanja o homofobiji i govoru mržnje online

- *Da li ste pronašli primjere diskriminacije ili zlostavljanja?*
- *Da li smatrate da su informacije koje ste pronašli netačne ili nepravedne?*
- *Kakvi su rizici kada svako može objaviti svoje mišljenje online?*
- *Da li ima nešto što biste vi mogli uraditi da smanjite rizik da drugi ovakva mišljenja uzmu kao činjenice?*

Savjeti

- Aktivnost će biti uspješnija ako se s 'posmatračima' unaprijed obavi razgovor. Ako je to moguće, možete imati samo jednog posmatrača u svakoj manjoj grupi i povećati broj 'istraživača'.
- Istraživači ne trebaju misliti da ih posmatrači 'testiraju'. Možete im reći da je zadatak posmatrača da pregledaju različite metode istraživanja i da postoji više načina kako pristupiti tom zadatku.
- Možete odlučiti da istraživačima ne pokažete list za posmatrače; na ovaj način, nećete im pokazati neke ključne elemente, te bi rezultati mogli biti interesantniji. Ali, na ovaj način ćete staviti veći pritisak na istraživače. Pokazujući im ovaj list, kreirat ćete bolji odnos i saradnju između istraživača i posmatrača.
- Tokom perioda povratnih informacija, možete istražiti da li će istraživanje biti pristranije prema rezultatima koje 'želimo' dobiti. Možete to iskoristiti da pitate učesnike kako se uopšteno odnose prema informacijama koje vide, ali u koje ne žele da povjeruju.
- Jedna od opasnosti što su dezinformacije ili jake pristrasnosti toliko zastupljene na Internetu je upravo to što se lako mogu proširiti kao 'činjenice'. Trebate istražiti da li učesnici smatraju da su možda propustili neku 'činjenicu', koju su vidjeli na Internetu, i da li bilo koja od tih informacija može pomoći u širenju predrasuda o nekoj grupi ili pojedincu.
- Možete koristiti i kontrolnu listu u podršci za aktivnost, vezanu za internetsku pismenost u svrhu dopune prijedloga učesnika o tome kako će provjeriti pouzdanost informacija objavljenih na Internetu. Naglasite da većina onoga što vidimo u sebi nosi elemente 'mišljenja'. Postoje mnogi načini za predstavljanje informacija da bi se neko određeno gledište učvrstilo. Naprimjer, izostavljanje primjera homofobičnog govora mržnje daje utisak da to ne predstavlja problem.
- Možete obaviti istraživanje o praćenju lažnih vijesti na Internetu i razgovarati s učesnicima o tome kako lažne vijesti doprinose pogoršanju govora mržnje.

Varijacije

- Možete odabrati različitu 'ciljanu grupu' za učesnike u istraživanju, npr. žene, Rome ili neku drugu etničku manjinu, azilante, migrante, itd.
- Također, aktivnost možete provesti i bez posmatrača, gdje će svako biti svoj vlastiti posmatrač. U ovom slučaju, trebate kroz list za posmatrače proći s cijelom grupom, prije aktivnosti, i zamoliti ih da provjere vlastite metode tokom istraživanja.

Izvor

Council of Europe, *Bookmarks – A Manual for combatting hate speech online through human rights education*, Council of Europe, Strasbourg, 2014.

Dodatne informacije

Za ostale obrazovne aktivnosti za strategije protiv dezinformacija, pogledajte web stranicu: mediasmarts.ca/sites/default/files/tutorials/facing-online-hate/index.html.

Podrška za aktivnost 1: **Scenario**

Nakon brojnih homofobičnih napada na mlade gej osobe, a posebno na online stranicama i videima, kao i nakon jakog lobiranja NVOa, u Skupštini se pavela debata o ovom pitanju. Vlada je predložila nacrt zakona za dodjelu sredstava iz budžeta ka obrazovanju u svrhu borbe protiv homofobičnih stavova i kako bi se pružila podrška mladim gej osobama. Glavne opozicione stranke se sve protive novom zakonu. Trebate zamisliti da radite kao istraživač za političarku koja želi da učestvuje u debati. Zamolila vas je da joj pripremite kratki izvještaj za pripremu njenog govora, sa nekoliko ključnih tačaka koje treba navesti u debati. Na raspolaganju vam je 20 minuta za preliminarno istraživanje.

Podrška za aktivnost 2: **Zadaci za ‘istraživače’ (koji rade za političarku) i za ‘posmatrače’.**

‘Istraživači’ za političarku br. 1

Vaša političarka je članica vlade. Treba glasno dati podršku novom zakonu. Obavite Internet pretragu i nađite informacije koje će joj koristiti u pripremi govora. Nakon toga, napravite spisak od oko 5 ključnih tačaka koje mislite da treba spomenuti.

‘Istraživači’ za političara br. 2

Vaš političar je član opozicije. On se protivi dodjeli sredstava iz budžeta za ovaj problem. Obavite Internet pretragu i nađite informacije koje će mu koristiti u pripremi govora. Nakon toga, napravite spisak od oko 5 ključnih tačaka koje mislite da treba spomenuti.

‘Istraživači’ za političarku br. 3

Vaša političarka je članica manjinske stranke. Vaša stranka još nije odlučila da li će podržati ovaj zakon ili ne. Obavite Internet pretragu i nađite informacije koje će joj koristiti u donošenju odluke. Nakon toga, napravite spisak od oko 5 ključnih tačaka koje mislite da treba spomenuti.

“Posmatračī”

Vaš zadatak je da analizirate pristup koji koriste istraživači. Pokušajte prikupiti što više podataka vezano za pitanja na listu za posmatrače. Istraživače možete pitati da vam objasne šta rade ili zašto su odabrali neki pristup, ali bez da im previše smetate u poslu!

Podrška za aktivnost 3: **List za posmatrače**

Pregledajte termine koje koriste za pronalaženje informacija	
Naziv stranice	
Koliko minuta, otprilike, provedu na stranici.	
'Politička orijentacija' stranice (pro-gej, anti-gej, neutralno)	
Zašto su odabrali ovu stranicu?	
'Autoritet' stranice: zašto bi joj se vjerovalo? Da li je grupa ovo provjerila? Ako jeste, šta su spoznali?	
Šta je bio izvor podataka ili koje su reference za dobijene informacije i da li je grupa sve to provjerila?	
Sve drugo vezano za način kako su istraživači pristupili ovom zadatku.	

Podrška za aktivnost 4: **Provjerite informacije**

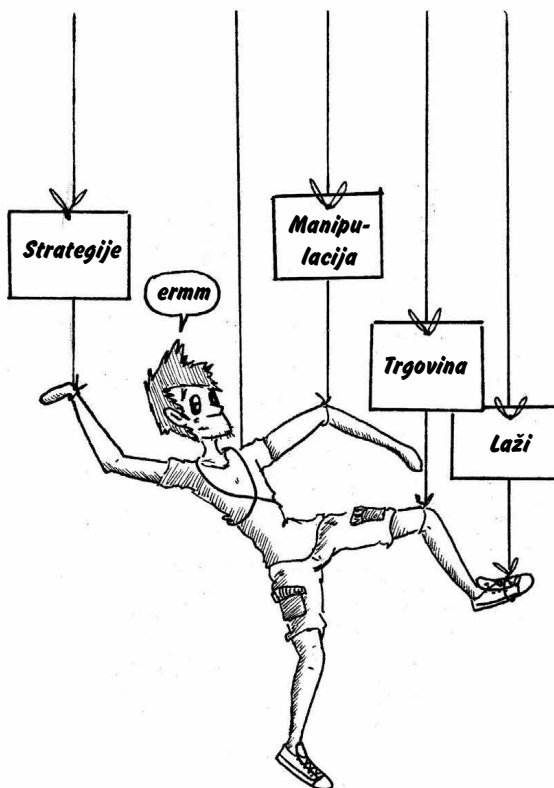
Provjerite argumente

- Da li su navedeni izvori izjava? Da li su argumenti jednostavno stavljeni kao 'zdravorazumski'?
- Da li su izvori navedeni i da li se smatraju autoritetima za ovu temu?
- Da li su argumenti neoborivi ili postoji prostor za drugu vrstu zaključka?
- Da li su argumenti zasnovani na 'činjenicama' ili apeluju na emocije, tradicionalna uvjerenja ili, čak, željeni rezultat?
- Da li bi se 'činjenice' ili dati argumenti mogli provjeriti?
- Da li argumenti sadrže generalizacije vezane za pojedince ili grupe?
- Da li ste se susreli s rasističkim ili diskriminatornim generalizovanjem?
- Da li su moguće i druge perspektive i da li bi one dokazale mane argumentacije?
- Da li su izjave zasnovane na *ad hominem* (ličnim) argumentima, tj. argumentima koji napadaju drugačije od onoga što jeste i ne onoga što se govori?
- Da li način prezentacije čini argumentaciju ubjedljivijom, naprimjer koristeći upečatljive slike ili multimediju?

Provjeriti pouzdanost

- Da li se stranica smatra relevantnim izvorom informacija ili mišljenja? Da li drugi izvori imaju link za ovu stranicu?
- Da li su vlasnici ili autori ove stranice jasno navedeni? Da li im možemo vjerovati?
- Šta ova stranica govori o svojim namjerama?
- Da li je vjerovatnije da bi ova stranica bila neobjektivna zbog svoje lokacije, identiteta autora ili onoga što navodi kao svoju misiju?
- Da li stranica daje više od jedne tačke gledišta?
- Koliko se često stranica ažurira i da li na njoj nalazite skorašnji sadržaj?
- Da li možemo naći sličan sadržaj na drugim stranicama?
- Da li je moguće postojanje sukoba interesa, naprimjer u vezi s komercijalnim interesima ili političkom povezanošću?
- Da li stranica daje reference i izvore za objavljeni sadržaj?
- Da li stranica ima jasno navedenu politiku o rasističkom ili diskriminatornom sadržaju?
- Kako se nose s ovom vrstom sadržaja i na koji način odgovaraju na pritužbe?

4.3. Propaganda

Svaka ekstremistička ideologija se koristi veoma učinkovitim komunikacijskim strategijama, miješajući manipulaciju, izvrtnje činjenica, intervencije na slikama... Mladoj osobi je teško da ne krene za ovim porukama, osim ako nemaju neophodne vještine da analiziraju ono što do njih dolazi.

U ovom dijelu ćete pronaći neke pedagoške alate za bavljenje problemom propagande.

ANALIZA PROPAGANDNOG POSTERA

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Identifikovanje propagandnog postera.
- Otkrivanje po čemu se propagandni poster razlikuje od drugih postera (političkih, oglašivačkih, kino-postera).
- Razumijevanje i definisanje propagande.
- Učenje kako definisati vizualne i semantičke elemente propagande.
- Napraviti nacrt definicije propagande.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

6-25 učesnika

Materijali

- Papir i olovke.
- Propagandni poster (jedan primjerak od svakog odabranog postera po manjoj grupi). Savjetujemo vam da napravite odabir postera uzimajući u obzir specifičnosti grupe. Neki primjeri su dati u podršci za aktivnost.
- Podrška za aktivnost: Definicije

Vrijeme

Oko 1 sat i 15 minuta.

Vještine i znanja potrebna kod voditelja

Razumijevanje koncepta propagande.

Aktivnost

- Prikupite razne letke ili postere s Interneta, neke propagandne, a neke ne. Neki primjeri su dati u podršci za aktivnost.
- Napravite manje grupe i podijelite olovke i papir.
- Zamolite učesnike da u manjim grupama daju svoje viđenje riječi 'propaganda' i da napišu svoje ideje, slike ili riječi koje im padaju na pamet.
- Svakoj manjoj grupi dajte seriju postera. Možda ćete htjeti da grupama podijelite iste ili različite postere ili letke; to zavisi o zaključcima koje želite izvući iz aktivnosti.
- Zamolite učesnike da pogledaju postere ili letke kao grupa, a zatim da odgovore na sljedeća pitanja:
 - Šta uopšteno osjećate?
 - Koje karakteristike su zajedničke svim ovim dokumentima?
 - Za koje od ovih postera mislite da spadaju u kategoriju 'propagande'?
- Vratite učesnike u veliku grupu i zamolite ih da podijele svoje odgovore i razgovaraju o njima. Da li ste naišli na sličnosti ili razlike u mišljenjima? Ako jeste, zašto?

- Zamolite učesnike da ponovo pogledaju sve postere i likove, koji su okarakterisani kao «propaganda» i pokušajte identifikovati neke od glavnih karakteristika.
- Ponovo se podijelite u podgrupe i zamolite učesnike da naprave vlastitu definiciju propagande na posteru po svom izboru. Trebali bi da daju osvrt i obuhvate karakteristike propagande.
- Izložite sve postere i predstavite informacije cijeloj grupi: da li nailazite na sličnosti ili razlike među grupama? Zašto bi to moglo biti?
- Zamolite od grupe da koristi različite definicije, koje su razvile manje grupe, za pronalaženje jedne, zajedničke definicije propagande.
- Uporedite definiciju s onima koje nalazite u različitim izvorima, npr. u rječniku, enciklopediji ili na Internetu. Podrška za aktivnost će vam dati definicije. Zamolite grupu da vam kaže koja definicija im se čini najtačnija.
- Za diskusiju možete koristiti neke opšte karakteristike propagande (možete dodati i druge!):
 - *Označeno tijelo je, po mnogim aspektima, žrtva.*
 - *Kompleksan problem prikazan izuzetno jednostavnim.*
 - *Suprotstavljene realnosti.*
 - *Čini da ljudi misle da svi imaju isto gledište.*
 - *Realizacija zakopanih strahova ili referenca na poznate likove iz prošlosti.*
 - *Itd.*

Izvor

E-engagement against violence, a project of Università degli Studi di Firenze : e-engagementagainstviolence.eu/index.

With financial support
of the DAPHNE Programme
of the European Union

Podrška za aktivnost 1: **Posteri**

Tačka preloma

EU nas je sve izdala

Moramo se osloboditi EU i zauzeti kontrolu nad našim granicama

Podrška za aktivnost 1: **Posteri**

Zaustavite invaziju

Reci ne Islamu

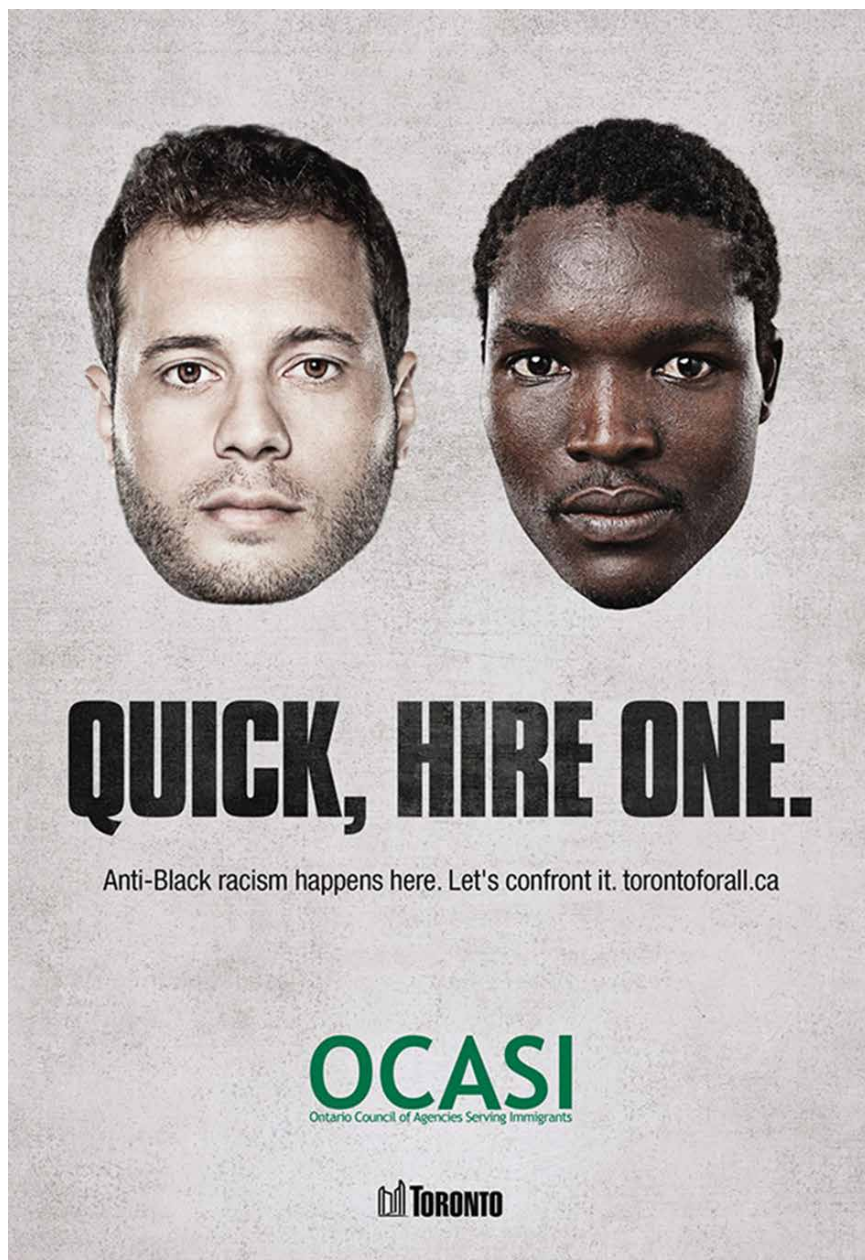
Reci ne džamijama

Reci ne halalu

Reci ne Evropi!

Podrška za aktivnost 1: **Poster**

*Da li bi vaš zastupnik u vlasti uspješno prošao FBI provjeru?
Trevor Loudon predstavlja
Neprijatelji među nama*

Podrška za aktivnost 1: **Poster**

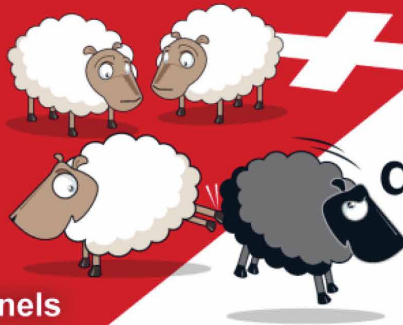
Brzo, zaposli jednog.

Ovdje smo protiv rasizma protiv crnaca. Idemo se suprotstaviti.

Podrška za aktivnost 1: **Posteri**

HOME

Initiative populaire
pour le renvoi
des étrangers criminels

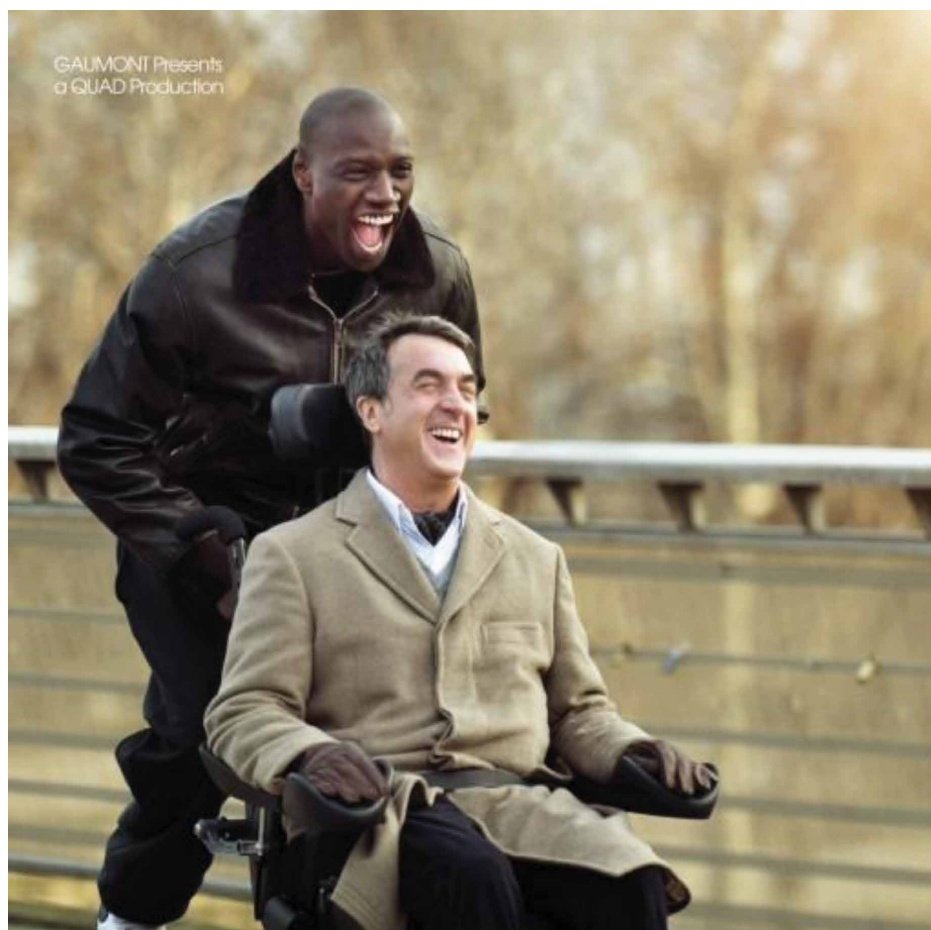

Pour plus
de sécurité

Tvoja boja kože ne treba biti odrednica tvoje budućnosti.

Za više sigurnosti: Popularna inicijativa da se strani kriminalci pošalju tamo odakle su došli

Podrška za aktivnost 1: **Posteri**

GALMONT Presents
a QUAD Production

François Cluzet Omar Sy
Untouchable

Written and directed by Eric TOLEDANO and Olivier NAKACHE

ANNE LE NY AUDREY FLEURIOT CLOTILDE MOULLET DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY MATHEU VADEPES ORIGINAL MUSIC LUDOVIC ENJAULT
EDITOR CÉCILE FUGAL-ANSOUS BY ASSISTANT DIRECTOR HÉLÈNE RUET CASTING GIGI AKOXA SET FRANCIS EMMANUELLI
SONOR PASCAL ABRAMANT LINE PRODUCER LAURENT SIVOT PRODUCED BY NICOLAS DUVAL ADASSOVSKY YANN ZENOU AND LAURENT ZETZOUN
A QUAD GALMONT TFI FILMS PRODUCTION TEN FILMS CHAOCORP CO-PRODUCTION WITH THE PARTICIPATION OF CANAL+ AND CINÉCINÉMA
IN ASSOCIATION WITH APOEV 2 AND CINÉMA GÉ 4 DEVELOPPEMENT INTERNATIONAL SALES AND DISTRIBUTION GALMONT

QUAD GALMONT TFI FILMS CHAOCORP TenFilms

© 2010 GALMONT. TFI FILMS. CHAOCORP. TEN FILMS

Podrška za aktivnost 1: **Posteri**

Stanite! Da, zabrani minareta

Podrška za aktivnost 2: **Definicije**

- *Oxford English rječnik: Informacije, posebno one koje su neobjektivne ili varljive, korištene za promovisanje političkih ciljeva ili stanovišta.*
- *Cambridge rječnik: Informacije, ideje, mišljenja ili slike, često u svrhu predstavljanja samo jednog dijela argumenta, koje se objavljuju, ili na drugi način šire s namjerom da utiču na mišljenje.*
- *Collings English rječnik: Propaganda su informacije, često netačne, koje političke organizacije objavljuju ili emituju u svrhu vršenja uticaja na ljude.*
- *Vaša definicija:*

ANALIZA PROPAGANDNOG GOVORA

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Razumijevanje i definisanje propagande.
- Identifikovati različite tehnike propagande.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

Najviše 20 učesnika

Materijali

- Flomasteri u bojama.
- Propagandni govor po vašem izboru ili, ako je moguće, video govora.
- Podrška za aktivnost: tehnike propagande (onoliko primjeraka, koliko ima učesnika).
- Kompjuter s dobrom vezom za Internet i zvukom i, ako je potrebno, projektor.

Vrijeme

Oko 1,5 sata.

Aktivnost

- Prikupite selekciju različitih propagandnih govora s Interneta, uključujući audio i video snimke.
- Instalirajte uređaj za slušanje ili gledanje materijala, ako je to potrebno.
- Slušajte ili gledajte odabrane govore s učesnicima.
- Podijelite primjerke govora u pisanom obliku i flomastere u bojama svakim učesnicima.
- Pojedinačno ili u manjim grupama, pitajte učesnike:
 - *Da sve informacije označe žutim.*
 - *Da sve komunikacijske alate označe zelenim.*
 - *Da sva politička obećanja označe plavim.*
 - *Da sve propagandne alate označe crvenim.*
- Zamolite učesnike da za svaki od označenih slijedova riječi odrede elemente koji predstavljaju informacije, komunikaciju, obećanja ili propagandu.
- Pozovite učesnike da podijele svoju analizu s grupom.
- Vratite se na crvene dijelove govora i pogledajte da li su učesnici uspješno identifikovali tehnike, koje se često koriste u propagandnom diskursu. Podijelite podršku za aktivnost (tehnike propagande) u svrhu pomoći u aktivnosti.

Izvor

E-engagement against violence, un projet de projet de l'Università degli Studi di Firenze: e-engagementagainstviolence.eu/index.

Podrška za aktivnost: **Tehnike propagande**

Tehnike	Opis	Primjer iz odabranog govora
Izazivanje straha	Uplašena javnost se lakše predaje idejama.	
Priziv na vlasti	Citiranje važnih osoba ili podsjećanje na uzore iz prošlosti u svrhu podrške nekoj ideji: pretakanje, korištenje mitova za dobrobit cilja.	
Svjedočenje	Pozivanje na stručnjake ili obične ljude u svrhu davanja težine propagandnoj poruci.	
Ponašanje krda	Insinucija da uticajan, masovan pokret već podržava ideju (princip jednoglasja uz konformistički pritisak grupe na pojedinca).	
Revizionizam	Redefinisanje riječi ili falsifikovanje priče u stranačkom duhu.	
Neodobravanje	Navoditi su ideju ili radnju usvojila protivnička grupa, kako bi publika izrazila neodobravanje ideje, bez stvarne informacije o njoj.	
Čedne izjave	Da bi se apelovalo na patriotizam, želju za mirom, slobodom, pravdom, čašću, itd., ograničavajući kritičko razmišljanje publike. Putem asocijacija, ideje iza koncepata i programa govornika će se percipirati kao dobre, inspirativne i istinske.	
Namjerna netačnost	Davanje činjenica kroz dezinformacije ili citiranje statistike bez navođenja izvora. Ovim se namjerava kreirati utisak da je govor zasnovan na činjenicama.	
Prenos	Promovisati pozitivne ili negativne kvalitete neke osobe, tijela ili vrijednosti (pojedinačne, grupne, nacionalne, itd.), u poređenju s trećom stranom, a u svrhu da se drugo lice učini manje (ili više) prihvatljivim.	
Pretjerano pojednostavljanje	Korištenje opštih izjava u svrhu davanja jednostavnog rješenja za složen problem.	
Prosječna osoba	Korištenje jezika i načina ponašanja (oblačenje, gestikulacija, akcent) obične osobe.	
Stereotipi	Koristiti predrasudu i stereotipe publike.	
Žrtveni jarac	Odabir jednog neprijatelja na kojeg će se svaliti krivica, pojedinca ili grupu osoba, optužene da je problem isključivo njihova krivica, kako bi se izbjegao razgovor o tome ko je zaista kriv i da se ne bi ulazilo dublje u sam problem.	
Slogan	Formulisati ideje u oblik kratke izjave koju će publika zapamtiti.	
Preokret u semantičkom značenju	Zamijeniti jedan izraz drugim, u svrhu dramatizacije ili uveličavanja činjenica ili, s druge strane, ublažavati ih. Naprimjer, 'država u rasulu', radije nego 'u ekonomskoj krizi', ili 'avionski udari' umjesto 'bombardovanja', 'kolateralna šteta' umjesto 'civilne žrtve'.	

4.3.3.

RAZUMIJEVANJE GOVORA MRŽNJE

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Poboljšati razumijevanje različitih oblika govora mržnje online i posljedica koje nosi po žrtve i cijelo društvo.
- Istražiti moguće odgovore na govor mržnje online.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

10-25 učesnika

Materijali

- Papir i olovke.
- Dvije table ili prezentacijske ploče i flomasteri (pripremiti dvije ploče s naslovima 'Posljedice za žrtve' i 'Posljedice za društvo').
- Podrška za aktivnost: Primjer govora mržnje (jedan primjerak za svaku manju grupu).

Vrijeme

Oko 1 sat.

Aktivnost

- Zamolite učesnike da vam kažu šta podrazumijevaju pod pojmom govora mržnje online.
- Pitajte da li je iko od njih ikada vidio govor mržnje online, bilo da je bilo usmjereno direktno prema nekome ili prema predstavnicima neke grupe (npr. gej osobe, crnci, Muslimani, Jevreji, žene, itd.). Šta su učesnici osjetili kad su to vidjeli? Kako mislite da su se osjećale žrtve?
- Objasnite učesnicima da se termin 'govor mržnje' koristi za veliki spektar sadržaja:
 - *Prvo, on obuhvata više nego samo 'govor' u uobičajenom smislu i može se koristiti u vezi s drugim oblicima komunikacije, kao što je video, slika ili muzika, itd.*
 - *Termin se može koristiti da se opiše veoma pogrdno i, čak, prijeteće ponašanje, kao i komentari koji su 'samo' uvredljivi.*
- Objasnite učesnicima da će analizirati neke od stvarnih primjera govora mržnje online, posebno s fokusom na uticaj na same žrtve i društvo.
- Podijelite učesnike u grupe. Svakoj grupi dajte jedan primjer govora mržnje online.
- Pozovite učesnike da razgovaraju o svom slučaju i da odgovore na sljedeća pitanja:
 - *Ko su žrtve govora mržnje u ovom primjeru? Kakve su posljedice govora mržnje po žrtve?*
 - *Kakve posljedice bi ovaj primjer govora mržnje mogao imati na osobe koje se identifikuju sa zajednicom na koju se to odnosi i na cijelo društvo?*
- Dajte učesnicima 15 minuta da odgovore na pitanja.

Procjena aktivnosti

- Pozovite učesnike da se vrate u veliku grupu.
- Podijelite svaki od primjera tako što ćete od manjih grupa zatražiti da predstavite svoje odgovore. Zabilježite odgovore na pitanja na ploči. Ako grupe budu imale slične odgovore, označite to na ploči tako što ćete podvući odgovor ili ćete staviti broj do njega, čime ćete označiti da je više od jedne grupe došlo do istog odgovora. Nakon što sve grupe predstavite svoje odgovore, pregledajte dvije grupe odgovora i dajte refleksiju na aktivnost s cijelom grupom:
 - Šta mislite o ovoj aktivnosti? Kako ste se osjećali u vezi s primjerima koje ste analizirali?
 - Koje su neke od zajedničkih posljedica govora mržnje koje su grupe predstavile?
 - Da li su grupe, koje su bile meta govora mržnje u vašim primjerima, imale nešto zajedničko?
 - Da li je bilo nekih sličnosti u posljedicama, bez obzira na to koja grupa je bila meta govora mržnje?
 - Šta bi mogle biti posljedice, ako se ovakvo ponašanje proširi online, a da niko ne učini ništa u smislu reagovanja na ovaj problem?
 - Koje alate i metode možete zamisliti u svrhu reagovanja na govor mržnje online?
 - Šta sami možemo uraditi ako se suočimo s ovakvom vrstom ponašanja online?

Varijacije

- Ako imate dovoljno vremena, možda ćete htjeti da pozovete učesnike da naprave poruke solidarnosti sa žrtvama govora mržnje (vezano za primjere o kojima ste razgovarali).
- Možete se poslužiti studijama slučaja da pogledate vezu između govora mržnje i slobode izražavanja. U ovom slučaju, možete s učesnicima razgovarati o ograničenjima (ili nedostatku istih) koja bi mogla biti korištena u svakom slučaju.

Dodatno štivo

- Više informacija o kampanji protiv govora mržnje online možete naći na ovom linku: www.nohatespeech.org.
- Pozovite učesnike da izraze svoje protivljenje na način da otkriju i pridruže se pokretu.

Izvor

Council of Europe, *Bookmarks – A Manual for combatting hate speech online through human rights education*, Council of Europe, Strasbourg, 2014

Podrška za aktivnost: **Primjeri govora mržnje**

1. Mladić vijori ogromnom zastavom nacionalističke stranke na svom profilu na društvenoj mreži i postavlja komentare kao što su "Van Islamu iz moje zemlje - Zaštitimo naše ljude". On objavljuje fotografije sa simbolom polumjeseca i zvijezde, preko kojih je znak zabrane. Širi informacije putem društvenih medija i svoje lične web stranice.
2. X. piše publikaciju u kojoj ne samo da demonstrira kako se Holokaust "nikada nije desio", nego piše uvredljive i rasističke primjedbe o Jevrejima. A. dijeli publikaciju na svom ličnom blogu i na nekoliko anti-jevrejskih web stranica. A. također, stavlja sadržaj na wiki, navodeći da su to 'naučne informacije' o Holokaustu.
3. Članak, kojeg je napisao vodeći novinar u jednom novinama bliskim vodećoj političkoj partiji, naziva Rome «životinjama» i poziva na njihovo uništenje svim sredstvima. Na forumu, koji je povezan s online verzijom tih novina, postavljeno je mnogo komentara koji su saglasni s navodima novinara. Novine nisu dale ni objašnjenje, ni izvinjenje za navode. Drugi članci se pojavljuju sa online komentarima, u kojima se pojavljuju isti stavovi i koristi isti ton, a sve veći broj ljudi komentariše na forumu.
4. Organizuje se online kampanja koja navodi da je do ekonomske krize došlo zbog imigranata i izbjeglica. Šire se objave na platformama društvenih mreža: fotografije s izbjeglicama koje ispoljavaju agresiju, slike izbjeglica u ponižavajućim situacijama, komentari o tome kako krađu poslove od lokalaca. Veliki broj dezinformacija se širi putem društvenih mreža, uključujući lažne statističke podatke o tome kako su imigranti nasilni i kako izazivaju probleme.
5. Uvredljivi komentari se postavljaju na mnoge medijske stranice, tvrdeći da stranci nemaju prava da budu u ovoj zemlji. Neki od komentara pozivaju na nasilje protiv stranaca koji nisu bijelci.
6. Pojavljuju se video prilozima koji navode da su osobe iz LGBT zajednice «devijantne» i «bolesne» i da bi ih se trebalo držati dalje od društva jer uništavaju tradiciju i produžetak nacije. Videi se pozivaju na «naučna istraživanja», ali su poveznice često pogrešno navedene ili selektivne. Neki od videa pokazuju fotografije LGBT porodica s djecom.

7. Dolazi do prekida nogometne utakmice zbog uvreda i skandiranja navijača protiv jednog od igrača kojeg smatraju «crnim». Video skandiranja i zaustavljanja utakmice se objavljuje online i brzo se širi. Rasistički komentari su se proširili na nekoliko web stranica. Nakon što su upućene žalbe, jedan broj onih, koji su podržavali komentare, su tvrdili da su žrtve cenzure.

8. Oglas za farmerke se, već neko vrijeme, širi Internetom. Pokazuje scenu žene okružene muškarcima. Scena posjeduje seksualne implikacije, a sveopšti utisak je da se radi o seksualnom nasilju i silovanju. U jednoj se državi požalilo nekoliko organizacija. Vijest o slučaju na Internetu je privukla mnoge komentare, a mnogi od njih naglašavaju da su žene objekti s kojima se muškarci igraju i mogu biti nasilni s njima.

9. Jedan političar je optužio Muslimane da su glavni uzrok kaznenih djela počinjenim nad djevojčicama. Apeluje da je to «opšte znanje» i daje nekoliko «dojmljivih primjera». Video, koji je povezan s člankom, privlači mnoge komentare; neki od njih su rasistički i nasilni. Govor citiraju druge osobe, koje podržavaju isto gledište i ono se sada predstavlja kao respektabilan i informisan stav.

10. Videi o nasilnim konfliktima u prošlosti između dvije države se i dalje nalazi na online video kanalu. Dodaju se mnogi komentari, u njima se koristi jezik rasizma o ljudima iz jedne od država. Rasizam i zlodjela među predstavnik dviju zajednica traje već duži vremenski period.

11. Muzika s nacionalističkim sadržajem se širi putem online muzičkog kanala. Neke pjesme objavljuju članovi iz dvije etničke zajednice, koje su prošle kroz nasilan sukob u prošlosti. Pjesme često potiču na nasilje protiv osoba iz druge etničke grupe.

4.4. Teorije zavjere

Ne može se poreći izopačenost onih koji nama manipulišu poričući neiskrene zavjere.

Najgore od svega je što to daje rezultate... posebno sa mladima koji pokušavaju uspostaviti vlastiti identitet, testirati sami sebe, propitivati svoju okolinu da bi mogli postati samo svoji!

Definisanje 'teorije zavjere' nije dovoljno za podizanje svijesti o toj temi. U sljedećim aktivnostima ćete vidjeti kako teorije zavjere funkcionišu u praksi.

4.4.1.

DA LI VJERUJEMO U ZAVJERU?

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Omogućiti učesnicima da bolje razumiju jezik teorija zavjere.
- Upoznati učesnike s događajima koji se interpretiraju kroz teorije zavjere i propitati ta tumačenja.

Ciljana publika

Od 15 godina starosti

Veličina grupe

9-25 učesnika

Materijali

- Računari s dobrom vezom za Internet ili mobilni telefoni.

Vrijeme

Oko 50 minuta.

Aktivnost

- Podijelite grupu na manje grupe sa po 3-5 osoba.
- Svakoj grupi dajte jedan događaj, koji je postao predmet teorije zavjere. Slijedi spisak događaja koji su tumačeni na ovaj način, ali to svakako nisu svi takvi događaji:
 - *11. septembra 2001. god.*
 - *Bomba u vozu u Madridu, 11. marta 2004. god.*
 - *Napad u Norveškoj, 22. jula 2011. god.*
 - *Charlie Hebdo, napadi u Montrouge i u Hyper Cacher prodavnici - 7.- 9. januara 2015.*
 - *Pariški napadi (Bataclan, Stade de France i restorani), 13. novembra 2015. god.*
 - *Bombaški napad u Briselu (Maalbeek stanica i aerodrom Zaventem), 22. marta 2016. god.*
 - *Bombaški napad na Manchester arenu, 22. maja 2017. god.*
- Pitajte svaku manju grupu da odabere zapisničara i da zajedno rade na traženju odgovora na sljedeća pitanja, kroz pretragu na Internetu:
 - *O čemu govorimo? Šta kažu činjenice?*
 - *O kome govorimo? Ko su različiti protagonisti?*
 - *Šta o njima znamo?*
 - *Gdje se to desilo?*
 - *Kada se desilo?*
 - *Kakvi su interesi uključenih strana u predstavljanju svog tumačenja o događaju?*
- Pozovite učesnike da se vrate u veliku grupu.
- Zamolite grupe da predstave svoje rezultate istraživanja.

Procjena aktivnosti

Nakon završenih prezentacija, možete produžiti aktivnost pokretanjem otvorene debate o pitanju teorija zavjere i kako posmatramo informacije iz medija. Slijedi nekoliko pitanja kojima možete potaknuti debatu:

- Šta je činjenica? Kakva je razlika između činjenice i njenog <objašnjenja> ili <tumačenja>?
- Šta za vas znači riječ <zavjera>?
- Kako tražite informacije?
- Kakva je razlika između pouzdanih i nepouzdanih informacija?
- Gdje ste pronašli informacije koje ste nam prezentovali?
- Kako ste prepoznali pouzdane informacije?

Izvor

BePax, *Déconstruire les théories du complot*, www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf.

4.4.2.

TVOJ RED DA NAPRAVIŠ TEORIJU ZAVJERE!

Ciljevi

Ciljevi aktivnosti su:

- Razviti osjećaj autonomnosti i kreativnosti.
- Steći bolje razumijevanje o teorijama zavjere.
- Razviti kritičko razmišljanje.

Ciljana publika

15- 18 godina starosti

Veličina grupe

15-25 učesnika

Materijali

- Prezentacijska ploča i flomasteri.
- Papir i olovke.
- Sredstvo za prikazivanje videa (računar, projektor, itd.) i dobra veza za Internet.
- Podrška za aktivnost

Vrijeme

Dvije odvojene 50-minutne sesije.

Priprema

- Možete početi aktivnost pokazujući video parodiju na temu teorija zavjere, ako imate nastavne materijale. Evo nekih primjera, a možete pronaći i neke druge:
 - Primjer 1: <https://www.youtube.com/watch?v=fNS4lecOaAc&t=64s>
 - Primjer 2: <https://www.youtube.com/watch?v=RD8naYLDtil>

Aktivnost

- Nakon toga pokrenite diskusiju o ovim pitanjima:
 - *Koje tehnike video koristi, kako bi uvjerio svoju publiku?*
 - *Šta ovaj video ima zajedničko sa videima o teorijama zavjera?*
 Možda ćete htjeti da zabilježite različite aspekte koje čujete u debati, kako biste ih koristili u sljedećem dijelu aktivnosti.
- Podijelite grupu na nekoliko manih grupa sa 4-5 osoba i zamolite svaku grupu da, kroz zajednički rad, kreiraju vlastitu teoriju zavjere.
- Zamolite učesnike da nađu način kako će predstaviti svoju teoriju zavjere (članak, tekst, skeč, itd.). Trebaju definisati radnju zavjere, a svaka grupa treba raditi zajedno na pronalaženju odgovora na ova pitanja:
 - *Koji događaj predstavlja početnu tačku teorije zavjere koju ste izmislili?*
 - *Ko ili koja grupa pokušava da iskoristi teoriju zavjere?*
 - *Šta je svrha ove teorije zavjere?*

Pobrinite se da grupe budu definisane kao društvene grupe, radije nego etničke ili vjerske grupe. Na primjer, vezane za profesionalnu kategoriju (farmeri, nastavnici), starosnu dob (stariji, tinejdžeri), ili čak nadnaravna bića ili životinje (vanzemaljci, štrumfovi, kenguri, itd.)

- *Kakva je priča iza zavjere koju ste izmislili? Šta se dešava tokom zavjere?*

- Nakon što je svaka grupa razvila osnovnu ideju, mogu početi da unose elemente iz podrške za aktivnost «sastojci zavjere». Mogu uključiti i ideje o kojima se pričalo tokom početne debate. Možda ćete željeti da «sastojke zavjere» odvojite na različitim listovima papira. Od svake grupe zatražite da odabere tri nasumična sastojka, a zatim da ih integrišu u svoju priču.
- Nakon što su napravili priču i provjerili je, zamolite svaku grupu da predstave svoj proizvod ostatku veće grupe.

Savjeti

- Ova aktivnost će pomoći u zaokruživanju pedagoškog putovanja o teorijama zavjere. Želimo vam preporučiti da pokušate dati neke osnovne informacije o temi prije samog rada.
- Uz to, savjetujemo vam da ne ciljate na etničke ili vjerske grupe, da biste izbjegli povezivanje s osjetljivim stereotipima, čak ni na ironičan način.

Varijacije

- Ako imate vremena, sredstava i tehničkih vještina, učesnici bi mogli i sami napraviti video.

Izvor

BePax, *déconstruire les théories du complot*, www.bepax.org/files/files/OUTILS/bepax-deconstruire-les-theories-du-complot-fiches-pedagogiques.pdf

Podrška za aktivnost: **Sastojci za teoriju zavjere**

AKTIVNOST 13

1. Nakon što svaka grupa odabere svoju glavnu temu, trebaju u nju uvesti 'sastojke za teoriju zavjere', kao dodatak na ono o čemu su razgovarali u inicijalnoj debati. Sastojci se mogu izrezati na komade papira i dati učesnicima da nasumično biraju po tri sastojka za svoju teoriju zavjere.

Korištenje
retoričkih
pitanja

Prikupljanje
podataka
(tačnih ili ne)
koji podržavaju
vašu teoriju

Pokazivanje
da ima mnogo
slučajnosti između
'činjenica' i teorije

Pokazivanje
kakve bi mogle
biti posljedice
događaja u
pitanju

Strukturiranje
priče: istorijski
uvod i završetak
u šoku

Budite agresivni
u argumentaciji
i iskazivanju
autoriteta

Odaberite neke
citate: koristite fraze
sa 'šok-faktorom'
kao pomoć u
argumentaciji

Korištenje
kondicionala i
imperativa

Korištenje
stereotipa

Korištenje
šokantnih
fotografija

> Ako grupa ima dovoljno vremena i tehnička sredstva za pravljenje videa, možete dodati još neke sastojke:

Korištenje
dramatične
muzike

Korištenje inser-
tovanja glasa i
prilagođavanje
uznemirujućeg
tona

Korištenje
anonimnog
naratora

Korištenje
tamnih boja

2. Kada učesnici završe svoje teorije zavjera, svaka grupa će predstaviti ono što su napravili ostatku grupe.

RJEČNIK POJMOVA

Teorije zavjere

Netačno tumačenje materije koja objašnjava predmet kao razultet zavjereničkog poduhvata. Naprimjer, teoretičar zavjere može tvrditi da nekom nacijom tajno upravlja neko tajno društvo ili sekta, radije nego stvarna vlast. Teorije zavjere često nastaju iz želje za stvaranjem većih, složenijih odgovora na događaje, koji su, u suštini, prilično jednostavni u svojoj prirodi. Također, mogu ih stvarati ljudi koji žele legitimizovati neželjene događaje.

<https://www.adl.org/resources/glossary-terms/conspiracy-theory>

The Anti-Defamation League (ADL)

Kritičko razmišljanje

Sposobnost istraživanja i analize informacija i ideja u svrhu razumijevanja i procjene njihove vrijednosti i hipoteze, umjesto jednostavnog uzimanja podataka zdravo za gotovo. Medijsko obrazovanje, naročito, promovise kritičko razmišljanje u svrhu ohrabivanja kritičkog stava svake osobe pri donošenju odluka i procesa učenja uopšteno.

Kulturni identitet

Pojam kulturnog identiteta je kontroverzna tema s brojnim i različitim interpretacijama. Zajedničko razumijevanje je princip putem kojeg se pojedinac definiše sa svojim korijenima u području u kojem živi, ideja nacionalne države. U skorije vrijeme, a posebno u kontekstu migracija, kulturni identitet se definiše u skladu s kulturom porijekla ili porodičnom kulturom, bez obzira na odnose kakve osoba ima sa svojom državom ili regijom porijekla njegovih ili njenih roditelja. Ova evolucija značenja kulturnog identiteta dolazi kao suprotnost ideje da je identitet, iznad svega, pojedinačna konstrukcija.

Deradikalizacija

Društveni i psihološki proces u kojem se posvećenost i uključanje pojedinca u nasilni radikalizam smanjuje do te mjere da više ne predstavljaju rizik uključanja i djelovanja u nasilnim aktivnostima. Deradikalizacija se može odnositi i na inicijativu koja nastoji postići smanjenje rizika od ponovnog počinjenja djela, kroz djelovanje na specifična i relevantna pitanja isključivanja. Deradikalizacija podrazumijeva kognitivnu promjenu - fundamentalnu promjenu u razumijevanju.

European Commission, *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015,

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf

Digitalno doba

Digitalno doba se odnosi na period u kojem je došlo do razvoja i generalizacije razmjene informacija putem digitalnog koda. Ovaj period neki smatraju da je jednako revolucionaran za naše doba, kao što je bio pronalazak pisma za Sumeričane ili Gutembergov izum štampe.

Digitalna pismenost

Sposobnost za korištenje tehnologije, sredstava komunikacije i mreža za lociranje, procjenu, korištenje i stvaranje informacija. Također, odnosi se na sposobnost da razumijemo i koristimo informacije u više formata, iz različitih izvora, koristeći računare ili sposobnost pojedinca da funkcionalno obavlja zadatke u digitalnom okruženju. Digitalna pismenost obuhvata i sposobnost čitanja i interpretacije medija, reprodukovanje podataka i slika putem digitalne manipulacije i procjenu i primjenu novih znanja dobijenih iz digitalnog okruženja.

Akyempong Kwame, Cheung Chi-Kim, Grizzle Alton, Tuazon Ramon, Wilson Carolyn, *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines*. UNESCO, Paris, 2012,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf>

Diskriminacija

Direktna diskriminacija: kada se prema nekoj osobi ponaša lošije nego prema drugoj u sličnim situacijama, a zbog njihove rase, etničke pripadnosti, vjere ili vjerskih ubjeđenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualne orijentacije. Primjer direktne diskriminacije bi bilo raspisivanje oglasa za radno mjesto uz naznaku «osobe sa invaliditetom se ne mogu prijaviti». Ali, u stvarnosti, diskriminacija ima mnogo suptilniji oblik. Iz tog razloga dolazi do rastućeg trenda pojave i indirektno diskriminacije.

Indirektna diskriminacija: kada sklonost, kriteriji ili prakse, koje se čine neutralnima, ipak stavljaju u nepovoljniji položaj grupu ljudi na osnovu njihove rasne ili etničke pripadnosti, vjere ili vjerskih ubjeđenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualne orijentacije, osim ako se takva sklonost, kriterij ili praksa ne mogu objektivno objasniti legitimnim razlogom. Na primjer, tražiti od svake osobe koja se prijavi da uradi test na nekom jeziku, iako se zna da taj jezik nije neophodan za obavljanje tog posla. Ovo je primjer indirektno diskriminacije. Test bi mogao isključiti sve one kojima taj jezik nije maternji.

Dezinformacije

Lažne informacije kojima je cilj da zavedu, a posebno se to odnosi na propagandu koju izdaju vladine organizacije suprotstavljenim snagama ili medijima.

Oxford, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/disinformation>

Ekstremizam

Bukvalno, «ekstremizam» znači "vjerovanje i podrška idejama koje su daleko od onoga što većina ljudi smatra ispravnim i razumnim". Dakle, «ekstremizam» se odnosi na stavove i ponašanja koja se smatraju van normi ponašanja. Osnovno rječničko objašnjenje navodi svojstveno subjektivnu prirodu ovog termina, koja može imati različito značenje zavisno od onoga ko definiše normu ponašanja i odlučuje o tome šta jeste ili nije prihvatljivo.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*, UNESCO, Paris, 2017.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>

Lažne vijesti

Informacije koje su lažne i namještene s namjerom nanošenja štete. Prema Les Décodeurs, dijelom za provjeru činjenica u francuskim novinama, Le Monde, lažne vijesti "koriste modele i oblik tradicionalnog medija u svrhu maskarade novinarske prakse".

UNESCO, <https://en.unesco.org/courier/2017-july-september/lexicon-digital-age>

Govor mržnje

Termin govor mržnje, kako ga definiše Vijeće ministara Vijeća Evrope, obuhvata sve oblike izražavanja koji propagiraju, potiču, promovišu ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, seksizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netolerantnosti, diskriminaciji i neprijateljstvu prema manjinama, migrantima, osobama čiji su roditelji migranti, vjerskoj ili diskriminaciji na osnovu seksualnog opredjeljenja.

Međukulturalnost

Međukulturalnost je dinamičan koncept i odnosi se na razvoj odnosa između kulturoloških grupa. Definiše se kao "postojanje i jednaka interakcija različitih kultura i mogućnost generisanja dijeljenog kulturološkog izraza putem dijaloga i zajedničkog uvažavanja". Međukulturalnost pretpostavlja multikulturalnost i rezultat je «međukulturne» razmjene i dijaloga na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

UNESCO, *Guidelines on Intercultural Education*, UNESCO, Paris, 2006

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf>

Suživot

Život različitih osoba i zajednica u harmoniji. Prema Vijeću Evrope, suživot znači: sloboda izražavanja i pluralizam mišljenja; uvažavanje ljudskog dostojanstva, kulturne različitosti i «prava drugih», u svrhu osiguravanja tolerancije i razumijevanja; učešće svih građana u javnim poslovima, omogućavanje pristupa informacijama i medijima.

Vijeće Evrope, *Suživot* Priručnik o standardima Vijeća Evrope o medijskom doprinosu društvenoj koheziji, međukulturnom dijalogu, razumijevanju, tolerantnosti i demokratskom učešću. Council of Europe, Strasbourg, 2009. p.50.

<https://rm.coe.int/1680483533>

Marginalizacija

Proces po kojem pojedinci ili grupe bivaju isključeni i izgurani na marginu društva, zbog siromaštva, invaliditeta, nedostatka obrazovanja, rasizma ili diskriminacije, u vezi s porijeklom, etničkom, vjerskom ili seksualnom orijentacijom.

European Commission, *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & recommendations for policy makers*, Office des publications de l'Union européenne, Luxembourg, 2017.

Medijska i informatička pismenost

Biti medijski pismen znači imati praktične vještine, znanja i stavove koji vode ka razumijevanju uloge i funkcije medija u demokratskom društvu, kritičko procjenjivanje medijskog sadržaja, angažovanje u medijima u svrhu samostalnog izraza, međukulturnog dijaloga i demokratskog učešća. Na taj način, ljudi bivaju bolje opremljeni da prepoznaju važnost medija i drugih izvora informacija i slabosti ili snage poruka i informacija koje šire.

Akyempong Kwame, Cheung Chi-Kim, Grizzle Alton, Tuazon Ramon, Wilson Carolyn, *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines*. UNESCO, Paris, 2012.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf>

Multikulturalizam

Čuvanje i proaktivna inkluzija različitog spektra kultura, vjerskih praksi i etničkih grupa u ujedinjenom društvu, regiji ili državi. To može biti sveokupan politički cilj ili ga mogu potaknuti lokalna vlast ili sami građani. Može se posmatrati i kao praksa i kao normativni cilj.

European Commission, *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015,

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf

Populizam

Politički pristup kojem je cilj da apeluje na obične ljude, koji smatraju da uspostavljena elita ne mari za njihove probleme.

Oxford, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/populism>

Post-istina

Objavljena kao Riječ godine 2016 po Oxford Dictionaries, predstavlja pridjev kojeg definišemo kao "povezan ili označava okolnosti u kojima objektivne činjenice imaju manje uticaja na oblikovanje javnog mnijenja nego prizivi na emocije i lična uvjerenja". Ovaj termin je prvi put korišten u 1990-tim godinama, a popularizovan je 2016. god. Breksitom i izbornom kampanjom za predsjednika Amerike. Post-istina opisuje političku retoriku koja se više ne bavi činjenicama i koja pokazuje javni gubitak povjerenja u tradicionalne medije i institucije.

UNESCO <https://en.unesco.org/courier/2017-july-september/lexicon-digital-age>

Sprečavanje, prevencija

Ogranak EU-ove Strategije u borbi protiv terorizma, čiji je glavni fokus CVE. Njen cilj je smanjenje ili potpuno iskorjenjenje rizika od uključenja pojedinaca u terorizam. Prevencija obuhvata identifikaciju i upućivanje onih, koji su podložni nasilnom ekstremizmu, na odgovarajuće intervencije. Takve intervencije imaju za cilj da podložne osobe okrenu od odlaska na stazu ka radikalizmu.

European Commission, *STRIVE for Development, Strengthening Resilience to Violence and Extremism*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015,

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/strive-brochure-20150617_en.pdf

Propaganda

Oblik komunikacije s ciljem uticaja na stavove zajednice prema nekom cilju ili poziciji. Građani, koji nisu dovoljno osnaženi kroz medijsku i informatičku pismenost, bi mogli postati žrtve neetičkog korištenja informacija, kao što je širenje propagande na Internetu, te doprinose mogućim negativnostima medija na Internetu.

Akyempong Kwame, Cheung Chi-Kim, Grizzle Alton, Tuazon Ramon, Wilson Carolyn, *Media and information literacy. Policy and Strategy Guidelines*. UNESCO, Paris, 2012,

<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf>

Radikalizacija

Kao i o terminu 'ekstremizam', o terminu 'radikalizacija' se uveliko debatuje, kada se koristi u kontekstu nasilnog ekstremizma. Postoji zabrinutost da korištenje ovog termina može imati svrhu da opravda ograničenja slobode govora. Zaista, "radikalno" može biti definisano na različite načine, zavisno od okolnosti. U nekim kontekstima, to može značiti tek "želja da se uzrokuje politička promjena". U kontekstu nastojanja ka sprečavanju nasilnog ekstremizma, "radikalizacija" se obično koristi u svrhu opisivanja procesa kroz koje osoba usvaja ekstremne poglede ili praksu do mjere legitimizovanja korištenja nasilja. Ključni pojam je proces prihvatanja nasilja. Ako bi neko želio da označi proces po kojem neko postane nasilni ekstremista, izraz "radikalizacija koja vodi u nasilje" bi više odgovarala od "nasilni ekstremizam", koji se fokusira na nasilju motivisanim ideologijom.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*, UNESCO, Paris, 2017

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>

Radikalizacija koja vodi u nasilje

Proces po kojem osobe prihvataju sistem ekstremističkih uvjerenja, uključujući i namjeru da koriste, ohrabruju ili omoguće nasilje, u svrhu promovisanja ideologije, političkog projekta ili cilja kao svrhe društvene transformacije.

Radikalizam

Radikalizam je zagovaranje i predanost radikalnim promjenama i restrukturiranje političkih i društvenih institucija, traženje uklanjanja tradicionalnih i procesnih ograničenja, koja podupiru status quo.

European Commission *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers*, Office des publications the European Union, Luxembourg, 2017.

Otpornost

Otpornost se uopšteno odnosi na kapacitet pojedinaca da prevaziđu izazove koji imaju negativan uticaj na njihovu emocionalnu i psihološku dobrobit. U kontekstu nasilnog ekstremizma, "otpornost" se odnosi na sposobnost da se odupre, da se ne pokori, pogledima i stavovima koji svijet portretišu kroz ekskluzivnu istinu, koji legitimizuju mržnju i korištenje nasilja. U obrazovanju, ovo se odnosi na razvoj kapaciteta učenika da kritički razmišljaju, da uče kroz istraživanje, da potvrde činjenice kako ne bi postali plijenom simplističkih i jednodimenzionalnih gledišta na svijet, koje propagiraju nasilne, ekstremističke grupe. Izgradnja otpornosti učenika i mladih predstavlja ključnu mjeru, koja se može provesti u obrazovnom sektoru, u svrhu sprečavanja širenja nasilnog ekstremizma.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*, UNESCO, Paris, 2017

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002477/247764e.pdf>

Sekularizam

Sekularizam je princip koji uspostavlja odvajanje političke od vjerske moći. Njime se garantuje i neutralnost države i njeno neuplitanje u vjerske poslove.

Društveni identitet

Društveni identitet karakterišu lične osobine (starosna dob, pol, posao...) i status (učenici, mladi, direktori...). Zbog toga se pripisuje u skladu s pretpostavljenim pripadanjem nekoj grupi ili podgrupi. Kao identitet pojedinca, društveni identitet će se vjerovatno razvijati tokom života osobe, zavisno od iskustava, bilo da su ona ugodna ili ne.

Terorizam

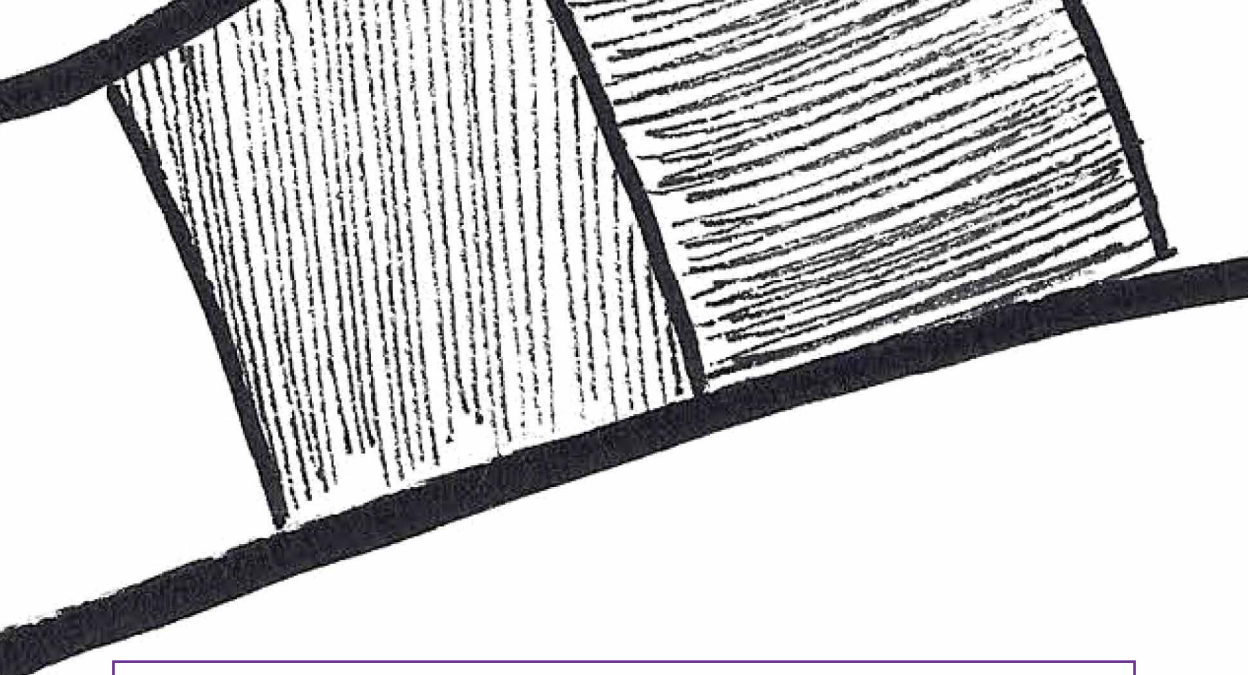
“Terorizam” se odnosi na posebnu strategiju koja biva usvojena u svrhu ostvarivanja političkog cilja, koja je izuzetno namjerno stvaranje i iskorištavanje straha. U ključnoj Rezoluciji UN-ove Generalne skupštine (A/RES/64/297), države su izričito i nedvosmisleno osudile terorizam u svakom obliku, “*ko god, kad god i u bilo koju svrhu da ga počini, on predstavlja jedan od najozbiljnijih prijetnji međunarodnom miru i sigurnosti*”. Ovaj vodič ne obuhvata širok spektar aktivnosti koje bi mogle biti uključene u razumijevanje terorizma. On se ograničava na onaj koji se odnosi na ideološki motivisano korištenje nasilja. Termin “nasilni ekstremizam” i “terorizam” se često greškom koriste jedan umjesto drugog. Premda terorizam predstavlja oblik nasilnog ekstremizma i često je i motivisan ideologijom, konceptualno razumijevanje terorizma, koji ga razlikuje od nasilnog ekstremizma, je element kreiranja straha od terora, kao svrhe.

UNESCO, *Preventing violent extremism through education. A Guide for policy-makers*, UNESCO, Paris, 2017

Rad s mladima

Širok spektar društvenih, kulturoloških, obrazovnih ili političkih aktivnosti za i s mladima. Obuhvata i sport i servise za mlade (tj. rad na informisanju mladih), vanškolsko obrazovanje, neformalne ili rekreativne aktivnosti. Može se pružiti na lokalnom, regionalnom, državnom ili evropskom nivou.

European Commission *The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalization. A practical toolbox for youth workers & Recommendations for policy makers*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017.

Cilj *Veza* nije da dešifrira i analizira ulazne i izlazne faktore nasilnog ekstremizma. Prvo i najvažnije, *Veze* predstavlja **praktični alat** za sve one koji rade s mladima (radnike s mladima, radnike na informisanju mladih, edukatore, nastavnike, socijalne radnike, omladinske vođe i volontere, itd.), da bi mogli s njima obraditi i razgovarati o problemima i konceptima, koji mogu doprinijeti sprečavanju nasilnog ekstremizma kod mladih.

Ovaj vodič nudi dublji i dugoročniji pristup, uzimajući u obzir pitanja **identiteta, različitosti, samosvjesnosti, umijeća debatanja i medijske i informatičke pismenosti**. Ovo je ambiciozan zadatak, jer namjerava mladim ljudima donijeti svijest o sljedećem:

- Različitosti su bogatstvo;
- Neslaganje u mišljenju pomaže u promovisanju **slobodne razmjene ideja** i donosi do promjene u društvu;
- **Kritičko razmišljanje** pomaže u promovisanju autonomije i slobode;
- **Samopouzdanje** je osnova za lično ispunjenje i neophodan uslov za pronalaženje vlastitog mjesta u društvu; i
- Svi ovi elementi (zajedno s drugima) su važni sastojci za zajednički život i, kao takvi, neophodni su za izgradnju multikulturnog društva. koje karakterišu poštivanje i napredak.

Profesionalci, koji rade u omladinskom sektoru, kroz bliske odnose i povjerenje mladih, su u idealnoj poziciji da identifikuju faktore rizika i spriječe prijenos prema radikalizmu i nasilnom ekstremizmu. To je, bez sumnje, izazovan zadatak, ali i neophodan da bi se suočilo s trenutnim izazovima u društvu. Na kraju, nadamo se da će *Veze* biti od pomoći onima koji rade s mladima u cilju odgovora na izazove s kojima se suočavaju u svakodnevnom radu.

european youth information
and counselling agency

info@eryica.org
www.eryica.org

ISBN 978-2-919810-58-1

9 782919 810581